

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

**Cu titlul de manuscris
C Z U: 37.015:784.4((043.3)**

VIERU NICULAI

**DEZVOLTAREA SENSIBILITĂȚII EMOȚIONALE LA ELEVI
ÎN RAPORT CU SPIRITUL MUZICII POPULARE**

**Specialitatea: 531.01 - Teoria generală a educației
Teză de doctor în Științe ale Educației**

Conducător științific:

**Ion Gagim,
profesor universitar, doctor habilitat în pedagogie,
membru corespondent al AȘM**

Autor:

Vieru Nicolai

Chișinău, 2025

© Vieru Nicolai, 2025

CUPRINS

Adnotare.....	4
Lista tabelelor.....	7
Lista figurilor.....	9
Lista abrevierilor.....	11
INTRODUCERE.....	12
1. ASPECTE ALE FOLCLORULUI MUZICAL DIN PERSPECTIVA MUZICOLOGIEI	
DINAMICE.....	20
1.1. Manifestări muzicale din perspectiva evoluției istorice a limbajului folcloric.....	20
1.2. Consemnări ale unor autori cu privire la psihofiziologia artei muzicale.....	33
1.3. Conceptul de sensibilitate emoțională: abordări filosofice, psihologice și psihopedagogice.....	48
1.4. Particularități specifice folclorului muzical din perspectiva muzicologiei dinamice.....	59
Concluzii capitolul 1.....	68
2. MODALITĂȚI PEDAGOGICE DE DEZVOLTARE A SENSIBILITĂȚII	
EMOȚIONALE LA ELEVI ÎN RAPORT CU SPIRITUL MUZICII POPULARE.....	69
2.1. Condiții educative și principii ale dezvoltării sensibilității emoționale.....	69
2.2. Metode și tehnici specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale.....	85
2.3. Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale.....	101
Concluzii capitolul 2.....	108
3. VALORIFICAREA EXPERIMENTALĂ A SENSIBILITĂȚII ELEVILOR FAȚĂ	
DE SPIRITUALITATEA MUZICII POPULARE.....	109
3.1. Premisele desfășurării experimentului.....	109
3.2. Constatarea nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.....	112
3.3. Aplicarea metodologiei specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi.....	115
3.4. Verificarea experimentală a dezvoltării sensibilității emoționale la elevi.....	132
Concluzii capitolul 3.....	135
Concluzii generale și recomandări.....	136
Bibliografie.....	137
Anexe.....	148
Declarație privind asumarea răspunderii.....	165
Curriculum Vitae.....	166

ADNOTARE

VIERU Nicolai

**„Dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare”
(teoria generală a educației)**

Teză de doctor în Științe ale educației. Chișinău, 2025.

Structura tezei: introducere, teza este formată din trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 190 titluri, 14 anexe, 24 figuri, 30 tabele, 11 exemple muzicale și număr de 137 pagini text de bază, din totalul de 171 de pagini.

Cuvinte cheie: sensibilitate emoțională, folclor muzical, muzică populară, spiritualitate românească, valori naționale.

Domeniul de cercetare: învățământ gimnazial, liceal.

Scopul cercetării: elaborarea, din perspectivă teoretic-științifică și didactic-metodologică, și validarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi din perspectiva percepției spiritului muzicii populare.

Obiectul cercetării: procesul de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare.

Obiectivele cercetării: determinarea delimitărilor conceptuale ale sensibilității emoționale a elevilor; stabilirea reperelor metodologice de dezvoltare a sensibilității emoționale; elaborarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale; constatarea situației inițiale a nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi; delimitarea impactului pozitiv al aplicării Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare; prelucrarea statistică a datelor experimentale și validarea Modelului Pedagogic; formularea concluziilor generale ale cercetării în calitate de valori educaționale.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă în: determinarea reperelor teoretice privind DSE la elevi în raport cu muzica populară; elaborarea indicatorilor valorilor muzicii populare din perspectiva percepției muzicale, gândirii și dezvoltării competențelor atitudinale față de valorile naționale; elaborarea științifică și conceptualizarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale și proceselor psihice ce țin de perceperea fenomenului muzical folcloric; identificarea strategiilor de realizare a unui sistem complex de exerciții și experimente pentru formarea valorilor necesare DSE și înțelegerii muzicalității folclorului.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: constă în determinarea rolului pe care îl are folclorul în viața elevilor și crearea căilor metodologice adoptate în vederea dezvoltării sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare; necesitatea dezvoltării căilor metodologice pentru determinarea fundamentelor teoretico-aplicative ale sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare; formularea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale; identificarea etapelor experimentale de stimulare a simțurilor afective față de spiritul muzicii populare cu aplicabilitate în sistemul de învățământ cu rol în dezvoltarea personalității elevului, în spiritul însușirii valorilor naționale; implementarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale.

Semnificația teoretică a cercetării: constă în argumentarea teoretică și metodologică a procesului de DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare; examinarea evoluției noțiunii de sensibilitate emoțională; evidențierea conținutului și a structurii dezvoltării sensibilității emoționale; determinarea criteriilor de evaluare și descrierea nivelurilor de DSE; conceptualizarea metodologiei și elaborarea MPDSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Valoarea aplicativă a lucrării: rezidă din descrierea nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale, validarea experimentală a metodologiei Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare, elaborarea unui set de exerciții orientat spre dezvoltarea sensibilității emoționale și aplicarea unor metode și procedee didactice inovative.

Implementarea rezultatelor științifice: a fost realizată în cadrul experimentului pedagogic prin experimentarea și validarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare, aplicarea unor tehnici de realizare a metodelor didactice specifice prin intermediul publicațiilor științifice, conferințe științifice naționale și internaționale, precum și realizarea unor activități practice cu elevii în vederea realizării experimentului.

ABSTRACT

VIERU Nicolai

**„Development of students’ emotional sensitivity in relation to the spirit of folk music”
(general theory of education)**

Doctoral thesis in Educational Sciences. Chisinau 2025.

Structure of the thesis: introduction, the thesis consists of three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 190 titles, 14 appendices, 24 figures, 30 tables, 11 musical examples, and a number of 137 pages of basic text from a 171 total pages.

Keywords: emotional sensitivity, musical folklore, popular music, romanian spirituality, national value.

Research field secondary: and high school education.

The purpose of the research: Theoretical, scientific, and methodological elaboration and validation of the Pedagogical Model of developing students’ emotional sensitivity through the perception of the spirit of folk music.

Research object: the process of developing emotional sensitivity in students towards the spirit of folk music.

Research objectives: the determination of the conceptual boundaries of students’ emotional sensitivity; the establishment of methodological benchmarks for the development of emotional sensitivity; the elaboration of the Pedagogical Model for the development of emotional sensitivity; the identification of the initial level of students’ emotional sensitivity; the delimitation of the positive impact of applying the Pedagogical Model for the development of emotional sensitivity in relation to the spirit of folk music; the statistical processing of experimental data and the validation of the Pedagogical Model; the formulation of the general conclusions of the research as educational values.

The novelty and scientific originality of the research reside in: determining the theoretical benchmarks regarding the development of emotional sensitivity in students in relation to the folk music; the elaboration of indicators of popular music values from the perspective of musical perception, thinking and the development of attitudinal skills towards national values; the scientific elaboration and conceptualization of the Pedagogical Model for the development of emotional sensitivity and psychic processes related to the perception of the folkloric musical phenomenon; identifying the strategies for realizing a complex system of exercises and experiments for the development of emotional sensitivity and the understanding of the musicality of folklore.

The obtained results that contribute to the solution of and important scientific problem: it consists in determining the role that folklore has in the student’s lives and the creation of the methodological paths adapted in order to develop the emotional sensitivity in relation to the spirit of popular music; the need to develop methodological ways to determine the theoretical-applicative foundations of emotional sensitivity to the spirit of popular music; formulation of the MPDSE; identifying the experimental stages of stimulating the affective senses towards the spirit of popular music with applicability in the development of the student’s personality in the spirit of national values; implementation of the Pedagogical Model for the development of emotional sensitivity.

The theoretical significance of the research: in consists in the theoretical and methodological argumentation of the DSE process for students in relation to the spirit of popular music; examining the evolution the notion of emotional sensitivity highlighting the content and structure of the development of emotional sensitivity; determining the evaluation criteria and describing the DSE levels; the conceptualization and elaboration of the pedagogical model of DSE for students in relation to the spirit of popular music.

The applicative value of the work: it resides in the description of the level of development of emotional sensitivity, the experimental validation of the methodology of the Pedagogical Model of the development of emotional sensitivity in relation to the spirit of popular music, the elaboration of a set of exercises oriented towards the development of emotional sensitivity and the application of innovative teaching methods and procedures.

The implementation of the scientific results: it was carried out within the pedagogical experiment by experimenting and validating the MPDSE against the spirit of popular music, the application of innovative didactic methods and procedures, scientific publications, scientific conferences as well as the realization of practical activities with the students in order to carry out the experiment.

АННОТАЦИЯ

Виеру Николай

«Развитие эмоциональной чувствительности учащихся к духу народной музыки»

(общая теория воспитания)

Диссертация на соискание учёной степени доктора педагогических наук. Кишинёв, 2025.

Структура диссертации: введение, диссертация состоит из трёх глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии из 190 источников, 14 приложений, 24 рисунков, 30 таблиц, 11 музыкальных примеров и содержит 137 страниц основного текста из общего объёма 171 страниц.

Ключевые слова: эмоциональная чувствительность, музыкальный фольклор, народная музыка, румынская духовность, национальные ценности.

Область исследования: основное и среднее (лицейское) образование.

Цель исследования: разработка с теоретико-научной и дидактико-методологической точки зрения и валидация процесса развития эмоциональной чувствительности у учащихся в контексте восприятия духа народной музыки.

Предмет исследования: процесс развития эмоциональной чувствительности у учащихся по отношению к духу народной музыки.

Задачи исследования: определение концептуальных границ эмоциональной чувствительности учащихся; установление методологических ориентиров для развития эмоциональной чувствительности; разработка Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности; выявление исходного уровня эмоциональной чувствительности учащихся; определение положительного воздействия применения Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности учащихся в отношении духа народной музыки; статистическая обработка экспериментальных данных и валидация Педагогической модели; формулирование общих выводов исследования как образовательных ценностей.

Полученные результаты, способствующие решению важной научной проблемы, заключаются в определении роли фольклора в жизни учащихся и создании методических путей для развития эмоциональной чувствительности к духу народной музыки; обосновании необходимости разработки методологических подходов к определению теоретико-прикладных основ чувствительности к народной музыкальной культуре; формулировке Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности; выявлении этапов эксперимента по стимулированию эмоционального восприятия духа народной музыки, применимых в развитии личности учащегося в контексте освоения национальных ценностей; внедрении Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности.

Теоретическая значимость исследования состоит в теоретико-методологическом обосновании процесса развития эмоциональной чувствительности у учащихся к духу народной музыки; в изучении эволюции понятия «эмоциональная чувствительность»; в раскрытии содержания и структуры её развития; в определении критериев оценки и описании уровней эмоциональной чувствительности; в концептуализации методологии и разработке Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности у школьников к духу народной музыки.

Практическая ценность работы проявляется в описании уровней развития эмоциональной чувствительности, экспериментальной проверке и подтверждению методологии Педагогической Модели, направленной на формирование чувствительности к духу народной музыки, разработке комплекса упражнений и внедрении инновационных дидактических методов и приёмов.

Внедрение научных результатов осуществлялось в рамках педагогического эксперимента путём практического тестирования и подтверждения эффективности Педагогической модели развития эмоциональной чувствительности к духу народной музыки, использования инновационных методов и приёмов в учебном процессе, публикаций в научных изданиях, участия в национальных и международных научных конференциях, а также проведения практических занятий с учащимися в ходе реализации эксперимента.

Lista tabelelor

Tabel 1.1 Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale în viziunea cercetătorilor din spațiul internațional.....	40
Tabel 1.2 Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale în viziunea cercetătorilor din spațiul românesc. Elaborat de autor.....	46
Tabel 1.3 Clasificarea principalelor caracteristici ale conceptului de SE, în raport cu PP/IQ/EQ față de muzica populară.....	50
Tabel 2.1 Clasificarea metodelor specifice artei muzicale, utilizate în cadrul lecțiilor de educație muzicală.....	95
Tabel 2.2 Tehnici de realizare a metodelor didactice specifice artei muzicale, utilizate în realizarea experimentului. Elaborat de autor.....	99
Tabel 2.3 Criterii de evaluare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Elaborat de autor.....	106
Tabel 3.1 Design experimental privind dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.....	114
Tabel 3.2 Rezultatele chestionarului privind importanța valorilor naționale ale poporului român și identificarea în rândul elevilor a rolului muzicii populare în formarea sensibilității emoționale.....	116
Tabel 3.3 Rezultatele anchetei cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare cu ochii închiși.....	118
Tabel 3.4 Rezultatele testului cu privire la elevii care au identificat elementele specifice locurilor natale și trăirea sonorităților audiate în doină în scopul dezvoltării sensibilității emoționale.....	121
Tabel 3.5 Rezultatele testului cu privire la starea spirituală-emoțional-sensibilă pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși.....	123
Tabel 3.6 Rezultatele chestionarului privind cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare.....	126
Tabel 3.7 Rezultatele chestionarului privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși.....	127
Tabel 3.8 Rezultatele chestionarului privind judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară.....	129
Tabel 3.9 Rezultatele chestionarului privind cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare.....	130

Tabel 3.10 Nivelul de dezvoltare al sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.....	133
Tabel A1 Chestionar privind importanța valorilor naționale ale poporului român în rândul elevilor și rolul lor în dezvoltarea sensibilității emoționale.....	149
Tabel A2 Ancheta cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare în scopul dezvoltării sensibilității emoționale.....	150
Tabel A3 Text informativ. Exemplificarea momentelor de culminație a sonorităților audiate prin genul muzical <i>doina</i>	151
Tabel A4 Text informativ. Efectele pe care le produc metodele didactice specifice în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin audierea muzicii populare.....	152
Tabel A5 Test cu privire la identificarea elementelor specifice locurilor natale și judecata sonorităților audiate în <i>doină</i>	153
Tabel A6 Test cu privire la starea emoțional-spirituală pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși.....	154
Tabel A7 Chestionar cu privire la cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare.....	155
Tabel A8 Chestionar cu privire la starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși.....	156
Tabel A9 Chestionar cu privire la judecata muzicală și dezvoltarea sensibilității emoționale din opera de artă populară.....	157
Tabel A10 Chestionar cu privire la trăirea spirituală a muzicii populare.....	158
Tabel A11 Lista tehnicilor didactice utilizate în timpul lecției de Educație muzicală și atribuirea criteriilor de performanță.....	159
Tabel A12 Proiect didactic.....	160
Tabel A13 Bareme de evaluare și notare a testului cu privire la identificarea elementelor specifice locurilor natale și judecata, trăirea sonorităților audiate în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin <i>doină</i> (Anexa 5).....	164
Tabel A14 Bareme de evaluare și notare a testului cu privire la starea spirituală-emoțional-sensibilă pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși (Anexa 6).....	165

Lista figurilor

Figura 1.1 Piramida ipotezelor cu privire la originea muzicii. Elaborat de autor.....	22
Figura 1.2 Caracteristici definitorii ale evoluției muzicii populare.....	32
Figura 1.3 Traseul sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.....	34
Figura 1.4 Trecerea accentului de pe procesul instructiv al predării Educației muzicale pe cel educativ (după Ion Gagim).....	35
Figura 1.5 Dimensiunile artei muzicale în viziunea cercetătorilor din spațiul internațional....	41
Figura 1.6 Procesul complex de studiere a muzicii populare în raport cu alte științe (Ghizela Sulițeanu). Elaborat de autor.....	42
Figura 1.7 Dimensiunile artei muzicale în viziunea cercetătorilor din spațiul românesc (România și Republica Moldova). Elaborat de autor.....	47
Figura 1.8 Caracteristicile care definesc Inteligența emoțională (după Daniel Goleman), Elaborat de autor.....	52
Figura 1.9 Dezvoltarea personalității umane prin educație estetică. Elaborat de autor.....	58
Figura 2.1 Aspectele educației estetice. Elaborat de autor.....	71
Figura 2.2 Trepte de cercetare ale problematicii percepției folclorului muzical în concepția lui Ghizela Sulițeanu. Elaborat de autor.....	76
Figura 2.3 Scopul muzicii, ca obiect de învățământ, elemente și obiective (după Ion Șerfezi), Elaborat de autor.....	89
Figura 2.4 Nivelurile procesului de formare a percepției sensibile asupra lucrării muzicale audiate. Elaborat de autor.....	100
Figura 2.5 Modelul Pedagogic al dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare (MPDSE). Elaborat de autor.....	105
Figura 2.6 Demersul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.....	107
Figura 3.1 Diagrama chestionarului privind importanța valorilor naționale ale poporului român și identificarea în rândul elevilor a muzicii populare cu rol în formarea SE.....	117
Figura 3.2 Diagrama anchetei cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare.....	119
Figura 3.3 Graficul cu privire la rezultatele testelor aplicate elevilor din grupul experimental care au identificat elementele specifice locurilor natale.....	122

Figura 3.4 Graficul cu privire la rezultatele testelor elevilor din grupul experimental care au activat judecata muzicală și trăirea spirituală a muzicii populare.....	125
Figura 3.5 Diagrama chestionarului privind cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare.....	126
Figura 3.6 Diagrama chestionarului privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși.....	128
Figura 3.7 Diagrama chestionarului privind judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară.....	129
Figura 3.8 Diagrama chestionarului privind cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare.....	131
Figura 3.9 Diagrama privind creșterea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.....	134

Exemple muzicale

1.1 Exemplul muzical „Hăulit” cules din folclorul românesc.....	23
1.2 Exemplul muzical „Aulit” cules din folclorul românesc.....	24
1.3 Exemplul muzical „Hăulit” cules din folclorul românesc.....	24
1.4 Exemplul muzical „Cântecul mamei” cules din folclorul românesc.....	24
1.5 Exemplul muzical „Cântecul mamei” cules din folclorul românesc.....	25
1.6 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Huțulca” scris de Alexandru Havriliuc.....	60
1.7 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Bătrânească ” scris de Alexandru Havriliuc.....	61
1.8 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Hora bucovineană” scris de maestrul trompetist Alexandru Havriliuc.....	64
1.9 Exemplul muzical „Triluri în scrierea muzicală”.....	65
1.10 Exemplul muzical „Mordent” în scrierea muzicală.....	65
1.11 Exemplul muzical Scrierea cântecelor populare în „modul popular”.....	66

Lista abrevierilor

1. DSE - dezvoltarea sensibilității emoționale
2. SE - sensibilitate emoțională
3. PP - proces psihic
4. EQ - inteligență emoțională
5. IQ - coeficient de inteligență
6. E - experiment
7. MPDSE - model pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale
8. TRM - tehnici de realizare a metodelor
9. TLN - tehnica locurilor natale
10. TJM - tehnica judecății muzicale
11. TOÎ - tehnica ochilor închiși
12. TTS - tehnica trăirii spirituale
13. PS - percepția sensibilă
14. DS - dimensiunea spirituală
15. FI - faza de constatare - inițială
16. FF - faza de formare
17. FC - faza de control
18. SMP - spiritul muzicii populare
19. C - criteriu de evaluare
20. EC - eșantionul cercetării
21. VE - volumul eșantionului
22. VI - variabilă independentă
23. VD - variabilă dependentă
24. EXP - lot experimental
25. CTR- lot de control
26. ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1
27. ȘG10- Școala Gimnazială nr.10 Suceava
28. Ch – chestionar
29. Anch – anchetă
30. Dif – diferență

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Necesitatea cunoașterii valorilor muzicale ale folclorului și dezvoltarea sensibilității emoționale în rândul elevilor prin folosirea muzicii populare, devine în contemporaneitate un subiect pentru care tendințele de educare și formare a personalității elevilor, prin folclor, reprezintă o utilitate majoră în sistemul de învățământ, responsabil pentru orientarea în viitor a generațiilor actuale de elevi. Integralitatea și culturalizarea unui individ prin valorile folclorului muzical tradițional reprezintă o responsabilitate socială și morală a societății civile. Dezvoltarea sensibilității emoționale în rândul elevilor prin cunoașterea și înțelegerea melosului popular, poate servi ca bun educativ și cuprinde, în contextul globalizării actuale, un domeniu de actualitate și de perspectivă a valorizării valorilor naționale, influențând în sens pozitiv, folosirea folclorului muzical la nivel macrostructural. Nevoia de conceptualizare a psihologiei artei muzicale și abordarea psihofiziologică privind acțiunea muzicii asupra omului și utilizarea conceptului de sensibilitate emoțională în raport cu muzica populară, constituie o interacțiune cu valențele constructiviste, la nivelul personalității umane, prin percepția, gândirea, psihanaliza, modul de a înțelege, dezvolta, și utiliza intelectul, în scopul spiritului național al contextului actualei realități [77]. Reprezentând o prioritate, considerăm necesară revalorificarea valorilor spirituale ale folclorului muzical, utilizând latura afectivă a elevilor și dezvoltarea sensibilității emoționale, astfel încât să asigurăm o durabilitate a valorilor tradiționale și o formare a personalității umane în spiritul valorilor naționale. Folclorul este una din cele mai profunde forme de manifestare a culturii și spiritualității unui popor și se impune ca un mijloc de cunoaștere a omului, a vieții sociale și a cadrului național, în care acesta își desfășoară activitatea [129]. Prin promovarea și valorificarea creațiilor folclorice, oamenii încearcă să cunoască trecutul istoric și să conserve tezaurul național. Folclorul se caracterizează prin structuri expresive specifice valorilor tradiționale, capabile să transmită emoție umană cu un profund caracter complex care implică latura senzorială, afectivă și spirituală a omului, creându-se astfel o apropiere între oameni și o formă de comunicare între generații. Prin strânsa legătură între cele mai importante momente din viața colectivităților și a individului, exprimările folclorice îl însoțesc pe om la bucurie și necaz, îi oferă receptivitate afectivă și constituie o strategie educațională, un demers necesar în vederea consolidării identității naționale, promovând empatia, trăirea artistică, conexiunea emoțională și echilibrul interior al elevilor. Folclorul se dovedește a fi o artă în definiție pură, o formă de rezolvare la momentele cruciale ale existenței, care oferă un răspuns la căutări, și constituie o punte de legătură între generații, reconectând tinerii cu rădăcinile lor culturale [170].

Descrierea situației în domeniu. Tema cercetării reprezintă o necesitate a dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Muzica populară își are rădăcinile în înțelepciunea poporului și reprezintă creațiile culturii spirituale românești. Elementele definitorii care caracterizează poporul român sunt remarcate profund, însă cu toate acestea, elevii din zilele noastre manifestă un interes tot mai scăzut față de muzica populară românească și valorile culturale românești [129]. Pe lângă trăsăturile psihologice ale folclorului, cercetarea de față propune cunoașterea modalităților pedagogice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare, astfel încât să permită formarea conexiunilor de ordin psiho-fiziologic în vederea percepției și înțelegerii valorilor naționale [137]. Emoțiile sunt sentimente sau calități deosebite ale conștiinței umane ce reflectă semnificația individuală și personală a evenimentelor pe care omul le trăiește și față de care generează emoție [77]. Tema cercetării propune dezvoltarea sensibilității emoționale la elevii în raport cu spiritul muzicii populare, în condițiile situației actuale, în care elevii sunt atrași de genurile muzicale comerciale promovate pe rețelele de socializare, mass-media, etc. [187]. Muzica populară, adesea este considerată de elevi ca fiind „demodată” sau „neatractivă”. Dezvoltarea personalității elevilor prin intermediul muzicii populare, permite stabilirea unor legături emoționale specifice și durabile, a unor forme de atașament a elevilor față de valorile naționale. [149]. Astfel, se iau măsuri de identificare a factorilor-stimuli, care să stimuleze ingeniozitatea flexibilitatea și convergența elevului, să creeze din fiecare operă de artă un mediu în care elevul să trăiască momente artistice proprii, să creeze situații de deschidere spre artă [170]. Această problemă ridică un semn de întrebare asupra lipsei de sensibilitate emoțională a elevilor și de conexiune afectivă față de muzica populară și valorile naționale, care este parte a patrimoniului cultural național [129]. Se constată o scădere crescândă a interesului elevilor pentru muzica populară și valorile culturii naționale. Sensibilitatea emoțională este importantă în cadrul educației muzicale deoarece contribuie la dezvoltarea armonioasă a elevilor [77; 78]. În plan internațional situația în domeniu se referă la rolul muzicii în dezvoltarea inteligenței emoționale a copiilor. În unele țări nordice europene și nu numai, muzica tradițională este considerată că stimulează empatia, reflecția, cunoașterea de sine și exprimarea emoțională [188]. În Ungaria, Norvegia, Irlanda, Coreea de Sud, Brazilia, China, Noua Zeelandă, etc., muzica tradițională are un rol important în educația expresivității afective, recunoașterea emoțiilor și constituie sprijin în susținerea relațiilor interumane și a identității naționale [187;188]. Dimensiunea practic-aplicativă a lucrării constă în realizarea unui experiment care vizează valorificarea unor tehnici de realizare a metodelor didactice specifice și formarea percepției sensibile a elevilor, prin audiția muzicii populare.

Reperle epistemologice ale cercetării sunt susținute de diverse arii științifice: concepții, cercetări, ipoteze, teorii, consemnări și idei în domeniul științelor educației, cum ar fi: a) concepții și repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, ale aspectelor estetice și spiritual-sensibile ale muzicii (concepția lui A. Daniélou despre importanța folclorului în exprimarea limbajului muzical [63]; concepția lui S.L. Rubinștein despre

percepția muzicală [130]; concepția despre fiziologia sunetului muzical a lui V. Giuleanu [83]; concepția psihologică a folclorului muzical a lui Sulițeanu [138]; concepția psiho-pedagogică a lui G. Mialaret [119]; concepția estetică a lui G. Smeu [143]; cercetările și concepțiile lui D. Goleman despre Inteligența emoțională [85]; concepția lui Al. Roșca despre aptitudinile muzicale [133]; concepția lui H. Delacroix despre sensibilitatea emoțională pe care o generează muzica [65]; concepția lui Paul. P. Neveanu despre viața afectivă a preșcolarului [124]; concepția despre educația estetică a lui T. Vianu [157]; concepția despre educația estetică a lui G. Văideanu [155]; concepția despre educarea auzului muzical a lui J. Lupu [107]); concepțiile pedagogice ale lui Nicolae Silistraru; concepțiile pedagogice ale lui Maia Borozan; b) ipotezele lui C. Brăiloiu și G. Breazul despre originile folclorului muzical [14], [23]; c) teoria psihologică-filosofică, sensibil-spirituală a muzicii a lui Ion Gagim [74]; teoria disonanțelor muzicale ale lui Helmholtz [11]; teoria contemplativă a lui L. Blaga, G. Enescu, N. Iorga [96]; teoria psihologică a lui L. Rusu [132]. d) însemnările lui Schopenhauer despre imaginația pe care o poate trezi audierea muzicii [65].

Problema cercetării: rezidă în contradicția dintre vectorul tehnologic (abstract-uman) al vieții contemporane și esența spirituală a omului, una din fundamentele constitutive ale căreia este folclorul, ca exponent al originilor gândirii și simțirii naționale. Sensibilizarea generației în creștere față de spiritul muzicii populare păstrează structura psihologică originală a națiunii din care face parte, contribuind la perpetuarea ei istorică.

Obiectul cercetării: procesul de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Scopul cercetării: elaborarea, din perspectivă teoretic-științifică și didactic-metodologică, și validarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi din perspectiva percepției spiritului muzicii populare.

Obiectivele cercetării:

1. Determinarea delimitărilor conceptuale ale sensibilității emoționale a elevilor.
2. Stabilirea reperelor metodologice de dezvoltare a sensibilității emoționale.
3. Elaborarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale.
4. Constatarea situație inițiale a nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi.
5. Delimitarea impactului pozitiv al aplicării Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
6. Prelucrarea statistică a datelor experimentale și validarea Modelului Pedagogic.
7. Formularea concluziilor generale ale cercetării în calitate de valori educaționale.

Ipoteza cercetării: dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare se va realiza prin cunoașterea, înțelegerea și utilizarea valorilor tradiționale, dacă:

- ✓ vor fi stabilite aspectele și reperele teoretice ale psihologiei folclorului muzical, din perspectiva orientării metodologice, în raport cu evoluția gradului de sensibilitate emoțională la elevi.
- ✓ va fi elaborat Modelul Pedagogic al dezvoltării sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare.
- ✓ vor fi identificați și descriși indicatorii, valorile și criteriile de evaluare în DSE.

Metodologia cercetării științifice: demersul investigativ a fost fondat pe următoarele metode de cercetare: metode generale de cunoaștere științifică (analiza, sinteza, explicația, descrierea, comparația); metode centrate pe colaborarea persoanei (ancheta, chestionarul); metode centrate pe analiza conduitei (observația); metode de măsurare (teste pedagogice); metode pentru sesizarea problemei (comparația); metoda experimentală; metode de interpretare cantitativă și calitativă (de măsurare statistică); metode de finalizare a cercetării și verificare a datelor (după N. L. Popa, S. Stoian, ș.a.). Pe parcursul cercetării experimentale, au fost aplicate tehnici de realizare a metodelor specifice pentru determinarea cadrului teoretic, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă în: determinarea reperelor teoretice muzical-pedagogice privind DSE la elevi față de spiritul muzicii populare; elaborarea indicatorilor, valorilor muzicii populare din perspectiva percepției muzicale, gândirii și dezvoltării atitudinii față de valorile naționale; conceptualizarea, elaborarea științifică și metodologică a Modelului Pedagogic de **dezvoltare a sensibilității emoționale** și proceselor psihice ce țin de perceperea fenomenului muzical folcloric; identificarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice, pentru formarea percepției sensibile și dezvoltării sensibilității emoționale la elevi.

Soluționarea problemei științifice constă în determinarea rolului pe care îl are folclorul muzical în dezvoltarea spirituală a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare; necesitatea dezvoltării reperelor metodologice pentru determinarea fundamentelor teoretico-aplicative ale sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare; identificarea etapelor experimentale de stimulare a simțurilor afective față de spiritul muzicii populare; formularea și implementarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în argumentarea teoretică și metodologică a procesului de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de muzica populară, examinarea evoluției noțiunii, evidențierea conținutului și a structurii de DSE, determinarea criteriilor de evaluare și descrierea nivelurilor de dezvoltare a sensibilității emoționale față de valorile naționale, conceptualizarea și elaborarea MPDSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în validarea nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale, elaborarea unui set de exerciții, chestionare, anchete, probe practice, orientate spre

crearea și aplicarea unor tehnici de realizare a metodelor didactice specifice; elaborarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare, de extindere a procesului și însușirea valorilor naționale în sistemul de învățământ, sub aspect teoretic, conceptual, disciplinar și didactic; aplicarea și validarea Modelului Pedagogic.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată în cadrul experimentului pedagogic prin experimentarea și validarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare; aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice, în vederea realizării experimentului; publicațiile științifice, conferințe științifice naționale și internaționale.

Eșantionul cercetării: elevii. În cercetare au fost implicate două loturi de elevi: lotul experimental (lot exp.) – 60 de elevi din cadrul Școlii Gimnaziale nr.1 și Școlii Gimnaziale nr.10, din Suceava; și lotul de control (lot ctr.) – 60 de elevi din cadrul Școlii Gimnaziale nr.1 și Școlii Gimnaziale nr.10, din Suceava, în total 120 de elevi. Cercetarea a cuprins perioada anilor 2021-2025.

Publicații la tema tezei: Rezultatele obținute sunt publicate în 16 lucrări științifice printre care: *Rolul folclorului muzical în formarea personalității elevului/The role of musical folklore in the formation of the student's personality*, în: Revistă de teorie și practică educațională a Centrului Educațional Pro Didactica nr. 3 (145), p. 20-24, 2024. ISSN1810-6455, CZU 37.015:78/doi.org/10.5281/zenodo.12578878; *Demers educațional în cultivarea sentimentului muzical la elevi prin cunoașterea și trăirea muzicii populare/Educational approach in cultivating the musical feelings in students through the knowledge and experience of popular music*, în *Revista Acta et Commentationes, Science of Education*, nr. 1 (35), 2024, p. 144-151, CZU: 37.01:373:78, ISSN1857-0623/E-ISSN 2587-3636; *Trăirea spirituală a muzicii populare la lecția de educație muzicală/The spiritual life of popular music in the music education lesson*, în *Revista Acta et Commentationes, Științe ale Educației*, nr: 3(37), 2024, Tiparul: CEP AL UPSC Chișinău, p.241-247, ISSN 1857-0623, E-ISSN 2587-3636; *Percepția folclorului muzical, abordări psihofiziologice*, în: Conferința științifică a studenților Interuniversitaria, ediția a XVIII-a, USARB Bălți, 2022; p. 195-201, ISBN 978-9975-50-282-5; *Psihofiziologia folclorului muzical în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale*, în: *Lucrările Conferinței Științifice Internaționale Geniu, Talent, Creativitate-o perspectivă psiho-pedagogică, Ediția XIII-a, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica, Iași 2022, p. 156-162, ISBN 978-606-685-906-6; *Simțul matern al folclorului muzical românesc și educația școlară*, în: Conferința Științifică internațională, Problematika feministă în structura social-economică a lumii contemporane; Problematika feministă în artă și educație vol. II coordonator Marilena Rusu, *Romanian Academy-Iași Branch „Gh. Zane”*, din Mai 2023, p.173-179, Editura Performantica, ISBN 978-630-328-001-1; *Premisele constituirii primelor manifestări ale limbajului muzical folcloric*, în: Conferința științifică Internațională *Educația Artistică în Contemporaneitate: Realizări, Provocări, Perspective*, din 11-12 noiembrie 2022 USARB, Bălți, p. 109-114, ISBN 978-9975-50-308-2 (PDF); *Aspecte istorice ale evoluției*

folclorului muzical în Conferința Științifică internațională Arta educației versus Educație artistică, *Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași*, coord. Pașca, Eugenia Maria, Antochi, Carmen Elena, Editura Ars Longa 2023, editură acreditată CNCIS, p.117-125, ISBN 978-973-148-433-4; **Trăsăturile estetice ale folclorului muzical în dezvoltarea personalității elevilor, Reactualizarea problemei**, în: *Conferința Științifică națională a doctoranzilor, cu participare internațională din 11 Mai 2023, Probleme actuale ale științelor umanistice, certificat nr. 23055524, Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” Chișinău*, p. 205-209, CZU: 37,025-398,8, ISBN 978-9975-46-849-7; **Rolul folclorului în formarea sentimentului muzical al elevilor la lecția de educație muzicală/The role of folklore in the formationa students’ musical feeling in the music education lesson**, în: *Review Of Artistic Education*, no.27-28, Review published by „George Enescu” National University of Artes, Iași 2024, p.130-135, ISSN - 2501-238X; ISSN-L-2069-7554; ISSN-2069-7554; **Aspecte descriptive ale trăsăturilor stilistice în folclorul muzical**, în: *Conferința Științifică internațională Cercetarea pedagogică: Exigențe Contemporane și Prspective de Dezvoltare*, Ediția I-a, din 3-4 noiembrie, 2023, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, p.169-174, CZU: 398:78 DOI: 10.46727/c. 03-04-11-2023. p.369-374 ISBN: 978-99755-46-867-1 (PDF); **Rolul predării folclorului muzical în unitățile de învățământ/The role of teaching musical folklore in education units**, Chișinău, 2024, vol II, p. 223-228, CZU: 398.8:37, ISBN: 978-9975-48-207-3; **Aspecte spiritual-sensibile ale muzicii populare/Spiritual-sensitive aspects of popular music** în: *Conferința internațională Problematika Feministă în structura social economică a lumii contemporane, coordonator Marinela Rusu, Presa Universitară Clujeană*, 2024, p. 311-320, ISBN 978-606-37-2370-4; **Sensibilitatea emoțională în raport cu muzica populară**, în: *Conferința Științifică Internațională Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: Provocări și Soluții, Realizări, UST, Chișinău, din 18-19 august 2022, certificat nr. CȘDCS I-18; Evoluția istorică a folclorului muzical*, în: *Conferința științifică internațională, Bucovina cultură și spiritualitate europeană-30 de ani de la înființarea institutului Bucovina, Rădăuți, din 6.10. 2022, Comunicare rezumat, Certificat nr. 127/24. 10. 2022. Muzica populară și impactul ei în devenirea spirituală a elevului/Popular music and its impact on the spiritual development of the students*, în: *Conferința științifică internațională, ediția a IX-a, Patrimoniul de ieri-implicații în dezvoltarea societății de mâine: Femeile în cercetare: destine, contribuții, perspective*, Iași-Chișinău-Lviv, p.14, 2024, ISSN 2558-894 X.

Sumarul capitolelor tezei: Adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale, 190 titluri bibliografice, 14 anexe, 30 tabele, 24 figuri, 11 exemple muzicale și un număr de 137 pagini text de bază, din totalul de 171 de pagini.

Introducerea argumentează actualitatea și importanța temei tezei de cercetare, fiind expuse coordonatele epistemologice ale cercetării, scopul, obiectivele, ipoteza, metodologia, noutatea și originalitatea științifică, rezultatele obținute care certifică soluționarea problemei științifice, semnificația teoretică, valoarea aplicativă, implementarea rezultatelor științifice, publicațiile autorului la tema tezei, sumarul capitolelor tezei.

Capitolul 1. Aspecte ale folclorului muzical din perspectiva muzicologiei dinamice, vizează trăsături de ordin psihofiziologic ale folclorului muzical și aspecte ale muzicologiei dinamice, în raport cu dezvoltarea conceptului de sensibilitate emoțională la elevi. În acest capitol sunt analizate și trasate delimitările conceptuale privind sensibilitatea emoțională, manifestările limbajului muzical folcloric, originile muzicii, evoluția muzicii populare, conceptele și caracteristicile psihofiziologiei specifice folclorului muzical, valoarea axiologică și praxiologică, gnosiologică a conceptului cercetării. Este realizată examinarea elementelor structurale ale trăsăturilor psihologiei folclorului muzical și efectele pe care le produc asupra psihicului uman. Sunt analizate trăsăturile percepției folclorului muzical și unele abordări de ordin psihofiziologic cu privire la acțiunea muzicii populare asupra omului. Sunt prezentate unele considerații ale cercetătorilor naționali și internaționali cu privire la aspectele psihologiei artei muzicale, efectele pozitive asupra omului, și dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Sunt supuse cercetării considerațiile autorilor: Ghizela Sulițeanu, Ion Gagim, George Breazul, Vasile Vasile, Ligia Toma Zoicaș, Drăghicescu Dumitru, Daniel Goleman, S.L. Rubinștein, Liviu Rusu, Curt Sachs, etc.. În acest capitol este determinată investigația generalizată asupra unor forme muzical-folclorice autohtone prin care a fost scos în evidență rolul și importanța lor în dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, față de valorile culturii tradiționale populare. Sunt expuse analitic caracteristicile muzicii populare, specificul zonei de proveniență și elementele ce țin de structura versului popular, aspectele graiului, planul genuistic, ritmul, ornamentele etc.. Capitolul constituie o abordare direcționată a nivelului tendințelor și politicilor strategice ale valorificării și conservării culturii tradiționale și dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de valorile spiritual-sensibile ale muzicii populare. Rezultatele teoretice vizează fundamentul cercetării experimentale de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Capitolul 2. Modalități pedagogice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, reprezintă elaborarea suportului metodico-didactic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi, de însușire a valorilor naționale, umane, specifice culturii și spiritualității poporului român. Sunt determinate reperele teoretice de percepție a muzicii populare și ridicarea ei în raport cu conștiința elevilor la starea de trăire spirituală. În ce privește modalitatea de instruire și învățare a muzicii populare în școală, au fost stabilite metodele didactice specifice artei muzicale, utilizate în sistemul de învățământ și au fost elaborate tehnici de realizare a metodelor didactice, care contribuie la dezvoltarea, înțelegerea de către elev a muzicii din punct de vedere al expresivității muzicale și reacției emoționale la muzică. Educația muzicală nu-și propune numai instruirea elevilor din punct de vedere muzical, dar și sensibilizarea acestora prin contactul direct cu valorile reprezentative specifice artei muzicale, prin cultivarea emoțiilor, trăirilor și

simțămintelor care îmbogățesc capacitățile aptitudinale ale elevilor. Este important pentru elev să cunoască muzica populară, să o identifice cu valorile naționale prin cunoașterea, înțelegerea și cercetarea ei. Tehnicile de realizare a metodelor didactice propuse pentru elaborarea **Modelului Pedagogic**, au rolul de a aprofunda metodele didactice specifice ale cercetătorilor în domeniu. A fost elaborat fundamentul teoretic pentru realizarea cercetării experimentale, ținând cont de specificul folclorului muzical, gradul de cunoaștere de către elevi a elementelor locale care caracterizează muzica populară. Accentul investigative a fost plasat pe cunoașterea trăsăturilor locale ale muzicii populare, pe judecata conștientizată și trăirea la un înalt grad emoțional a muzicii. Modelul Pedagogic propus este direcționat spre dezvoltarea sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.

Capitolul 3. Valorificarea experimentală a sensibilității elevilor față de spiritualitatea muzicii populare propune implementarea și validarea Modelului Pedagogic elaborat în baza metodologiei didactice privind soluționarea problemei cercetării prin certificarea rezultatelor obținute. Au fost stabilite premisele experimentului cercetării și etapele care au stat la baza elaborării Modelului Pedagogic de DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Etapa de valorificare experimentală a cercetării în vederea dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare cuprinde date concrete, obținute în urma etapelor experimentale de aplicare a metodologiei elaborate, precum și prelucrarea datelor în scopul soluționării problemei de cercetare. Demersul experimental a fost aplicat elevilor de același nivel de studiu din două unități de învățământ, la disciplina Educație muzicală, aflați în procesul de formare și dezvoltare instituțională. S-a stabilit tema cercetării și etapele desfășurării experimentului, astfel încât elevii au fost orientați în executarea modului de lucru, creându-se o legătură între metoda experimentului și metoda observației directe. Elevii au audiat melodiile populare urmărindu-se modul desfășurării activității, gradul însușirii creației respective precum și a gradului de manifestare a sensibilității emoționale față de sonoritățile muzicale. Prin măsurarea rezultatelor cercetării, în raport cu atingerea criteriilor de performanță privind cele patru tehnici de lucru, stabilite, s-a urmărit însușirea de către elevi a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare. În rezultatul experimentului a fost determinat gradul de dezvoltare a sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare, trăirea expresivă a limbajului muzicii populare în procesul de studiere a muzicii.

1. ASPECTE ALE FOLCLORULUI MUZICAL DIN PERSPECTIVA MUZICOLOGIEI DINAMICE

1.1. Manifestări muzicale din perspectiva evoluției istorice a limbajului folcloric

Încă din cele mai vechi timpuri ale trecutului istoric, poporul și-a demonstrat priceperea în ceea ce privește creația muzicală populară. O dovadă a acestui fapt o reprezintă realitatea folclorului muzical, originalitatea conținutului, forma muzicală, elementele ce țin de structura metro-ritmică, ornamentele muzicale, versificația textelor populare, etc.. Muzica populară românească reprezintă una din valorile principale ale poporului român și ocupă un loc important în cultura și spiritualitatea popoarelor lumii, îndeplinind trăsături estetice ale muzicii culte, dar și o funcționalitate importantă, în raport cu modalitatea sa de exprimare. În realitate, între cele două domenii ale muzicii, muzica cultă și muzica populară, avem de-a face cu o deosebire existentă în ceea ce privește limbajul muzical. Aceste două genuri muzicale s-au situat pe trepte diferite de evoluție, implicând în structură procese ale domeniului creator, relații de funcționalitate și reflectând concepții diferite în percepția muzicală. Muzica populară se clasează pe o poziție ce prezintă valențe proprii de existență, funcționalitate, manifestare, transmitere, evoluție, creație și originalitate. Prin toate aceste comportamente de existență, muzica populară exprimă o necesitate umană de exteriorizare a simțurilor prin sunetele muzicale, ritmurile armonioase, melodicitate, ornamente muzicale, estetică, etc.. Prin diferențierea de muzica cultă (literată), ajungem să constatăm că muzica populară prezintă un plan de manifestare care, conferă o notă de originalitate a geniului creator. Pătrunzând în etapele primare ale originii și evoluției muzicii populare, descoperim o serie de relații bazate pe funcționalitate și trăsături care definesc psihofiziologia muzicală. Muzica populară, prin deținerea unor elemente de structură muzicală, aparținând unor etape timpurii din evoluția muzicii și a vieții umane, reflectă funcționalitatea structurală, ca o mărturie a centralizării originii muzicale. Folclorul muzical evidențiază prin categoriile muzicale (vocale, instrumentale, generații sau sex), acele creații transmise prin tradiția populară, exclusiv pe cale orală și colectivă [137, p. 22]. Psihologia ca știință, având ca domeniu de investigație omul și colectivitatea umană sub diferite aspecte: social, psihologic și fiziologic, se manifestă prin faptul că muzicologii continuă să se refere la domeniul psihofiziologiei și comportamentele care definesc ființa umană. În acest sens mai multe probleme au fost rezolvate cu ajutorul psihologiei, printre care și formarea *senzațiilor* și *percepțiilor muzicale*, aflate în strânsă legătură cu limbajul verbal. Cercetarea trecutului îndepărtat al muzicii populare pe teritoriul țării noastre și **problematica modurilor muzicii populare**, a fost îndelung studiată de cercetători și oameni de știință, printre care **Constantin Brăiloiu, George Breazu**, ș a.. În ce privește originea muzicii populare, **George**

Breazul, nota într-un manuscris nedactilografiat aflat în Biblioteca Breazul: „Înainte de ritm și moduri, dar în legătură cu ritmul, în primul rând, la izvoarele folclorice ale istoriei muzicii românești trebuie tratată problema psihologiei muzicale, a străvechilor manifestări cultice (dionisiace). Melodia populară românească indică faze de dezvoltare anterioare octoihului, ea a parcurs un lung stadiu pentatonic, dovedind dezvoltarea organică, dialectică, de la bicordia primitivă-care formează o unitate dialectică, din cele două elemente contradictorii care o compun, axa energiei, a expansiunii, a acțiunii, și cea a repausului, alcătuindu-se unitar întreg sistemul modal diatonic precreștin, care stă la baza formației melodiei populare” [14, p. 258]; [13].

Problemele **originii muzicii** au fost atribuite de-a lungul timpului, cercetărilor oamenilor de știință și diferitelor surse care marchează începuturile muzicii populare. Printre manifestările timpurii ale ființei umane ca mijloc de exprimare a muzicalității se află dorința de a da frâu liber sentimentelor prin dragoste, cuvânt, sunet, încordare pasională, etc.. Această modalitate de exprimare a permis lansarea unui lung șir de **teorii** cu privire la originea muzicii, uneori parcă anume inventate care, să permită menținerea unei atmosfere de mit cu privire la acest subiect. O serie de științe naturale cum ar fi: etnologia, antropologia, etnografia, psihologia și sociologia, prin reprezentanții lor de seamă încearcă să răspundă necesităților cunoașterii și înțelegerii problemei cu privire la originea muzicii. Astfel, **Charles Darwin**, face referire la domeniul muzical în sistemul său de cercetare. Autorul celebrei lucrări asupra originii speciilor atribuie părții bărbățești, privilegiul de a dispune de anumite însușiri muzicale, în scopul de a cuceri, de a ademeni, de a fi îndrăgit și ales de femelă. Economistul **Karl Bucher** și cercetătorul **Wallaschek** află sorgintea muzicii în ritm „la început a fost ritmul”. **Bucher** descoperă originea muzicii în dinamica mișcărilor, prin intermediul ritmului la prestarea unor munci comune (bătut ciocanul, vâslit, zidit, etc), iar acesta nu este altceva decât produsul natural al nevoii de ușurare a muncii.... Prin urmare, „la început a fost munca”. Filosoful **Carl Strumpf**, rezumă spiritual teoria lui Darwin în termenii sacri ai exprimării iubirii, menționând că: „La început era iubirea” [30, p. 316-319]. Evoluționistul **Spencer** susține că muzica își are sorgintea în accentele și sonoritatea cuvintelor, în vorbirea omului. **Strumpf** motivează spiritual că „la început a fost cuvântul” [30], susținând că atunci când strigăm pe cineva și suntem stăpâniți de bucurie sau întristare, vorbirea omului își adaugă un plus de sonorități particulare care, îi dau caracter muzical. **Strumpf** după o analiză critică a acestor teorii, inventează o teorie derivând originea muzicii din emiterea și rămânerea pe un singur sunet a unei persoane sau grup care se află la mare distanță de altcineva de care vrea să fie auzit. Pentru ca vocea să „spintece depărtările” și să poată fi percepută de cel de la distanță, coardele vocale trebuie să fie supuse la o tensiune din ce în ce mai mare, din care rezultă un sunet mai puternic, mai înalt. Acest moment este considerat de **Strumpf** ca fiind hotărâtor pentru stabilirea originii

muzicii vocale, fiind primul pas care diferențiază vorbirea propriu zisă de ceea ce va deveni mai apoi muzica vocală. Asemănător italianul **Torre Franca**, potrivit căruia, originea muzicii trebuie aflată în strigătul omului preistoric aflat în stare de puternică încordare pasională, în timpul căruia, după cum afectul crește sau descrește, vocea urcă sau coboară, înregistrându-se modificări ale actului de fonațiune, sușuri și coborâșuri de sunete, care de-a lungul vremurilor au fost organizate în grupe, motive, idei muzicale [30, p. 316-319].

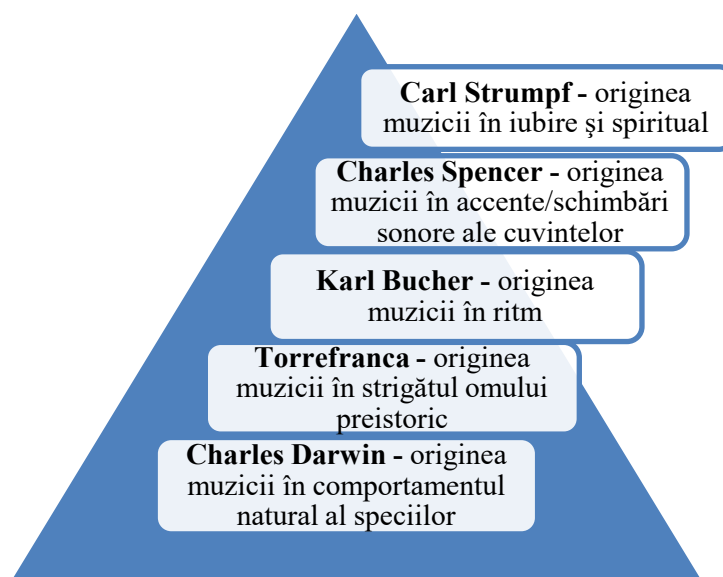

Figura 1.1 Piramida ipotezelor cu privire la originea muzicii. Elaborat de autor

Aceste teorii ale cercetătorilor cu privire la originile muzicii, ne trimit la identificarea primelor expresii muzicale, în care muzica populară apare strâns legătură cu originile umanității și ne sugerează că primele manifestări primitive ale ființei umane, au constituit începuturile muzicalității, ca mijloc de exprimare a sentimentelor de tristețe, bucurie, dragoste, pasiune etc.. În ce privește vechimea cântecului popular, din cuprinsul arealului românesc, ne sunt prezentate dovezi relatate în izvoarele istorice, documente și manuscrise, mărturii ale cercetătorilor folcloriști care, atestă atribuirea cântecului popular românesc primelor manifestări ale omului primitiv. Astfel, **George Breazu** menționează într-un curs de istoria muzicii românești, apărut în 1956 că „Începuturile vieții muzicale pe pământul patriei noastre se pierd, ca tot ce este început de viață omenească, în adâncurile trecutului” [23, p. 5-6]. Ca sigure și singure dovezi ale primelor manifestări de viață muzicală, pot fi luate în considerare rămășițele de instrumente muzicale. Tuburile acustice aerofone devin unealta muzicală a primitivului „în epoca paleoliticului sau neoliticului, nu puteau fi confecționate din metal, ci mai degrabă din cornul de animale sau os,

spălat de ploaie, uscat de vânt și de soare” [23, p. 5-6]. Ipoteza formulată de **George Breazu**, cu privire la existența unor practici muzicale pe teritoriul țării noastre a fost astfel confirmată: „instrumente aerofone, de tipul fluierelor au fost semnalate de istorici, printre care se numără și instrumentarul de suflat de marmură zaharoasă, descoperit în comuna Pietrele de **Dumitru Berciu** care se presupune că aparține culturii Gumelnița sau instrumentele de os scoase la iveală de către arheologi în comuna Turdaș” [23, p. 5-6].

În lucrarea *Muzica primitivilor*, **George Breazu** relatează că în cadrul ritualurilor magice un rol important îl avea sunetul „primitivul plesnea din palme, bătea cu talpa piciorului pământul, își lovea șoldurile, lovea un lemn de altul, învârtea o scândură în aer” [19]. Astfel, pe lângă aceste manifestări sonore ale primitivului, intervenea vocea umană și dansul care sunt cultivate și în ceremonialul de înmormântare. O atenție deosebită în ce privește muzica primitivilor, autorul o acordă ritmului primar, prezent în cântecul instinctiv. Din această realitate artistică distingem stadiile evoluției limbajului muzical. Despre astfel de manifestări artistice primare, originale, **George Breazu** dispunea de un bogat material, care constituia o ramură consistentă. Astfel, este semnalat în biblioteca sa, un „**hăulit**” din satul său natal, conceput într-o veritabilă tricordie anhimetonică (mi-do-sol), cu o structură muzicală simplă. Formula melodică este însoțită de sumare explicații din care deducem adâncă pătrundere a cercetătorului în substratul producției artistice de natură folclorică. Astfel de manifestări primitive, prin care omul și-a exprimat stările trăite, prin modul de exprimare sonoră, sunt întâlnite în întregul areal românesc, doar că transformările lor, pe scara evoluției muzicale au demonstrat apartenența specificul locurilor de proveniență și influențele prin care trecutul istoric și-a pus amprenta.

1.1 Exemplul muzical „Hăulit” cules din folclorul românesc

Un alt exemplu de manifestări sonore primitive, ne relatează un alt episod din viața satului, în august 1945, păstrat de la Constantin Iliuță, în care copii mergând cu vitele la păscut, prin marginea pădurii se întreceau în cântul caracteristic zonei „**aulitul**”, denumit de oamenii locului cu o structură muzicală simplă.

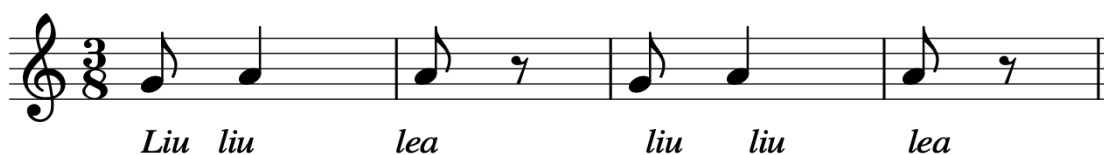
1.2 Exemplul muzical „Aulit” cules din folclorul românesc

În *Patrium Carmen* este menționat „hăulitul” din comuna Odorhei, județul Dolj, exemplar rar, care pare a descinde din vechime, din timpuri imemorabile. Localnicii, precizează Breazul, îl caracterizează cântec indian, reminescente păgâne, influențe...etc Dar, Breazul specifică: „nu, nu este un cântec indian! Păgân, da! Mai Bine zis, primitiv, primar, originar, țîșnind spontan și torențial din străfundurile de conștiință, de viață și aspirații ale poporului” [18, p. 172]. „Aceste cântece, forme de manifestare artistică primară, redau exuberanța, exaltarea, neânfrânarea, dorului de viață, exprimate în flexibilitatea și puterea magică a sunetului... cântecul împlinește o funcție biologică, exprimă viață, belșug și într-un cuvânt spiritualitatea omului de la țară [18, p. 172]. Funcția psihologică a cântecului popular se manifestă plenar, în mai toate genurile creației muzicale.

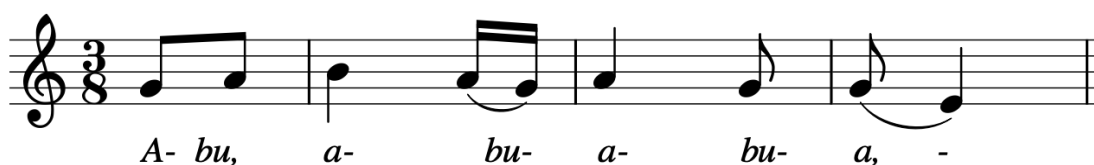

1.3 Exemplul muzical „Hăulit” cules din folclorul românesc

O altă formă de exprimare instinctivă a cântecului este și cântecul de leagăn, redat de dragostea mamei care își leagănă copilul, structurat pe două-trei sunete muzicale. Cântecul de leagăn posedă formule primare, cu mișcări ritmice line, calme și odihnitoare, acest lucru ne sugerează faptul că ritmul cântecului este redat de mișcarea brațelor mamei, mișcarea corporală iar intonația de vocea caldă, duioasă a mamei, redând totodată stările afective ce apar exprimate simplu, distinct, fiind în același timp sugestive pentru psihologia muzicii românești [14, p. 268-270]; [24, p. 43-44].

1.4 Exemplul muzical „Cântecul mamei” cules din folclorul românesc

1.5 Exemplul muzical „Cântecul mamei” cules din folclorul românesc

Graiul popular și manifestările locale simple, pe care oamenii din comunitățile rurale le utilizau în timpul agonisirii hranei, când vâneau sau cultivau terenurile, sugerează strigătele aspre pentru alungarea sau ademenirea fiarelor, sau exprimarea practicilor de adorare a forțelor naturii prin invocarea ploii sau alungarea intemperiilor vremii. Aceste modalități de exprimare au avut un rol considerabil în apariția primelor manifestări de viață muzicală din epocile străvechi [14, p. 261-262]. **Curt Sachs** ne relatează modul aparte, „în care româncă chiamă găinile, cu intensități silabice diferențiate, cu alunecări ascendente și descendente ale glasului” [62, p. 23]. Același autor susține că în unele cântece populare europene din vremea noastră, precum și în maniera de a cânta, sunt supraviețuiri muzicale ce datează de mii de ani [62, p. 23]. Asemenea relicve arheologice, după cum menționează și **George Breazul**, sunt parte a vieții sociale în care omul își exprimă liber simțămintele din viața de zi cu zi, fie că sunt momente de încordare, disperare, întristare, frică, dragoste, pasiune, bucurie, exaltare, toate aceste componente au stat la baza formării muzicalității poporului român. În lucrarea intitulată *Muzica tracilor*, autorul menționează vechimea cântecului popular „Din întunecata, legendara patrie a lui Orfeus și Thamiris, pe fondul credințelor și obiceiurilor tracice, din ecourile acelor corncines și tubicines, cum apar pe Columna lui Traian și pe metropolele de la Adam-klisi, din această atmosferă arhaică a unei adorații divine a muzicii răsună un ecou, până azi, în concepția muzicală a omului pământului românesc” [27. p. 17].

Dimitrie Cantermir în *Descripțio Moldaviae* atrage atenția la muzica și muzicalitatea dacilor. **Vasile Pârvan** face referire în lucrarea sa *Getica*, cu privire la muzica epocilor străvechi: „dar tradiția literară antică știe de Geți și ca de mari iubitori ai muzicii... la geți fluierul, naiul și buciul trebuie să fi fost instrumentele de răspândire generală, întrucât avem de-a face cu un popor la care păstoritul era, alături de agricultură, ocupația de căpetenie” [121, p. 144]. Despre cântecele populare și manifestările artistice la traco-geților ne relatează **Xenofon** în lucrarea *Anabaze*, cap. VII în care ne redă detalii de la un ospăț al traco-geților la care muzica și jocurile erau nelipsite „Seuthes se ridică, bea cu oaspetele său și-și varsă asupra-și pe veșmintele sale, vinul ce-i mai rămăsese în corn. După aceea veni rădă oameni care sunau din corn și cântau în ritm din instrumente de suflat făcute din piele crudă de bou la fel potrivită măsura, cum se cântă magadis.” [14, p. 265-266]. **George Breazul** precizează că instrumentul din piele crudă de bou nu putea fi

altceva decât cimpoiul, că felul de a cânta, de „a suna” ca din „magadis” înseamnă interpretarea unei melodii la două înălțimi diferite, în octave, procedeu ce aparține lumii sonore tracice. Pe lângă instrumentele menționate, crede că erau prezente fluierul ciobănesc și chitara tracică. Structura veche a muzicii străvechi a tracilor este menționată de scriitorul antic **Nicomachus din Gherasa** care spunea că „la început muzica a fost atât de simplă, încât nu a fost făcută decât din 4 coarde. Iar aceasta a durat până la Orfeu” [14, p. 265-266]. Aceste realități istorice muzicale, fixează prima fază din evoluția muzicii, cea oligocordică, din spațiul carpatin-mioritic, marcând în cele din urmă o etapă în plină desfășurare și evoluție a muzicii naționale. Așadar, sistemul muzical pentatonic, prepentatonic, anhemitonic și ditonic izvorăște din realitățile muzicii populare românești. Breazul ajunge la o concluzie în ceea ce privește realitatea „inițială” a muzicii populare românești. Astfel, în *Cursul de istoria muzicii românești* nota: „nici prepentatonicele, nici pentatonicele nu trebuie considerate ca apariții izolate; ele se înlanțuiesc împreună ca verigi ale aceluiași lanț de dezvoltare, alcătuind împreună unități sistematice. Astfel ajungem la un studiu, cel al pentatonicei, în care folclorul muzical românesc își are locul său recunoscut... Prin orânduirea oligocordiilor prepentatonice și înălțimea lor ca stadii precedente, ale pentatonicelor, se ajunge la constatarea unității organice a sistemului. Căci, nici prepentatonicele, nici pentatonicele nu trebuie considerate ca generații spontane, ci în legăturile lor cu celelalte momente din lanțul evolutiv al sistemului” [23, p. 18-23]. Toate aceste verigi fac trecerea la ceea ce teoria generală a muzicii numește „**moduri**”, în cântecul popular românesc. Se poate concluziona cu ușurință faptul că muzica populară românească își are obârșiile în perioada precreștină.

În ce privește **Evoluția istorică a limbajului muzical folcloric** preocupările cercetătorilor și informațiile despre originile muzicii populare românești și primele manifestări folclorice ale poporului român își îndreaptă atenția spre analiza culturilor din cele mai vechi timpuri. Descoperirea primelor manifestări folclorice constituie o investigație a celor mai îndepărtate timpuri ale spațiului românesc și pot reprezenta originile muzicii populare. Dacă ne referim la perioada de debut a muzicii cu caracter popular, trebuie să înțelegem că aspectul istoric al societății are un rol important în etapele evoluției folclorului muzical. Putem urmări fiecare componentă a parcursului istoric care asigură continuitatea și dezvoltarea muzicii populare. În istoria umanității au existat curente artistice și ideologii care au dezvoltat societatea și au avut un rol important în transformările social-culturale la nivel național și internațional. Raportându-ne la caracterul social și consemnările istoricilor cu privire la originile muzicalității, precum: **Herodot**, **Strabon** sau **Tacitus**, sunt menționate câteva trăsături specifice ale unor popoare din antichitate și informații despre exprimarea muzicală. Cu toate acestea, dovezile despre originile muzicii populare sunt inexistente dacă efectuăm o analiză a cântului vocal. În această direcție trebuie să facem o asociere

a cântecului vocal cu primele sunete ale omului primitiv care au fost realizate inconștient și involuntar, departe de ceea ce avea să fie numit mai târziu „muzică” sau studierea cântului vocal. Putem constata că pornind de la manifestările omului primitiv și parcurgând etapele evoluției limbajului muzical popular spre muzicalitatea popoarelor antice, remarcăm o diferențiere oferită de cadrul natural geografic și de sporirea gradului de civilizație și dezvoltare a societății. Ținând cont de aceste aspecte, contribuțiile care au fost aduse la îmbunătățirea domeniului muzicologiei ne permit studierea curenților muzicale și a genurilor performante diferențiate. Asemănător „zonelor geografice” și trăsăturilor care le definesc, folclorul muzical a suportat transformări de la o perioadă istorică la alta și de la un spațiu geografic la altul. Muzica cu caracter folcloric poate fi considerată de specialiștii în domeniul muzicologiei ca fiind un reper al muzicalității moderne. În aceste condiții putem discuta de o evoluție a muzicii în relația de interdependență a omului cu mediul înconjurător, contextul social-istoric și alte aspecte ale vieții sociale. Muzica populară este parte a cadrului natural care a avut un rol important în inspirația sa. Folclorul muzical reprezintă modalitatea de exprimare a omului în diferite momente din viața sa. Raportând câteva informații despre originile muzicii populare, nu putem să excludem muzica triburilor primitive și a omului preistoric. Înțelegem în urma cercetării amănunțite a specialiștilor muzicologi, muzica primitivilor nu poate fi considerată ca fiind muzică în adevăratul sens al cuvântului, deoarece nu este plăcută auzului. Aceasta nu îndeplinește caracteristicile estetice și ornamentale muzicale folosite în zilele noastre de marii muzicieni dobândite pe parcursul evoluției istorice. Muzica omului preistoric este plină de profunzime, cu un grad de transmitere a expresivității muzicale ridicat, care se manifestă prin trăirea instinctivă. Ea sensibilizează prin naturalitatea și libertatea de execuție. Muzica omului preistoric poate fi considerată ca fiind o formă de expresivitate muzicală raportată la modul de exprimare a unor momente de bucurie, furie, tristețe, manifestări ritualice, incantații, practici de invocare a forțelor naturii și zeităților. Această muzică izvorâtă din „străfundul sufletului” ființei umane, reprezintă o formă de expresivitate aparte, întâlnită la omul primitiv și are în componența sa **„trăirea”** pe care omul contemporan, aflat într-o continuă transformare și mișcare generată de tehnologie și așa numitul „secol al vitezei”, uită să o transmită prin muzică. „Trăirile simple”, sunt elementare, iar ființa umană le simte prin muzică. Muzica populară are rădăcini adânci în forma de manifestare a omului care își „duce traiul” după reguli nescrise ale comunității, transmise pe cale orală, colectivă și anonimă, din cele mai vechi timpuri, până în zilele noastre. Muzica populară din zilele noastre exprimă trăsături ale „țăranului român”, care trăiește după reguli moștenite de la înaintași. Această psihologie a omului din mediul rural, de cele mai multe ori reprezintă chintesența conduitei existențiale și echilibrul ființei umane.

George Breazul în lucrarea *Pagini din istoria muzicii românești*, menționează despre muzica omului preistoric: „ceea ce caracterizează această muzică este naturalețea, originalitatea, spontaneitatea, și coloratura instinctivă, redată cu trăsături asemănătoare modului de exprimare specific animalelor, manifestat prin strigăte, țipete, urlete, zgomote, prin reproducerea fiziologică a organelor de respirație care dirijează curentul de aer expirat prin laringe și cavitățile rezonatorii ale aparatului vocal, producând sunetul primitiv cu specific al trăirilor simple, al necesităților și exprimărilor existențiale”. Acest fapt ne determină să înțelegem că spontaneitatea, originalitatea și aspectul instinctiv al actului artistic, muzical, nu trebuie să lipsească din execuția muzicală, fie că ne raportăm la omul preistoric sau la societatea contemporană.

Lăsând la o parte muzica triburilor primitive și trecând la cea a popoarelor antice, literatura de specialitate ne oferă suficiente informații cu privire la modul de exprimare a muzicalității, a manifestărilor muzicale care nu fac altceva decât să modeleze „muzica” pe care primitivii au transmis-o generațiilor următoare. Prin faptul că **antichitatea** reprezintă perioada următoare preistoriei, legăturile dintre modul de desfășurare a expresivității muzicale prin intermediul cântului vocal sau instrumental, sunt mai puternice. Relațiile dintre generații, apar în strânsă legătură cu modul de înțelegere, analiză și gândire a sensului muzical. În corelație cu simțurile umane, cu modul de a gândi, omul antic oferă posibilitatea de reflectare asupra trăirilor muzicale. Realizările din muzică și diferite domenii ale antichității, se raportau la cunoștințele și legile Universului. Putem elabora pe această direcție o asociere între om-muzică-cosmos, prin care fiecare fenomen, eveniment, transformare din Univers, trăire a omului antic, capătă valoare și însemnătate în corelația om-cosmos-natură. Pornind de la poziția și însemnătatea corpurilor cerești în viața omului, constelațiile, galaxia noastră, denumită în popor „Calea Laptelui”, cadrul natural, viața, moartea, elementele înconjurătoare și toate evenimentele calendaristice din viața omului, ni se permite o înțelegere a faptului că omul și muzica sunt un tot unitar. Această legătură este oferită în antichitate de Univers și mediul înconjurător. Muzica face parte din viața omului, este sunet, mișcare, vibrație, iar acestea pot fi înțelese prin prisma „trăirilor sufletești” și sensibilizării omului față de muzică.

Referitor la un alt aspect din evoluția istorică a muzicalității folclorice, putem constata că fenomenul se află în strânsă legătură și cu **etnogeneza românească**, proces de romanizare la nord de Dunăre. Realizăm o asociere între muzică și trecutul istoric al locuitorilor spațiului carpato-danubiano-pontic. Odată cu „împrumuturile” pe care dacii le-au luat de la romani, încă dinaintea stăpânirii romane, pe lângă aspectul etno-lingvistic menționăm și modul de implementare a caracterului militar specific muzicalității romanilor. Simbioza dintre substratul geto-dac și stratul latin, pornind de la primele forme de manifestare sonoră pe care omul preistoric

le-a creat în momente din viața sa, reprezintă o interacțiune dintre autohtoni și cuceritorii romani. Această contopire a muzicalității geto-dacilor, cu specificul muzicii romane, reprezintă o etapă istorică de „fuzionare” a elementelor muzicale componente, în procesul de desăvârșire a poporului român. Încă din primele veacuri ale romanizării la nord de Dunăre, **G. Breazul** identifică caracterul profesionist și militar al acestei muzici pe care poporul autohton nu o agreea. Autorul consemnează: „romanii adesea însoțeau expedițiile militare de instrumentele de suflat (corn, tubă)”, oferind muzicii un caracter marșant. După cucerirea Daciei de către Imperiul Roman se impune prezența și caracterul oficial al muzicii, din care ne-au rămas puține consemnări. Trebuie de semnalat faptul că odată cu invazia romană în Dacia, în urma războaielor daco-romane, geto-dacii au împrumutat din obiceiurile romanilor iar după implementarea limbii latine scrise, autohtonii au adoptat din practicile artistice care s-au suprapus peste cele deja existente. Limba latină a reprezentat un factor principal în alcătuirea muzicii locuitorilor de la nord de Dunăre. Este bine cunoscut faptul că diferențele de structură melodico-ritmică ale limbajului muzical, precum și elementele ce țin de versificația textelor populare se datoresc limbii latine vorbite. Astfel, **Gheorghe Ciobanul** susține că: „prin intermediul sistemului de versificație, limba trasează linia de organizare atât melodiei, cât și ritmului, care nu poate fi și nici nu este identică la popoare diferite ca limbă”. Înțelegem din afirmația autorului că limba vorbită în popor oferă muzicii populare structura melodică și ritmică specifică. Sistemul de versificație din textele folclorice ne permit o alcătuire a formelor care definesc structurile muzicii populare. Primele „închegări” ale folclorului românesc precum și primele melodii românești s-au definitivat odată cu trăirile locuitorilor, ca forme proprii de manifestare, de afirmare și exprimare ale firii românești. Din multitudinea de creații populare și pulsații ritmice au fost inventate, experimentate, și alese acele forme, izvorâte din firea omului simplu care și-a exprimat trăirile existențiale prin cântec, redată într-o manieră particulară. Odată cu formarea poporului român și a limbii române s-a înfiripat și tradiția muzicală. Între particularitățile specifice poporului român: ritmul, melodicitatea, ornamentele, etc., diferențiază și caracterizează fondul tradițional al muzicii populare românești. O bună parte din elementele tradiționale evidențiază structura ritmică și elementele componente care alcătuiesc melodia și formele muzicale. Elementele specifice poporului român reprezintă fondul muzical care definește trăsatura omului de la sat, strâns legată de „glia strămoșească” și valorile tradiționale. Pornind de la această realitate istorică, în urma rezultatelor și a ipotezelor cu privire la evoluția istorică a muzicalității românești, **Octavian L. Cosma**, în lucrarea *Hronicul muzicii românești* precizează: „contribuția dacilor și a romanilor la edificarea noii muzici se va concretiza în esență în combinarea elementelor muzicii orale a populației autohtone cu tipicul limbii latine, și el aflat într-un proces de redimensionare...”. Putem remarca astfel că, aspectul istoric privind evoluția folclorului muzical

românesc, nu cunoaște salturi de la o perioadă la alta, ci reprezintă o continuitate în care cursivitatea evenimentelor își pun amprenta printr-o îmbogățire a muzicii tradiționale. Folclorul a evoluat, s-a transformat și a suportat modificări în funcție de nevoile oamenilor, de problemele cu care s-au confruntat aceștia, de conjunctura internă sau internațională în care s-a aflat țara noastră în raport cu statele europene. Un alt aspect din evoluția muzicalității tradiționale românești, îl reprezintă **muzica primelor veacuri ale creștinismului**, care a contribuit la dezvoltarea vechilor concepții și forme de viață prin învățătura și dogma creștină.

În **Evul mediu**, muzica bisericii creștine este supusă unui grad de înflorire minunat. Cu privire la modul de exprimare și alcătuire, redare a conținutului muzical, în perioada medievală, trebuie să menționăm faptul că biserica și curțile voievodale dețin rolul principal în definirea trăsăturilor caracteristice. Muzica societății medievale înfrumusețează etapele precedente prin influențele bizantine, specifice perioadei, suferind transformări și modificări de structură. **George Breazul** în lucrarea *Pagini din istoria muzicii românești* menționează: „Primele veacuri ale creștinismului formează epoca de înflorire și formare a muzicii bisericii creștine, de asimilare și transformare a muzicii vechi, păgâne, continuând formarea în Răsărit a ceea ce avea să devină muzica bizantină a bisericii ortodoxe răsăritene, muzică psaltică, bisericească orientală care se păstrează în cultul ortodox al celor mai de biserici răsăritene” [29]. Muzica **Evului mediu** apare diferențiată de antichitate prin faptul că rolul important în ce privește conturarea muzicii românești îl dețin instituțiile statului Biserica și Domnia, iar muzica societății medievale s-a dezvoltat în cadrul lăcașurilor de cult și a curților domnești. Acestea au devenit adevărate centre de învățare, formare și dezvoltare a culturii românești, de cele mai multe ori după modelul bizantin. Istoria muzicii populare românești cunoaște o evoluție ascendentă, urmând o traiectorie definită și evidențiată de caracterul autohton al muzicalității. Este de remarcat caracteristica populară, strâns legată de modul de existență a vieții țăranului român aflat în conexiune cu ascendența creștinismului, în Europa răsăriteană și evoluția vieții monahale. Muzica populară prin alcătuirea și forma sa, a moștenit trăsături muzicale ale substratului etno-cultural geto-dac peste care s-a suprapus stratul latin. Aceste caracteristici apar întâlnite în conținutul melodic și organizarea ritmică a structurii muzicale, identificate în multe creații. Putem considera începuturile muzicalității spațiului românesc din primele veacuri ale formării poporului român și a limbii române ca reprezentând o simbioză între substratul geto-dac și stratul latin. Mai târziu, după decăderea lumii bizantine și sosirii în Europa a ultimilor migratori turanici, folclorul muzical românesc suportă noi transformări. Influențe cu privire la evoluția și transformările istorice ale muzicii populare se resimt și din cultura popoarelor vecine, cu care cultura românească a intrat adesea în contact, influențând muzica populară. Folclorul muzical românesc păstrează în structura sa nuanțe diferite, specifice melodiilor mai noi, altele mai vechi, caracterizate printr-o alcătuire simplă dintr-un număr redus de sunete. Acest folclor vechi

și nou, apare în strânsă legătură cu tradițiile și obiceiurile poporului român. Din rândul acestor melodii fac parte incantațiile, cântecele copiilor, cele legate de sărbătorile calendaristice, etc..

Societatea modernă și începuturile învățământului muzical în Principatele române se remarcă printr-o caracteristică specifică secolelor animate de spiritul libertății și drepturilor cetățenești. Transformările culturale influențate de ideile iluministe și de mișcările sociale se produc la nivelul întregului continent european. Cu toate acestea, folclorul a constituit prin creația populară un domeniu de cercetare, valorificare și conservare a valorilor culturale românești încă din perioada romantică. În spațiul românesc, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și prima jumătate a secolului XX, preocupările pentru culegerea, valorificarea și învățarea creațiilor folclorice, precum și implementarea unei discipline a Educației muzicale în școli au fost realizate sub îndrumarea lui **B. P. Hașdeu, George Breazul, Constantin Brăiloiu**, etc.. Intelectualii români au înțeles necesitatea constituirii unui fond cultural românesc unitar, prin cunoașterea și conservarea folclorului muzical, ce trebuie să reprezinte „cartea de identitate” românească în fața popoarelor lumii. Ulterior, acestui demers au fost adoptate diferite modalități de culegere a folclorului muzical și metode/strategii de implementare a acestuia în sistemul educațional românesc. Muzica din perioada modernă se remarcă în societatea românească printr-o atenție deosebită acordată tradiției populare, istoriei și folclorului tradițional. În întregul spațiu românesc este de remarcat contribuția lui **Anton Pann**, care aduce un aport deosebit în dezvoltarea culturii tradiționale românești. Perioada modernă surprinde societatea românească în frumusețea și simplitatea cu care își desfășoară activitatea în lumea satului, bogată în tradiții și obiceiuri populare, folclor muzical vocal, instrumental și coregrafic. O dovadă în plus a frumuseților acestor locuri, a datinilor și obiceiurilor românești o constituie muzica tradițională din spațiul românesc, reprezentată în timpul perioadei moderne.

Secolele XIX-XX surprinde lumea folclorului muzical într-o formă de manifestare aparte prin aportul pe care l-au adus folcloriștii vremurilor la dezvoltarea și valorificarea fondului muzical național. Trebuie să menționăm contribuția lui **Constantin Brăiloiu** la dezvoltarea folclorului, personalitate de vârf a secolului XX, cunoscător al folclorului românesc și folclorist de seamă al Europei. Brăiloiu, nota despre creația folclorică pe care o considera „izvor nesecat” al spiritualității românești orientându-se spre ceea ce în acele vremuri se numea folclor muzical. Brăiloiu privește folclorul și ca pe o sursă de inspirație creatoare permanentă, originală, specifică poporului român dar mai ales ca pe un material de bază în Educația muzicală, ca o sursă de cunoaștere a istoriei poporului său. În ce privește contribuția lui **George Breazul**, acesta a marcat în muzicologia românească unul dintre cele mai importante momente de evoluție. Contribuția sa răsfrângându-se asupra activității educaționale, înțeleasă în modul extins. Orientările culturale și pedagogice ale lui **George Breazul** s-au concretizat în studii și lucrări cu un mare potențial educațional, cu idei și invenții pentru

îmbunătățirea activităților muzicale și de educație. Activitatea muzicală fiind privită ca parte integrantă a culturii generale și cu contribuții în dezvoltarea personalității umane. Dacă ne referim în zilele noastre la elementele ce țin de autenticitatea folclorului muzical menționăm aspectele legate de limbă, grai, linie melodică, sau alte elemente caracteristice, specifice stilului și tradiției populare. Evidențiem câteva trăsături care au diferențiat folclorul muzical pe parcursul evoluției istorice.

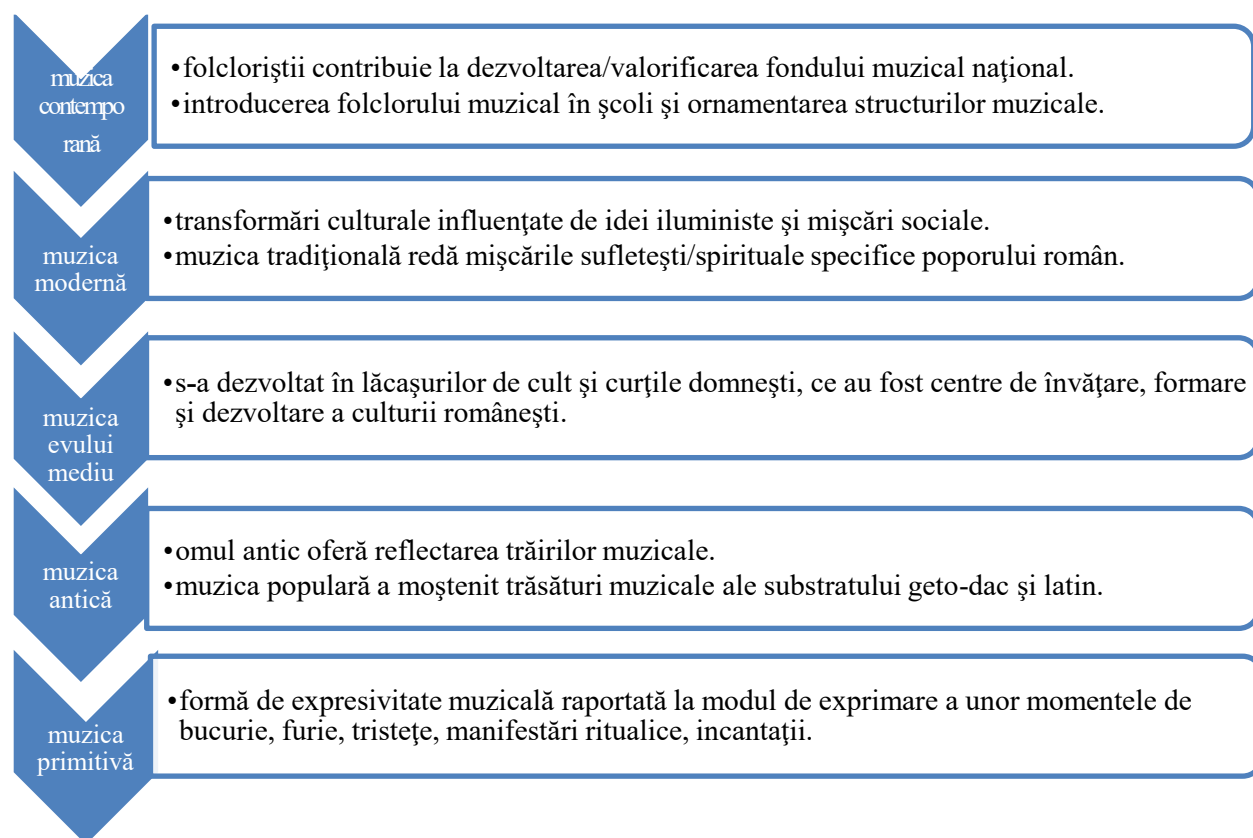

Figura 1.2 Caracteristici definitorii ale evoluției muzicii populare

Analizând elementele specifice ale folclorului muzical, în funcție de caracteristica fiecărei „zone etnofolclorice”, identificăm structura versului popular (dacă acestea cadențează într-un anumit fel), versificația textelor, prin care o atenție deosebită o acordăm modului în care se îmbină versurile populare cu melodia, iar în egală măsură sunt importante și cursivitatea rimelor, limbajului poetic, ritmului, modului de ornamentare a melodiei și alte detalii pe care compozitorii contemporani, de creații folclorice muzicale, le evidențiază în lucrările lor. Folclorul muzical are individualitatea și personalitatea specifică culturii tradiționale, așa cum straițele populare își au trăsătura definitorie în portul tradițional.

1.2. Consemnări ale unor autori cu privire la psihofiziologia artei muzicale

Marele filosof al secolului al-XIX-lea, **Friedrich Nietzsche**, autor al citatului devenit celebru „*fără muzică viața ar fi o greșeală*”, relatează prin asemănarea muzicii cu viața, că există o legătură strânsă între expresivitatea artei muzicale și ființa umană. Autorul, argumentează importanța muzicii în viața noastră și o consideră parte componentă a existenței umane. Parafrazând citatul lui **Friedrich Nietzsche** putem spune că: „*fără muzica tradițională, viața ar fi o greșeală*!”. Acest lucru, oferă muzicii tradiționale o poziție importantă în ceea ce înseamnă devenirea ființei umane prin cunoașterea culturii poporului român. Afirmatia nu este lipsită de adevăr atunci când ne referim la cultura și muzica tradițională românească, în care poporul își evidențiază trăirile, năzuințele și aspirațiile vieții. Muzica populară reprezintă elementul principal care a stat la baza dezvoltării genurilor muzicale și a constituit inspirația marilor muzicieni, care au compus cele mai consacrate capodopere muzicale. Atunci când ne raportăm la caracteristicile muzicii tradiționale, nu putem trata subiectul înafara aspectelor ce țin de psihologia, filosofia, spiritualitatea muzicii sau pedagogia muzicală. Toate aceste trăsături ale muzicalității delimitează un ansamblu de metode și procedee, care au ca scop înțelegerea dinamicii muzicii populare, filosofarea conținutului muzical și nu în cele din urmă crearea căilor metodologice de predare a muzicii tradiționale, în scopul dezvoltării personalității umane. Între psihologie, filosofie, pedagogie și muzicologie există o interacțiune care permite crearea unor legături constante și neîntrerupte, față de care muzica nu poate fi tratată separat și individual. Dictonul latin „Nemo pedagogus nisis psihologus” (nimeni nu este pedagog dacă nu este psiholog) [119, p. 29], semnifică legătura stânsă care există între aceste discipline. Sensibilitatea emoțională exprimată prin muzica tradițională constituie elementul principal în ceea ce poate să reprezinte muzica provenită din popor, iar omul devenit creator popular își exprimă sensibilitatea emoțională prin starea de „cânt”. Renumitul pedagog francez **Gaston Mialaret** susține că „psihologia este pentru un pedagog ceea ce este matematica pentru un fizician” [119, p. 29]. În relația pedagogiei cu muzica, aceasta din urmă oferă pedagogiei un plus de **valoare** exprimat prin sensibilitatea emoțională și trăirea afectivă a omului, prin gradul de implicare al pedagogului în scopul formării personalității elevului, precum și în dezvoltarea conduitei morale a elevului” [119, p. 29]. Propunem o analiză asupra aspectului psihofiziologic, filosofic, pedagogic și muzicologic, spiritual, pe care îl reprezintă muzica populară în raport cu dezvoltarea conceptului de **sensibilitate emoțională**, manifestat în rândul elevilor, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. În scopul determinării sensibilității emoționale a elevilor față de valorile naționale, urmărim **traseul**

sensibilității emoționale în raport cu muzica populară, de la aspectul psiho-fiziologic, filosofic, muzicologic și pedagogic la cel spiritual-sensibil.

Figura 1.3 Traseul sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.

Elaborat de autor

Psihologia fiziologică reprezintă ramura psihologiei care se ocupă cu studierea trăsăturilor biologice ale ființei umane și ale comportamentului uman. În această direcție muzica poate fi considerată ca o formă de manifestare instinctivă a comportamentului uman pe care omul îl manifestă în funcție de receptarea mesajului muzical.

Psihologia muzicală, considerată ramură a muzicologiei, studiază compartimentul trăirilor afective și emoționale ale ființei umane, specifice domeniilor de creație, audiție, interpretare și reflexie, pe care profesorul le parcurge în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, valorificând trăsăturile valorilor artistice muzicale ale elevilor. Scopul psihologiei muzicii este acela de a disemina principalele trăsături și subramuri ale muzicologiei, ce constituie înțelegerea procesului muzical la nivel de *percepție muzicală*.

Filosofia folclorului muzical este condiționată de înțelegerea muzicii în relație de interdependență cu aspectele care definesc sensul vieții umane, a societății și componentelor care o alcătuiesc.

Muzicologia dinamică a folclorului muzical reprezintă un termen mai larg, reprezentat prin teoria generală a muzicii, ce studiază componenetele muzicii, legile prin care aceasta se alcătuiește și include toate manifestările muzicale ale unui popor. *Muzica populară*, componentă a folclorului muzical reprezintă creațiile populare specifice zonelor de proveniență, manifestată prin caracteristica stilistică, transmise pe cale orală, interpretate în mediul rural sau în cadrul unor manifestări culturale tradiționale sătești și nu numai.

Pedagogia, ca disciplină a educației, se ocupă cu metodele și strategii, tehnici de instruire a elevilor în procesul de predare-învățare-evaluare. Prin această artă, omul devine conștient de procesele psihice ce țin de înțelegerea, cultivarea și receptarea simțurilor muzicale. Predarea Educației muzicale în școli se desfășoară ca un proces instructiv-educativ, care contribuie la cultivarea **valorilor fundamentale** ale societății. În zilele noastre este necesară o mutare a accentului de pe procesul intructiv de cunoaștere, însușire, redare a cunoștințelor muzicale în școli, pe cel educativ de formare a personalității umane, prin

accesarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, însușirea valorilor tradiționale românești, a valorilor umane, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală.

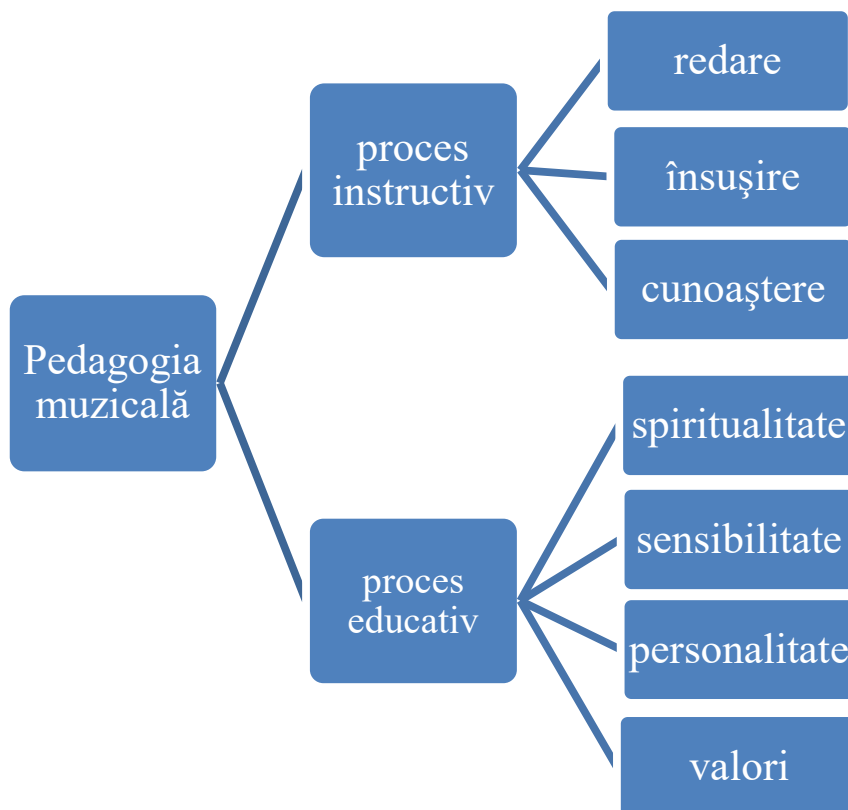

Figura 1.4 Trecerea accentului de pe procesul instructiv al predării Educației muzicale pe cel educativ, după conceptul curricular a lui Ion Gagim

Spiritualitatea reprezintă idei, principii și sentimente ale unui popor față de valorile umane, în raport cu partea imaterială a lumii, iar folclorul muzical reprezintă o componentă cultural artistică a spiritualității neamului românesc. Omul poate trăi muzica la nivel sensibil emoțional prin audierea sonorităților muzicale și dimensiunea spirituală a muzicii.

Aspectele psihologiei dinamice ale muzicalității tradiționale sunt recunoscute ca datând încă din **antichitate** și au fost studiate din cele mai vechi timpuri. De la anumite personalități istorice ale antichității precum **Platon, Aristotel și Pitagora** s-au păstrat informații cu privire la aspectele psihofiziologice ale devenirii ființei umane. Anticii au atribuit corpului uman diferite regiuni sau zone în care aspectele psihofiziologice au fost identificate în diferite părți ale corpului uman. Astfel, rațiunea umană a fost localizată în cavitatea craniană, curajul a fost localizat în inimă, iar lăcomia în stomac și intestine. Încă din cele mai vechi timpuri oamenii cunoșteau efectele benefice ale muzicii asupra corpului uman, asociind mișcările fizice cu muzica și generând starea de bine a omului. Muzica a fost folosită încă din cele mai vechi timpuri

în tratarea diferitelor afecțiuni ale trupului, prin ceea ce specialiștii din zilele noastre numesc **meloterapia**. **Pitagora** unul din cei mai de seamă matematicieni și filosofi ai lumii antice, medic și om de știință, menționează rolul important pe care îl are muzica asupra restabilirii sănătății umane. Mai aproape de zilele noastre unii autori, printre care și **Thomas Willis** din secolul al-XVIII-lea, ne oferă informații despre funcțiile pe care creierul uman le deține în procesele psihosenzoriale. Senzațiile și percepțiile sunt forme de reflectare senzorială a obiectelor și fenomenelor din jur. Acestea, potrivit autorului, acționează asupra receptorilor fiind strâns legate între ele iar diferențierea lor pare destul de dificilă. **B.G. Ananiev**, diferențiază senzația de percepție, considerând că: „senzația este o reflectare simultană sau succesivă a însușirilor lumii exterioare, constituind o reprezentare imagistică parțială a obiectului lumii exterioare, pe când percepția este o reprezentare integrală a obiectului lumii exterioare și argumentează existența senzațiilor și percepțiilor ca fiind procese psihice diferite” [134, p.21-23]. După **J. Müller**, senzațiile nu reflectă însușirile obiectelor lumii reale, ci numai calitățile receptorilor și starea în care se găsesc ca efect al stimulării. **Holmholtz**, la rândul său „neagă asemănarea dintre senzație și obiectul reflectat” [134, p.21-23]. Potrivit cercetărilor efectuate asupra proceselor senzoriale există o diferență între senzație și percepție cauzată de însușirea reprezentărilor imagistice parțiale sau integrale, atât în cazul mediului exterior dar și în cazul obiectului de artă. Dacă ne referim la muzica populară, reprezentarea obiectului de artă îl poate constitui un motiv sau o formă muzicală, care ne oferă însușirile obiectului de artă parțial sau integral, iar elevii vor reuși să recunoască și să diferențieze caracteristicile muzicii populare, după audierea unui fragment muzical.

Cu privire la aspectul percepției muzicale renumitul profesor **Ion Gagim** menționează: „Omul face muzică pentru a o trece prin suflet, adică pentru a o auzi, înțelege, simți, trăi, prețui, într-un cuvânt, pentru a o percepe” [75, p. 90]. În această situație, muzica ne este prezentată ca un exemplu excelent de exprimare a unor procese psihologice. Descrierea mesajului muzical reprezintă un proces de operații de ordin fizic și psihofiziologic, între care se realizează o intercondiționare continuă. Percepția, imaginea, gândirea și limbajul muzicii populare sunt poziți de cercetare, probleme care au fost luate în considerare de psihologi, muzicologi și etnomuzicologi. În decursul istoric, asupra domeniului de cercetare al psihologiei dinamice a folclorului muzical apar diferite trăsături ale comportamentului uman. Au fost abordate metode experimentale pentru soluționarea problemelor generate de senzațiile și perceperea muzicii de către om, în care sunt îmbinate trăsăturile psihologiei cu cele ale fiziologiei, dând naștere la ceea ce este acum cunoscut sub numele de psihofiziologie. Metoda experimentală ocupă un loc important în cercetarea științifică a fenomenelor psihice și îndeosebi a celor senzoriale:

Alexandru Roșca în lucrarea *Tratat de psihologie experimentală*, menționează că: „Psihologia în strânsă legătură cu introducerea experimentului în studierea fenomenelor psihice constituie o știință experimentală pregătită, pe de o parte, de filosofia empiristă materialistă, iar pe de altă parte de succesele pe care le obținuseră, științele naturii, îndeosebi fiziologia și fizica” [134, p.11]. **S.L.Rubinștein** subliniază că: „cercetarea experimentală este oarbă, dacă drumul ei nu este luminat de teorie”, însă cu toate acestea nu trebuie să neglijăm faptul că în dezvoltarea psihologiei științifice, un rol important îl are poziția fiziologică și metodologică a cercetătorului [186]. Funcția psihologică a folclorului muzical și trăsăturile ce țin de fiziologia acestuia, au fost cercetate la nivel național și internațional căpătând diferite valențe și nuanțe de exprimare, ca rezultat al poziției cercetătorului în descoperirea frumosului din artă și găsirea unor modalități de sensibilizare a omului față de estetica muzicală. Opiniile pot fi variate, însă din cele relatate de cercetători, putem afirma că frumosul din arta muzicală poate modifica trăirile omului și în același timp, îl poate sensibiliza față de mesajul muzical transmis. Devine necesară prezentarea unor relatări ale marilor cercetători, în ce privește expunerea problemei psihologiei artei muzicale și a descoperirii frumosului din artă, ca mijloc de sensibilizare a elevului față de arta muzicii tradiționale:

A. Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, în viziunea cercetătorilor din spațiul internațional

Cercetătorul Carl Seashore, în lucrarea *Psychology of Music*, elaborată în 1937-1938, realizează prima sinteză asupra studiilor de psihologie muzicală și pune bazele primelor studii științifice de pedagogie muzicală. În cercetarea sa „**factorul psihologic** deține un rol important în execuția și în audierea muzicii, iar predispoziția muzicală naturală sau educată apare în strânsă relație cu starea psihică declanșată de activitatea muzicală..., posibilitatea de interpretare a muzicii se poate manifesta printr-o stare afectivă pasivă, pozitivă sau negativă, printr-o participare activă intens conștientă cu referire la cunoștințele muzicale anterioare și acționând în dependență de acestea” [139].

Un alt cercetător, de origine franceză de această dată, **Alain Daniélou**, menționează în lucrarea *Le folklore et l'histoire de la musique*, despre rolul pe care îl are **folclorul** în dezvoltarea treptelor evolutive ale muzicalității și **importanța folclorului** muzical pentru istoria muzicii. **Alain Daniélou** afirmă: „Dacă noi nu vrem să încercăm a stabili o istorie a muzicii, care să nu fie limitată la câteva secole de literatură muzicală occidentală, vedem că elementul fundamental, însăși baza întregii istorii a muzicii, stă în special asupra folclorului, deoarece folclorul este de fapt..., expresia populară a limbajului muzical în care muzica savantă este forma rafinată și sofisticată” [63, p. 41]. Această afirmație confirmă că folclorul a servit secole de-a

rândul ca sursă de inspirație în creațiile marilor muzicieni. Creațiile folclorice au fost menționate ca prelucrări sau dezvoltări muzicale, prin utilizarea lor într-o formă mai „academică” sau folosite involuntar, au reprezentat o sursă de inspirație pentru marii muzicieni. Muzicalitatea populară a constituit un fundament în procesele psihofiziologice ale gândirii marilor muzicieni. Teoria lui **Helmholtz**, cu privire la disonanțele muzicale ne demonstrează că muzica nu poate fi concepută înafara esteticului și a sferei emoționale. Conform acestei afirmații „Muzica depășește deseori reacția emoțională difuză, influențând și determinând, după caz, diferite atitudini psihosomatice mai complexe” [11]. **M. Fetis** în lucrarea sa intitulată *La musique mise à la portée par tout le monde*, Paris 1930 a definit muzica ca fiind „arta de a emoționa, prin combinarea sunetelor”. Pentru **A. N. Serov** în lucrarea *Cursul de estetică muzicală vol Articole alese, Muzgiz*, Moscova, 1950, muzica este „limbajul sufletului”, reflectarea vieții noastre spirituale” [136], iar **A. N. Lunacearski**, considera că „muzica este arta cea mai subiectivă, care oglindește cu maximă forță și diversitate viața interioară, *dinamica emoțiilor*, sentimentelor și pasiunilor...Muzica poate să exprime aproape toate trăirile omului într-o măsură mai mică evenimentele, într-o măsură mai mare procesele sufletești” [105]. **Hegel** „caracterizează forța de înrăurire a muzicii ca o forță elementară, muzica nu trebuie să repete expresia sentimentelor sub forma izbucnirii naturale a pasiunii, ci să *spiritualizeze* în mod inventiv sunetele, care se îmbină într-o situație creată de artă” [44, p. 23-37]. În ce privește estetica muzicii analizată după cercetătorul francez **Delacroix**, „orice *plăcere estetică* este sinteza unei plăceri senzoriale, formale și afective” [65]. **Paul Collaer**, în lucrarea *Carnaval et rites printaniers*, preocupat de studiile sale asupra fundamentării științifice a psihologiei artei, recomandă împlinirea metodologiei acesteia prin apelarea la psihologie. Autorul analizează efectele pe care le produce muzica asupra psihicului uman [44, p. 23-37]. **André Varagnac**, în cartea sa intitulată *Définition du folklore*, și-a propus să definească arta folclorului, punând „funcționalitatea folclorului”, în centrul caracteristicilor definitorii [143. p.70]. Alți cercetători printre care **R. Siohan**, reduce muzica la un simplu „joc sonor” în care „regăsim *elementul psihologic* și sentimentul mișcării” [140, p. 257].

În concepția cercetătorilor sovietici, de pildă cercetătorul **S.L. Rubinștein** relatează informații despre psihologia fenomenului muzical și a frumosului din arta muzicală „Muzica a fost adesea concepută ca o *expresie a trăirilor*. În realitate, muzica se referă nu la trăirea ca atare, ca un fenomen psihologic oarecare, ci la ceea ce este trăit, adică la tot ceea ce din lume are o semnificație pentru om.” [130, p.335-336]. Cu alte cuvinte putem afirma conform autorului că între om și mediul înconjurător în care acesta se dezvoltă, există o legătură care influențează starea psihofiziologică a ființei umane. Educația trebuie să intervină în formarea caracterelor

umane, în formarea personalității umane și a unei conduite adecvate. Prin procesul instructiv-educativ, omul poate să își formeze personalitatea, iar acest lucru se întâmplă printr-o aprofundare continuă în scopul formării gustului pentru descoperirea frumosului din artă. **Kulpe Oswald**, psiholog german afirma cu privire la estetica muzicală că: „Estetica trebuie apreciată ca *psihologie a plăcerii estetice* și a creației artistice” [185, p. 98]. Aceeași impresie o împărtășește și **Volkert O**: „Obiectul estetic..., își dobândește caracterul estetic specific doar prin receptare, prin sensibilitatea și fantezia subiectului receptor” [166, p. 5]. Concluzionând asupra acestor afirmații, observăm că psihofiziologia muzicală nu poate exista înafara frumosului din obiectul de artă și a dimensiunii spiritual-sensibile pe care muzica o exprimă. Frumosul poate fi constituit din mediul înconjurător și mesajul muzical pe care arta sunetelor îl transmite. Inducerea frumosului prin artă, în muzica populară, cu ajutorul factorului educațional reprezintă o modalitate de dezvoltare a echilibrului psiho-emoțional, de care ființa umană are nevoie. Omul nu poate trăi înafara frumosului transmis de mesajul muzical, deoarece ar fi lipsit de sensibilitatea emoțională față de aspectul estetic, iar astfel de situații ar duce de cele mai multe ori la depresii, anxietate, artificializarea societății prin derularea unor activități lipsite de sens și realitate. Dintre cercetătorii sovietici care s-au pronunțat considerabil în soluționarea problemelor psihologiei artei muzicale și a frumosului din arta muzicală, amintim și pe **B.M.Teplov**, autorul psihologiei aptitudinilor muzicale (1947) și al lucrării *Aptitudinile și înzestrarea* (1948); Autorul spune că muzicalitatea omului depinde de dispozițiile sale individuale native. Pentru psihologul **S.L. Rubinștein**, „audiția muzicală, adică percepția muzicală ca activitate de orientare..., se află conținută în cercetarea sunetelor muzicale intonate. Omul învață să asculte muzica pe măsură ce i se elaborează și consolidează anumite procedee și itinerarii de cercetare a sunetelor după parametrii muzicali” [130, p. 354]. Putem concluziona în baza reperelor teoretice, că pornind de la percepția sunetului muzical și ajungând la manifestările folclorice muzicale avem de-a face cu un ansamblu de structuri aflate în interdependență. Referitor la problema ce ține de înțelegerea și conștientizarea fenomenelor și proceselor psihice, ca funcții ale creierului uman și ca reflectare a realității obiective **I.P. Pavlov** menționa că: „activitatea psihică apare și se manifestă ca funcție a creierului și totodată ca reflectare a realității care reprezintă activitatea de răspuns a creierului la acțiunile lumii externe” [134, p.17]. Acest lucru confirmă ideea că funcțiile creierului răspund la realitatea mediului înconjurător și la stimulii receptori [158]. În baza reperelor teoretice internaționale ale psihologiei artei muzicale concluzionăm că muzica se prezintă pe lângă aspectul psihofiziologic, estetic, muzicologic etc., și sub aspect sensibil-spiritual al trăirii muzicii de către om, prin însușirea mesajului muzical transmis și trăirea divină a muzicii.

Tabel 1.1 Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, în viziunea cercetătorilor din spațiul internațional

Nr. crt.	Autori care au definit muzica	Dimensiunea psihologică	Dimensiune a estetică	Dimensiunea muzicologică	Dimensiunea sensibil-spirituală
1.	C. Seashore	Stare psiho-educativă		Muzicologic	
2.	A. Daniélou	Importanța folclorului		Muzicologic	
3.	Helmholtz		Emoțional-estetic	Muzicologic	
4.	M. Fetis				Arta de a emoționa
5.	A.N. Serov				Limbajul sufletului
6.	Kulpe Oswald		Plăcerea estetică		Dinamica emoțiilor
7.	Hegel	Stare psihologică			Aspectul spiritual
8.	Delacroix		Plăcerea estetică		
9.	Paul Collaer	Stare psihologică			
10.	R. Siohan	Joc sonor psihologic			
11.	S.L. Rubinștein				Expresie a trăirilor
12.	André Varagnac		Plăcere estetică		Dinamica emoțiilor
13.	B.M. Teplov	Efect psihologic		Muzicologic	Expresie a trăirilor
14.	L.P. Pavlov	Reflectarea realității		Muzicologic	

Deducem din cele relatate de cercetătorii spațiului geografic internațional, că arta muzicală poate fi analizată din perspectiva reperelor teoretice menționate în literatura de specialitate ca însușind mai multe dimensiuni, în procesul devenirii umane, printre care: **dimensiunea psihologică, muzicologică, estetică, sensibil-spirituală**. Aceste repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, analizate din perspectiva efectelor pe care le produce asupra ființei umane necesită o înțelegere a muzicii, prin rezultatele pe care le transmite ființei umane. Din cele relatate se

constată că muzica poate constitui un factor important în dezvoltarea ființei umane implicând dimensiunile artei muzicale.

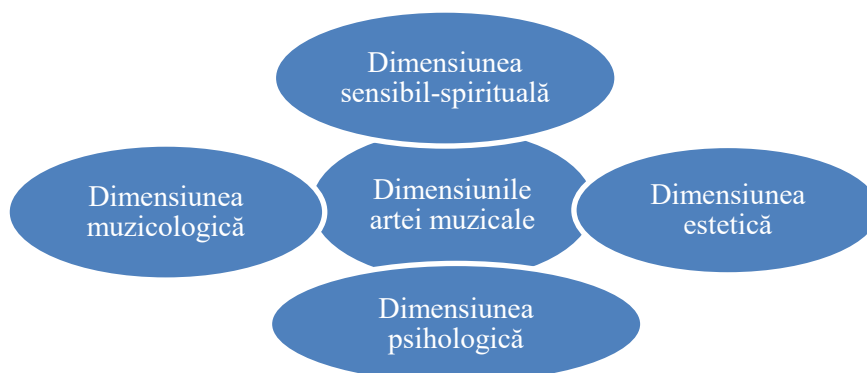

Figura 1.5 Dimensiunile artei muzicale, în viziunea cercetătorilor din spațiul internațional. Elaborat de autor

Educația și mediul educațional poate reprezenta pentru elevi o etapă importantă în dobândirea valorilor naționale prin cunoașterea și studierea muzicii populare. Elevii vor realiza în cadrul procesului de audiție muzicală conexiuni cu alte discipline de studiu și vor dezvolta simțul muzical, vor cultiva valorile umane, cum ar fi: *adevărul, frumosul, bunătatea, compasiunea, dragostea, recunoștința, aprecierea, fericirea, pacea*. Elevii vor învăța să înțeleagă rolul muzicii populare în viața lor și în formarea personalității umane.

A. Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, în viziunea cercetătorilor din spațiul românesc

În țara noastră autoarea **Ghizela Sulițeanu**, în lucrarea *Psihologia folclorului muzical*-tipărită de Editura Academiei, în anul 1980, analizează folclorul muzical din perspectiva efectelor pe care acesta le produce asupra psihicului uman și menționează că: „studierea muzicii populare trebuie să apeleze la *psihologie, fiziologie, acustică dar și la sociologie, arheologie*, astfel încât se pot contura trei dintre cele mai importante probleme muzicale: „1. Procesul percepției muzicii; 2. Limbajul muzical cu privire la localizarea centrilor muzicali în cortex și înțelegerea mesajului muzical la nivel cerebral. 3. Contribuțiile aduse la cunoașterea acusticii sunetului muzical de **Jacques Billouin** în lucrarea *L’acoustique et la musique*, au rol important în perceperea sunetului și exprimarea față de simțul muzical artistic” [137, p. 17-19]. Prin această realitate cu privire la efectele pe care muzica populară le produce asupra psihicului uman, ne sunt confirmate

dovezile prin care psihologia, fiziologia, acustica, sociologia, arheologia, au un rol important în crearea percepției muzicale, limbajului muzical, recunoașterea acusticii sunetului muzical, perceperea mesajului muzical și reflectarea muzicii la nivel cerebral. Astfel, există o interdependență între aspectele menționate de **Ghizela Sulițeanu**, care fac parte din înțelegerea psihofiziologică a trăsăturilor care definesc folclorul și care ne orientează spre cunoașterea și studierea efectelor pe care le are muzica populară asupra psihicului uman.

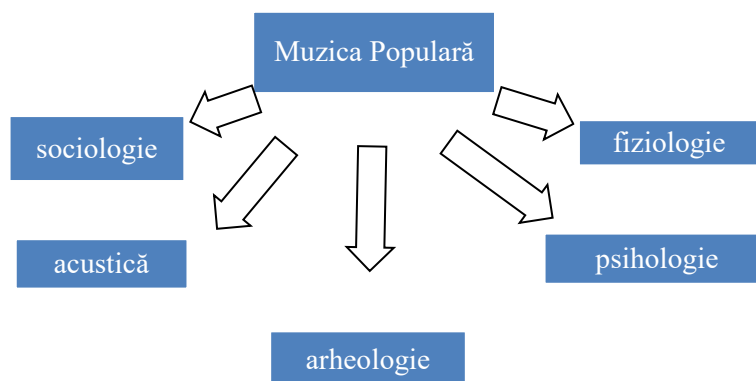

Figura 1.6 Procesul complex de studiere a muzicii populare în raport cu alte științe (după Ghizela Sulițeanu). Elaborat de autor

Fără îndoială că nevoia de muzică a omului, de cunoaștere, de identificare a elementelor folclorului muzical, determină o implicare și atenție crescută față de latura afectiv-emoțională pe care muzica o are în viața omului. Acțiunea de cunoaștere și înțelegere a proceselor de ordin psihologic-fiziologic sau de altă natură, cu puternic impact emoțional asupra organismului ascultătorului, ne îndeamnă spre o abordare amănunțită a problemei, precum și a efectelor pe care muzica le are asupra psihicului uman. Potrivit altor autori români sau din străinătate funcția psihologică este stâns legată de funcția fiziologică și anatomică a omului având o reflexie largă asupra creierului uman și determinând un complex de procese psihice cu efecte melo-terapeutice asupra organismului uman. În ceea ce privește folclorul muzical și nevoia de muzică, cercetătorii care s-au aplecat asupra studierii aspectelor psihofiziologice care determină transformările de ordin psiho-senzorial și înțelegerea proceselor perceptiv muzicale de către ființa umană, au evidențiat rolul pozitiv al muzicii și al esteticului din viața omului. Unii autori precizează că un factor important îl deține în definirea conceptului psihofiziologic al folclorului muzical, „funcționalitatea frumosului” din viața omului. **Grigore Smeu**, în lucrarea *Repere Estetice în satul românesc*, și-a propus să definească arta folclorului, punând „funcționalitatea folclorului”,

în centrul caracteristicilor definitorii [143, p. 70]. **Gh. Vrabie** menționa că: „frumosul folcloric este un frumos mai mult de natură funcțională” [167, p. 52]. Deducem din aceste afirmații că „funcționalitatea folclorului” a fost înțeleasă și interpretată de oamenii de știință ai domeniului ca o simbioză între frumosul artei populare, în cazul nostru cu referire la folclorul muzical, și necesitatea/utilitatea sa în viața de toate zilele a omului.

Cercetătorul român **Vasile Vasile**, în lucrarea sa intitulată *Metodica educației muzicale*, sistematizează funcția psihologică a muzicii care în concepția autorului „generează procese psihice afective, emoții și dispoziții pozitive stimulând astfel procesele psihice de cunoaștere (gândirea, memoria, atenția, imaginația și creativitatea); procese volitive (voința, perseverența și tenacitatea); trăsături morale și de caracter, determinând o arie extinsă de valori influențate de muzică, cu un efect pozitiv asupra comportamentului și schimbării atitudinale a omului (responsabilitate, perseverență, demnitate, armonie interioară, respect față de sine și cei din jur, exigență și altele)”. Funcția **psihologică** a folclorului românesc a stat veacuri la rând în atenția multor cercetători, dezvoltând o direcție și un sens mai larg în comparație cu terminologia strict **estetică** a termenului, continuând să reprezinte și în prezent un subiect de maximă abordare și interes. Cercetătorul **George Breazu**, în însemnările sale, își exprima propriul punct de vedere: „Nu este adevărat că sunetul, izolat considerat, nu reprezintă ceva, cât de puțin și imperfect ar fi, în legătură cu viața omului și că nu ar simboliza ceva din mișcările sufletești. Proprietățile sunetului nu sunt numai condiții și criterii de diferențiere fizică, ci calități deosebite pentru sensibilitatea unor momente de experiență psihică” [2]. Conform cercetătorului, elementele constitutive ale muzicalității desprinse din trăirile și „mișcările sufletești” pe care omul le are, reprezintă momente de sensibilizare a omului în experiența sa psihică. Un factor de bază în muzicalitatea folclorică și în exprimarea unei sensibilizări emoționale intense a omului îl reprezintă legătura omului cu natura și aspectul istoric-social generat de trecutul unui popor.

Poetul și dramaturgul român **Lucian Blaga** invocă spațiul mioritic, elaborând o *teorie contemplativă* a meleagurilor carpatine asociind cântecul popular în însemnările sale cu cele mai arhaice timpuri ale românismului, emițând teza despre existența unui apriorism românesc. Acestei metafore filosofice, definitorii pentru spiritualitatea românească i se suprapune *melancolia*, ca stare psihofiziologică a omului transmisă din generație în generație și exprimată prin viziunea lui **George Enescu** de a înțelege spiritul românesc, având în vedere dulcea nostalgie, priveliștea plaiului românesc sugerată în operele sale. **Nicolae Iorga** consideră *doina* „cântecul care țîșnește din sufletul păstorului și care pare să umple tot ceea ce este între pământ și ceruri” [96, p.18]. Fenomenul sonor, latura psihologică a muzicalității și relația directă dintre lumea folclorului muzical și cea afectivă necesită o aprofundare și o înțelegere a fenomenului mult mai solidă.

Pătrundem în zona cea mai sensibilă a omului, dar mai propice muzicii, în care acționează psihicul uman, latura psiho-emoțională a fenomenului sonor [83, p. 91].

Psihologia artei muzicale are rolul de a analiza amănunțit fenomenul folcloric muzical apelând la celelalte ramuri ale psihologiei. În schimb, etnomuzicologia analizează fenomenul deschizând o largă perspectivă observației fenomenelor în desfășurare, de la manifestarea folclorică în practica sa tradițională. „Excitația interioară, care este un dezechilibru produs de tensiunea psihică, stă la baza tendinței artistice” afirmă **L. Rusu**. Acest lucru ne arată faptul că pe fundamentul structurii biologice a omului se poate construi o structură sensibilă emoțională prin acțiunea controlată a stimulenților sonori externi asupra psihicului uman. **M. Dragomirescu** menționează că „Arta alimentează psihicul dar și dezvăluie psihicul” [74]. Sensibilitatea omului față de muzică se poate valorifica și fără experiența artistică sau existența unui bagaj de cunoaștere a elementelor muzicale. Muzica aduce sufletul în „stare de cânt”, înalță conștiința umană și ajută omul să creeze conexiuni cu puternic impact sensibil emoțional. Prin starea psihologică de cânt nu se înțelege starea afectivă nemijlocită a omului în momentul interpretării, ascultării sau compunerii muzicii, ci se înțelege starea „de bine” pe care muzica o oferă omului, determinând „o stare de încântare generală” de armonie, de „vibrație spirituală interioară” deosebită. Muzica contribuie la dezvoltarea psiho-afectivă a ființei umane. Ființa umană nu este numai „homo sapiens”, după cum afirmă **Ion Gagim**, ea este, în aceeași măsură și „homo musicus” [74, p. 121-132]. **N. Pârvu**, în lucrarea sa *Studii de psihologia artei*, menționează că „psihologia artei se conturează ca disciplină care studiază structura psihologică a artistului creator și interpret, a spectatorului, a diferitelor arte, geneza lor etc., precum și procesele psihice implicate în creația artistică și în perceperea operei de artă și componentele psihologice ale conținutului și expresiei formale ale operei” [122, p. 38]. Se poate înțelege că, psihologia artei constituie o știință de colaborare între psihologie și artă, deoarece ambele își furnizează datele necesare spre cunoaștere, astfel încât în ceea ce privește psihologia artei muzicii populare, aceasta va studia fenomenele psihice privind crearea, perceperea și existența fenomenului folcloric muzical în viața omului. **N. Pârvu** consideră opera de artă ca fiind un rezultat al unei activități complexe, ca o legătură neîntreruptă între psihologie, fiziologie și estetică” Opera de artă este rezultatul unei activități complexe..., în care estetica trebuie să apeleze la psihologie, la ramura specială a acestei științe-psihologia artei” [122, p. 30-31]. **Ghizela Sulițeanu**, în lucrarea *Psihologia folclorului muzical*, relatează că: „textele folclorului muzical par a ne indica faptul că în psihologia populară existau de mult considerente de ordinul psihologiei artei, înainte ca însăși psihologia și etnomuzicologia să se fi constituit ca științe” [138]. Simțământul exprimat prin muzică a fost sesizat de omul din

popor, care a descoperit rolul emoțional și social al muzicii populare și l-a transmis pe această cale, orală, generațiilor viitoare ce aveau datoria să-l explice obiectiv și științific.

Concluzionăm că psihologia folclorului muzical își are rădăcinile înfipte adânc în psihologia textului popular și în înțelepciunea poporului român. Muzica populară exprimă simțămintele omului simplu și se află în strânsă colaborare cu trăirile și experiențele țaranului român. Cercetarea fenomenului folcloric muzical ne obligă la descoperirea unor legături strânse ale omului cu celelalte laturi ale existenței sale [138, p.369-382].

În literatura de specialitate românească ne este relatată prin contribuția cercetătorilor români, importanța aspectului estetic și sensibil-spiritual pe care muzica populară îl transmite prin legăturile cu poporul român, obiceiurile, dansurile și tradițiile populare. Muzica populară creează o punte de legătură între generații și oameni. Cântecul creat de poporul român are efect pozitiv în sensibilizarea societății românești prin efectele psihologice, estetice, și spirituale pe care le transmite. Mesajul muzical transmis este unul familiar, dacă ne raportăm la cântecul mamei, repertoriul copiilor sau cântecele auzite în vatra satului. Prin studierea folclorului muzical, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, elevii nu doar că vor avea privilegiul de a fi educați în spiritul cunoașterii valorilor naționale, ci vor putea aprecia valoarea populară și din punct de vedere estetic. Aceasta constituie o necesitate, dacă ne raportăm la problemele cotidiene ale elevilor, generate de transformările societății contemporane. Elevii au oportunitatea de a se manifesta liber, de a-și exprima opinia cu privire la valorile naționale și spirituale ale poporului nostru, la simțul estetic pe care îl transmite mesajul muzical și să aprecieze obiectul de artă populară. Profesorul va avea rolul de mediator în desfășurarea demersului educațional și va ajuta prin folosirea tehnicilor didactice specifice, să îndrume elevii spre cunoașterea sonorităților muzicale și trăirea intensă a muzicii populare. Cadrul natural și genurile muzicii populare, consacrate de tradiția populară, vor constitui punctele de reper în alcătuirea demersului educațional. În procesul de audiție muzicală, vor fi aplicate tehnici didactice specifice cu un grad crescut de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi care vizează *ascultarea muzicii cu ochii închiși; cunoașterea specificului locurile natale, judecarea asupra creațiilor muzicale audiate; simțirea și trăirea spirituală a muzicii.* Deducem din cele relatate de cercetătorii spațiului geografic românesc, că arta muzicală poate fi analizată din perspectiva reperelor teoretice, ca însușind câteva dimensiuni în procesul devenirii umane: **dimensiunea psihologică, muzicologică, estetică, sensibil-spirituală.** Prin identificarea reperelor teoretice și a consecințelor pe care muzica le produce asupra ființei umane, putem realiza o analiză comparativă a opiniilor cercetătorilor români, cu privire la efectele psihologice ale muzicii.

Tabel 1.2 Repere teoretice ale psihologiei artei muzicale, în viziunea cercetătorilor din spațiul românesc. Elaborat de autor

Nr. crt.	Autori care au definit muzica	Dimensiunea psihologică	Dimensiunea estetică	Dimensiunea muzicologică	Dimensiunea sensibil-spirituală
1.	Ghizela Sulișteanu	Efect asupra psihicului uman			
2.	Grigore Smeu		Aspectul estetic		
3.	Gh. Vrabie		Aspectul estetic		
4.	Vasile Vasile	Efect asupra psihicului uman		Muzicologic	
5.	Lucian Blaga		Aspectul estetic		Teorie contemplativ/ spirituală
6.	George Enescu		Aspectul estetic		Aspect spiritual
7.	Nicolae Iorga		Aspectul estetic		Aspect spiritual
8.	Ion Gagim	Psihologic	Aspect estetic	Muzicologic	Aspect spiritual
9.	L. Rusu				Sensibil-spiritual
10.	N. Pârvu	Aspectul psihologic			

Din cele menționate, se constată că muzica poate constitui un factor important în dezvoltarea ființei umane, în însușirea valorilor naționale și umane prin cunoașterea muzicii populare. Audierea muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație muzicală vor asigura elevilor conexiuni empatice față de cultura românească, cu un rol important în ce privește sensibilitatea omului prin muzica populară și atingerea dimensiunilor sensibile-spirituale ale ființei umane. Prin arta muzicii populare se formează identitatea emoțională a elevilor, ca efect al conexiunii poporului român cu generațiile actuale de elevi și relaționarea cu tradițiile populare și sistemul de valori naționale.

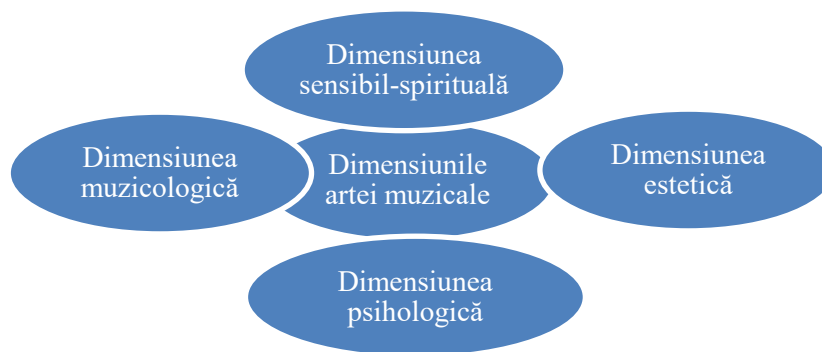

Figura 1.7 Dimensiunile artei muzicale în viziunea cercetătorilor din spațiul românesc (România și Republica Moldova). Elaborat de autor

Muzicalitatea populară și analiza psihofiziologică a elementelor celulei dintr-un cântec popular ne sugerează că, un simplu motiv muzical folcloric poate conduce ascultătorul către o cercetare completă și echilibrată, cu privire la aspectele senzitive ale muzicii populare. În procesul percepției și execuției muzicale, reflectând anumite stări afective declanșate în psihicul uman, prezentate de **Liviu Rusu** în lucrarea „*Eseu despre creația artistică*”, autorul elaborează „*Teoria psihologică*”, a apariției și funcționării artei, a simțirii frumosului din artă [132]. Această teorie este susținută și de muzicologul **Ion Gagim** în lucrările sale cu privire la opera de artă despre care menționează că: „opera de artă, nu este ceva dat (parvenit de undeva), dar izvorăște din adâncurile interioare ale ființei umane, este o producție a sufletului” [74, p.120]. Muzicologul **Ion Gagim** cu privire la „teoria psihologică” a muzicii, atribuie o mare atenție muzicologiei dinamice și fenomenului determinat de mișcare dar și **laturii spirituale** a muzicii prin care omul simte, trăiește, înțelege muzica la nivel supraomenesc. Este adusă în discuție „mișcarea”, care „se află la baza vieții fiecărui organism”, fie că este de ordin fiziologic sau psihologic, prin această „mișcare omul tinde să scape de permanentul dezechilibru sufletesc” [75]. Pornind de la stadiul inițial perceptiv al muzicii populare și urmând drumul formării deprinderilor de exprimare muzicală, către constituirea unui limbaj muzical, menționăm rolul important în derularea acestui proces evolutiv îl constituie anumite repere, ca sursă de organizarea conexiunilor temporare. Educația muzicală, prin audiția și cunoașterea muzicii populare, cultivă sensibilitatea afectivă, formează percepția sensibilă a elevilor în scopul dezvoltării sensibilității emoționale și răspunderii elevilor la mesajul spiritual transmis de sonoritățile muzicii populare.

1.3. Conceptul de sensibilitate emoțională: abordări filosofice, psihologice și psihopedagogice

Prin **sensibilitate emoțională** înțelegem predispoziția omului de a fi sensibil la ceva anume, fie că ne referim la opera de artă sau elemente componente ale mediului înconjurător. Sensibilitatea emoțională este capacitatea omului de a simți, de a trăi, de a reacționa la excitații, de a schimba într-o anumită măsură starea inițială umană, sub acțiunea unui agent extern. Simțurile umane se dezvoltă pe un fundament creat de receptarea față de stimulul estetic și capacitatea omului de a percepe senzațiile față de stimul. Acestea se produc în sfera sensibilității emoționale și a factorilor care determină crearea acestor procese psihice. Prin **sensibilitate emoțională** înțelegem capacitatea omului de a avea o viață afectivă intensă și de a deveni sensibil față de frumos și prin frumos. Dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, în cadrul orelor de Educație muzicală, prin intermediul muzicii populare, reprezintă un punct forte al acestei discipline, în condițiile în care muzica ne sensibilizează și ne oferă o paletă largă de exprimare a simțurilor umane. Totodată elevul va însuși prin cunoașterea muzicii populare, *valori ale culturii naționale* și spiritualității neamului românesc, dar și *valori ale formării personalității umane*. Omul poate trăi profund sentimente, impresii, situații cu care se confruntă zilnic, dacă acestea au un grad ridicat de intensitate și reprezintă o stare emoțională față de care, subiectul devine receptor. În artă și literatură, sensibilitatea emoțională apare sub denumirea de intensitate afectivă, emotivitate, afectivitate sau viață afectivă intensă [89].

Pentru a analiza conceptul de sensibilitate emoțională și factorii care generează emoțiile la elevi, în cadrul orelor de Educație muzicală, este nevoie să înțelegem conceptul de „*Inteligență emoțională*” și rolul pe care acesta îl are în formarea/dezvoltarea ființei umane. În urma relatărilor din literatura de specialitate „*Inteligență emoțională*” reprezintă: „capacitatea unui individ de a opera și a recunoaște propriile emoții, trăiri, sentimente, dar nu numai pe cele personale, cât și pe ale persoanelor cu care intră în interacțiune” [85]. Inteligența emoțională își are originea într-un element fundamental al comportamentului uman, care este distinct de intelect și împreună cu care formează un trunchi comun, pe care mulți specialiști din literatura de specialitate l-au definit prin doi indicatori marcați cu IQ și EQ. Acestea sunt calități diferite, pe care le posedăm cu toții, însă luate împreună, atât inteligența emoțională cât și sensibilitatea emoțională, determină modul nostru în care gândim și acționăm în viața de zi cu zi. Atât inteligența emoțională, cât și sensibilitatea emoțională, reprezintă un trunchi comun fără de care omul nu poate exista ca ființă umană educată, însă cu toate acestea nu există nici o legătură cunoscută între IQ și EQ. Inteligența cognitivă, sau IQ-ul, nu este flexibilă și nu poate fi modelată în funcție de agenții externi. Spre deosebire de aceasta, inteligența emoțională este abilitatea omului de a învăța, de a însuși, de a dobândi cunoștințe și este aceeași pe tot parcursul vieții. Dacă ne raportăm la EQ, putem constata că, modul în care **sensibilitatea emoțională** poate fi

manifestată, diferă în funcție de agenții externi favorizatori și de predispoziția omului la diferiți stimuli. Față de gradul de implicare, de factorul educațional, de modul de expunere la agenții externi favorizatori, se poate modifica gradul de sensibilitate emoțională, în funcție de mediul în care omul se formează și își dezvoltă personalitatea umană. Pe de altă parte EQ-ul este o componentă flexibilă care poate fi desprinsă din trunchiul comun al afectivității umane. **Sensibilitatea emoțională** se modelează prin educație sub presiunea factorilor favorizatori cum ar fi: muzica, pictura, literatura, etc.. Deși este adevărat că anumite persoane sunt mai inteligente emoțional din naștere decât alte persoane, **sensibilitatea emoțională** se poate dezvolta pe parcursul vieții, chiar dacă nu te-ai născut cu ea. În această direcție acționează factorul educațional și gradul de implicare a pedagogului, în procesul de formare a personalității elevilor. **Dezvoltarea sensibilității emoționale** poate fi o consecință a modului în care omul trăiește și își dezvoltă capacitățile intelectuale, prin acțiunea factorului educațional. Cu o educație adecvată și prin acțiunea modelatoare a stimulilor externi generați de muzica populară, putem dezvolta sensibilitatea emoțională a elevilor. Prin sensibilizarea elevilor față de muzica populară, dezvoltăm gustul pentru esteticul din arta tradițională și pentru valorile culturii naționale. Unii oameni pot fi inteligenți emoțional deoarece s-au născut cu un grad de inteligență ridicat, iar alții care nu au același nivel de inteligență emoțională pot deveni sensibilizați emoțional prin muzica și cultura tradițională românească. Unii oameni au personalități și atitudini comportamentale diferite, în funcție de coeficienții de inteligență emoțională, iar alții au comportamente variabile și diferite în funcție de gradul de dezvoltare al EQ-ului [13, p. 24-25]. Între **procesele psihice** umane, coeficientul de inteligență emoțională și dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, în raport cu muzica populară, există o strânsă interdependență. Elevii vor deveni sensibili emoțional și vor însuși valorile specifice culturii naționale dacă vor fi îndrumați corespunzător. Prin muzica populară elevii vor înțelege trăirile poporului român, se vor regăsi în fragmentele muzicale audiate, vor cunoaște frumusețea și înțelepciunea textului popular de natură emninesciană și vor explora stări de bucurie, nostalgie, dor, drag, etc.. Dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, reprezintă un privilegiu al acestei discipline, deoarece oferă posibilitatea de însușire a unor **valori naționale** prin intermediul muzicii populare. Prin studierea muzicii populare se dezvoltă și se îmbogățește personalitatea elevului și sunt împărtășite **valorile naționale: Patriotismul și dragostea față de țară; Familia și rolul ei în societatea românească; Limba română și pământul românesc; Muzica populară și tradițiile populare; Democrația și drepturile omului; Trecutul istoric al poporului român**. Redăm în tabelul alăturat **caracteristicile conceptului de sensibilitate emoțională**, exprimat prin **procesele psihice**, în raport cu gradul de inteligență și dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi, prin audierea muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație muzicală.

Tabel 1.3 Clasificarea principalelor caracteristici ale conceptului de SE, în raport cu PP/ IQ/EQ față de muzica populară

Procese psihice volitive, de cunoaștere la elevi	Inteligență emoțională în raport cu muzica populară	Sensibilitate emoțională în raport cu muzica populară
• voința • percepția • gândirea • atenția • imaginația • creativitatea	• abilitatea de a opera emoții/sentimente • modalitatea de gândire/ potențial IQ și EQ • autocunoașterea și autostăpânirea • înțelegerea și monitorizarea emoțiilor	• abilitatea de a simți/trăi muzica • receptare, apreciere • capacitatea de a genera impresii/judecata • simț/gust estetic • capacitatea imaginară • afectivitatea/emotivitatea

În zilele noastre, conceptul de **sensibilitate emoțională** devine de actualitate și reprezintă o modalitate prin care omul se poate exprima față de semenii săi, mediul înconjurător, însușind valori ale culturii naționale. Această abordare devine o necesitate, dacă ne referim la problemele cu care societatea contemporană se confruntă, atât din punct de vedere al fenomenului de globalizare, cât și al transformărilor noilor tehnologii. Elevii vor reuși prin audierea muzicii populare să pătrundă în sfera sentimentelor pe care mesajul muzical îl transmite. Tehnologiile vor servi în acest mod ca mijloc informativ audio, iar tehnicile de lucru folosite de profesorul de Educație muzicală, în cadrul procesului de audiție, vor oferi elevului posibilitatea de a se transpune în esența spirituală a mesajului muzical. Dacă ne raportăm la evoluția istorică a conceptului de sensibilitate emoțională, emoțiile au fost considerate și tratate diferit de-a lungul perioadelor istorice și încă din cele mai vechi timpuri.

Istoricii antici tratează inteligența emoțională din punctul de vedere al raționamentului, al gândirii, iar emoțiile sunt analizate diferit. Spre exemplu **Aristotel** considera emoțiile ca fiind „o componentă esențială a virtuții”, spre deosebire de **Stoici** care considerau emoțiile ca făcând parte din judecată și manifestau rol important în determinarea modului de a gândi. În teoriile stoicilor emoțiile sunt considerate o piedică pentru rațiune, pentru virtute. Emoțiile au fost tratate în antichitate ca fiind dăunătoare pentru dezvoltarea umană, atât din punct de vedere intelectual, cât și din punct de vedere biologic. Acest fapt a fost întâlnit atât în cultura popoarelor europene cât și ale celor de pe alte continente. În **societatea medievală**, în secolul al-XI-lea, **Avicenna** poate fi considerat ca un precursor al inteligenței emoționale, deoarece acorda o atenție mai mare asupra efectelor pe care emoțiile le au asupra stării de sănătate umane, cât și stărilor comportamentale și propunea gestionarea controlată a stărilor emoționale. În **Epoca modernă** emoțiile sunt supuse

unei noi abordări în care revoluția industrială și modernismul social aduce un nou mod de a gândi. Un rol important îl au marii gânditori și filosofi ai vremii precum **Rene Decartes**, **Niccolo Machiavelli**, **Baruch Spinoza**, **Thomas Habbes**, care își pun amprenta asupra modului de studiere, înțelegere și cercetare asupra domeniului emotivității [85].

Mai târziu, în **secolele XIX - XX** oamenii de știință au început să conștientizeze importanța aspectelor afective pentru inteligența umană și și-au îndreptat atenția asupra studierii celor mai mici detalii. Este cunoscută „*teoria evoluționistă*” elaborată în 1872 de **Charles Darwin** în lucrarea *The Expression of the Emotion in Man and Animals*, în care relatează importanța emoțiilor în viața omului și demonstrează importanța factorului emoțional pentru supraviețuirea omului. Alți cercetători, printre care și **William James** considerau sentimentele și emoțiile secundare fenomenelor fiziologice și că percepția determină răspunsurile fiziologice-**emoțiile**”. Într-o altă viziune emoțiile sunt o clasă de sentimente, diferite de senzații și de percepții prin calitatea lor experimentală. **Taylor** considera emoțiile ca strâns legate de motivele care le dau naștere, abordând aspectul intelectual al emoțiilor și trăirilor umane.

Termenul „inteligență emoțională” apare pentru prima dată în 1964 într-o lucrare a lui **Michael Beldoch** și în 1966 în lucrarea lui **B. Leuner** intitulată „*Inteligență emoțională și emancipare*”. Prima utilizare a termenului „EQ” (Emotional Quotient) a fost într-un articol al lui **Keith Beaslez** în 1987, în revista britanică *Mensa*. Psihologii **John Mazer** și **Peter Salovey** au introdus conceptul de inteligență emoțională ca fiind „*Abilitatea de a percepe emoțiile*”, astfel prin această abordare este ajutată gândirea, să înțeleagă emoțiile și cunoștințele emoționale și să regleze emoțional reflectiv, să promoveze creșterea emoțională și intelectuală a omului”. Termenul devine mai cunoscut odată cu publicarea cărții lui **Daniel Goleman**: *Emoțional Intelligence-Whz it can matter more than IQ* [88].

Au fost atribuite inteligenței emoționale diferite definiții cum ar fi:

- ✓ „capacitatea de a monitoriza/gestiona sentimentele și emoțiile proprii și ale altora”.
- ✓ „capacitatea de a percepe emoțiile, de a le genera, astfel încât să ajute gândirea, să înțeleagă emoțiile”.
- ✓ „capacitatea de a oferi sensibilitatea emoțională, ne ajută să menținem sănătatea pe termen lung (**Hein 2005**)”.
- ✓ „capacitatea de a simți, recunoaște, gestiona, înțelege și explica emoțiile” [88].

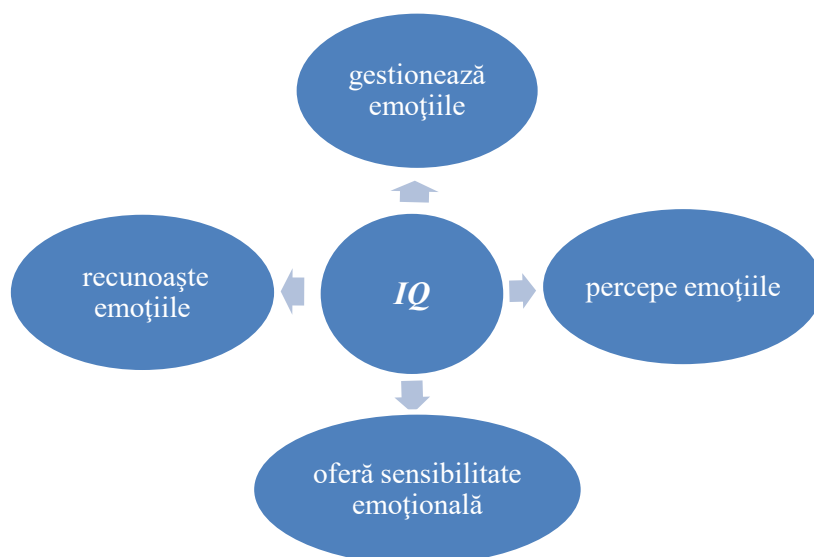

Figura 1.8 Caracteristicile care definesc Inteligența emoțională (conform autorului Daniel Goleman). Elaborat de autor

Această analiză a inteligenței emoționale ne oferă o deschidere a ceea ce trebuie să înțelegem cu privire la **sensibilitatea emoțională**, în raport cu capacitatea omului de a gestiona senzații, percepții, sentimente, trăiri, impresii, față de muzica populară românească. Omul nu poate deveni sensibil emoțional, cu un grad de manifestare ridicat față de anumiți stimuli, fără a apela la principiul autocunoașterii prin autostăpânirea emoțională a sinelui, fără a înțelege modul în care devine sensibil față de muzica populară. Deducem faptul că autocunoașterea și autostăpânirea individului oferă posibilitate de a lucra cu trăsăturile personale în contextul relaționării sociale și dezvoltă capacitatea imaginară față de stimulul extern, prin afectivitate și gustul estetic. În cazul audierii muzicii populare elevii vor fi dirijați către înțelegerea esteticului din arta muzicală și se va dezvolta capacitatea de înțelegere, analiză, apreciere, reflectare a obiectului de artă, formând atitudini pozitive față de muzica populară. **Daniel Goleman** în lucrarea „*Inteligența emoțională, cheia succesului în viață*”, evidențiază rolul competenței emoționale ca fiind „o însușire dobândită, întemeiată pe inteligență emoțională al cărui rezultat este o performanță profesională ieșită din comun” [85, p. 24].

În spațiul internațional au fost realizate studii de caz cu privire la **dezvoltarea sensibilității emoționale** a elevilor, prin trăirea emoțiilor și formarea capacității de expresie emoțională la elevi în contextul muzicii. Elevii compară sentimentele prin muzică și astfel crește empatia și reacția emoțională.

În Ungaria, **Borbala Dsupin**, în *Personality Development in Early Childhood Through Music Education*, prin jocurile adoptate pentru copii, constată crearea unei legături cu sensibilitatea

emoțională prin care copii reușesc să își exprime liber emoțiile. **Laszlo Stacho**, în *Perception of emotional content in musical performances by 3-7 year-old children*, investighează capacitatea copiilor de a percepe conținutul emoțional al performanțelor muzicale.

În Norvegia, **G. Ege** în studiul de caz *Norwegian music students perception and experience of challenges and resources for health*, din 2023, aplicat studenților, reiese că muzica este un mijloc de exprimare a emoțiilor, un mijloc de conectare cu alții și de sprijin psihic. Studiul arată că studenții folosesc muzica pentru a se conecta și pentru a simți. **S. Karlsen** în studiul recent, realizat în 2024, *Norwegian schools of music and arts: Local significance and strategies of inclusion*, arată cum părinții văd valoarea prin faptul că elevii cunosc și învață muzica tradițională.

Cu privire la emoțiile generate de muzică și aspectul spiritual al acesteia, scriitorul și filosoful român **Emil Cioran** spunea: „De n-am fi avut suflet, muzica ni l-ar fi creat”, de aici deducem că muzica în sine este o artă care generează emoții și nu poate fi tratată înafara afectivității, a spiritualului și a eului. Muzica populară a poporului român, și în special doinele și baladele românești ne oferă un exemplu cu privire la aspectul spiritualului și afectivității, prin sonoritățile pe care le produc. Nu putem asculta o doină sau un cântec de jale fără a simți trăirea spirituală pe care o transmite atât linia melodică cât și textul popular. Nu putem fi isensibili față de trăirile poporului român, de suferințele și năzuințele care și le-au scris în cântecele populare, deoarece acestea reprezintă o reflectare a sentimentelor și trăirilor geniului creator, a valorilor spiritualității neamului românesc, puse în lumină prin latura afectivă, perpetuă, a generațiilor. Trebuie de menționat faptul că Educația muzicală nu își propune doar instruirea elevului prin învățarea muzicii, a notelor muzicale și a elementelor care o alcătuiesc, ci își propune sensibilizarea elevilor față de valorile muzicale ale neamului românesc și atingerea dimensiunilor estetice-spirituale ale obiectului de artă. Prin contactul cu valorile reprezentative ale artei muzicale principalul obiectiv în cercetarea noastră îl constituie cultivarea și dezvoltarea emoțiilor la elevi față de arta muzicală românească. Această modalitate de sensibilizare emoțională a elevilor față de muzica populară poate constitui pentru generațiile viitoare un model al devenirii umane. Este important să cultivăm în sufletul elevilor dragostea față de cultura tradițională românească, mai ales că trăirile față de cultura românească vin cu un surplus în ceea ce urmează să însemne dezvoltarea personală a elevului, contribuind constant la îmbogățirea vieții spirituale și înnobilând personalitatea acestuia. Profesorul muzicolog **Ion Gagim**, Maestru în Arte, la întrebarea: Ce este muzica și cum să o înțelegem?, răspunde simplu și foarte cuprinzător: „muzica se află acolo sus, în înalturi, pentru că mesajul ei este de natura înalturilor. Și ca să ajungem la ea, ca s-o descoperim, trebuie să înaintăm spre ea, trebuie să pornim în urcuș. Pornind spre ea, și ea va porni spre noi. Deschizându-ne ei și ea ni se va deschide. Pentru că muzica asta își dorește...să ne întoarcem cu fața spre ea. Și atunci ea face din noi minuni. Căci ea

este creată pentru noi” [81, p.9]. Pornind de la această idee putem înțelege că muzica reprezintă o cale de legătură între om și divinitate, fie că ne referim la muzica clasică sau muzica populară, ea facilitează relația noastră cu creatorul și este o expresie vie a eului nostru, făcând parte din spiritul ființei umane și sensibilizându-l. Cu alte cuvinte muzica este trimisă de Dumnezeu pentru a putea deveni mai buni, mai încrezători mai devotați. Pentru a înțelege muzica trebuie să o cunoaștem, să îi permitem să facă parte din viața noastră, într-un cuvânt trebuie să devenim sensibili la muzică și prin muzică. Un factor generator de emoții pozitive îl reprezintă în acest sens muzica populară. Doinele, baladele, cântecele de jale, cântecele bătrânești sau de joc, însumează în structura lor semantică năzuințele, trăirile, dorurile, suferințele și zbuciumul poporului român. Prin muzica tradițională și cunoașterea ei ne este oferit un prilej de deschidere și înțelegere a spiritualității neamului românesc. Audițiile muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație muzicală poate stimula puterea creatoare a elevilor, îi poate educa în spiritul cunoașterii și respectării valorilor autohtone. O atenție deosebită în ce privește creșterea gradului de afectivitate, precum și dezvoltarea personalității elevului, în cadrul orelor de Educație muzicală, o acordă **George Breazul** în volumele sale *Pagini din istoria muzicii românești*, însă cu toate acestea în perioada regimurilor totalitare, școala nu avea ca principal obiectiv dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor. După înlăturarea regimurilor dicatatoriale în Europa de Est, conceptul de sensibilitate emoțională devine tot mai des în atenția pedagogilor și oamenilor de știință, iar necesitatea sensibilizării elevilor față de valorile naționale devine în perioada actuală un element cheie în promovarea și apărarea identității naționale. Specialiștii, psihologii, muzicienii și pedagogii sunt de accord, în ceea ce privește importanța muzicii în formarea personalității umane iar aportul ei, în crearea și dezvoltarea gustului valoric național nu poate fi neglijat în procesul educațional. Trebuie să ne asigurăm că în sufletul elevilor există suficiente elemente necesare pentru educația estetică și dezvoltarea simțului valoric prin muzică, iar acest fapt nu are cum să modifice rațiunea și modul lor de a gândi. Muzica se apropie tot mai mult de domeniul filosofiei, contribuind major la rezolvarea și soluționarea unor probleme existențiale ale societății și implicit ale existenței umane, aspect intrat în preocupările muzicienilor clasici, ale gânditorilor europeni precum: **Kant**-atribuie muzicii denumirea de „limbaj al emoțiilor”; **Hegel**-definește muzica ca fiind un „limbaj al sentimentelor”; **Musset**-asociază muzica cu „limbajul inimii”. Și specialiștii români precum **Dimitrie Cuclin, Gavril Galinescu, George Breazul, Constantin Brăiloiu** și alții, acordă o atenție deosebită domeniului muzical, care prin studiile lor reușesc să evidențieze efectele pozitive pe care le are muzica asupra personalității umane. Cel care pune în lumină potențialul creativ al copiilor, manifestat în primul rând în producțiile lor folclorice, păstrate din familie și din folclorul obiceiurilor de iarnă, este **George Breazul**. Prin descrierea jocurilor muzicale și folosirea lor ca metodă didactică în rândul copiilor, Breazul surprinde un mare potențial creativ al copiilor,

manifestat într-o postură inocentă dar plină de conținut și imaginație, de joc și imaginație. Pentru noua „pedagogie artistică”, așa cum o numește noua metodică a Educației muzicale, muzicologul **Ion Gagim**, stabilește nu mai puțin de zece puncte de reper, unele dintre ele însumând puncte de vedere formulate de psihologia și pedagogia rusă, majoritatea privind latura sensibilității emoționale, a fanteziei, a emoțiilor estetice, a imaginației, a trăirii muzicii și creativității, în esență a influenței muzicii asupra psihicului uman, atribuind un rol important trăirilor estetice, spirituale ale muzicii, prezenței unui caracter viu-emoțional în rândul elevilor, dezvoltarea aptitudinilor muzicale, a sensibilității emoționale, a receptivității interioare la muzică [149, p.315-320]. În același timp **însușirea valorilor naționale** de către elevi determină o bună gestionare a emoțiilor și o aderență la conținutul de idei și sentimente, exprimate prin cântecele populare ale neamului românesc, cultivând în acest sens plăcerea elevilor de a se manifesta prin cântec, creându-se momente de vibrație, bucurie, împlinire și participare constantă în cadrul orelor și activităților didactice școlare. Finalitatea o reprezintă pregătirea nemărginită a elevului pentru formarea sa umană. Cele mai explicite forme prin care se concretizează obiectivul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi, au fost redate de **Vasile Vasile** în lucrarea *Metodica educației muzicale*, Editura Muzicală, 2004 și vizează: interpretarea corespunzătoare, cu participare afectivă a unor piese muzicale; aprecierea unor lucrări de certă valoare estetică interpretate sau audiate; dezvoltarea unor criterii de judecată estetică. Se stabilește în procesul dezvoltării sensibilității emoționale, realizarea unor exerciții de progres și motivare a audierii, prin dezvoltarea gândirii muzicale și lărgirea orizontului culturii generale a elevului. Cultivarea spiritului creativ al elevilor reprezintă unul din obiectivele principale ale unităților de învățământ, iar în acest sens **J. Piaget** susține că „dispoziția de a crea este o însușire întâlnită la toți oamenii și care se manifestă cel mai bine în copilărie” [149, p.320-321]. Încă din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, muzica s-a bucurat de o apreciere incontestabilă, în ce privește educarea elevilor prin rolul ei benefic asupra psihicului uman, prin înălțarea sufletului și emoțiile pe care le generează. Omul a cântat dintotdeauna, și-a cântat amarul, dorul, dragostea, tristețea și bucuria sau diferite evenimente din viața sa. Acest lucru ne sugerează ferm că muzica în viața omului este o reflectare a realității iar prin imaginația creatoare se realizează cele mai ingenioase asocieri muzicale. În acest sens, potrivit lui **Ștefan Zisulescu** sensibilitatea muzicală este asociată cu înțelegerea conținutului de idei, sentimente, idealuri. Potrivit autorului ascultătorul rămâne indiferent, nemișcat și fără trăiri interioare la interpretarea unui cântăreț, fără implicarea emoțională în actul interpretării. Același lucru este valabil și în alte domenii artistice, unde actul artistic rămâne netransmisibil de la autor la receptor, dacă este lipsit de trăirea artistică și implicarea sensibilă emoțională. Sensibilitatea muzicală este o componentă de bază a talentului muzical și îmbracă diferite forme (lirism, pasiune intensă, bucuria de a trăi, tristețe, etc). De multe ori entuziasmul este

atât de bine conturat încât elevul uită de sine și trăiește pentru muzică și prin muzică, atingând performanțele perfecțiunii și ale geniului creator [169, p. 88-96].

Potrivit lui **Henri Delacroix** cu privire la problema sensibilității emoționale pe care o generează muzica, menționează că aceasta muzicalizează sentimentul „ea nu exprimă sentimente gata constituite ale vieții obișnuite, ci creează o ființă afectivă nouă” [65, p. 94]. Pasiunea pentru muzica populară trebuie să devină în rândul tinerilor, pasiunea pentru frumos, pentru estetic și în același timp să manifeste o trăire asemănătoare cu mișcarea iubirii, a dragostei pentru persoana iubită, mamă, tată, frați, surori, pentru neamul românesc, pentru valorile culturii românești.

Emoțiile estetice profunde ale neamului românesc se regăsesc contopite în sensibilitatea muzical folclorică și în spiritualitatea românească. Nu întâmplător, în timpul procesului de audiere a muzicii, elevii eliberează sentimentele plăcerii, iar prin creșterea gradului de extaz muzical, procesele senzoriale care declanșează imaginația, acționează, declanșând sensibilitatea exaltată care se răsfrânge asupra muzicii înfrumusețând-o. În această situație se aplică **doctrina lui Kant** cu privire la ideile estetice: „Idea estetică este o reprezentare a imaginației, asociată cu un concept dat și legată de o asemenea varietate de reprezentări puse în joc, încât nu-i putem găsi expresia care să indice un concept determinat; ea adaugă la acest concept multe gânduri inexprimabile, cărora sentimentul le animă facultatea de a cunoaște și le înviorează litera prin intermediul sufletului” [65, p. 329]. În scrierile despre surzi și muți, **Diderot** descrie cu multă precizie și finețe sentimentele intense, violente, profunde, pe care muzica le stârnește la anumite persoane: „În muzică, plăcerea senzației depinde de o dispoziție particulară nu numai a urechii, ci și a întregului sistem nervos. Dacă există capete care sună, există și trupuri pe care le-aș numi în chip firesc armonice; oameni în care toate fibrele oscilează cu atâta promptitudine și vivacitate încât, pornind de la experiența mișcărilor violente provocate lor de către armonie, simt posibilitatea unor mișcări încă și mai violente și ajung la ideea unei muzici care i-ar face să moară de plăcere” [65, p. 304].

Muzica populară înseamnă, așadar plăcere pentru ureche și bucurie a sentimentului. Se impune cunoașterea și discutarea unei funcționalități estetice a muzicii populare, atât în contactul cu arta amatoare, cât și cu arta manifestată la nivel profesionist. Audierea cântecelor populare, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, trebuie să reprezinte o formă de spectacol, în care elevul având rolul de spectator și înțelegător al cântecului popular, *trăiește muzica populară la nivel spiritual*. Valoarea artistică și valorizarea estetică a artei populare este necesară și importantă în orice moment al decursului istoric, iar în condițiile în care crearea unor genuri sau specii ale artei se află în descreștere, importanța valorizării în sensul conservării estetice, crește cu atât mai mult. Valorizarea și conservarea obiectului de artă muzicală populară, sau de altă natură, sunt concepte care nu se suprapun într-un tot, dar nici nu se resping [143, p. 93]. Pentru a iubi muzica populară

și a deveni sensibili față de aceasta trebuie să descoperim frumosul din această muzică, să înțelegem tainele înțelepciunii poporului român și să empatizăm cu modul de exprimare al omului de la sat. Muzica populară trebuie simțită, trăită, descoperită și analizată din toate punctele de vedere și în mod deosebit din perspectiva estetică. Un cântec popular nu poate fi considerat frumos dacă nu descoperim esența frumuseții formelor muzicale, a sonorităților consacrate în timp de tradiția populară și a textului popular. Termenul estetic își are rădăcinile în grecescul *sisthesis*, care înseamnă „a simți”, iar educația estetică înseamnă „dezvoltarea sensibilității” [143]. Educația estetică constă în pregătirea sistematică a elevului în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, în vederea percepției profunde și juste a frumosului, prin studierea obiectului de artă. Cu siguranță aspectul care ne interesează se află nu doar în educarea și călăuzirea elevului spre frumos, ci și în pregătirea lui în perceperea frumosului și înțelegerea obiectului de artă populară. Ne interesează în mod deosebit ceea ce urmează după identificarea frumosului din studierea obiectului de artă populară, influența frumosului și rolul pe care îl manifestă în modelarea personalității celui care percepe frumosul. Principalele **trăsături ale educației estetice** vizează:

- a) dezvoltarea simțului estetic al elevului față de creația muzicală - în care sensibilizarea ființei umane este o trăire intensă provocată de perceperea frumosului.
- b) dezvoltarea gustului estetic față de creația audiată - în care atitudinea estetică este conduita manifestată față de frumos.
- c) judecata și simțul de analiză al esteticului din arta muzicală - în care sensibilitatea omului se manifestă sub forma impresiilor.

Deși termenul „**emoție**” definește actul psihic rapid și intens, expresia „**emoție estetică**”- este folosită ca fiind un act complex, care angajează toate laturile personalității umane, o trăire puternică, o bucurie „luminoasă”. În acest sens „educația estetică” reprezintă actul de „înțelegere emoțională” a frumosului [4, p. 12-15]. Prin înțelegerea frumosului din obiectul de artă, omul se identifică ca persoană sensibilă, educată, cultivată, cunoscătoare a elementelor care definesc obiectul de artă și răspunde pentru recunoașterea valorilor umane.

Scopurile educației estetice au în vedere:

- a) formarea capacității de receptare-înțelegerea operei de artă.
- b) formarea capacității de apreciere (formarea gustului pentru frumos).
- c) formarea atitudinii estetice față de frumos (este o condiție de înțelegere a frumosului) aceasta generează: semnalarea, cultivarea atitudinii și sensibilizarea față de frumos.

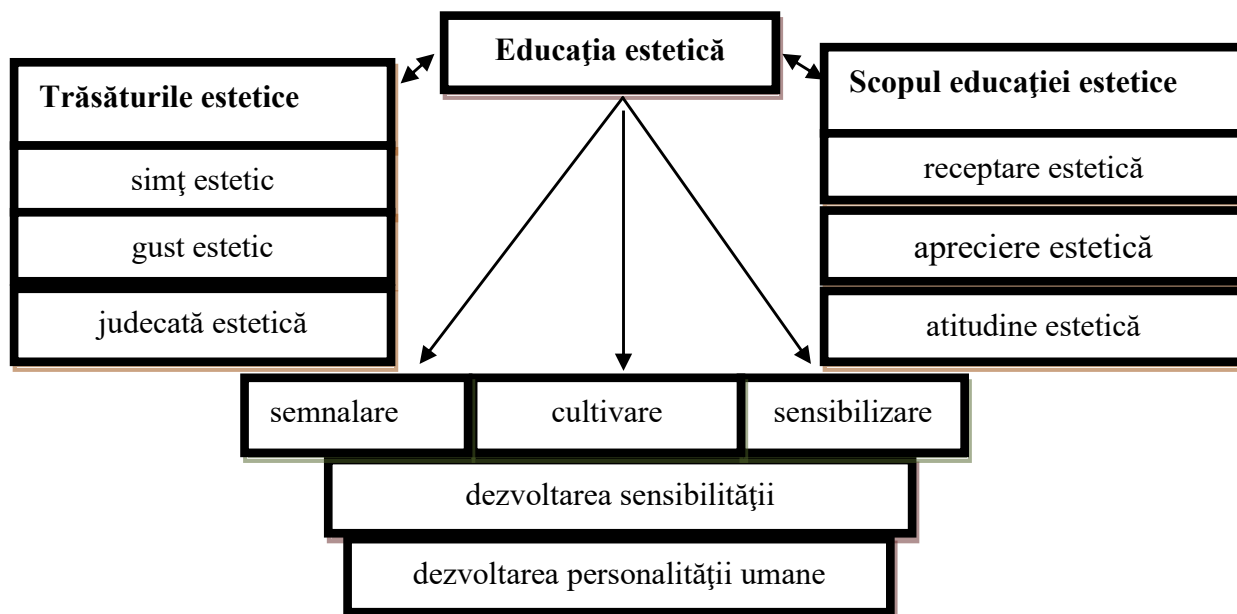

Figura 1.9 Dezvoltarea personalității umane prin educație estetică. Elaborat de autor

Prin descoperirea frumosului din muzica populară, copii vor dezvolta abilități sociale și emoționale eficiente odată cu descoperirea valorilor naționale și vor spori receptivitatea la stimulul educațional, obținând rezultate pozitive, semnificative, în privința stării lor de bine. Dacă copii învață să-și exprime emoțiile într-un mod constructiv, este posibil ca pe viitor să evite depresia, violența și alte probleme serioase legate de sănătatea mintală. Perioadele de tranziție și momentele stresante pot fi depășite cu ușurință prin folosirea muzicii populare ca formă de relaxare. Sunetul liniștit al doinelor poate fi de ajutor în acest sens. Este cunoscut faptul că ascultarea muzicii liniștitoare este direct corelată cu scăderea ritmului respirației și a bătăilor inimii, dar și cu schimbarea dispoziției noastre emoționale [104, p. 32 -44].

Omul de obicei nu se simte în largul lui atunci când vine vorba despre emoții însă, a fi sensibil emoțional este o calitate care trebuie valorizată ca atare iar exprimarea sensibilității trebuie făcută cu atenție în medii armonioase, pentru a limita situațiile neplăcute pe care cei din jur ar putea să le favorizeze. Uneori emoțiile exprimate prin cântec sunt singura modalitate prin care simțim că trăim și prin care înțelegem cum poate fi dezvoltat conceptul de sensibilitate emoțională, în raport cu ființa umană și muzica populară [175].

1.4. Particularități specifice folclorului muzical din perspectiva muzicologiei dinamice

Din punct de vedere intonațional, folclorul muzical impresionează prin eleganța și naturalitatea interpretării creațiilor populare. Ceea ce oferă originalitate creației populare muzicale este specificul zonal caracterizat de tradiția populară, în funcție de genurile muzicale transmise. Specificul zonal al folclorului muzical, se evidențiază printr-o particularitate aparte, exprimată prin forme muzicale diverse ca gen, structură, ritm, metru, tempou, toate redând mijloace de expresie muzicală în funcție de caracteristici. Spre exemplu, specificul local al Bucovinei este remarcat prin doine, balade, cîntece bătrînești, hore și cîntece de joc și putem întâlni în fiecare creație populară imaginea expresivă a lumii satului românesc, a trecutului istoric, prezentat în muzica populară prin forme specifice, stil, structura versului popular. În tezaurul folcloric muzical expresia actului creator este definită ca o construcție, care exprimă o idee și merge pe firul cunoașterii până la manifestarea sentimentelor și trăirilor locuitorilor acestor meleaguri, prin intermediul formelor muzicale. Expresia muzicală întâlnită în patrimoniul cultural-național este un act, care are la bază o tehnică artistică aparte, bazată pe înfățișarea ideilor construcțiilor muzicale. Aceste construcții exprimă stări sufletești, sentimente trăite de generații de oameni, transmise pînă în zilele noastre prin creațiile folclorice. Dacă ne referim la *cadrlul natural și modul de viață al românilor*, folclorul muzical este un amestec de ritmuri și structuri melodice diversificate, aflate în conexiune cu versul popular. Putem remarca ritmuri „molcome”, rare sau așezate în care predomină încetișorul, sau mai „iuți”, în care este exprimat stilului de viață al locuitorilor. Dacă am da ca exemplu Bucovina, o imagine a expresivității folclorului muzical din această zonă poate fi: Bălăceana, Huțulca, Arcanul, (în care băieții erau înrolați în armata austro-ungară), Pădurețul, Trilișești etc.. Folclorul muzical a suportat modificări și a ajuns să fie cântat diferit de la un sat la altul, în funcție de modul cum era perceput de lăutarii satului sau de cum era adaptat textul popular, de esență poetică eminesciană. Această modalitate de exprimare a oamenilor din popor, a redat spiritul creator al muzicii populare, modificîndu-se astfel melodia și structura muzicală, în funcție de rimă și aspectul graiului local. La clăcile comunității, la tors, la scarmănatul lîinii, muncile agricole, se cânta adesea fără acompaniament, nemăsurat în parrlando-rubato. În zonele de șes folclorul muzical și jocurile erau mai „iuți” avînd ca substrat gradul de socializare al oamenilor și susținerea reciprocă între aceștia. În comunitățile de țărani, primăvara se făceau clăcile de chirpici unde se călca lutul în picioare, modalitate de exprimare figurativ-artistică a omului, regăsită în jocurile moldovenești denumite specific „Bătuta”. Călcatul pămîntului în picioare reprezenta iuțeala mișcărilor/bătăilor la pămînt erau folosite în jocurile populare. În zonele montane ale Bucovinei caracteristic este genul muzical **Huțulca** care redă modalitatea de exprimare figurativ artistică a oamenilor locului și a traiului din comunitățile locale.

Huțulca

1.6 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Huțulca”, scris de trompetistul Alexandru Havriliuc

Folclorul muzical românesc se remarcă printr-o particularitate aparte, în ce privește **structura versului popular, aspectele graiului local (specific zonelor de proveniență), planul genuistic (folclorul ritualurilor și folclorul neritualic), ritmul, tempoul, melodicitatea, ornamentele**. Adesea liniile melodice sunt frumos ornamentate, în funcție de aceste particularități iar în ce privește interpretarea vocală exprimată prin inflexiunile specifice, vibrato, glisando, stacato, acestea sunt legate de melodicitate și îmbunătățite în funcție de particularitățile și calitățile vocale ale interpretului popular. În evoluția creației populare românești, un rol important în definirea trăsăturilor stilistice ale muzicii populare, îl au și **straturile folclorului muzical consacrate de tradiția populară**:

- **Straturile folclorului muzical vechi (arhaice)**, cuprind în alcătuirea lor elemente arhaice care au suportat modificări datorită creației lăutărești urbane. Straturile stilistice reflectă procesul de inovare melodică prin varietăți și combinații melodice, asimilări de elemente provenite de la cultura altor popoare prezente în spațiul românesc. Aceasta dovedește creativitatea populară și capacitatea de înnoire a creației populare, în concordanță cu dinamica vieții sociale. Straturile folclorului muzical vechi sunt reprezentate de așa numitul stil intitulat „*bătrânească*”, specific subzonei Rădăuțiului din Bucovina, ce se bazează pe: *sisteme modale formate din puține sunete*, numite sisteme oligocordice-tricordii, tritonii, tetracordii. Pe lângă aspectul modal, bătrâneasca se individualizează prin *ambitus restrâns, alcătuirea frazelor din celule și motive muzicale repetabile cu profil descendent, caracter silabic neornamentat, cadențe interioare și finale pe treapta I a modului popular*. Sub aspectul *ritmicii*, forma muzicală este de tip primar sau binar, fie fixă, fie mobilă improvizatorică. Acest model al structurii melodice se adaptează cu ușurință diferitelor genuri muzicale: doina, cântecul liric, cântecul de joc și melodiile de nuntă și înmormântare. Redăm în exemplul muzical 1.7 un model de forme muzicale, specific pentru Bătrânească din zona Bucovinei.

1.7 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Bătrânească, scris de trompetistul Alexandru Havriliuc”

- **Straturile folclorului muzical nou (recent sau actual)**, sunt reprezentate de melodii aparținând sistemului muzical ornamentat, înfrumusețat, cu ambitus variat, în funcție de particularitățile muzicale ale interpretului. Repertoriul muzical instrumental sau vocal se configurează melodic și pe sistemul acustic al instrumentelor la care este interpretat sau în funcție de particularitățile vocale, nivelul de pregătire muzicală a interpretului, aspectul specific al versului popular, împerecherea rimelor și graiul local. Particularitățile ritmului muzical, sistemul de cadențare a versului popular, se afirmă de la un gen la altul, cu articulațiile specifice caracterului genului muzical interpretat.

Elementele componente care alcătuiesc muzica populară românească sunt:

- 1) **Structura versului popular.** Dacă ne referim strict la structura versului popular de influență eminesciană sau preeminesciană, trebuie să avem în vedere aspectele legate de limbă, grai, rimă, modul de articulare al cuvintelor, dacă linia melodică merge pe anumite structuri melodice populare, dacă versurile cadențează într-un anumit fel sau nu, în funcție de formele muzicale și specificul graiului local. Trebuie să mai avem în vedere și modul în care se îmbină versurile cu melodia, aspecte legate de structura versului popular, incantația rimelor, limbajul poetic popular, ritm, modul de ornamentare a melodiei și alte detalii caracteristice zonei de proveniență. Cântecul popular are particularitatea lor, așa cum costumele populare, bunurile materiale, activitățile umane își au individualitatea în alcătuirea fondului cultural românesc. Cântecul popular reprezintă o identitate cultural-artistică apertă, exprimată prin versul popular simplu, melodia populară, ritmul muzical, sistemul de cadențare și modulațiile făcute în scopul sporirii expresiei muzicale [55, vol.1 p. 40-45].
- 2) **Graiul local.** Graiul local este un produs cultural spontan, întâlnit în cadrul aceleiași comunități culturale. Specificul graiului constă și în evidențierea **aspectelor graiului**, maniera de articulare a vocalelor și consoanelor în vorbire, maniera de exprimare vocală a cuvintelor în cântec și maniera de interpretare a *creațiilor populare a cântecelor și strigăturilor*, care adesea erau lansate la hora satului și jocurile comunităților, prin care feciorii făceau aluzie la diferite

momente, întâmplări, evenimente, înscrise în viața socială, justificînd un scop bine definit. Nu putem trece cu vederea o caracteristică de bază a folclorului muzical, cu referire la formele specifice de *scriere*, întâlnite și utilizate și în zilele noastre în creațiile populare, în care aspectul graiului local are un rol important în alcătuirea creațiilor muzicale, dacă ne referim la sistemul de cadențare a versului popular. Astfel, trebuie să menționăm că hora de Bucovina este scrisă în măsura de șase optimi, diferită de hora lirică (hora regățenească, din Moldova și Basarabia, scrisă în masura de două patrimi). În ce privește bătrîneasca, aceasta este scrisă în măsura de două pătrimi, în care se folosește o sincopă cu legato peste bară de măsură, datorită modului de articulare a cuvintelor din textul popular. Sărbele în Bucovina erau scrise în măsura de șase optimi, însă în zilele noastre, se utilizează ca și în cazul jocurilor măsura de două pătrimi. În zona Rădăușului, în trecut se folosea în scriere și măsura de trei optimi. În folclorul românesc vocal, măsura este dată de structura versului popular de opt silabe sau de șase silabe, în formă: completă (de 6 sau 8 silabe) - sau incompletă (de 7 sau 5 silabe). Versul popular cântat este structurat pe grupări metrice poetice de câte două silabe, în care articularea vocalelor și consoanelor în funcție de specificul zonal al locurilor geografice are un rol important. Măsura **cântecelor populare** este dată de structura versurilor populare cântate și de aspectul graiului local.

3) **Ritmul**. După execuție ritmul poate fi *liber* (parlando-rubato) sau *précis* (giusto):

a) **Ritmul liber** este specific doinei, bocetului, cântecului liric strofic de stil vechi, dar și multor piese instrumentale improvizate din repertoriul pastoral. Pulsațiile de bază sunt valori scurte (optimi, față de care unele valori se alungesc mult la o durată nedefinită, notată deseori cu semnul muzical al coroanei). Pentru execuția liberă se folosesc doi termeni, care nuanțează conținutul expresiv al interpretării. **Parlando** sugerează un ritm aproape vorbit, cu pulsațiile scurte aproape egale, ce se derulează ca și în vorbire. Alungirile nu sunt excesive, ci expresive, legate strict de economia recitării melodizate. Unele silabe sunt mai scurte, cu durate imprecise, notate de specialiști prin semnul coroanei răsturnată. Parlando este specific bocetelor, baladelor, doinelor și recitativului. **Rubato** desemnează un ritm liber, cântat după plac, unde alungirile sunt frecvente și expresive, până la valoarea de notă întreagă. Rubato caracterizează doina și cântecul liric strofic de stil vechi. Indicația parlando-rubato de la începutul notațiilor unor piese se referă la alternarea celor două modalități de execuție liberă a ritmului în cadrul aceleiași melodii. Formulele de ritm liber nu se încadrează în măsură. Barele de măsură despart doar rândurile melodice unele de altele, iar în interiorul acestora se folosesc semibare pentru a evidenția structuri metrice configurate prin metrica versurilor.

- b) ***Ritmul precis*** a fost denumit de Constantin Brăiloiu, fondatorul etnomuzicologiei românești, ***giusto***, adăugându-i și explicativul silabic și este specific genurilor cantate vocală: colinda, cântecul de leagăn, cântecele ritual-ceremoniale din obiceiurile vieții de familie și din cele comunitare, cântecul vocal de joc și în cântecul propriu-zis [55 vol. 8, p. 8-9]. Termenul giusto desemnează un ritm măsurat cu precizie metronomică, iar silabic arată că fiecărei silabe îi corespunde o valoare indivizibilă, dar se referă și la faptul că ritmul este strâns legat de structura versului, ceea ce presupune cunoașterea legăturilor versificației populare. În formulele ritmice se combină în mod variat două valori: optimea ca valoare scurtă, pătrimea ca valoare lungă [55, vol. 8, p. 8-9].
- 4) **Melodicitatea.** Melodicitatea muzicii populare românești dezvăluie structuri sonore „izvorâte” din trăirile poporului român, diferite de așa-zisele structuri sonorecese învățată la școală și care caracterizează o parte din cultura muzicii europene. Structura sonoră a melodiei populare nu este singura prin care un repertoriu se individualizează stilistic de altele. La aceasta contribuie mai mulți factori structurali, esențiali, între care menționăm ***sistemul cadențial al versului popular și configurația sonoră a melodiilor prin alcătuirea scărilor muzicale ce reprezintă structurile sonore populare***. Astfel s-au delimitat o serie de structuri muzicale sonore aparținând muzicii populare, care alcătuiesc sisteme diferite ca formă și conținut de sistemele muzicii culte. Scara muzicală a unei melodii populare se obține prin extragerea tuturor motivelor muzicale care alcătuiesc melodia și așezarea lor în funcție de dinamica melodiei, ritm, tempo, tonalitate, pornind de la un pilon melodic central prin care melodia își evidențiază particularitatea, debutează, atinge apogeul sau se încheie de cele mai multe ori. Astfel, după felul de aplicare altextului și cadențarea versului popular, precum și a modului de ornamentare muzicală, melodiile sunt ***silabice*** sau ***melismatice***. ***Melodiile silabice*** sunt cele în care unui singur sunet îi corespunde o silabă, cum ar fi: cântecele pentru copii, bocetele, colindele, cântecele ceremoniale și cântecele propriu zise. ***Melodiile melismatice*** aparțin genurilor lirice vechi, în execuție rubato: doina, balada, cântecul propriu-zis de stil vechi, în care structurile melodice sunt compuse pe trepte muzicale restrânse. Din această categorie fac parte: cântecele recitative în care cântarea este aproape vorbită și se desfășoară pe trepte muzicale alăturate, fiind specific genului muzical de doină, baladă sau bocet. Folclorul muzical a suferit transformări de la o etapă la alta, astfel încât s-a ajuns din zilele noastre să se evidențieze printr-un contur melodic variat, desfășurat pe o întindere sonoră amplă, printr-un ambitus mare și o alcătuire sonoră care permite diversitatea genurilor muzicale. În muzica populară melodiile nu se execută la standarde impuse de muzicalitatea internațională, așa cum se întâmplă în muzica cultă, ci la standarde care permit o anumită flexibilitate în funcție de specificul zonal, graiul local, formele muzicale

caracteristice și particularitățile individuale ale celor care execută în funcție de posibilitățile vocale sau instrumentale. Spre exemplu, Bucovina conservă, în unele zone (cum este zona Rădăuți), structuri melodice formate din puține sunete muzicale, a căror îmbinare în formarea liniei melodice dau contururi melodice specifice cum ar fi: **bătrâneasca**. Pe lângă aceste melodii cu personalitate stilistică trebuie de menționat și **hora de Bucovina** scrisă în măsura de șase optimi, în care apar prezente trilurile și mordento.

1.8 Exemplul muzical „Model de forme muzicale specifice pentru Hora bucovineană” scris de trompetistul Alexandru Havriliuc

- 5) **Planul genuistic (genurile muzicale specifice și consacrate de tradiția populară)**, cuprinde genurile muzicale care aparțin de *folclorul ritualic* și de *folclorul neritualic*. *Cântecele ritualice* sunt cele specifice anumitor evenimente care fac parte din viața omului (nașterea, nunta și înmormântarea), precum și cele legate de anumite sărbători de peste an (colindele Paștelui și colindele Crăciunului). *Cântecele neritualice* sunt: doina, balada, cântecul de joc, și folclorul copiilor. Dintre acestea vom evidenția câteva trăsături ale genurilor muzicale, ce oferă un grad de trăire emoțională aparte, în ceea ce reprezintă aspectul spiritual al muzicii populare, alcătuirea muzicală care sensibilizează prin îmbinarea versului popular cu mesajul muzical transmis:
- a) **Doina** este o creație lirică care poate fi cântată cu acompaniament și fără acompaniament, specifică poporului român, în care autorul sau interpretul își exprimă în mod direct sentimentele trăite. Doina poate fi de dor, de jale, de înstrăinare, de tristețe, iubire, regret, etc.. Doina are în structura sa terminologică cuvântul „dor” și este o creație întâlnită doar la poporul român, având o tematică variată, reflectând comuniunea omului cu natura atitudinea acestuia față de viață sau moarte. Doina exprimă sentimentele celui care o cântă și poate fi interpretată în funcție de potențialul interpretativ vocal al interpretului.
 - b) **Balada** este o creație populară care relatează informări despre fapte istorice ale unor eroi, întâmplări ale unor haiduci, viteji, eroi, sau ne descrie frumusețea cadrului natural în raport cu statutul social al omului, și alte aspecte din viața sa. În acest gen muzical alternează părțile

cântate cu părțile vorbite (recitative), într-o stare interpretativă inedită, cu sentimente puternice naționale, patriotice sau umane.

- c) **Cântecul de joc.** Formează o categorie muzicală diversă cu o mare reprezentare la nivel național, în funcție de caracteristicile zonale având o destinație cu scopul de a crea o stare pozitivă și un dinamism interior propriu. Cântecul vocal de joc are formă strofică, măsurată, iar sub aspect metro-ritmic, melodia se încadrează în măsurile simple de 2, 3 și 4 timpi, dar și în măsurile compuse.
- 6) **Ornamentele** sunt cele de tipul apogiaturilor simple, a trilurilor și a mordentului, utilizate în partea superioară a ambitusului vocal/instrumental. Se întâlnesc și desene melodice melismatice, dar melodia, fiind de esență silabică, nu permite predominarea acestora în creațiile populare. Melismele și în special trilurile apar de regulă pe ultima silabă a versului, pe punctele de vârf ale melodiei, manifestate printr-o coborâre treptată spre finală după organizarea numerică: 5-4-3-2-1 sau 5-4-3-2, sau în funcție de formele muzicale care alcătuiesc creația populară. Cele mai des dintre ornamentele întâlnite în cântecele populare sunt trilurile care redau un efect sonor asemănător sunetelor produse de păsări, cum este relatat în exemplul următor:

1.9 Exemplul muzical „Triluri în scrierea muzicală”

Ornamentele au specificul și poziția lor în alcătuirea muzicii populare, în funcție de genul muzical abordat. Mordentul, asemănător trilului vine să înfrumusețeze melodia, cu un specific caracteristic redat de alternanța rapidă a sunetelor muzicale atât în plan ascendant cât și descendent, după cum putem semnala în exemplul următor.

1.10 Exemplul muzical „Mordent în scrierea muzicală”

În scrierea muzicii populare, modul popular reprezintă o înșiruire de note muzicale pe o scară sonoră, în care predomină anumite tipuri de intervale muzicale și se pot realiza transpuneri pe orice sunet, iar nota finală nu este întotdeauna treapta 1 a modului.

spirituale. Conform *Legii buclei divine* a muzicologului **Ion Gagim** „muzicologia, din acest punct de vedere, este un domeniu relativ științific. De aceea pentru a discuta fenomenul Legii buclei divine și pentru a expune argumentarea lui este necesară să ne situăm pe planul științelor spiritului”. Muzica populară poate fi considerată ca aparținând spiritualului, dacă avem în vedere mesajul muzical pe care îl transmite [77, p. 139-144]. În lucrarea *„Ce este muzica și cum să o înțelegem”* menționează că: „Spiritualitatea este o treaptă superioară a dezvoltării omului în raport cu cultura..., iar cultura muzicală trebuie ridicată la nivelul trăirii spirituale a fenomenului sonor, adică muzica trebuie percepută și conștientizată la nivelul ei filosofic, metafizic, astfel spus supra-muzical” [81, p. 75]. Deducem din cele relatate că muzica sensibilizează sufletul omului și are un rol important în scoaterea la suprafață a „umanului din ființa umană”. În lucrarea *Teoria artistică a muzicii*, **Ion Gagim** tratează muzica nu numai ca o structură statică (formă, armonie, ritm, etc.), dar și ca un fenomen viu, dinamic, creator de semnificații, strâns legat de energia interioară și de natura sunetului. Sunetul muzical este văzut ca material viu, nu doar ca entitate fizică sau estetică, ci ca energie care produce sensuri. Autorul explorează modul în care vibrațiile, rezonanțele și dinamica (în sensul de mișcare, transformare) sunt esențiale pentru experiența muzicală. Muzicologia dinamică este o abordare care ia în calcul nu doar teoria muzicii ca structură, ci și impactul fenomenelor subtile-ritm interior, intonație, energie, expresivitate, etc.. Muzica nu este doar ce se cântă, ci cum se percepe, ce tensiuni energice are, cum se simt energiile interioare, cum se manifestă și comunică între ele. **Ion Gagim** inserează reflecții asupra naturii umane, asupra relației dintre om și muzică, asupra modului în care muzica este expresia sufletului sau a ființei interioare. Intonația și tonusul sunt abordate ca manifestări de energie interioară, nu doar ca simple elemente tehnice de studiere și redare a muzicii. *Muzicologia dinamică* este prezentată ca fiind necesară pentru a înțelege muzica în contextual ei general și integral, nu doar ca un produs cultural, ci ca fenomen care trăiește, vibrează, comunică și relaționează cu eul uman și dă sens vieții interioare. Prin această abordare omul își schimbă modul de a asculta muzica și manifestă o atenție sporită asupra intonației, vibrațiilor produse de sunetele muzicale, energia interioară și mesajul muzical transmis. Prin cunoașterea trăsăturilor caracteristice muzicii populare, din perspectiva muzicologiei dinamice, prin versul popular, sistemul de cadențare a versului poetic cu melodia, prin sentimentele și stărele bine pe care le oferă anumite genuri muzicale sau forme muzicale ale creației populare, omul se redescoperă pe sine, devine stabil emoțional, sensibil față de frumosul din artă, înțelege, gândește și analizează situații, din perspectiva spiritualității și înțelegerii muzicii.

CONCLUZII CAPITOLUL 1

Capitolul I intitulat *Aspecte ale folclorului muzical din perspectiva muzicologiei dinamice*, vizează principalele trăsături ce țin de psihologia dinamică a folclorului muzical și sunt evidențiate cele mai esențiale aspecte ale psihologiei artei muzicale, în raport cu dezvoltarea conceptului de sensibilitate emoțională la elevi față de spiritul muzicii populare, valorile naționale și îndeosebi valorile umane sub aspect educațional. Sunt menționate conceptele și caracteristicile folclorului muzical, din perspectiva muzicologiei dinamice și a psihofiziologiei folclorului muzical. Au fost trasate delimitări conceptuale privind constituirea primelor manifestări ale limbajului muzical folcloric, s-a realizat o analiză a muzicalității primitivilor și a evoluției creațiilor muzicii populare, constituind fundamentul teoretic al cunoașterii importanței folclorului muzical, în scopul însușirii valorilor naționale. Au fost examinate elementele structurale și de conținut ale trăsăturilor psihologiei folclorului muzical și efectele pe care le produc acestea asupra psihicului uman. Au fost prezentate rezultatele cercetărilor din spațiul internațional și național cu privire la expunerea problemei psihologiei artei muzicale și descoperirea frumosului din arta muzicală. În acest capitol sunt analizate aspecte ale percepției folclorului muzical și abordări de ordin psihofiziologic în ce privește acțiunea muzicii populare asupra omului și în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale. S-au menționat o serie de aspecte cu privire la modificările de structură muzicală a valorilor folclorice, determinând o investigație generalizată asupra unor forme muzical folclorice autohtone, cu privire la rolul și importanța lor în dezvoltarea sensibilității emoționale față de spiritul valorilor naționale și cultura tradițională. Capitolul constituie o abordare la nivelul tendințelor și politicilor strategice de valorificare a culturii tradiționale și însușire a valorilor naționale, prin intermediul factorului educațional, în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, în contextul necesităților societății actuale. În altă ordine de idei, sunt prezentate cele mai reprezentative considerații ale cercetătorilor naționali și internaționali privind aspectele psihologiei dinamice a muzicii în raport cu tema cercetării care vizează ***dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare***, și analiza efectelor pe care muzica le produce asupra psihicului uman. Printre cercetătorii dedicați studierii fenomenului muzical și efectelor pe care muzica le are asupra ființei umane menționăm: Ghizela Sulițeanu, Ion Gagim, George Breazul, Petre Brâncuși, Vasile Vasile, Ligia Toma Zoicaș, Daniel Goleman, Bradberry Travis, S. L. Rubinștein, Curt Sachs, Paul Collaer, etc..

2. MODALITĂȚI PEDAGOGICE DE DEZVOLTARE A SENSIBILITĂȚII EMOȚIONALE LA ELEVI ÎN RAPORT CU SPIRITUL MUZICII POPULARE

2.1. Condiții educative și principii ale dezvoltării sensibilității emoționale

Pregătirea elevilor pentru studierea și practicarea muzicii populare, a constituit și constituie o temă de cercetare în cadrul practicii pedagogice și vizează copii dotați cu aptitudini muzicale dar și categoriile de copii care trăiesc o adevărată dramă psihologică, fiind complexați sau considerați uneori „inapți”, din punct de vedere muzical, și care, uneori, în cercurile vicioase li se favorizează consolidarea inaptitudinilor lor. Pedagogia muzicală își propune atragerea acestor categorii de copii spre muzică și dezvoltarea lor armonioasă, accentuarea sensibilității lor emoționale prin muzica populară, înțelegerea frumosului muzical și formarea personalității umane prin efectele meloterapeutice ale muzicii [107, p.10]. Condițiile educative ale melosului popular, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi, vizează Educația estetică pentru arta populară și dezvoltarea gustului pentru frumos. Oamenii de știință consideră că Educația estetică stă la baza formării personalității copilului și a devenirii umane. **Văideniu George** notează în lucrarea *Cultura estetică școlară* că: „Gustul estetic trebuie să-l aibă dezvoltat toți copii, fără excepție, și din orice condițiune socială ar face parte, căci va veni timpul-și trebuie a se face eforturi spre a se grăbi ziua venirii aceluia timp-în care meșteșugarul va fi un artist și în care frumusețea va deveni, pentru toți oamenii, farmecul vieții lor” [155, p. 36]. **Tudor Vianu** menționează că: „activitatea estetică însoțește viața și intensitatea ei..., copii devin artiști nu întrucât se joacă, ci întrucât sunt determinați de predispoziția artistică” [157, p. 105]. Educația estetică este o operă complexă care nu se limitează la inițierea publicului în gustarea operei de artă, ci urmărește formarea și dezvoltarea unor gusturi de calitate, însușirea unor cunoștințe și capacități cu scopul de a sesiza și de a pretinde o estetică a ambianței cotidiene, prin punerea publicului în situația de a sesiza creațiile valoroase și de a înțelege frumosul, în toate ipostazele sale. Arta, frumosul din natură și din societate, sunt aspecte esențiale ale vieții și oferă omului posibilitatea de a deveni o construcție umană, în formarea sa existențială prin frumos, punându-l în posibilitatea de a gusta, de a înțelege și de a se bucura de viață prin frumos, oferindu-i sensibilitate și tonus vital. Educația estetică trebuie să înceapă cu formarea și dezvoltarea capacităților de observare a frumosului, cu pornirea și consolidarea reprezentărilor frumosului, apoi să cultive cerințele estetice și artistice, să transmită cunoștințe, să formeze priceperi și deprinderi, prin care se gustă frumosul din diferite domenii, contribuind la dezvoltarea sensibilității estetice și artistice a elevului. Educația artistică are în vedere nu doar formarea capacităților și deprinderilor estetice, ci și formarea deprinderilor de trăire

emotivă a valorilor artistice, a capacităților de sesizare justă a mesajului operei de artă, printr-o activitate emoțională intensă [43, p. 19-21]. Fiecare om poate trăi prin frumos și poate manifesta o anumită receptivitate față de valorile estetice ale culturii tradiționale. Pentru aceasta, ființa umană trebuie ajutată și pregătită, nu doar pentru a admira sau a gusta frumosul din opera de artă, ci și pentru a valorifica esteticul în diferite domenii de activitate, prin determinarea unor capacități creatoare. Pentru elevii din zilele noastre, educația prin muzica populară trebuie să valorifice toate elementele culturii tradiționale ale patrimoniului național, iar școala trebuie să acorde o atenție sporită în această direcție, să mobilizeze toate resursele și să ajute elevii să prețuiască valoarea folclorului muzical. Procesul educației prin muzica populară trebuie înțeles ca o activitate dirijată, sistematizată, începută de timpuriu și realizată în strânsă legătură cu familia și factorii educaționali (organizații de tineret, organizații obștești, școli, etc.). Școala trebuie să dirijeze elevii în devenirea lor umană, să devină formatoare de capacități și atitudini, să se preocupe constant de dezvoltarea gândirii critice a elevilor, să favorizeze **sensibilizarea** acestora în egală măsură cu scopul asimilării de cunoștințe și informații, pe parcursul dezvoltării intelectuale, fie că ne referim la preșcolari sau școlari de toate vârstele. Iată ce scrie în acest sens **Chircev Anatolie** în lucrarea sa *Aspecte teoretice și metodologice ale dezvoltării creativității la preșcolari*: „Datorită moralității rapide a cunoștințelor, a perisabilității și uzurii lor morale, a devenit clar că scopul învățământului nu mai poate fi redus la înarmarea copilului cu <<cunoștințe temeinice>>. Scopul fundamental al învățământului este să pregătească pe copii ca atunci când vor fi mari, să poată face față eficient la acele noutăți permanente, sporindu-le capacitatea de adaptare la ritmul febril al schimbărilor” [39, p. 11]. Aducerea în prim plan a conceptului de dezvoltare a **sensibilității emoționale** în procesul instructiv-educativ, a constituit o prioritate a cercetătorilor, impunându-se ca o necesitate a transformărilor timpurilor, fie că ne referim la accentuarea procesului de urbanizare sau a fenomenului globalizării manifestat în zilele noastre. Condițiile educative ale melosului popular vizează dezvoltarea sensibilității elevilor față de spiritul muzicii populare și nu trebuie să lipsească din viața elevilor. Pentru a înțelege deopotrivă esteticul din artă trebuie să avem în vedere aspectele educației estetice care cuprind **latura teoretică** (cunoașterea, înțelegerea și aprecierea culturii estetice), și **latura practică-aplicativă** a culturii estetice (priceperea, însușirea, ce dirijează individul spre poziția de consumator de artă și frumos). Între acestea din urmă un rol important îl are:

- a) priceperea de receptare și apreciere a frumosului artistic (privitul, audiutul)
- b) priceperea de integrare artistică în viața socială [55, p. 163-177].

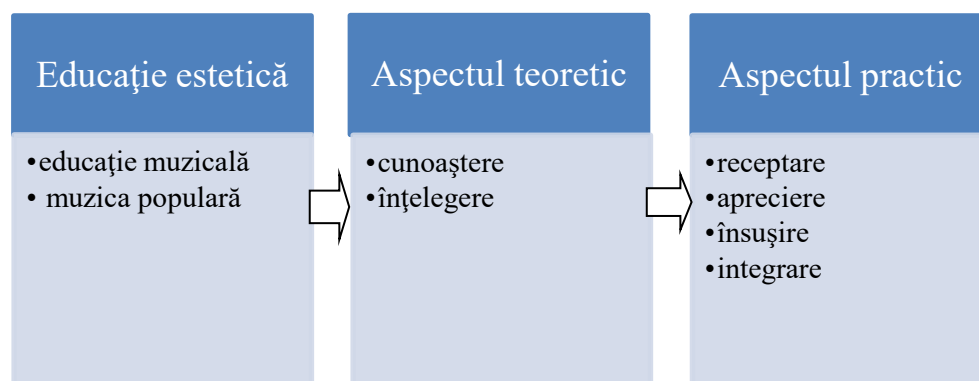

Figura 2.1 Aspectele educației estetice. Elaborat de autor

Audierea muzicii și descoperirea esteticului din părțile muzicale audiate, înseamnă a ști să-ți concentrezi ființa spirituală și să deschizi „porțile sufletului” spre muzică, să permiți „iluziei artistice” pătrunderea în lumea imagistică a autorului. „A audia” înseamnă a deslușești tainele lucrării audiate și a stabili o comunicare intimă între propria experiență de viață și opera audiată; înseamnă a ști să te eliberezi de problemele vieții cotidiene pentru a permite deschiderea spre o viață mai frumoasă, spre noi aspirații, idealuri și sentimente mărețe [155, p. 179]. Muzica populară antrenează în ritmul trăirii intense întreaga ființă psihofizică a omului, dezvoltând și direcționând latura interioară a omului spre cele mai înalte idealuri și trăiri, poziționând personalitatea într-o lume a sentimentelor și emoțiilor.

În procesul de sensibilizare a copiilor prin arta muzicală populară nu trebuie să existe diferențieri sociale sau de altă natură. Fiecare copil, indiferent de vârsta pe care o are, de mediul în care s-a format, de familia sau de statutul social pe care îl deține, trebuie să beneficieze de educație. Prin arta esteticii muzicale, educația prezintă același grad de implicare din partea pedagogilor și a unităților școlare, în scopul dezvoltării trăirilor afective, chiar dacă avem copii mai puțin dezvoltați din punct de vedere muzical. Discriminările și lipsa de incluziune socială trebuie exclusă din discuții atunci când ne referim la educație, și în mod special la educația muzicală generatoare de capacități și atitudini. Sporirea interesului pentru valorile spirituale și îndeosebi pentru cele morale, trebuie să manifeste un parcurs ascendent, iar calitatea etică a omului este importantă în lupta împotriva factorilor perturbatori externi. Valorile spirituale, pot constitui puncte de echilibru de ordin moral la nivel de societate, într-o societate aflată în continuă schimbare și transformată de tehnologie. Educația, și îndeosebi Educația estetică poate oferi omului statutul de: persoană independentă, autonomă, intelectuală, demnă de autocunoaștere și autodeterminare, morală, capabilă să învețe și să aprecieze, participând constant la gestionarea valorilor sociale. Despre sensibilizarea copilului din mediul rural și contactul lui permanent cu creația populară, **Jean Lupu** în lucrarea *Educarea auzului*

difficil (1988), nota: „Dacă la țară, copii sunt sensibilizați de arta populară, care le intră în casă fără voia lor-prosopul din perete cusut de mama, covorul sau scoarța țesute de bunica, căpătâiul tot în motive naționale lucrat, stâlpii casei ciopliți cu pricepere de artistul anonim, vastul repertoriu de muzică populară și hora din sat cu zeci de jocuri, care de care mai ispititoare și cu vestitele costume populare-și mai ales de frumusețile naturii, care le ies în cale la tot pasul-admiră covorul monocolor de iarbă ca mătasea sau pe cel multicolor al florilor de câmp cu parfumul lor neegalabil, ascultă țârâitul greurilor la lumina licuricilor, privesc formele și culorile variate ale vietăților din jur, zborul reginei stupului care a roit pe creangă de salcâm înflorit, mdansul elegant al catifelăților fluturi, se încântă cu trilul privighetorilor acompaniat discret de foșnetul pădurii și clipocitul izvoarelor, văd formele grotești și mișcătoare ale norilor și melancolicul convoi de cocori, care, cu strigăte jalnice, traversează codri seculari și își iau rămas bun de la frumoasa câmpie română, se impresionează de puful plăpânzilor puișori, pe care îi asistă la venirea pe lume și se entuziasmează de salturile zglobii ale mieilor, dacă acești copii își încarcă, astfel, „bateriile sufletului” pentru toată viața, copii crescuți la oraș, între zidurile blocului și pe asfaltul străzilor, trebuie să fie sensibilizați obligatoriu prin intermediul disciplinelor artistice” [107 p. 13 -14]. Prin argumentul considerabil, pe care autorul **Jean Lupu** îl prezintă în lucrarea sa, atrage un semnal de alarmă în vederea conservării, păstrării și valorificării cuturii tradiționale a neamului românesc. Putem fi sensibilizați la descrierea în care este redată dragostea, recunoștința și respectul față de frumoasa lume a satului românesc. Putem păstra cu sfințenie frumusețile satului românesc și deveni emoționați, sensibilizați, față de valorile naționale. Acest aspect poate constitui un punct de pornire, de care trebuie să ținem cont în formarea personalității copiilor. Numai învățând să cinstim tradițiile, obiceiurile, strămoșii, meleagurile și tot ce este românesc, vom reuși să păstrăm identitatea națională în societatea actuală. Același autor, **Jean Lupu**, în lucrarea mai sus menționată, precizează că acel „copilul sensibilizat”, cu o capacitate afectivă superioară este în mâna părinților și a dascălilor precum un material flexibil, ușor de modelat după cerințele eticii și moralității, pe când copilul care nu răspunde la emoție și nu s-a lucrat cu el în această direcție este și rămâne nedevelopat afectiv, nu răspunde la niciun mesaj, este nesupus și nu empatizează, nu relaționează, nu corespunde cerințelor sociale și prezintă deficiență în limbajul comunicării [107]. Pline de adevăr sunt cuvintele marelui poet **Mihai Eminescu**: „A aștepta să culegi altceva dintr-un pământ decât ceea ce a fost semănat în el, ar fi o copilărie” [67, p. 21]. Despre frumusețea artei și emoția artistică, perceperea estetică a obiectului de artă și sensibilizarea omului prin artă, literatura de specialitate oferă însemnări de mare valoare și orientare în practica pedagogică, fie că ne referim la arta muzicală, arta plastică, arta coregrafică sau de alt gen, precum și integrarea omului în societate. **Hubert R.** argumentează că: „Emoția artistică, devine totuși unul dintre cele mai puternice moduri de integrare în societate.

Aici stă miracolul înfăptuit de artă, care ne redă deplin nouă înșine, confruntându-ne însă total cu altceva, chiar dacă acest altceva ne este complet necunoscut.” [94, p. 434-435].

Paul Popescu Neveanu, notează: „Intensitatea vieții emoționale a preșcolarului și modificările succesive ale reactivității afective constituie o condiție necesară a evoluției intelectuale” [124, p. 253]. Încă din cele mai vechi timpuri, românul a fost în permanentă legătură cu arta creatoare și frumusețile naturii, două elemente importante care au stat la baza formării și dezvoltării spiritualității neamului. Mari personalități autohtone s-au ocupat constant de înfrumusețarea și îmbogățirea patrimoniului cultural național, ce reprezintă valori incontestabile ale generației actuale, cât și a celor de peste veacuri. De remarcat în acest sens contribuția lui **Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Spiru Haret, Lucian Blaga, Garabet Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu**, și mulți alții. **Mihail Sadoveanu** în scrierile sale invocă frumusețile mereagurilor noastre, trăirile și trecutul zbuciumat al poporului român, vechimea și rafinamentul estetic al graiului țărănesc, calitatea atitudinii estetice față de frumusețile naturii, de valorile culturale exprimate prin obiceiurile, portul, cântecele și dansurile poporului nostru. Fiind un descoperitor al nostru și al sensibilității noastre, **Garabet Ibrăileanu** scrie în lucrarea *Pagini alese*, volumul II, 1957: „Sadoveanu ne dă imagini picturale din natură, dar mai cu seamă își exprimă sensibilitatea, senzațiile ce i le dă natura. Și cu aceasta ne trezește, ne lămurește, ne exprimă la maximum și sensibilitatea noastră în fața naturii” [95, p. 183]. **Tudor Vianu** în *Studii de literatură românească*, remarcă că modul de manifestare estetică în cultura românească este: „o trăsătură caracteristică în vorbirea țaranului român” [158, p. 507]. **Nicolae Iorga** observă că întreaga activitate artistică a poporului nostru este: „produsul unei înalte puteri creatoare, a unei imaginații extrem de bogate, dar supuse unei severe discipline” [158] - fapt care ne determină să înțelegem că: nimic nu poate fi realizabil fără o disciplină adecvată, strictă și fără o educație a elevilor în această direcție, cultivare a unui pachet de valori naționale. Iată o serie de dovezi, pe lângă multe altele, care argumentează originalitatea și estetica culturii poporului român, faptul că acesta își are rădăcinile adânci în modul de manifestare a oamenilor, în exprimarea trăirilor și năzuințelor existențiale, păstrate în cele mai frumoase capodopere populare și transmise peste veacuri: cântecul, portul, dansul, meșteșugurile și obiceiurile strămoșești. Educația estetică a reprezentat o permanentă legătură a poporului nostru cu arta și frumusețile naturii. Țăranul român și-a înfrumusețat viața cu un adevărat fast al manifestărilor artistice exprimat prin dragostea față de glie, frumusețile naturii, respectul față de formele de manifestare ale înaintașilor, perpetuarea și înfrumusețarea lor de cele mai multe ori pe cale orală, colectivă și anonimă.

Folclorul poate sta la baza educației generațiilor viitoare, exprimat ca mijloc de manifestare școlară și socială. **Titu Maiorescu** scria în lucrarea *Critice*, despre educația școlarilor prin cultura

populară: „Poezia populară a pătruns în sufletele noastre, iar Eminescu s-a inspirat de-a dreptul din ea, Cojbcu și Goga se dezvoltă pe urma lui, iar în miile de școlari și studenți ai generației de astăzi, lucrează mai departe formele acestor poeți astfel înviorați și încetul cu încetul rădăcina populară împlântată de Alecsandri crește și rodește” [108, p. 608-609]. Astfel de argumente întăresc ideea că educația școlarilor își găsește finalitatea dorită în cercetarea și însușirea valorilor populare, iar muzica populară poate constitui un factor important în sensibilizarea acestora pe cale auditivă, prin frumusețea și înțelepciunea melosului popular, studiat în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. Descoperirea și cultivarea talentelor, reprezintă oportunitatea de a contribui la dezvoltarea, înfrumusețarea și perpetuarea culturii tradiționale. După **Vasile Vasile** în lucrarea *Metodica educației muzicale*, sensibilitatea muzicală „este considerată predispoziție nativă, constând în capacitatea copiilor de a simți sinuositățile muzicale și de a-și manifesta satisfacția și interesul pentru a asculta anumite lucrări muzicale și pentru a cânta și se dezvolta prin practicarea muzicii”. Același autor relatează că **Ștefan Zisulescu** crede că sensibilitatea muzicală este: „asociată cu înțelegerea conținutului de idei al partiturii sau al frazei muzicale, muzica fiind o modalitate superioară de a exprima idei, sentimente, idealuri” [149, p. 22].

În cercetarea de față este vizat impactul pe care îl are muzica populară asupra omului, prin abordarea problemei din perspectiva dezvoltării sensibilității emoționale și acțiunea psihologică a muzicii populare cu scopul formării personalității elevilor. Este de remarcat influența muzicii populare asupra creierului uman sub aspect *fiziologic, psihologic și spiritual* al emiterii sunetelor, în organizarea lor muzicală. În dezvoltarea personalității umane prin muzica populară, un rol important îl exprimă aspectele ce țin de conexiunile fiziologice, psihologice, și spirituale, pe care muzica populară le manifestă asupra elevilor prin procesul de audiere muzicală. Muzica populară expune sistemul de trăiri al comunităților rurale, reflectând o realitate a vieții țăranului român, ca rezultat al conviețuirii realităților interumane, al complexității culturale și condițiilor existenței umane. Comportamentul uman se modifică în funcție de gradul de intensitate sau mesajul muzical transmis de sunetele muzicale. Muzica populară reprezintă un tezaur național, desăvârșit prin structură și formă, caracterizat prin autenticitatea și originalitatea geniului creator și poate reprezenta un element important în formarea personalității elevilor, în cadrul orelor de Educație muzicală. Incontestabilele creații ale geniului popular, au atras de-a lungul timpului aprecierea unanimă a folcloriștilor din țară și străinătate, care și-au îndreptat atenția spre scoaterea la lumină și punerea în circulație a celor mai de preț comori folclorice ale nemului românesc. Această cercetare soluționează o problemă care constă în neglijarea rolului cântecului popular, în formarea personalității umane și se concretizează prin dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, în cadrul orelor de Educație muzicală. Elevii vor fi sensibilizați prin mesajul muzical transmis, vor

realiza conexiuni, vor reflecta asupra sistemului de valori naționale și vor percepe viața de pe scara ierarhică a sistemului de valori umane. Prin crearea și implementarea Modelului Pedagogic, ce are ca scop dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de muzica populară, putem forma gustul estetic al elevilor față de muzica tradițională, limbajul muzical adecvat și dezvolta receptivitatea față de mesajul muzical transmis prin muzica populară. În cercetarea experimentală identificăm și descriem indicatorii, valorile și criteriile de evaluare în DSE la elevi. Prin metoda experimentală oferim posibilitatea muzicii populare de a se reflecta ca o etapă timpurie din evoluția ei, lucru care ne coordonează către unele aspecte importante privind originea și organizarea muzicii populare. Formarea senzațiilor și percepțiilor muzicale la elevi, descoperirea trăsăturilor caracteristice ale limbajului muzical folcloric, precum și multiplele aspecte sociale, psihologice, aflate în stânsă colaborare cu pedagogia și posibilitățile de dezvoltare a sensibilității emoționale față de spiritualitatea românească, exprimă o treaptă importantă în formarea culturii specifice naționale. Dacă prin rezultatele cercetărilor reiese faptul că muzica generează și stimulează procese psihice afective intense, emoții pozitive, crează și dezvoltă personalitatea umană, determină voință și schimbă comportamentul uman, trebuie să menționăm că pentru atingerea acestor trăsături, **educația și educatorul**, reprezintă elementul cheie care nu poate lipsi din această ecuație. Profesorul prin metodele pedagogice de formare și dezvoltare a sensibilității emoționale, în cadrul orelor de Educație muzicală, va reprezenta elementul central în crearea atitudinii corespunzătoare a elevilor față de muzica populară și va forma gustul pentru valorile naționale. În derularea demersului pentru obținerea rezultatelor favorabile în scopul sensibilizării elevilor prin muzica populară, este necesară și **relaxarea psihică**, ca stare de euforie determinată prin ascultarea muzicii populare și nu numai.

Relaxarea este un proces care constituie elementul inițial în activitatea artistică și trebuie să însoțească lecțiile de Educație muzicală din școlile vocaționale și nu numai. În cazul elevilor și a orelor de Educație muzicală, relaxarea reprezintă punctul de pornire pe care trebuie să îl accesăm într-o manieră conștientizată sau nu, având ca substrat comunicarea asertivă cu elevii, inducerea stării „de bine”, care îi va însoți pe elevi pe parcursul activităților de audiție muzicală. Relaxarea are impact asupra amplificării unor emoții de mare complexitate: nostalgia, dorul, regretul dar și educarea unor sentimente de ordin fiziologic, primare, cum ar fi: tristețea, furia, anxietatea, frustrarea, etc. **Gheote** scria: „Pot să muncesc întotdeauna mai bine, când aud muzică” iar **Hegel** aprofunda afirmația: „Muzica răsună în străfundul sufletului, a cărui forță ideală este cuprinsă și pusă în mișcare” [149].

În spațiul românesc **Tudor Vianu** remarcă rolul deosebit al artei în disciplinarea psihică: „Cine nu se pricepe să facă liniște în sine nu poate auzi glasurile artei” [149, p. 7-8]. Pe parcursul

cercetării interdisciplinare **Ghizela Sulițeanu** în lucrarea *Psihologia folclorului muzical* menționează „rolul cântecelor pentru copii” în formarea percepției muzicale și educarea elevilor. Acest fapt ne sugerează că muzica își pune amprenta asupra construcției umane încă din copilărie, creându-se „legătura între limbajul verbal și cel muzical” [138]. Copii vor memora acele fragmente muzicale ale copilăriei lor, ce vor constitui fundamentul psihofiziologic al muzicalității lor, fie că este vorba despre cântecul de leagăn, cântecele obiceiurilor de iarnă sau din alte împrejurări izvorâte din lumea satului.

Autoarea **Ghizela Sulițeanu** în lucrarea *Psihologia folclorului muzical* acordă problematicii percepției folclorului muzical mai multe trepte de cercetare:

- a) „percepția în procesul de cunoaștere - constituie prima etapă în gândirea umană;
- b) percepția auditivă muzicală - cu rol în dezvoltarea psihicului uman;
- c) locul procesului auditiv - motric în structurarea percepției muzicale;
- d) percepția ca un proces de colaborare între zonele cortexului;
- e) auzul interior și iluzia auditivă - gândirea muzicală în actul perceptiv;
- f) rolul iluziei auditive și a muzicii populare în procesul de percepție” [138].

Figura 2.2 Trepte de cercetare ale problematicii percepției folclorului muzical după Ghizela Sulițeanu. Elaborat de autor

Dintre acestea, *percepția auditivă*, ocupă unul dintre locurile cele mai importante în ceea ce reprezintă clasificarea categoriilor și formelor de percepții umane, constituind unul dintre cele mai cercetate fenomene. S-au urmărit diferite comportamente, aspecte fiziologice și psihice, existând destule dovezi pentru a demonstra valoarea deosebită a percepției auditive în dezvoltarea psihicului uman. Astfel, dacă ne referim la sunete, ele sunt analizate și împărțite în tratatele de psihologie și literatura de specialitate, în sunete muzicale și zgomote, delimitându-se prin faptul

că sunetele muzicale sunt vibrații periodice și produse de obiecte puse în mișcare iar zgomotele sunt vibrații neperiodice. Dacă ne referim la „sunetul diapazonului, vocea unui cântăreț, sunetul unei viori, acestea sunt sunete muzicale, fără îndoială; iar căderea apei, loviturile, foșnetul, sunt zgomote” [142]. Conform acestei realități, putem împărți sunetul în două categorii: sunete muzicale și sunete nemuzicale (adică zgomotele). Percepția sunetului muzical se referă la un proces specific de înțelegere, de percepere a sunetului, în care sunt evidențiate diferite caracteristici umane cum ar fi temperamentul, personalitatea artistică, gradul de cunoaștere și gradul de cultură muzicală a individului. Cu toate acestea, percepția sunetului muzical reprezintă un proces primar, căruia îi atribuim momentul de început ca fiind înaintea gândirii muzicii propriu-zise, lucrul acesta poate fi demonstrat și în cazul animalelor, care manifestă o anumită receptivitate la sunetul muzical și în funcție de caracteristica acestuia. Este posibil ca, într-o primă fază a evoluției psihicului uman, sunetul muzical să fi fost perceput ca fiind din mediul înconjurător, acest lucru ne determină să înțelegem că însăși diferitele sunete (strigăte) pe care omul le-a emis înaintea cristalizării fenomenului vorbirii, au constituit premisa apariției gândirii în fenomenul percepției muzicale auditive, conștiente de mai târziu.

Muzicologul **Ion Gagim** în lucrarea *Știința și arta educației muzicale* menționează că percepția muzicală reprezintă „baza, esența, rostul, rezultatul final al oricărei activități muzicale” [75, p. 90-96]. În realitate noțiunea de percepție poate fi tradusă ca totalitatea senzațiilor, însă a percepe o muzică înseamnă: a auzi acea muzică, a o simți, a o trăi, a o înțelege, a o primi ca pe un mesaj și a-i atribui un sens. Nu întâmplător muzica ne învață, ne povestește, ne spune ceea ce știe ea iar percepția muzicală are loc în contact direct cu fenomenul muzical. **Ion Gagim** ne vorbește în lucrările sale despre faptul că „percepția muzicală se află în relații reciproce cu alte procese psihice: cu memoria, gândirea, imaginația, fiind condiționată direct de atenție, voință, temperament, vârstă, sex, etc.. Conform cercetătorului **Ion Gagim**, sunt identificate un șir de particularități ale percepției muzicale:

- a) „raportul „subiectiv-obiectiv”- muzica redă lumea ca realitate obiectivă, la baza ei aflându-se sunetul, înțeles și interpretat subiectiv de fiecare persoană în funcție de gradul de cunoaștere, cultură, instruire, temperament, creativitate, etc;
- b) raportul „emoțional-rațional”- în procesul de însușire a muzicii, înainte va pași **emoția**, trăirea vie a mesajului sonor, apoi cugetul, gândul, parafrazând și citând în susținerea ideii pe Boris Teplov: „trăirea muzicală după esența sa este trăire emoțională și în acest mod decât pe cale emoțională conținutul muzicii nu poate fi cunoscut” [75, p. 90-96].
- c) raportul tehnic-artistic - ceea ce ține de aspectul tehnic manifestat în orice activitate muzical-didactică desfășurată cu elevii (cântul, audiția muzicală, creație, interpretare, joc muzical, precum

- și unele elemente ce țin de citit-scris, mod, tempo, ritm, măsură, etc.) și de latura artistică, a lucrării, devenind expresia artistică bazată pe substratul tehnic al lucrării;
- d) procesualitatea percepției muzicale - obiectul sonor este proces, mișcare iar în timpul percepției are loc auzirea treptată a demersului muzical. Omul ascultă muzica, o trece prin filtrul personal al „procesualității percepției muzicale” și conferă un sens celor auzite;
 - e) integralitatea percepției muzicale. Orice lucru, inclusiv muzica capătă un caracter integru, transmite un mesaj;
 - f) caracterul asociativ al percepției muzicale - asocierea imaginii receptate ca parte componentă a actului de percepție;
 - g) caracterul activ, participativ și creativ al percepției muzicale - în care întreaga ființă este mobilizată, desemnând acele procese psihice cu care ascultătorul conlucrează;
 - h) acțiunea totală a muzicii asupra omului - în care muzica acționează asupra întregului corp” [75, p. 90-96].

Analizând caracteristicile percepției muzicale relatate de **Ghizela Sulițeanu** precum și cele ale muzicologului **Ion Gagim**, alături de cele trei nivele ale percepției muzicale însușite și relatate atât de evident în lucrarea ***Știința și arta educației muzicale***: nivelul fiziologic, nivelul psihologic și nivelul spiritual, putem concluziona că procesului perceptiv propriu-zis, specific muzicii populare îi putem atribui câteva trăsături idealistice, ale însușirii unei structuri morfologice, fiind determinat de obiectivele atingerii unor finalități. Nu de puține ori caracterul genetic-tradițional al elevului se află în strânsă legătură cu dezvoltarea simțurilor și sensibilității afective față de valorile naționale.

Cunoașterea, înțelegerea și însușirea muzicii la lecția de Audiție muzicală se realizează în baza unor principii, care crează fundamentul demersului didactic și care contribuie la dezvoltarea unei relații afective, cognitive și culturale în raport cu spiritul muzicii populare. Principiile didactice, muzicologiei dinamice și receptării artei muzicale au un rol esențial în formarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare, deoarece elevii se conectează emoțional cu spiritul muzicii populare, înțeleg și trăiesc creația populară, dezvoltă empatie, sensibilitate artistică și manifestă un grad de apreciere crescut față de creația culturală românească. Dintre principiile care ghidează procesul didactic și asigură un cadru educațional echilibrat și stimulează expresivitatea muzicii populare, menționăm:

1. Principiile didactice

- Principiul de integrare a teoriei cu practica-informarea elevilor cu privire la desfășurarea procesului de audiție muzicală.

- Principiul accesibilității cunoștințelor și învățării intuitiv, priceperilor și deprinderilor-se va stabili repertoriul de audiat în funcție de particularitățile de vârstă și nivelul de înțelegere a cunoștințelor.
- Principiul participării active și conștiente a elevului - se vor implica toți elevii în procesul de audiere și analiză a creației muzicale.
- Principiul corelației dintre senzorial și rațional, dintre concret și abstract-elevii vor corela procesele senzoriale și raționale prin judecata muzicală și trăirea muzicii în mod personalizat.

2. Principiile muzicologiei dinamice

- Principiul conversiunii - transformarea și schimbarea sării elevului
- Principiul metadomenial - ce aparține unui anumit domeniu de exprimare
- Principiul experiențial - oferă experiență interioară omului
- Principiul euristic - redescoperirea lucrării audiate sub aspectul conștiinței personale.
- Principiul metamuzicologic - prezentarea muzicii audiate din alte domenii exterioare.
- Principiul interiorizării - elevii vor analiza muzica audiată în tăcere, în plan interior.
- Principiul reflexiunii - înțelegerea, însușirea muzicii audiate și a substratului muzical, a ceea ce se întâmplă în conținutul muzical.

3. Principiile receptării artei muzicale

- Principiul dinamic - indică mișcarea, acțiunea muzicii, cu rol în procesul de audiție muzicală la lecția de Educație muzicală.
- Principiul funcțional - cu rol de funcționalitate în procesul de audiere, oferă funcționalitate în înțelegerea și însușirea elementelor muzicale.
- Principiul organismic - de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de SMP.
- Principiul empatiei muzicale - elevii învață să simtă muzica și să o trăiască emoțional
- Principiul esteticii sonore - elevii învață să aprecieze frumusețea sunetelor muzicale

În ce privește **muzica populară**, elementele principale în percepția acesteia ne apar dependente de calitatea constantă sau variabilă pe care anumite caracteristici morfologice o dețin în cuprinsul structurii muzicale a stimulului muzical perceput de urechea umană. Posibilitatea procesului perceptiv de a sesiza în stimul diferite elemente specifice muzicii populare capătă în fenomenul percepției muzicale, unele caracteristici dependente de anumite stadii ale cunoașterii fenomenului muzical, de dispoziția psihică a omului și receptivitatea la stimulul muzical. Exceptând categoria de ascultători care posedă o anumită pregătire muzicală și care în momentul audierii muzicii populare se concentrează asupra elementelor muzicale care alcătuiesc creația

respectivă, pentru oamenii cu auz nedezvoltat muzica audiată este percepută prin sonoritatea ei fluidă și specifică. Prezența elementelor principale în percepția muzicii populare, reprezintă anumite înlanțuiri și exprimări naturale ale sunetelor muzicale și oferă muzicii populare un fundament ușor de remarcat, datorită coordonatelor sale izvorâte din procesul original de existență, a muzicii creată de popor. Prin simpla analiză a unui cântec popular putem remarca motivele de început și de sfârșit ale unei propoziții sau fraze muzicale, care pot fi mai ușor percepute și explicate în realitatea unui fond de cunoaștere muzicală nativă, pe care oamenii îl dețin și față de care sunt receptivi. Simpla audiere a unor celule muzicale populare poate atrage după sine, prin anticiparea perceptivă a altor fragmente muzicale, alte sunete și motive strâns legate de celula muzicală sau forma muzicală caracteristică unei zone etnomuzicologice existente. Aceste raporturi și relații perceptive măresc datele privind percepția muzicii de la simpla inițiere în cunoașterea muzicii, la formarea unei educații muzicale, aprofundarea și descoperirea celor mai adânci niveluri de cultură a spiritualității românești. Prin perceperea unor elemente muzicale ce fac parte din natura psihofiziologică umană, se face trimitere la modul de exprimare muzicală a poporului creator. Cu siguranță când ne referim la aceste elemente ale percepției fenomenului muzical popular, primul și cel mai relevant este *ritmul*. El reprezintă nu numai o posibilitate de reflecție a unor pulsații de origine existențială în construcția umană. Totodată, în ceea ce privește semnalarea și perceperea unor elemente care alcătuiesc *melodia* trebuie să evidențiem faptul că unele melodii se prezintă ca fiind caracteristice și definitorii pentru genurile muzicii populare, în timp ce altele pot fi considerate insesizabile, constituind un factor ambiental pentru categoriile elementelor primordiale ale creațiilor populare. Gradul de primordialitate în construcția muzicală, se poate schimba în funcție de structura melodiei, oferind muzicii populare un caracter mobil-flexibil, care poate fi modelat în funcție de posibilitățile de afirmare ale interpretului popular. Pentru percepția muzicii populare trebuie semnalat faptul că aceasta se desfășoară ca și oricare alt gen muzical pe două planuri: a) planul vertical, cuprinzând percepția fiecărei părți muzicale în desfășurarea ei verticală și b) planul orizontal, în care diferite elemente, părți componente ale piesei muzicale se încadrează într-o percepție de ansamblu, a întregii creații muzicale. Același proces perceptiv se desfășoară și atunci când muzica populară nu este executată doar pe o linie monodică, și se manifestă polifonic utilizând mai multe linii melodice executate concomitant de taraf sau orchestra de muzică populară. Percepția muzicii populare exprimată polifonic, se bazează pe interacțiunea mai multor structuri muzicale ce se cer sesizate nu consecutiv, ci concomitant [137, p. 67-72]. Percepția muzicală constituie o legătură solidă, între ceea ce reprezintă factorul auditiv perceptiv și limbajul verbal. Această contopire este atribuită actului de simțire interioară a muzicii, astfel încât muzica poate fi percepută liber, atingând prin senzația auditivă rezonanțele interioare ale

afectivității, sensibilizând o categorie în care am putea introduce toate fredonările spontane, lipsite de cuvinte, precum și toate percepțiile auditive. Legătura pe care muzica o poate avea cu limbajul verbal, deține una din manifestările ei cele mai importante în realizarea sincretismului, astfel încât muzica populară poate apărea îmbinată cu alte arte, dansul popular și textul poetic de influență eminesciană. Îmbinarea dintre muzică și cuvânt este forma cea mai simplă și totodată cea mai mult practică, iar legătura **text-melodie** constituie trunchiul cel mai des utilizat în ceea ce privește folclorul muzical. O atenție deosebită pentru aflarea începuturilor cristalizării percepției muzicale o constituie acele categorii folclorice, a căror manifestare vocală se situează la granița dintre vorbire și muzică. Creațiile folclorice cuprind acele nuclee muzicale specifice unui popor, sau altuia, sau ale unor zone etnofolclorice. Reținem faptul că: cele mai importante elemente în perceperea muzicii populare sunt **ritmul și conturul melodic popular**, consacrat de tradiția populară, specific zonelor etnomuzicologice românești.

Pentru muzică și pentru muzica populară în special, **repetarea** creației muzicale sau a unor forme muzicale reprezintă o componentă esențială a exprimării limbajului muzical caracteristic zonei de proveniență folclorică. Putem spune că într-o primă fază a începuturilor muzicii, primele sunete emise și auzite de către ființa umană au fost recepționate pe calea senzației auditive, acestea reprezentând de fapt sunetul luat din natură. **Jean Piaget**, în ceea ce privește **repetarea acțiunilor**, menționează că: „un copil mic manifestă astfel tendința de a repeta la infinit acțiunile sale” [144, p. 114]. Astfel, repetarea constituie un proces în deplină desfășurare care stă la baza deprinderii și consolidării stereotipurilor dinamice, privind mișcările copilului mic și declanșarea conexiunilor de mai târziu și a legăturilor nervoase temporare în procesul percepției muzicale. Dacă repetările involuntare și voluntare ale copilului mic, aparțin unei faze primare, în evoluția constituirii stereotipurilor dinamice muzicale, în procesul perceptiv desfășurat cu trimitere la muzica populară, există în diferite niveluri de exprimare muzicală folosirea din plin a repetării în însușirea procesului de creație muzicală. Găsim nenumărate exemple în care apare **repetarea** unor sunete sau celule muzicale ca fiind expodate ale unei prime etape ale muzicii tradiționale. Astfel, repetarea apare constitutivă și în piesele cele mai evolute ale creațiilor populare, exprimată prin repetarea formelor muzicale, dar nu doar la cadențe, creându-se adevărate limbafe muzicale specifice, ci și la folosirea repetată a unor formule ritmico-melodice specifice muzicii populare. Acestea ar fi întâlnite în folcloristica populară românească, în genuri muzicale precum: cântecul de leagăn, cântecele pentru copii, muzica arhaică a obiceiurilor, călușarii, muzica dansurilor populare, etc.. Scandarea principală a unor creații populare cu adânc substrat psihofiziologic, dar și nenumăratele cântece propriu-zise sau ritualice, legate de tradiția populară, apar manifestate în forma lor de exprimare, în concordanță cu evoluția omului și a etapelor principale ale vieții: nașterea, nunta, înmormântarea [137, p. 80-92].

G. Oslov preocupat de problematica percepției muzicale avea să noteze „nici teoria esteticii generale și nici disciplinele teoretice muzicale nu dau un răspuns suficient de clar și deplin la întrebarea firească și s-ar părea, elementară și simplă: în ce mod fenomenul acustic (materia sonoră), numită muzică, se percepe în general ca ceva cu un conținut important și prețios pentru viață, ceea ce definește proprietatea ei de a insufla cele mai diverse trăiri, imagini, idei să atingă cele mai deosebite laturi ale lumii sufletești și ale gândirii omenești” [117]. În urma analizei asupra percepției auditive a muzicii, dar și asupra influențelor pe care muzica cultă, le lasă asupra psihicului uman, **G. Oslov** concluzionează: „Percepția muzicală nu are un caracter pur auditiv. Ea se realizează ca un act reflector complet, pentru care impresiile auditive slujesc ca un semnal (declanșator)...Ea atinge cele mai diverse laturi fizice și spirituale ale organismului omenesc, ce se împletesc cu cele mai variate forme de activitate practică de viață...” [117, p. 215]. În ceea ce privește dezvoltarea personalității elevului prin studierea folclorului muzical, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, muzica populară poate avea un rol important în consolidarea trăsăturilor definitorii ale personalității umane, atât prin audierea muzicii populare, dar mai ales prin **repetarea** acesteia în cadrul procesului de învățământ. Muzicologul **Ion Gagim** în lucrarea *Ce este muzica și cum să o înțelegem*, tratează problema construirii personalității umane prin intermediul muzicii și rolul pe care aceasta îl deține în sistemul educațional: „Funcția educativă a muzicii este considerată supremă. Muzica este un element indispensabil al procesului de formare a omului. Deloc întâmplător, ea este definită ca artă celestă, artă divină, etc. Posibilitățile muzicii în actul educațional sunt de neînlocuit. Și aceasta datorită forței ei inegalabile de acțiune psihologică..., muzica este o pedagogie în sine, ea exercitând un efect edificator pentru spiritul nostru prin însăși natura sa, iar marii muzicieni pot fi considerați drept mari educatori ai omenirii” [81, p. 132-133]. Muzica educă, dezvoltă, tratează și vindecă sufletul omului! Este cunoscută în întreaga lume acțiunea benefică a muzicii în diferite domenii de cercetare sau care utilizează efectele terapeutice ale muzicii. Fie că ne referim la om, regnul animal sau regnul vegetal, nu de puține ori muzica prin calitatea sa meloterapeutică reușește să salveze vieți, să îmblânzească animale, să ajute plantele la creșterea productivității lor, lucru demonstrat științific. Această componentă a muzicii ține îndeosebi de latura sa **spirituală**. Cunoscând efectele benefice pe care muzica le are, pedagogia școlară prin procesul instructiv-educativ își propune cultivarea elevilor prin domeniul artistic muzical și îndeosebi prin dirijarea acestora spre muzica populară, pentru a-i ajuta la recunoașterea valorilor tradiționale și dezvoltarea personalității lor în spiritul național. Astfel, se poate ajunge la formarea unei societăți sănătoase, de perspectivă, bazată pe principii solide și nealterate. Intensitatea trăirilor afective generate de muzica populară contribuie la dezvoltarea unor procese psihice ale elevului, stimulatoare în evoluția IQ-ului, fie că este preșcolar sau de altă vârstă. Personalitatea elevilor prin cunoașterea muzicii populare va atinge dimensiuni

spirituale și se vor dezvolta unele trăsături ce țin de procese precum: *atenția, memoria, receptivitatea, capacitatea de învățare, etc..* Muzica contribuie la dezvoltarea personalității umane nu doar în procesul instructiv-educativ, din timpul anilor de studiu ci și pe tot parcursul vieții. Copilul va simți muzica încă din primele zile de viață iar mediul ambient muzical va avea un efect benefic asupra construcției personalității umane.

Informarea elevilor în privința muzicii populare românești trebuie să înceapă în primul rând cu elucidarea unor aspecte importante privind înțelegerea unor noțiuni de muzică populară, avându-se în vedere vechimea, influența reciprocă, interpătrunderea genurilor muzicale și aspectul spiritual al mesajului transmis. Muzica populară este rezultatul activității spirituale a celui mai larg mijloc de exprimare a poporului, desfășurat colectiv, anonim, caracterizat prin oralitate și sincretism. Se poate înțelege în acest mod, de ce muzica populară apare ca fiind cea mai răspândită formă muzicală la nivel mondial. Muzica populară, bazându-se pe texte caracteristice, conține gânduri, sentimente omenești, victorii sau înfrângeri, bucurii sau regrete, constituind o adevărată reflexie a sufletului uman, iar pe lângă faptul că își are începuturile încă din perioada preistorică, trebuie semnalat faptul că pe parcursul evoluției sale istorice a suportat modificări de structură și conținut. O mare contribuție au avut-o și **Ion Căianu, Dimitrie Cantemir și Anton Pan, etc..**

În perioada de început a școlii noastre muzicale, mulți compozitori culeg melodii populare, pe care le „aranjează”, pentru diferite instrumente sau pentru voce [136, p. 7-16]. În procesul de dezvoltare a muzicalității românești și de implementare a creației populare în sistemul educațional cu scopul de a educa/forma generații de elevi și personalități umane, regăsim și transformările care au cuprins societatea și cultura românească în etapele sale evolutive. Îndreptat împotriva folclorului inspirat din viața țăranimii, **Ovid Densușianu** propune în 1920, într-o ședință a Academiei Române, schimbarea unor concepții și crearea unei viziuni moderne a folclorului. Vroia să se acorde o atenție deosebită componentei inovative în materie de folclor, care vine cu ceva nou, prin adăugarea în folclorul tradițional a elementelor din societatea modernă și a celor specifice vieții contemporane. **Densușianu** a pledat pentru o nouă viziune asupra creației populare, care a fost preluată și continuată în mod stralucit de **Dimitrie Gusti, Constantin Brăiloiu, George Breazu, Spiru Haret, Sabin Drăgoi, ș.a.**, care au contribuit la implementarea folclorului muzical în sistemul de învățământ, în scopul educării generațiilor de elevi și dezvoltării personalității umane. Tema de cercetare vizează dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor față de spiritul muzicii populare, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală și are ca substrat însușirea valorilor naționale, valorificarea folclorului muzical în sistemul educațional. Dascălul **Spiru Haret**, vorbește cu atâta siguranță și clarviziune despre valorificarea valorilor tradiționale în învățământ și rolul pe care îl are folclorul în formarea personalității copilului, menționând în circulara din 28 martie 1902 (nr. 9445)

că: „Scopul introducerii studiului muzicii în învățământ nu este de-a încărca pe școlarii noștri cu niște cunoștințe pur teoretice, ci de a-i învăța să cânte și să cânte anume bucăți de acelea care să aibă puterea de a-i mișca. Nici un fel de compoziție nu atinge mai bine acest scop decât bucățile de muzică românească....Nu voim să zicem că educația muzicală a tinerimii să fie de tot unilaterală. Învățarea de coruri din opere, de compoziții de maeștri mari trebuie și ea să nu lipsească, dar nu trebuie să ocupe tot locul. Din contră, locul principal trebuie să-l ocupe muzica românească” [90, p. 40-41].

Marile deschideri culturale și pedagogice ale lui **George Breazul** s-au concretizat în studii și lucrări de mare valoare, cu o contribuție derăvârșită în vederea îmbunătățirii activităților muzicale și educaționale. Menționăm revista *Muzica*, în care activitatea lui **George Breazul**, s-a arătat concretizată în ideile pedagogice ale vremii, susținând importanța Educației muzicale pentru formarea personalității umane și că valorile melosului popular pot servi ca bunuri educative. Prin Educația muzicală în școala primară, extras din *Revista de Pedagogie George Breazul* nota despre importanța studierii muzicii populare în școală: „De îndată ce cântarea bisericească, aplicată ca material de învățământ, nu a putut da roade, s’ar putea presupune că s-a recurs la un alt gen de muzică, izvorât din sufletul poporului, la care copilăretul din cuprinsul ținuturilor locuite de Rumîni, din toată suflarea rumânească, prin manifestările de la diferite vârste, participă viu și activ: muzica populară rumânească, minunea de undieri melodice și palpitudini ritmice, care creionează azi un titlu de mândrie pentru arta noastră țărănească și un document psihologic de cea mai mare valoare pentru sufletul celui care l-a inspirat, în imaginația căruia s-a plăsmuit și în spiritul căruia și-a aflat întruchiparea. Nu! Nu! I-a trecut prin minte, nici unuia dintre învățații și învățătorii noștri din veacurile trecute, ca să-și aplece urechea spre viersulde foc al doinei rumânești, nici la eroicele balade, nici la acele păgâne colinde, străvechi și adânci pînă unde se împlîntă rădăcinile neamului, nici la acele colinde și cântece de stea, alte arhaice obiceiuri ale străbunilor noștri, închinete creștinismului, botezate în legea Domnului” [21, p. 8].

Atât **George Breazul** cât și **Spiru Haret** susțin ideea că la baza Educației muzicale trebuie să stea **muzica populară**, alături de muzica clasică, argumentând că doar prin cunoașterea folclorului și a muzicii clasice îl vom învăța pe tânăr să judece calitatea informațiilor muzicale obținute în fiecare zi în școli. Toate demersurile lui **George Breazul** în ce privește Educația muzicală (programe și manuale pentru toate clasele, culegeri de piese muzicale, articole, studii de istoria pedagogiei și a didacticii), reflectă o concepție unitară ce consideră Educația muzicală ca o componență esențială a culturii generale și a dezvoltării personalității elevilor. Profesorul **Breazul** argumentează necesitatea ca elevul să fie introdus în opera de artă prin perfecționarea continuă a capacității sale de percepere și înțelegere a acesteia și prin cultivarea plăcerii estetice, recomandând audiția directă, susținând că Educația muzicală nu este realizată prin exerciții, ci prin

exemple muzicale din valori acesteia și prin cultivarea plăcerii estetice, recomandând audiția directă, însemnând transformarea orelor disciplinei Educație muzicală în adevărate momente artistice din viața copiilor [32, p. 786].

Pentru relația folclor-proces de învățământ, necesitatea valorificării folclorului muzical ca suport în procesul educativ-muzical este unul din obiectivele de bază ale celor doi folcloriști **Constantin Brăiloiu și George Breazul**, primii care fac un pas hotărâtor înspre legarea școlii de valorile folclorului și cu limbajul muzical matern. Savantul român **Constantin Brăiloiu** menționează rolul muzicii în formarea omului și modul în care se utilizează folclorul în școală și propune selecționarea atentă a textelor și melodiilor populare pentru uzul școlilor, susținând că „autenticul singur este un argument științific nu un argument pedagogic” [45], atrăgând atenția „asupra dificultăților de predare a acestor particularități ritmice și modale ale folclorului nostru, care nu se încadrează în teoria muzicii clasice” [45, p. 28]. Rămânem adepții punctului de vedere formulat cu atâta conștiințiozitate de **Spiru Haret** și reluat de **George Breazul**, privind apelul în procesul instructiv-educativ, atât la substanța folclorică-muzicală, a copiilor, adulților, cât și la creația cultă, ținând mereu seama de imperativele valorii artistice.

2.2. Metode și tehnici specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale

Metodele și tehnicile specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare sunt utilizate la lecția de audiție muzicală.

Între om și mediul înconjurător există o relație strânsă, manifestată prin intermediul organelor de simț specializate în receptarea stimulilor externi. Pentru dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare a fost ales experimentul prin audiția muzicală, în care stimulul asupra organelor de simț ale elevilor îl reprezintă muzica populară. Cercetarea experimentală a psihofiziologiei auzului a stat în atenția marilor cercetători precum: Johannes Müller, Ernst H. Weber, Gustav T. Fechner, Hermann von Helmholtz, Wilhelm Wundt, Carl Strumpf, B. M. Teplov, S. L. Rubinstein, C. Rădulescu Motru, Mihai Ralea, G. Breazul, Gh. Zapan și mulți alții. În concepția lui **Johannes Müller**, organele auditive, alături de cele vizuale ocupă un loc important în cercetarea experimentală. Astfel, conform teoriei energiilor specifice ale simțurilor, în care simțurile reacționează la excitațiile pe care le primesc, este specificat că: „organele auditive răspund la toate excitațiile pe care le primesc, dinafară sau dinăuntru, prin senzații de sunet.” [98, p. 21-22]. **Gustav T. Fechner**, consideră că în cercetarea fenomenelor psihice „trebuie să pornim de la elementele cele mai simple care sunt senzațiile”. Conform teoriei sale „măsurarea gradului de sensibilitate este o temă dificilă, care presupune mare meșteșug...” [98, p. 24-26].

Wilhelm Wundt, și-a formulat noua sa teorie asupra auzului muzical pornind de la importanța organului lui Conti și a analizei psihologice ale senzațiilor sonore. Conform teoriei sale „excitațiile ce produc senzațiile se disting după forma și energia mișcării; forma determinând calitatea senzațiilor, iar intensitatea lor, trăirea afectivă de plăcere sau de neplăcere, însoțitoare a senzațiilor, fiind influențată de forma și energia excitanților” [98, p. 47].

Jean Lupu, în lucrarea *Educarea auzului muzical dificil* realizează o analiză asupra aparatului auditiv pentru a se înțelege rolul organelor auditive și a centrilor nervoși senzoriali din scoarța cerebrală în realizarea percepției muzicale.

Astfel autorul **Jean Lupu** menționează că: „Urechea, organul sonor al stimulilor sonori este formată din trei regiuni” după cum urmează:

1. Urechea exterioară - pavilionul, care culege unda sonoră pe care o dirijează spre canalul auditiv, de unde vibrația sonoră ajunge în timpan;
2. Urechea medie - începe din timpan, de unde vibrația se transmite spre urechea internă;
3. Urechea internă sau labirintul - constituie partea în care există *celule senzoriale auditive*.

Înțelegând acest mecanism, redat în urma cercetărilor intense ale oamenilor de știință, este foarte simplu să ne formăm o viziune pentru a înțelege rolul important pe care îl are aspectul psihofiziologic, în formarea și dezvoltarea proceselor senzoriale-perceptive, cu privire la sunetul provenit din mediul extern. Sunetul pătrunde prin timpan, ajunge în zona de mijloc a urechii, de unde este dirijat către urechea internă unde se produce excitația celulelor senzoriale auditive, iar de aici excitația senzorială se propagă în lanț până în *zona neuronală din scoarța cerebrală*, unde se naște *senzația sonoră*.

Etapă de „**ascultare conștientizată a muzicii**” din viața copilului, reprezintă momentul optim pentru începerea Educației muzicale, organizate și sistematizate, în care **educatorul** deține un loc important în formarea elevului, apelând la bagajul perceptiv muzical de până atunci al copilului, și contribuind prin **metode și tehnici didactice** la modelarea, orientarea elevilor, către modul de ascultare și înțelegere a muzicii. Prin factorul modelator pe care îl deține, **educația** reprezintă elementul principal în formarea și dezvoltarea calităților muzicale din viața omului. Omul este singura ființă capabilă să conștientizeze, să recepteze, să analizeze și să redea sunetul cu toate coordonatele sale. Majoritatea copiilor au auz fiziologic normal, mai ales dacă practica muzicală este sumară. Există situații în care dacă exercițiul lipsește și auzul nu este antrenat, copii nu sesizează raporturile diferențiale de înălțime, durată și intensitate ale sunetului. În acest scop exersarea metodică a analizatorilor încă din frageda copilărie, antrenarea simțurilor în direcția trăirii muzicii și conștientizării atente, reprezintă un atribut educațional care favorizează dezvoltarea sensibilității prin *repetare* și creșterea capacităților intelectuale ale copilului [107, p. 79-80]. În cazul

de față repetarea o reprezintă audierea muzicii populare, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Sensibilitatea este capacitatea analizatorului de a răspunde la acțiunea minimă a unui stimulent [134, p. 48-63]. În cazul cercetării experimentale, analizatorul este reprezentat de aparatul auditiv al grupului experimental de elevi, care vor fi incluși în procesul de audiție muzicală prin acțiunea modificatoare a stimulentei generat de muzica populară. În ce privește formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare și dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, vom acționa asupra analizatorului cu un stimulent, în scopul activării factorilor senzoriali de la nivelul scoarței cerebrale. Modalitatea de acționare a stimulentei asupra analizatorului trebuie aleasă cu grijă, astfel încât să faciliteze dezvoltarea proceselor psihice senzorial-perceptive, în scopul creării percepției sensibile și dezvoltării sensibilității emoționale a elevilor. În caz contrar vom supune analizatorul unor riscuri de perturbare psiho-emoțională. Sensibilitatea emoțională sau starea funcțională a organelor de simț este în continuă creștere dacă intensitatea și durata stimulentei care acționează asupra altui organ de simț nu este mare. Nu putem realiza experimente practice fără a avea o bază teoretică fundamentală, cum nu putem realiza teorie, fără a pune obiectele în mișcare. Activitatea practică, reprezintă cheia succesului și condiția esențială a sensibilizării analizatorilor. De îndată ce un stimulent dobândește un caracter semnalizator în raport cu activitatea pe care omul o realizează, sensibilitatea va crește. Un stimulent fizic slab care servește ca semnal pentru activitatea omului, este mai puternic decât alți stimulenți, mai intenși, indiferenți pentru îndeplinirea activității de exersare. Altfel spus, dezvoltarea analizatorului sub acțiunea modelatoare a stimulentei se realizează prin exersarea controlată și dirijată [134, p. 49-62]. În sensibilizarea auditivă a elevilor pe cale de exercițiu și prin insistență neobosită a repetării, se realizează o percepție diferențiată în funcție de înțelegerea sunetelor, asociind emoția produsă de stimulent cu conștientizarea imaginii artistice. **B. M. Teplov** spune că „emoția estetică ia naștere la copii numai prin înțelegerea imaginii artistice; de aceea muzica trebuie să devină pentru copii un obiect conștientizat, al cărui conținut îl percep”. Pentru Teplov emoția are un sens mult mai profund, ea nu trebuie concepută ca rezultatul ascultării muzicii, ci ca rezultatul trăirii sensului exprimat de motivele, temele, ideile muzicale [98]. Nu de puține ori modificarea sensibilității se produce și ca urmare a modificării condițiilor de viață, contextului oferit de diferite situații conjuncturale, modului de abordare a unui grup social, sau sub presiunea modelatoare a diferiților terți. În acest sens un rol important îl deține funcția și calitățile pedagogice ale cadrului didactic, care va dispune de priceperea, măiestria și experiența sa, în scopul modelării personalității elevului, creșterii sensibilității în procesul de percepere și acționare a muzicii populare asupra elevilor.

În scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi putem utiliza o gamă largă de metode didactice în cadrul orelor de Educație muzicală, cu rolul de a permite însușirea și dezvoltarea unor procese afective îndreptate să faciliteze compartimentul trăirilor specifice creației, interpretării și receptării valorilor artistice muzicale, să ofere profesorului și elevului un cadru prielnic, favorabil, care să asigure atingerea finalităților la ora de Educație muzicală.

Metodele și tehnicile aplicate *dezvoltării sensibilității emoționale* la elevi în raport cu spiritul muzicii populare (SMP), oferă o specificitate determinată de natura domeniului la care se referă, sau a anumitor trăsături psiho-fiziologice și au un rol primordial în devenirea umană prin activitățile muzicale. Ele reprezintă modalități de lucru pentru profesor în scopul transmiterii de conținuturi și sunt adevărate instrumente de cultivare a emoției estetice față de muzica populară și contribuie la transmiterea valorilor culturale. Tehnicile de lucru constituie modalități reale de aplicare a metodelor didactice și au un impact pozitiv în rândul elevilor, deoarece facilitează dezvoltarea empatiei și a sensibilității emoționale, stimulează spiritul de apartenență națională și cultivă gustul pentru frumusețea cântecelor populare. Uneori în cadrul aceleiași discipline sau domeniu de referință pot exista mai multe specialități, domenii, așa cum este în cazul disciplinelor artistice sau a disciplinei Educație muzicală. În timpul procesului de audiere a cântului, instructorii și profesorii artei muzicale, au analizat, au discutat, au înțeles și au abordat diferite metode și procedee didactice eficiente de formare, dezvoltare a procesului instructiv-educativ, ducând în cele din urmă la o continuă perfecționare a activității metodologice, specifice Educației muzicale [145, p. 6-7]. Procesul instructiv-educativ este un fenomen complex, iar printre preocupările cele mai importante este și aceea a precizării *scopului educației în școală*. În funcție de acesta se stabilesc elementele activităților didactice: planificarea elementelor procesului instructiv și mijloacele didactice necesare pentru desfășurarea lecțiilor, conținuturile, metodele și tehnicile de realizare a metodelor didactice, modul lor de desfășurare, criteriile de evaluare, etc..

Scopul educației în școală este acela de a dezvolta personalitatea elevului multilateral disciplinar, precum și posibilitatea de dezvoltare a capacităților lui de a acționa în viață, potrivit dezvoltării individuale. **Ion Șerfezi** în lucrarea sa intitulată *Metodica predării muzicii* menționează că: „Treptat, treptat elevul își va însuși patrimoniul cultural al trecutului și al prezentului, contribuind la îmbogățirea acestuia. În același timp copilul este învățat să fie conștient de ceea ce face, dezvoltându-și simțul de răspundere pentru faptele sale și atitudinea de respect față de sine și ceilalți membri ai comunității în care trăiește. În felul acesta, copilul devine un om util familiei, societății, națiunii și umanității, participând în chip conștient și activ la problemele vieții, de la aspectele lor cele mai mărunte, până la supremul ideal al păcii, al securității și al rodniciei colaborării pentru progresul omenirii....Dragostea elevilor pentru muzică este un lucru

fiesc..., interesul copiilor pentru muzică se manifestă încă din primii ani și se continuă toată viața..., însă dragostea copilului și interesul pentru muzică au la bază latura afectivă a psihicului nostru” [145, p. 18-19]. În cadrul **scopului special al muzicii**, pe care aceasta îl are în formarea personalității elevului, **Ion Șerfezi** include următoarele **elemente și obiective**:

- a) Dezvoltarea dragostei și a interesului pentru muzică;
- b) Formarea gustului estetic muzical;
- c) Dezvoltarea auzului muzical ca mijloc de percepere a muzicii;
- d) Dezvoltarea vocii elevilor, ca mijloc de învățare practică a muzicii;
- e) Formarea deprinderilor necesare studierii muzicii în mod practic;
- f) Însușirea cunoștințelor strict necesare înțelegerii muzicii;
- g) Studierea practică a unor lucrări muzicale valoroase și accesibile elevilor [145, p. 19].

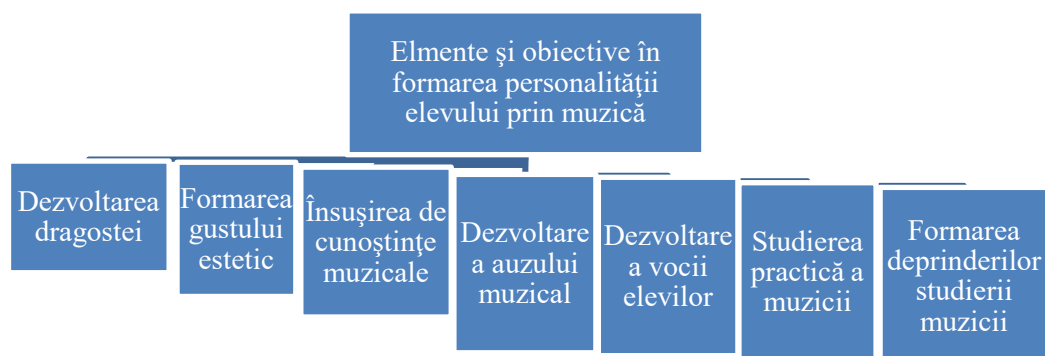

Figura 2.3 Scopul special al muzicii, ca obiect de învățământ: elemente și obiective cu rol important în devenirea umană după Ion Șerfezi. Elaborat de autor

Prin muzica populară în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, se dezvoltă gustul estetic pentru valorile culturale și sensibilizarea elevilor față de frumosul artei naționale, redat de specificul românesc, păstrat și valorificat de către elevi. Aceasta constituie o situație extrem de necesară în zilele noastre și pentru sistemul educațional, deoarece implică o dezvoltare a societății românești prin cultivarea în rândul elevilor a valorilor naționale cum ar fi: **patriotismul și dragostea elevilor față de țară, respectarea familiei și a societății românești, dragostea față de limba și pământul românesc, dragostea față de muzica populară și tradițiile populare românești, importanța democrației și a drepturilor omului, cunoașterea trecutului istoric al poporului român.**

Valoarea estetică a cântecelor are o importanță cu totul deosebită în cadrul lecției de Educație muzicală. Aceasta corespunde funcției estetice a muzicii și determină un atașament puternic al elevilor față de muzica populară, contribuind la plăcerea de a asculta muzica și dezvoltarea sensibilității emoționale a elevului prin audierea muzicii. Valoarea estetică a cântecelor populare este dată de elementele muzicale din care acestea sunt alcătuite: **ritmul, melodia, armonia, dinamica, agogica, frazarea muzicală, specificul graiului local/zonal, alcătuirea muzicală, modul de ornamentare a cântecelor, etc..** Atunci când alegem repertoriul pentru elevi în cadrul orelor de Educație muzicală, fie că ne referim la învățarea cântului vocal, instrumental sau la procesul de audiere a muzicii populare, este indicat să ținem cont de accesibilitatea învățării cântecelor de către elevi și să nu neglijăm valoarea estetică a cântecului popular și mesajul trăirii muzicale. Nivelul de pregătire muzicală al elevilor și audierea repertoriului muzical determină elevul să descopere și să cunoască muzica [82, p. 6-8]. Această realitate este o concepție generală pe care o întâlnim frecvent la educatori și instructori, cărora le revine sarcina de a selecta și utiliza metodele didactice de lucru în cadrul activităților școlare. Elevii sunt oameni în curs de dezvoltare, având o conduită care este mai mult sau mai puțin instabilă, pentru că ea nu se sprijină pe o regulă și nu este subordonată îndeplinirii unei sarcini, deoarece un copil nu cunoaște adevărata muncă, pentru că el se joacă și visează. În jocul său copilul caută adesea să-l imită pe adult, iar a se juca un copil înseamnă a utiliza anumite cunoștințe, implicând elemente de gândire reprezentative, de alegere sau de inițiativă [109, p. 21-25]. Rolul emoțiilor în viața elevilor, arată nu de puține ori posibilitățile lor de sensibilizare față de nou iar în cazul nostru față de latura estetică a muzicii populare. Datorită emoțiilor, elevii descoperă în muzica populară valori noi prin stimularea activităților de învățare și descoperire a laturii estetice din muzică, fapt care implică o sporire a concentrației și o satisfacție senzorială. Emoțiile devin în viața socială, instrumente de modelare a indivizilor. Educarea vieții emoționale a copilului nu se poate limita doar la lupta împotriva emoțiilor cu efect negativ care de multe ori produc dezechilibru în viața copilului. Folosirea sensibilității emoționale trebuie să utilizeze aspectele dinamice, pozitive ale emoțiilor infantile, în scopul formării la elevi a valorilor naționale și umane. Ceea ce trebuie de evitat în mod special este ca, emoțiile să nu se stabilizeze ca atitudini caracteriale astfel încât: tristețea să nu devină mohorâre, frica să nu devină spaimă iar mânia să nu se transforme în agresivitate [109, p. 112-116]. Prin educația estetică a copiilor față de cunoaștere și înțelegerea muzicii populare putem oferi elevilor prilejul de a-și controla stările emoționale, de a le direcționa activitatea către un efect pozitiv în devenirea umană, în înțelegerea personalității, a eului, în relația cu mediul social înconjurător și în formarea valorilor naționale/umane. Despre stările psihice și nivelul de stimulare a inteligenței, efectele benefice ale muzicii asupra comportamentului uman, reacțiile emoționale, excitarea stimulilor senzoriali prin muzică ne vorbește și

Susan Hallam, profesor emerit de Educație și psihologie a Muzicii în cadrul Institutului de Educație de la Colegiul Universitar din Londra. În lucrarea sa intitulată *Psihologia Muzicii*, autoarea relatează că muzica poate fi folosită ca un „stabilizator” al stărilor psihice, deoarece muzica liniștită reduce anxietatea, relaxează organismul, în timp ce muzica energică tinde să ne crească nivelul de excitare, deși este greu de spus care structură muzicală evocă o anumită stare sau emoție; în concepția lui **Susan Hallam** despre muzica tradițională „majoritatea oamenilor pot recunoaște emoțiile pe care încearcă să le reprezinte o anumită melodie aparținând culturii lor, ba chiar și unei alte culturi uneori. Stabilitatea unor legături între anumite episoade muzicale și percepția emoției s-a dovedit dificilă. Orice structură muzicală poate reprezenta un număr de expresii emoționale. Expresia percepută nu este niciodată determinată de un singur episod muzical, ci reprezintă rezultatul mai multor episoade, luate laolaltă”. Cu alte cuvinte modul în care muzica reușește să determine emoția nu va putea niciodată reprezenta o explicație pur științifică [89, p. 33-34]. Muzica are rolul a manipula psihicul uman în funcție de intensitate, amplitudine, desfășurare, influențând emoțiile în subconștient [89, p. 69-70]. Un rol important îl are muzica în aducerea unor beneficii asupra organismului uman cum ar fi: generarea stării de bine, dezvoltarea și menținerea competențelor în domeniile de activitate pe care individul le desfășoară; stabilitatea emoțională și asigurarea optimismului; implicarea individului în diferite activități; asigurarea vitalității și rezistența organismului la diferiți factori sau agenți externi perturbatori. În concluzie muzica aduce *starea de bine* atât asupra sănătății psihologice, dar și asupra stării fizice a organismului, prin înlăturarea depresiei, reducerea stresului, etc. [89].

În derularea experimentului vom deosebi două sensuri ale noțiunii de audiție muzicală, după profesorul **Ion Gagim**:

- a) ca formă de organizare a procesului de însușire/studiere a artei muzicale;
- b) ca proces psihic-spiritual de percepție (de auzire a muzicii, simțire, trăire, înțelegere).

Cu referire la primul aspect, cel care implică activitatea didactică la lecție trebuie să avem în vedere că, activitatea de audiție muzicală este o artă care învață ascultătorul cum trebuie să învețe a asculta muzica astfel încât să se dezvolte deprinderile de auzire a muzicii. Auzirea unei creații muzicale necesită mobilizarea întregii ființe umane a copilului implicând o atenție deosebită, voința, imaginația, afectivitatea, gândirea, memoria alături de alte procese psihice. Audierea unei lucrări muzicale, în cadrul lecției de Educație muzicală, include după autorul **Ion Gagim**, în lucrarea *Știința și Arta Educației Muzicale*, următoarele etape: *Cuvântul introductiv, Audiția propriu-zisă, Analiza–discuție, Reaudierea, Aprecierea artistică*. Acestea se pot contopi în procesul de desfășurare a etapelor lecției. Percepția muzicii este un act strict individual, unde cota liniei subiective este foarte mare iar aprecierea muzical artistică-estetică-valorică constituie un aspect important al actului de percepere a muzicii și însușire spirituală. **Ion Gagim** recomandă

folosirea unor metode extrem de eficiente în realizarea procesului de audiere muzicală, prin crearea unei atmosfere de liniște deplină în clasa de elevi, ascultarea muzicii de către elevi cu ochii închiși, pentru o maximă concentrare spirituală și libertate imaginară, explicarea diferențelor dintre sunetul muzical și zgomot, pentru înțelegerea de către copii a faptului că aceste două categorii sunt în contrarietate în cadrul lecției de audiției muzicală. Aceste metode au rolul de a introduce copilul în atmosfera audiției muzicale, de a da „frâu liber” imaginarii, de a-i oferi posibilitatea de a „evada” prin această stare și de a se „înălța” prin muzică se oferă elevului posibilități multiple de regăsire, echilibrare psihologică, înțelegere pe sine, cunoaștere a eu-lui [75, p. 103-121]. Așadar, se poate constata că muzica are un limbaj transmis și înțeles de fiecare persoană în mod personalizat și simțit în mod diferit [128, p. 7].

Audierea muzicii populare în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi nu trebuie să excludă aspectele legate de practica instruirii muzicale, ci trebuie să pătrundă în subtilitățile lucrării, în acele sonorități și legături armonice care ne ajută în perceperea muzicii din punct de vedere al trăirii muzicale intense, și spirituale. Elevii vor asculta muzica populară specifică înțelegerii simțămintelor poporului român, caracterizată prin genul de-*doină* și vor fi dirijați în cunoașterea și aprecierea detaliilor care alcătuiesc structura spiritual-muzicală, evidențiată prin nuanțele interpretative ale genului muzical.

În urma experimentului desfășurat s-a remarcat că pentru asigurarea validării experimentale au avut rezultate metodele didactice specifice lecției de audiție muzicală care au favorizat percepția sensibilă a dimensiunii spirituale a muzicii populare, dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, astfel încât copii s-au desfășurat dezinvolt, fără emoții sau trac, asigurându-se o bună colaborare între profesor și elev, bazată pe latura sensibil-emoțională.

Relatăm câteva dintre cele mai importante metode didactice clasice, moderne și specifice care pot fi utilizate și reprezintă o modalitate de lucru în cadrul orelor de Educație muzicală specifice domeniului audiție muzicală, utilizate în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare:

1. **Metode tradiționale:** conversația, explicația, observația, expunerea, comparația.
2. **Metode moderne-general didactice:** metoda proiectului, metoda copacul ideilor, metoda mozaicului, metoda jocului.
3. **Metode specifice predării educației muzicale: intuitive, verbale, practice etc..**

Dacă ne referim la metodele de predare a folclorului muzical în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, trebuie să menționăm că acestea sunt strâns legate de *metodele specifice* disciplinei Educație muzicală. Pe lângă *metodele*

tradiționale și **metodele moderne** utilizează și la alte discipline, Educația muzicală însumează **metode specifice** pe care le putem clasifica în trei compartimente:

1. **Metode intuitive** ce țin de intuiția umană și pot fi metode vizual-auditive și metode intuitiv-vizuale. Intuiția reprezintă o percepere organizată în scop de cunoaștere. Ea se produce în plan vizual, auditiv, motric sau mixt. Intuiția auditivă se realizează de regulă prin audiția muzicală, și poate cuprinde elemente care constituie muzica audiată. De regulă folclorul sau formele specifice muzicii populare se prezintă de multe ori sub formă de intuiție auditivă, atât pentru elevi cât și pentru specialiști.
2. **Metode verbale** prin care muzica populară se caracterizează și se explică pentru a putea fi înțeleasă. Pot include principiul accesibilității, al relatării estetice, al cunoașterii și înțelegerii muzicii, pornindu-se de multe ori în explorarea conținutului muzical. Acest lucru ne oferă posibilitatea de a lucra mai ușor cu elevii care au contact permanent cu muzica populară prin lumea satului. Elevii vor beneficia de îndrumare atentă a profesorului de Educație muzicală în scopul dezvoltării sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare. Metodele verbale facilitează înțelegerea mai bine a ceea ce trebuie să dobândească elevul prin audiție muzicală, fie că ne referim la cântecul vocal, instrumental, orele de audiție muzicală și înțelegere a muzicii. Printre cele mai utilizate metode menționăm:
 - **Metoda trăirii muzicii** (N. Vetlughina) - este metoda prin care elevul simte intens vibrațiile muzicii, iar în cazul cântecului folcloric înțelege mai bine ce este și ce exprimă cântecul popular. În cazul în care elevul nu simte muzica, rolul profesorului este acela de a veni în sprijinul elevului cu metode practice pentru dezvoltarea capacităților fiziologic-auditive ale elevului, metode ce țin de ritmicitate, metrică, aspect intonațional, etc.
 - **Metoda empatiei** (E. Nikolaev) - se crează o legătură între om și cântecul popular oferind o compatibilitate și un feedback așteptat. Elevul trebuie să empatizeze în timpul audiției muzicale. Elevul va fi învățat cum trebuie să înțeleagă și să transmită emoția.
 - **Metoda observării muzicii** (Yu. Aliev) - este metoda prin care elevul observă cele mai importante detalii și elemente ce țin de stil, genuri și forme ale folclorului muzical. Profesorul vine în sprijinul elevului cu cele mai importante detalii ale elementelor stilistice și de conținut muzical, astfel încât elevul să realizeze individual asemănări și deosebiri între genurile muzicale specifice caracteristicile melodico-ritmice ale specificului local.
 - **Metoda acțiunii emoționale** (E. Abdulin) - se realizează atmosfera prielnică procesului de audiție a muzicii populare și se crează o atmosferă emotivă în momentele întâlnirii elevilor cu sonoritățile muzicale.

- **Metoda sensibilizării elevilor** - elevii sunt sensibilizați în procesul de audiere a muzicii populare (Emile. J. Delacroze, V. Cosma).
 - **Metoda stimulării imaginației** (Ion Gagim) - este stimulată imaginația creatoare a elevului în timpul actului de audiere a muzicii populare.
 - **Metoda caracterizării poetice a muzicii** (Ion Gagim) - sau metoda verbalizării artistice a muzicii este eficientă în însușirea cunoștințelor muzicale stilistice ale folclorului deoarece după utilizarea ei, elevul va putea percepe și explica muzica, reușind să trăiască intens mesajul sonor
 - **Metoda meditației despre muzică** (D. Kabalevsky, E. Abdullin) - este metoda prin care se crează o reflexie asupra muzicii și a actului artistic în așteptarea unui feedback.
 - **Metoda demonstrării intuitiv auditive** - este momentul prin care elevul demonstrează calitățile și aptitudinile sale muzicale la nivel intuitiv-auditiv. Elevul devine intuitiv, creativ, inovativ, în timpul procesului de audiere a muzicii.
 - **Metoda conversației muzicale** (L. Bezborodova) - constă în dialogul dintre profesor și elev, prin care se pot transmite și înțelege informațiile.
 - **Metoda de înțelegere în stil intonațional al muzicii** (B. Lihaciov) - este metoda prin care elevul își însușește competențele necesare pentru înțelegerea elementelor stilistice în folclorul muzical, precum și a elementelor ce țin de arta cântului.
 - **Metoda percepției/însușirii intonațional stilistice a muzicii** (M. Krasilnikova) - percepția asupra ansamblului de elemente adresat direct simțurilor.
- 3. Metode practice** ce țin de audierea muzicii. Se exersează prin concentrare asupra sonorităților muzicii populare; se pot realiza transferul impresiilor muzicale în scopul înțelegerii discursului muzical [159, p. 45-47]. De regulă aceste metodele generează deprinderile muzicale prin audierea muzicii populare și sunt necesare învățării muzicii prin tehnici și exerciții practice.

Între metodele practice cele mai des utilizate sunt:

- **Metode specifice ale cultivării audierii muzicale propriu zise** - include și relaxarea înainte și în timpul audierii cântecului popular, însușirea deprinderii elevilor de a audia muzica.
- **Metode specifice ale audierii/reaudierii** - ascultarea/reascultarea cântecului audiat și semnalarea celor mai importante momente ale discursului muzical
- **Metode specifice ce țin de analiza lucrării audiate** - discutarea momentelor cu grad ridicat de atractivitate asupra temei de cercetare.
- **Metode specifice ale însușirii caracteristicilor fenomenului muzical audiat** - caracterizarea lucrării audiate, stilistica specifică genului muzical audiat prin identificarea elementelor de limbaj muzical-ritmul, melodicitatea, aspectul genuistic, versificația textelor, ornamentele, vibrato, melismele specifice, etc..

Tabel 2.1. Clasificarea metodelor specifice artei muzicale, utilizate în cadrul lecțiilor de Educație muzicală: după Marina Morari

Metode intuitive	Metode verbale	Metode practice specifice
Metode ce țin de intuiția umană: • vizual-auditiv • intuitiv-vizuale	• observării muzicii • sensibilizării elevilor • trăirii muzicii • stimulării imaginației • înțelegerii muzicii	• cultivării audiției muzicale • audierii/reaudierii muzicii • analizei lucrării audiate • însușirii caracteristicilor genului audiat

În dependență de metodele didactice menționate putem folosi în cadrul lecției de audiție muzicală anumite *tehnici de realizare a metodelor specifice*, ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Aceste tehnici au rolul de a aprofunda metodele didactice specifice folosite la lecția de Audiție muzicală și de a oferi elevilor posibilitatea de lucru eficient asupra creațiilor muzicale audiate, de simțire, identificare a creațiilor audiate, analiză muzicală și trăire intensă a muzicii populare în mod personalizat.

Metodologia de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare are la bază tehnicile de realizare a metodelor specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, care aprofundează metodele didactice specifice utilizate la lecția de audiție muzicală, în scopul realizării percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. Metodologia didactică de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, aplicată la lecția de audiție din cadrul orelor de Educație muzicală, constituie fundamentul teoretic-aplicativ al desfășurării lecțiilor de audiere a muzicii populare și cuprinde un proces complex ce poate fi folosit în unitățile cu învățământ vocațional și nu numai.

Procesul desfășurării metodologiei didactice de dezvoltare a sensibilității emoționale prin utilizarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice, indică demersul didactic desfășurat la lecția de Educație muzicală și vizează:

- a) reperele muzicologiei dinamice ce stau la baza DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
- b) procesul didactic de formare a percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare, în cadrul lecției de Educație muzicală

- c) însușirea conținuturilor, formarea cunoștințelor muzicale și înțelegerea mesajului muzical prin aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice.
- d) formarea competențelor specifice DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
- e) finalitățile procesului de audiere a muzicii populare manifestate la nivel individual și de grup.
- a) ***Reperetele muzicologiei dinamice*** stau la baza dezvoltării sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare, sunt redată în fundamentul teoretic ce constituie punctul de pornire în alcătuirea demersului didactic. Acestea vizează trei dimensiuni:
 - dimensiunea muzicologică a muzicii populare
 - dimensiunea pedagogică și estetică a muzicii populare
 - dimensiunea psihologică și spiritual-sensibilă a muzicii populare
- b) ***Procesul didactic de formare a percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare, în cadrul lecției de Educație muzicală***, îl reprezintă elementele necesare dezvoltării sensibilității emoționale în vederea însușirii valorilor naționale și vizează:
 - formarea capacității de receptivitate și înțelegere a muzicii populare.
 - concentrarea asupra creației muzicale, descoperirea frumosului din muzica populară, cultivarea atitudinii estetice față de muzica audiată.
 - manifestarea atitudinii comportamentale față de sonoritățile audiate și dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare.
 - formarea capacității de apreciere a muzicii populare.
- c) ***Însușirea conținuturilor, formarea cunoștințelor muzicale și înțelegerea mesajului muzical prin aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice***, se desfășoară prin aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice la elevi, în scopul DSE în raport cu spiritul muzicii populare. Aspectele ce reflectă modul de predare a lecției de Educație muzicală, vizează utilizarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice aplicate prin audiție muzicală și presupun însușirea conținuturilor, formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi, formarea personalității elevilor, însușirea valorilor culturii naționale și dezvoltarea sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.
- d) ***Formarea competențelor specifice*** ale DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare:
 - formarea interesului pentru valorile muzicii audiate, identificarea limbajului muzical, în redarea imaginii artistice și acumularea cunoștințelor.
 - stimularea empatiei/cunoașterea și înțelegerea diversității fenomenului muzical audiat din perspectiva semnificațiilor emoționale și estetice.
 - identificarea mijloacelor de expresivitate muzicală conform rolului fiecăruia din ele în redarea imaginii muzicale, a mesajului creației muzicale.

- demonstrarea potențialului de audiere a muzicii populare bazat pe abilitatea de concentrare asupra tehnicilor didactice propuse pentru dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
- cultivarea aptitudinilor de percepere și audiere expresivă a muzicii populare.
- manifestarea atitudinii comportamentale, receptarea și promovarea valorilor muzicii naționale.

e) Finalitățile procesului de audiere a muzicii populare. Audiția muzicală este o modalitate eficientă de realizare a educației și însușire a unei culturi muzicale în rândul elevilor. Prin audierea unor lucrări muzicale populare se formează deprinderea de ascultare-simțire a muzici; gustul estetic; se compară diferite genuri muzicale; se dezvoltă receptivitatea și sensibilitatea emoțională a elevilor; se dezvoltă dorința de a cunoaștere și înțelegere a muzicii; se formează o atitudine pozitivă în raport cu muzica populară și valorile culturale.

Tehnicile de realizare a metodelor didactice specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare (TRM), folosite în cadrul lecțiilor de audiție muzicală au rolul de a pregăti elevul pentru cunoașterea elementelor care stau la baza formării percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare. Elevul devine un cunoscător al creației muzicale audiate, percepe, trăiește muzica audiată, înțelege lucrarea și manifestă atitudini comportamentale față de muzica populară. Pentru a putea trăi muzica și a o percepe sensibil la nivelul dimensiunii spirituale este nevoie de pătrunderea în conținutul lucrării și înțelegerea personalizată a muzicii populare. Aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice dezvoltă sensibilitatea emoțională la elevi în raport cu spiritul muzicii populare și oferă valoare actului de audiție muzicală pe care elevul îl desfășoară. În realizarea experimentului vom ține cont de utilizarea metodelor didactice folosite pe parcursul lecțiilor de Educație muzicală și vom propune *Modelul Pedagogic* pentru a fi implementat în sistemul de învățământ.

Modelul Pedagogic vizează **tehnicile de realizare a metodelor specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.** Tehnicile pot fi folosite în audierea oricărui gen muzical inclus în programa școlară a disciplinei Educație muzicală și au rolul de a completa metodele didactice deja existente și demonstrate prin utilizarea lor în procesul de învățământ. Aceste tehnici de realizare a percepției sensibile în raport cu spiritul muzicii populare au rolul de a îmbogăți procesul instructiv-educativ, prin creșterea gradului de sensibilizare emoțională a elevilor în special față de muzica populară și valorile naționale. Sunt cultivate valorile naționale, spirituale, valorile umane, care au un rol important în formarea personalității și a conduitei morale a elevilor.

Propunem următoarele tehnici de realizare a metodelor didactice specifice disciplinei Educație muzicală (TRM):

- 1. Tehnica apartenenței locurilor natale** - se realizează prin cunoașterea specificului zonal al folclorului muzical, identificarea stilului arhaic, ritmului, melodicitatea, aspectele graiului, versificația textelor, ornamentele, vibrato și melismele specifice, prin apartenența elevilor la locurile natale, cunoașterea formelor muzicale ale specificului local și prin crearea legăturii cu vatra satului românesc. Tehnica este importantă în identificarea apartenenței stilului pe care elevii îl vor recunoaște în cadrul actului de audiere muzicală. Tehnica folosește metoda sensibilizării elevilor, metoda observării muzicii, etc..
- 2. Tehnica audierii muzicii cu ochii închiși** - are rolul de a stimula concentrarea elevului pe anumite sonorități ale structurilor muzicale audiate, de a relaxa corpul și întreaga ființă umană, de a stimula imaginația, gândirea, creativitatea și a pregăti starea necesară pentru trăirea muzicii la nivelul dimensiunii spiritual-sensibile. Elevul se detașează de lumea exterioară și pătrunde în sonoritățile creației muzicale audiate, înțelege profunzimea conținutului audiat și percepe muzica prin prisma sensibilității și a trăirii emoționale proprii. În cazul interpretării, închiderea periodică a ochilor oferă lejeritate de exprimare și pătrunderea în tainele creației muzicale. Tehnica folosește metoda acțiunii emoționale, metoda stimulării imaginației, metoda demonstrării intuitiv auditive, etc..
- 3. Tehnica judecării muzicale** - necesită maturizarea procesului de audiere muzicală prin cultivarea responsabilă a unor valori locale, naționale, umane, în scopul DSE. Prin gândirea muzicală și raportarea la valorile naționale sunt cultivate valorile umane precum: frumosul, bunăstarea, noblețea, adevărul, puritatea, sinceritatea, dragostea față de muzica populară etc. Elevul se concentrează și devine responsabil față de creația muzicală audiată. Valorile naționale pot fi implementate în mintea și sufletul elevului printr-o judecată justă, clară și corectă a fenomenului muzical audiat, a elementelor care caracterizează muzica populară și a mesajului transmis. Tehnica folosește metoda creării contextului artistic, metoda caracterizării poetice a muzicii, etc..
- 4. Tehnica trăirii spirituale a muzicii** - se realizează prin concentrarea elevului pe dimensiunea sensibil-spirituală a muzicii și formarea percepției sensibile în raport cu dimensiunea spirituală a muzicii, exprimată prin nuanțele dinamice și mesajul muzical transmis. Muzica poate fi înțeleasă de către elevi la nivelul dimensiunii sensibil-spirituale. Este creată o stare de liniște interioară prin care elevul reușește să se regăsească și să trăiască profund muzica populară la nivelul dimensiunii spiritual-sensibile. Tehnica folosește metoda trăirii muzicii, metoda meditației muzicale, etc..

Tabel 2.2 Tehnici de realizare a metodelor didactice specifice artei muzicale, utilizate în realizarea experimentului. Elaborat de autor

Tehnica - TRM	Formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi	Efectul și rezultatul produs
Tehnica apartenenței locurilor natale -TLN	➤ sensibilizează elevi prin identificarea în muzica populară a elementelor de limbaj muzical	➤ identifică stilul arhaic, ritmul, melodicitatea, graiul, versificația textelor, ornamentele, melismele, etc..
Tehnica audierii muzicii cu ochii închiși - TOÎ	➤ sensibilizează psihicul uman prin identificarea sonorităților muzicale	➤ relaxează corpul, stimulează imaginația, gândirea, creativitatea, trăirea muzicii
Tehnica judecății muzicale - TJM	➤ dezvoltă gândirea și stimulează imaginația	➤ formează valori umane, locale, naționale
Tehnica trăirii spirituale a muzicii - TTS	➤ stimulează latura sensibil-spirituală a omului	➤ stimulează sensibilitatea, stimulează dimensiunea spirituală

Tehnicile prezentate în grafic menționează elementele componente, dar și efectele induse asupra psihicului uman. Specifice fiecărei tehnici sunt trăsăturile care definesc formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi, dezvoltarea sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare.

Procesul didactic de cunoaștere a unei lucrări muzicale audiate se realizează pe trei nivele: *senzorial, rațional, practic-aplicativ*. La aceste trei componente adăugăm și *nivelul spiritual* al simțirii/înțelegerii muzicii populare. Audițiile muzicale se mai pot realiza și pentru a exemplifica un anumit gen de muzică, sau pentru a ilustra diferite pasaje, sonorități muzicale, fragmente dintr-o creație muzicală [116, p. 9].

Activitatea de formare a percepției sensibile prin cunoașterea muzicii populare identifică:

- nivelul practic-aplicativ de identificare a elementelor componente ale creației muzicale.
- nivelul senzorial de receptare a muzicii de către elev/analiza cu ochii închiși
- nivelul de raționalizare/judecată și gândire a creației audiate.
- nivelul spiritual/formare a percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii.

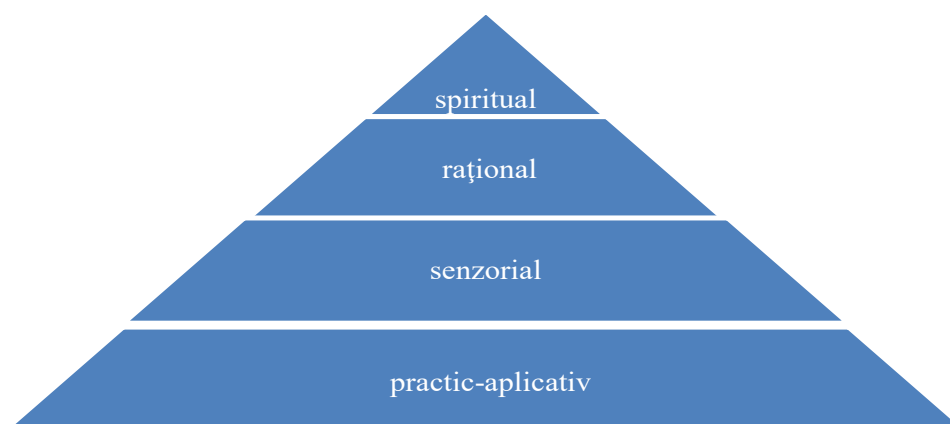

Figura 2.4 Nivelurile procesului de formare a percepției sensibile asupra lucrării muzicale audiate. Elaborat de autor

Repertoriul trebuie ales cu grijă, să fie reprezentativ, ușor accesibil și să stârnească elevilor curiozitatea. Acesta trebuie să corespundă intereselor afective ale auditoriului, să fie interpretat cât mai expresiv. Este necesar ca audiția muzicală să fie precedată de prezentări succesive ale cântecelor ce urmează a fi audiate, date despre compozitor, versuri, conținutul și ideia exprimată de textul literar, mijloacele muzicale de redare a acestui conținut, formă și structură [101, p. 21-22].

Așadar, dacă avem în vedere elaborarea unei activități de audiție a muzicii populare la ora de Educație muzicală vom avea în vedere și:

- ✓ Alegerea repertoriului în funcție de tematică, particularitățile elevilor, pregătire muzicală.
- ✓ Cunoașterea elementelor structurale ale specificului repertoriului de audiat.
- ✓ Prezentarea și explicarea repertoriului către elevi într-o manieră didactică accesibilă.
- ✓ Extragerea temelor muzicale și a principalelor motive care alcătuiesc creația.
- ✓ Intervenția profesorului cu comentarii și precizări în șoaptă atunci când este nevoie.
- ✓ Analiza textului popular, aspectul graiului, sistemul de cadențare a textelor [101, p. 22].

Pentru a orienta elevii în înțelegerea discursului muzical este necesar ca profesorul să apeleze la analiza practică a elementelor de structură a cântecelor populare. În analiza structurală a unui cântec popular audiat la lecția de Educație muzicală se are în vedere:

- constatarea din câte motive muzicale este format cântecul.
- asemănări și deosebiri ale motivelor muzicale din cântec și compararea motivelor.
- intonarea comparativă a motivelor din cântec prin silabe.
- explicarea motivelor din prima frază muzicală-propoziție muzicală.

În cazul creațiilor populare neînsoțite de textul popular, gradul de atenție și înțelegere a muzicii este diferit, necesitând o mai mare concentrare și o tehnică de lucru diferită pentru cunoașterea și înțelegerea elementelor structurale care alcătuiesc melodia [101, p. 165-166].

2.3. Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale

Demersul investigativ al metodologiei DSE s-a fondat pe metode de cercetare: metode generale de cunoaștere științifică (analiza, sinteza, explicația, descrierea, comparația); metode centrate pe colaborarea persoanei (ancheta, chestionarul); metode centrate pe analiza conduitei (observația); metode de măsurare (teste pedagogice); metode pentru sesizarea problemei (comparația); metoda experimentală; metode de interpretare cantitativă și calitativă (de măsurare statistică); metode de finalizare a cercetării și verificare a datelor (după N. L. Popa, S. Stoian, ș.a.). Pe parcursul cercetării experimentale, au fost aplicate tehnici de realizare a metodelor specifice pentru determinarea cadrului teoretic, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Utilizarea eficientă a metodelor didactice contribuie la lărgirea și aprofundarea orizontului științific, stimularea curiozității elevilor. Modelul Pedagogic se bazează pe o relație strânsă între elev și profesor, astfel încât prin audiții muzicale ghidate, elevii vor rezona cu mesajul muzical transmis de muzica populară. Modelul Pedagogic urmărește dezvoltarea unor competențe socio-emoționale esențiale, empatia, comunicarea afectivă și aprecierea estetică.

Conștientizăm funcționalitatea folclorului muzical, a muzicii populare și constatăm că acționarea senzațiilor și percepțiilor față de reflectarea muzicii populare au o acțiune puternică asupra dezvoltării personalității umane ce generează un grad de sensibilizare a elevului față de stimulii sunetului muzical, măsurabili prin parametrii care sporesc sau nu *afectivitatea și trăirea muzicii*. Dacă încercăm să înțelegem aspectele psihologice ale folclorului muzical și cauzele care stau la baza formării unei gândiri critice este necesară cercetarea problemei prin înțelegerea factorilor care determină dezvoltarea proceselor psihice și îndreptarea gândirii spre dezvoltarea proceselor psihologice conștientizate. Pentru determinarea controlată a proceselor psihice ce stau la baza înțelegerii folclorului muzical un rol important îl are *factorul educațional*, care formează personalitatea elevului în funcție de metodele de stimulare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare. Primii ani din viața copilului și modul de „pregătire” muzicală și sensibilizare față de muzică se petrece în familie și sunt esențiali. Cu toate acestea, continuitatea formării personalității prin muzică se realizează în sistemul de învățământ. Familia are un rol important în formarea fundamentului estetic al gustului muzical al copilului și predispoziția față de arta muzicală. Continuitatea procesului de educare început în mediul familiar își găsește

existența și în mediul școlar. Omul înțelege și percepe aspectul estetic al vieții dacă este sensibilizat, educat și format în a înțelege realitatea înconjurătoare și mediul extern. Muzica este modalitatea prin care se realizează conexiuni, se înțelege și analizează situații. Dispoziția omului față de muzică implică procese psihice ale aparatului nervos-cerebral, care pot fi dirijate în procesul instructiv-educativ. Prin ascultarea muzicii reușim transpunerea organismului într-o stare de **relaxare**, de detașare față de problemele cotidiene, și de îndreptare a atenției conștientizate asupra conținutului muzical. Nu de puține ori au fost situațiile când muzica a reușit să influențeze starea psihică a pacienților cu diferite afecțiuni, din cele mai renumite clinici ale lumii care folosesc **meloterapia**, ca metodă de inducere a unei stări pozitive și tratare a persoanelor cu diferite probleme de sănătate. Nevoia de muzică reprezintă un grad ridicat de implicare în viața emoțională, afectivă, etică și estetică a ființei umane, iar lipsa acesteia dăunează grav sănătății psihice. Prin lipsa de muzică, starea psihică a omului se degradează de la o zi la alta iar corpul uman nu mai generează emoții pozitive și nu înțelege viața într-o manieră optimistă și plină de sens. Necesitatea dezvoltării căilor metodologice pentru determinarea fundamentelor teoretico-aplicative ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare și elaborarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale, vizează formarea/dezvoltarea personalității elevului. Prin implementarea Modelului Pedagogic în cadrul sistemului de învățământ se dorește dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare și însușirea valorilor naționale, cu un rol important în devenirea umană. Argumentarea teoretică și metodologică a procesului de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de aspectul spiritual al muzicii populare, examinarea evoluției noțiunii și evidențierea conținutului modelului pedagogic, are ca scop utilizarea unor metode, tehnici, didactice și analizarea rezultatelor cercetării prin determinarea criteriilor de evaluare a performanțelor dobândite. Descrierea indicatorilor de dezvoltare a sensibilității emoționale a elevilor față de valorile naționale, conceptualizarea și elaborarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a receptivității emoționale a elevilor față de spiritul muzicii populare, constituie modalitatea de măsurare comparativă a rezultatelor cercetării experimentale. Aplicarea și validarea **Modelului Pedagogic (MPDSE)** de dezvoltare a sensibilității emoționale, descrierea nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale se elaborează printr-un set de exerciții, chestionare, anchete, texte informative, teste de evaluare, probe practice, orientate spre crearea și aplicarea unor tehnici de realizare a metodelor specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare reprezintă o construcție teoretică necesară valorificării reperelor epistemologice,

axiologice și praxiologice ale formării gustului elevilor pentru muzica populară și valorile naționale. Configurația Modelului Pedagogic confirmă noutatea și originalitatea științifică a investigației, ce rezidă în: determinarea reperelor teoretice privind dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare; elaborarea indicatorilor valorilor muzicii populare din perspectiva percepției muzicale, gândirii și dezvoltării competențelor atitudinale față de valorile naționale; elaborarea științifică și conceptualizarea **Modelului Pedagogic** de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi și proceselor psihice de percepere a fenomenului muzical folcloric; identificarea strategiilor de realizare a unui sistem complex de exerciții și experimente pentru formarea valorilor necesare DSE și înțelegerii muzicalității folclorului muzical.

Modelul Pedagogic prezintă o bază formativ educațională și poate fi aplicat pe o arie de răspândire largă în cadrul procesului instructiv-educativ, manifestat la nivel individual, ca disciplină de studiu, interdisciplinar și transdisciplinar, cuprinzând o sferă largă de exprimare atât din punct de vedere al conținutului particularizat cât și al relației cu celelalte discipline de învățământ. Dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare este condiționată de respectarea principiilor și legităților care stau la baza desfășurării lecțiilor de Educație muzicală, în concordanță cu programa școlară, prelucrarea metodologiei pentru disciplinele specifice învățământului artistic. **Modelul Pedagogic** include: abordări metodologice ale procesului de formare a SE în raport cu spiritul muzicii populare; dimensiunea spiritual-sensibilă a folclorului muzical; formarea de competențe școlare și dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare; proiectarea conținutului în procesul de acțiune pentru DSE la elevi și formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare; activități ale elevilor, activități ale profesorului; principiile dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în cadrul lecției de Educație muzicală; metode didactice specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare; tehnici de realizare a metodelor specifice ale DSE la elevi față de spiritul muzicii populare; criteriile de evaluare a sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Elaborarea Metodologiei modelului pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare propune o extindere a procesului de dezvoltare a personalității umane prin sensibilizarea elevilor față de muzica populară și însușirea valorilor naționale în cadrul sistemului de învățământ sub aspect teoretic, conceptual, disciplinar și didactic. Necesitatea elaborării Modelului Pedagogic constă în soluționarea problemei de cercetare ce presupune neglijarea rolului cântecului popular în dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor, la orele de Educație muzicală, din cadrul sistemului de învățământ. Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, se bazează pe fundamente ale dinamicii psihologiei artei muzicale, ale

muzicologiei dinamice, principii, fundamente ale aspectului filosofic și spiritual al muzicalității poporului român și ale aspectului pedagogic de educare, formare, dezvoltare a personalității elevului prin muzica populară, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. Au fost stabilite tehnici de realizare a metodelor didactice precum și criterii de evaluare a performanțelor obținute în urma procesului de DSE la elevi. Educația muzicală nu-și propune numai instruirea elevilor din punct de vedere muzical, dar și sensibilizarea acestora prin contactul direct cu valorile culturale, prin cultivarea și trăirea emoțiilor și simțămintelor care îmbogățesc capacitățile intelectuale și aptitudinale ale elevilor. Tehnicile de realizare a metodelor didactice (TRM), propuse pentru elaborarea **Modelului Pedagogic**, au rolul de a aprofunda metodele didactice specifice folosite în învățământul artistic. Prin realizarea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare a fost elaborat fundamentul cercetării experimentale, ținând cont de specificul folclorului muzical, gradul de cunoaștere de către elevi a elementelor locale care caracterizează muzica populară și folclorul muzical.

Activitatea profesorului se rezumă într-o serie de acțiuni care vizează:

- ✓ asigurarea instrumentelor de lucru necesare activității de audiere a muzicii populare.
- ✓ crearea unei atmosfere prielnice de relaxare dinaintea audierii creației muzicale.
- ✓ informări cu privire la modul de desfășurare a etapelor experimentale.
- ✓ indicații în vederea însușirii caracteristicilor specificului zonal folcloric.
- ✓ îndrumarea elevilor în înțelegerea momentelor de sensibilizare în timpul audierii.
- ✓ sugestii cu privire la trăirea muzicală ce vizează dimensiunea spiritual-sensibilă din arta muzicală audiată/raportarea la valorile naționale.
- ✓ exemplificări ale conținutului muzical și genurilor muzicale audiate.

Activitatea elevului în cadrul procesului experimental întrunește acțiuni de:

- ✓ receptivitate față de audierea muzicii populare
- ✓ ascultarea muzicii populare cu ochii închiși.
- ✓ executarea indicațiilor la sugestiile profesorului în înțelegerea sonorităților muzicale.
- ✓ gestionarea atenției sporite pentru analizarea fragmentelor care alcătuiesc creația.
- ✓ gândire critică, judecată muzicală și caracterizarea creației audiate/interpretate.
- ✓ înțelegerea creației muzical și identificarea stilului caracteristic.
- ✓ trăirea muzicii și percepția sensibilă a dimensiunii spirituale
- ✓ analiză comparativă a creațiilor audiate înaintea și după aplicarea indicatorilor Modelului Pedagogic, identificarea valorilor naționale în urma creației audiate.

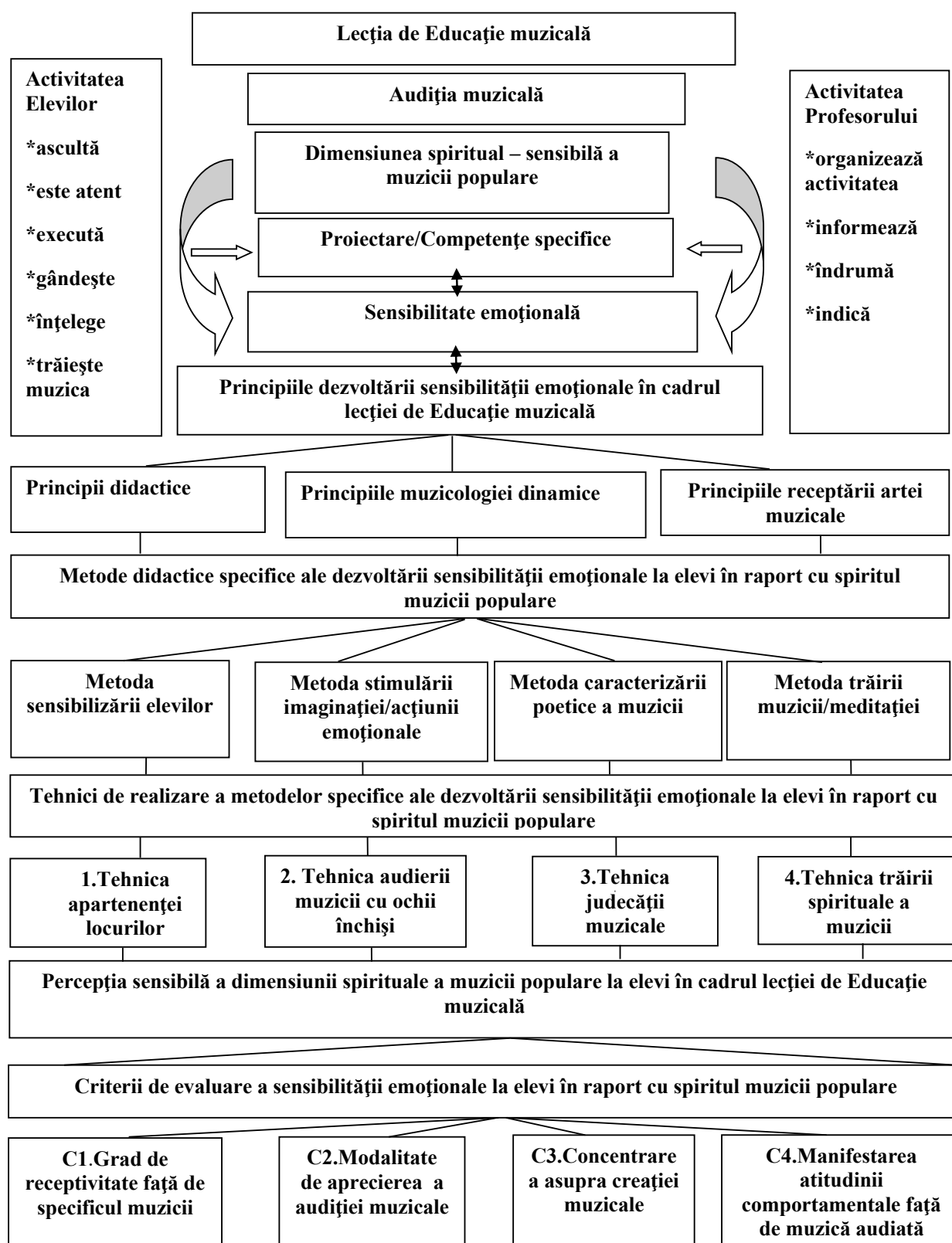

Figura 2.5 Modelul Pedagogic (MPDSE) al dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Elaborat de autor

Tabel 2.3 Criterii de evaluare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare Educație muzicală

Tehnici utilizate în timpul lecției de audiție	Criterii de evaluare/C	Itemii criteriilor de evaluare		
		Mod de manifestare		
		Nivel avansat	Nivel mediu	Nivel scăzut
Tehnica apartenenței locurilor natale (TLN)	C1 Grad de receptivitate față de specificul local al muzicii populare	- recunoaște elemente muzicale specifice locale muzicii populare; - înțelege graiul, reacționează emoțional la melismel, accente muzicale, frazare, ritm.. - apreciază mult muzica	- cunoaște anumite elemente ale specificul local: graiul, textul, accentul; - apreciază puțin muzica.	- nu cunoaște specificul local decât foarte sumar - nu apreciază
Tehnica audierii muzicii cu ochii închiși (TOÎ)	C2 Modalitate de apreciere a audiției sonorităților muzicale	- depistează auzul muzical lăuntric; - crează stări emoționale și apreciază sonoritățile muzicale; - înțelege mesajul muzical, interpretarea; - se sensibilizează	- nu prea cunoaște și nu înțelege să aprecieze sonoritățile muzicale; - nu înțelege să aprecieze frumusețea muzicii, vibrația, mesajul	nu însușește aprecierea sonorităților muzicale
Tehnica judecării muzicale (TJM)	C3 Concentrarea asupra creației muzicale	- identifică sonoritățile cu încărcătură spirituală; - meditează, simte muzica, gândește, se concentrează	nu prea identifică sonoritățile muzicale	nu se poate concentra asupra lucrării muzicale
Tehnica trăirii spirituale a muzicii (TTS)	C4 Manifestarea atitudinii comportamentale față de sonoritățile audiate:	- trăiește muzica spiritual-sensibil; - se sensibilizează, simte spiritul muzicii	nu simte limbajul muzical și spiritul muzicii	nu s-a schimbat atitudinea comportamentală

Criteriile de evaluare sunt necesare pentru măsurarea rezultatelor cercetării experimentale, în vederea stabilirii capacităților de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Criteriile de evaluare demonstrează eficiența aplicării tehnicilor de realizare a metodelor specifice, ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii

populare. Putem semnala că elevii și-au însușit competențe școlare de dezvoltare a gradului de sensibilitate emoțională în urma aplicării tehnicilor de realizare a metodelor specifice și este argumentată eficiența Modelului Pedagogic, în urma analizei datelor din etapa inițială și posttest experimentală.

Figura 2.6 Demersul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare

Modelul Pedagogic prevede desfășurarea procesului educațional, în cadrul lecției de Educație muzicală, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare, prin trăirea muzicii și formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale în cadrul lecției de audiere muzicală. Modelul vizează atingerea scopului definit în tema de cercetare și soluționarea problemei de cercetare, asigurând dezvoltarea unei legături a elevilor cu valorile culturii tradiționale; formarea personalității elevilor; formarea gustul estetic; cultivarea empatiei în rândul elevilor, sensibilizarea emoțională, creșterea în rândul elevilor a motivației și interesului pentru muzica populară, valorile naționale și umane.

Noutatea și originalitatea științifică a temei de cercetare abordată în vederea soluționării problemei de cercetare rezidă în: determinarea reperelor teoretice privind DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, fundamentate și argumentate prin conținutul temei de cercetare; elaborarea criteriilor de evaluare, în urma aplicării tehnicilor de realizare a metodelor specifice ale DSE la elevi față de spiritul muzicii populare, identificarea valorilor naționale prin formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale amuzicii populare; elaborarea științifică și conceptualizarea **Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale**; identificarea metodelor didactice și a activităților profesor/elev de realizare a unui sistem complex de exerciții și experimente pentru formarea valorilor necesare dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. **Modelul Pedagogic** poate transforma lecțiile de Educație muzicală într-un proces viu, profund, care să apropie elevii de spiritul muzicii populare românești și să integreze valorile naționale în viața lor.

CONCLUZII CAPITOLUL 2

În urma celor relatate în capitolul *Modalități pedagogice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare*, muzica populară este caracterizată printr-o structură specifică aparte, având la bază substratul muzical arhaic și elementele care o definesc. Ținând cont de importanța muzicii populare în formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare și dezvoltarea sensibilității emoționale a elevului, o mare atenție o reprezintă dezvoltarea personalității elevilor și însușirea valorilor naționale specifice culturii și spiritualității poporului român. Este necesar ca în procesul de instruire a elevilor să ținem cont de aspectul educațional și cultivarea valorilor naționale, umane, prin muzica populară. Cunoașterea caracteristicilor intonaționale ale muzicii populare, specifice zonei de proveniență și a elementelor ce țin de structura versului popular, aspectele graiului, planul genuistic, ritmul, ornamentele, armonia, etc., sunt reperele teoretic-aplicative de la care pornesc înțelegerea muzicii populare și ridicarea ei la stare de trăire spirituală. În ce privește modalitatea de instruire și de învățare a folclorului în școală, menționăm importanța metodelor didactice specifice artei muzicale, utilizate în sistemul de învățământ și propunem unele tehnici de realizare a metodelor didactice specifice, care vin să ajute elevul la înțelegerea muzicii populare din punct de vedere al expresivității artei muzicale, al percepției, sensibilizării emoționale și al trăirii spirituale. Educația muzicală nu-și propune numai instruirea elevilor din punct de vedere muzical, dar și sensibilizarea acestora prin contactul direct al valorilor reprezentative specifice artei muzicale, prin cultivarea emoțiilor, trăirilor și simțămintelor care îmbogățesc și înnobilează capacitățile aptitudinale ale elevilor. În acest sens este important pentru un elev să cunoască muzica populară, să o identifice cu valorile naționale în scopul dezvoltării personalității umane. Prin structura capitolului al doilea, a metodelor didactice specifice, a tehnicilor de realizare a metodelor, care fac parte din procesul metodologic de desfășurare lecției de audiție muzicală și a Modelului Pedagogic, este pregătit fundamentul ce vizează obiectul cercetării experimentale și soluționarea problemei cercetării. Ținând cont de specificul muzicii populare, gradul de cunoaștere al elevilor, a elementelor locale/zonale care caracterizează muzica populară, a judecății conștientizate, a trăirii spirituale, prin aplicarea materialelor didactice (chestionare, anchetă, texte informative, teste de evaluare), dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare se va realiza rezultativ. Nu poate fi exclus aspectul estetic al muzicii populare cu rol important în cunoașterea și înțelegerea sonorităților muzicale audiate/interpretate de elevi, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală.

3. VALORIFICAREA EXPERIMENTALĂ A SENSIBILITĂȚII ELEVILOR FAȚĂ DE SPIRITUALITATEA MUZICII POPULARE

3.1. Premisele desfășurării experimentului

Experimentul constă în determinarea rolului pe care îl are folclorul muzical în dezvoltarea spirituală a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare; dezvoltarea reperelor metodologice pentru determinarea fundamentelor teoretico-aplicative; formularea Modelului Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale; identificarea etapelor experimentale ale cercetării. Au fost identificate instrumentele de stimulare a simțurilor afective față de spiritul muzicii populare prin elaborarea unui set de exerciții, chestionare, anchete, texte informative, teste de evaluare, probe practice, orientate spre aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice.

În cazul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare, metoda experimentală a fost aplicată pe un grup de 120 de elevi din două instituțiile de învățământ, aflați în procesul de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare. Elevilor supuși experimentului de cercetare, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare, li s-a stabilit tema cercetării, etapele desfășurării experimentului și au fost îndrumați de profesor în executarea modului de lucru. Elevii nu vor fi doar dirijați în procesul de audiere a unei melodii populare sau cum să execute din punct de vedere tehnic o lucrare muzicală, ci vor fi urmăriți de către profesor asupra modului cum se desfășoară audierea muzicii populare. Elevii vor identifica elementele muzicale de structură și conținut, vor însuși creația respectivă și vor simți muzica populară prin sensibilizarea emoțională față de aspectul spiritual al mesajului muzical transmis. Se va urmări procesul de audiere a muzicii populare în rândul elevilor și efectul sensibil-emoțional-spiritual produs de creația artistică, prin aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor didactice, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Pe parcursul experimentului elevii vor:

- ✓ **identifica muzica populară** în funcție de specificul locurilor natale;
- ✓ **manifesta interes** față de valoarea muzicii populare audiate;
- ✓ **percepe sensibilitatea emoțională** transmisă de muzica populară în funcție de mesajul muzical;
- ✓ **trăi muzica spirituală**, profund, conectându-se cu rădăcinile, neamul, tradiția, etc..

La sfârșitul experimentului se va măsura rezultatele obținute și gradul de implicare al elevilor din punct de vedere afectiv, formarea percepției sensibile, trăirea spirituală a muzicii populare raportată la criteriile de evaluare, atribuite experimentului cercetării. Experimentul a fost realizat

în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare și s-a urmărit formarea percepției sensibile, trăirea spirituală a muzicii populare în procesul de audiere.

1. Experimentul cercetării (E) cuprinde trei faze:

a) faza de constatare (denumită și faza inițială);

b) faza de formare (de dezvoltare a sensibilității emoționale);

c) faza de control și comparare a rezultatelor cercetării

Aceste faze ale cercetării vizează experimentul propriu-zis de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.

Experimentul (E) se aplică la două loturi de elevi: a) lot experimental și b) lot de control. Experimentul se bazează pe **analiza comparativă** a rezultatelor cercetării. În urma audierii muzicii populare vom identifica sonoritățile care oferă sensibilitate emoțională elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. Promptitudinea și receptivitatea la stimulii muzicali, precum și stabilirea nivelului de implicare emoțională a elevilor, față de muzica populară, este măsurată în funcție de efectele pe care le produce muzica populară și sesizarea diferențelor din cele trei fazele experimentale. Se urmărește în experiment aspectul emoțional-sensibil al elevilor și dezvoltarea sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare.

Experimentul temei de cercetare se adresează grupurilor de elevi, se realizează cu materiale standardizate-probe practice, chestionare, anchete, teste școlare de evaluare și texte informative. Experimentul se aplică întregului eșantion de elevi iar producerea schimbării fenomenului poate fi măsurat și cuantificat la sfârșitul cercetării experimentale. Principala eroare a acestor mijloace de măsurare este determinată de posibilitatea măsurării trăsăturilor ereditare: talent, supratalent, aspectele înăscute ale însușirilor psihice. Orice mijloc de măsurare utilizat va trebui să înregistreze trăsături psihice așa cum sunt și se prezintă ele în urma unui proces de creștere, evoluție și formare, maturizare și dezvoltare umană, determinat de activitatea efectuată în urma experimentului. Metoda experimentală de cercetare aduce precizie, sistematizare, și esențializare în stabilirea rezultatelor cercetării.

Elevii vor fi îndrumați pe parcursul etapelor experimentale să: **cunoască** efectele muzicii populare asupra dezvoltării personalității, și a însușirii valorilor naționale/umane; **identifice** aspecte și repere privind acțiunea muzicii populare asupra afectului uman, conținutul și structura folclorului muzical tradițional, prin apartenența la valorile naționale; **analizeze** trăsăturile specifice ale psihologiei dinamice a folclorului muzical față de evoluția sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare; **însușească** reperele metodologice ale procesului de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare (se va stabili nivelul de dezvoltare a sensibilității emoționale prin măsurarea gradului de implicare emoțională, formarea percepției

sensibile a elevilor raportată la criteriile de evaluare ale cercetării experimentale). Elevii însușesc cântecul popular și dragostea față de valorile tradiționale românești, valorile naționale/umane și formează aptitudini de sensibilizare emoțională în raport cu spiritul muzicii populare.

Drept **variabile independente (VI)** au fost stabilite: orientări metodologice în raport cu evoluția gradului de sensibilitate emoțională la elevi; Metodele și tehnicile de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare; Modelul Pedagogic de dezvoltare și generare a sensibilității emoționale la elevi față de muzica populară.

Drept **variabile dependente (VD)** au fost stabilite: formarea percepției sensibile și gradul de sensibilitate emoțională a dimensiunii spirituale a muzicii populare și însușirea valorilor naționale; dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare; educarea elevilor față de valorile naționale prin muzica populară și formarea personalității; modificarea atitudinii comportamentale a elevilor în urma procesului de audiere muzicală.

Eșantionul cercetării (EC) este reprezentat de un număr de 120 elevi asupra cărora s-au realizat investigații în scopul soluționării problemei științifice. Dimensiunea eșantionului cercetării experimentale este redată de numărul total de participanți la cercetare, indiferent de categoriile implicate și este constituit dintr-un grup de cercetare reprezentat de 120 elevi, din patru clase, ce provin de la două unități școlare din Municipiul Suceava: Școala Gimnazială nr. 1 Suceava și Școala Gimnazială nr.10 Suceava. Elevii au un anumit nivel de pregătire specific clasei a-V-a, din învățământul gimnazial și sunt numiți **loturi ale cercetării**. Loturile eșantionării experimentale sunt: lotul experimental (două clase de elevi) și lotul de control (două clase de elevi).

Volumul eșantionului (VE) se bazează pe două concepte ale statisticii diferențiale: mărimea efectului (diferențierea sau intensitatea asocierii dintre variabile; puterea testului experimental; obținerea unor rezultate statistice semnificative). Volumul eșantionului a fost determinat de condițiile obiective ale cadrului organizatoric experimental, fiind constituit din 120 elevi, din care 60 grup experimental și 60 grup de control, cu o reprezentare echivalentă în ce privește grupul experimental și grupul de control, specific categoriilor de vârstă a elevilor pe un singur nivel de studiu, din care:

- 1) 60 elevi din clasa a V-a, din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 1 Suceava, (dintre care o clasă de 30 elevi grup experimental și o clasă de 30 elevi grup de control).
- 2) 60 elevi din clasa a V-a, din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 10 Suceava, (dintre care o clasă de 30 elevi grup experimental și o clasă de 30 elevi grup de control).

Împărțirea elevilor pe grupe a constituit:

- **lotul experimental (LE)** - reprezentat de un număr de 60 de subiecți participanți activ și direct la cercetare, încadrați în toate etapele cercetării experimentale la nivel de *variabilă independentă* și fac parte din cele două clase cu același nivel de studiu, incluși câte 30 elevi într-o clasă de a V-a din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 1 Suceava, și 30 elevi într-o clasă de a V-a din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 10 Suceava.
- **lotul de control (LC)** - este reprezentat de un grup de 60 de subiecți, introduși în cercetare cu scopul comparării rezultatelor cercetării obținute din experimentul efectuat asupra lui experimental. Asupra acestui lot nu se va realiza intervenții deoarece ei nu participă la activitățile de modificare a rezultatelor cercetării, având un rol static/pasiv, fiind interogați/abordați la începutul și sfârșitul cercetării experimentale. Din acest grup vor face parte 30 elevi incluși într-o clasă de a V-a de la Școala Gimnazială nr. 1, și 30 elevi incluși într-o clasă de a V-a de la Școala Gimnazială nr. 10 Suceava.

3.2. Constatarea nivelului de dezvoltare a sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare

În decursul cercetării experimentale sunt urmărite trei faze:

- 1) **Faza de constatare** sau faza inițială (**FI**), a rezultatelor cantitative și calitative ale eșantioanelor experimentale și de control, prin care se stabilește nivelului de sensibilitate a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. Este faza preliminară a experimentului pedagogic în care se măsoară echilibrul și compatibilitatea grupurilor, în vederea inițierii experimentului pedagogic. Se stabilește nivelul existent în momentul inițierii experimentului, la eșantioanele experimentale și la cele de control, prin aplicarea unui chestionar și a unei anchete, în care identificăm rolul valorilor naționale și a muzicii populare în dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor.
- 2) **Faza de formare (FF)**, prin care se urmărește aplicabilitatea fenomenului muzical și introducerea variabilei independente. Este proiectată activitatea de cercetare experimentală și evaluată în scopul asigurării înțelegerii sarcinilor de lucru de către elevi. Se urmărește efectul pe care îl produc tehnicile de realizare a metodelor didactice specifice ale dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, prin identificarea modificărilor produse în urma aplicării instrumentelor de lucru, a textelor informative și a testelor de evaluare care vizează manipularea variabilei independente. Se dezvoltă și se asigură progresul de intervenție experimentală/de manipulare a variabilei independente. Se intervine asupra modalităților de lucru și se controlează situația în manieră analitică, riguroasă, precisă, astfel încât proiectarea se va

realiza în baza modificărilor introduse prin Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi.

3) Faza de control (FC) presupune aplicarea la sfârșitul experimentului a unor probe de evaluare, identificate prin chestionare finale, identice pentru ambele eșantioane, în scopul de a verifica, măsura și prelucra rezultatele cantitative și calitative, în urma introducerii MPDSE. Este urmărită evoluția eșantioanelor experimentale și de control în cele trei faze ale experimentului, analiza comparativă a datelor, relevanța rezultatelor obținute și eficiența Modelului Pedagogic. Această fază presupune validarea rezultatelor calitative și cantitative, în urma introducerii experimentului de modelare a gradului de sensibilizare a elevilor, în funcție de acțiunea muzicii populare asupra elevilor. S-a urmărit eficientizarea experimentului prin aplicarea unor probe de evaluare finale, în vederea: identificării modului de evoluție a eșantioanelor în cele trei faze ale experimentului; comparării datelor și a rezultatelor finale cu cele de început pentru ambele categorii de eșantionare; stabilirii relevanței diferențelor dintre rezultate; stabilirii eficienței tehnicilor de realizare a metodelor specifice.

Pentru a putea realiza o analiză comparativă asupra gradului de sensibilitate emoțională al elevilor în raport cu spiritul muzicii populare și a observa dinamica modificărilor produse la gradul de manifestare a sensibilității emoționale a elevilor față de spiritul muzicii populare, vom aplica texte informative, teste de evaluare, acțiuni, instrumente de lucru, tehnici didactice, chestionare, anchete, în cele trei faze ale experimentului cercetării.

Experimentul pedagogic se va desfășura pe eșantionul format din 120 elevi, în care sunt incluse clasele de elevi cu același nivel de vârstă și se va analiza rezultatele obținute, conform tehnicii de cercetare before-and-After Methode, în care vom compara rezultatele elevilor înainte de aplicarea experimentului și după realizarea experimentului. Această cercetare va presupune realizarea acțiunilor de analiză comparativă și constatare a rezultatelor, care vizează formarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare și verificarea rezultatelor obținute pe același eșantion de elevi, având la bază rezultatele dinaintea aplicării experimentului și după aplicare. Designul experimental, privind dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare ne oferă claritate în demersul experimental și indică criteriile în baza cărora au fost realizate și verificate rezultatele. În tabelul următor sunt redate acțiunile desfășurate pe parcursul celor trei faze experimentale.

Tabel 3.1 Design experimental privind dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare

Nr.	Eșanti on/ lot	Faza	Evaluare prealabilă	Activitate elevi	Metode/ tehnici	Criterii de evaluare	Rezultate finale	Materia le	Ane xa				
1.	Exp./ Ctr. 120	FI	Atitudine a elevilor	Depistează sensibilitatea	Sensibilizării	C1: <u>grad de receptivitate</u>	Identifică specificul locurilor natale	Ch.	1				
					TLN	C2: <u>modalitate de apreciere</u>							
			Atitudine a elevilor	Identifică sonoritățile muzicale	Acțiunii emoționale	C4: <u>manifestarea atitudinii</u>	Manifestă atitudine	Anch.	2				
					TOÎ								
2.	Exp. 60	FF	Aplicarea textelor informative	Identifică elementele muzicii; concentrază	Stimulării imaginație	C1: <u>grad de receptivitate</u>	Identifică și crează stări emoționale	Text Inf.	3 4				
					TJM	C2: <u>modalitate de apreciere</u>							
			Aplicarea testelor de evaluare	Manifestă emoție și sensibilitate	Caracterizării poetice	C3: <u>concentrarea asupra creației muzicale</u>	Formază percepția sensibilă muzicii	Test Eval	5 6				
					TTS	C4: <u>manifestarea atitudinii</u>	Trăiește muzica spiritual.						
					Evaluarea comparati vă a rezultatelo r obținute	Identifică elementele muzicii, simte emoția	Meditației			C1: <u>grad de receptivitate</u>	Manifestă emoției	Ch.	7 8 9 10
							Trăirii spirituale a muzicii			C3: <u>concentrarea asupra creației muzicale</u>			
TTS	C4: <u>manifestarea atitudinii</u>	Măsurarea rezultatelor											

Eșantionul nominalizat pentru etapa experimentală reprezintă același nivel de studiu și se caracterizează prin satisfacerea exigențelor obiective ale cercetării, evidențierea trăsăturilor formative cu un impact mare asupra factorului experimental. Prin obiectivitatea validării datelor experimentale se asigură o bună evidențiere a monitorizării cercetării experimentale, în urma analizei comparative a rezultatelor din etapa preliminară și etapa postexperimentală, având la bază stabilirea ***criteriilor de evaluare***, indicatori măsurabili ai dezvoltării sensibilității emoționale la

elevi în raport cu spiritul muzicii populare. În funcție de analiza comparativă a rezultatelor elevilor stabilim gradul de dezvoltare a sensibilității emoționale, în baza criteriilor de evaluare, în procesul de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Cunoașterea trăsăturilor psihologiei dinamice a folclorului muzical manifestat la nivel senzorial-perceptiv, a valorilor elementelor semnificative specifice muzicii populare, exprimate ca variabile ale cercetării experimentale determină realizarea unor conexiuni și priceperi în ceea ce privește atingerea **scopului cercetării** experimentale care vizează: precizarea cadrului teoretic și elaborarea unor tehnici de realizare a metode specifice, în vederea dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. În vederea calculării rezultatelor obținute de la elevi, din instrumentele de lucru aplicate pentru măsurarea rezultatelor cercetării, s-a folosit ca modalitate de calcul **regula procentajului**, utilizând ecuația: $\text{cantitate}/\text{total}=\text{procent}$, în care dacă o celulă conține formula $=10/100$, rezultatul acestui calcul este 0,1. Dacă vom formula 0,1 ca procent, numărul va fi afișat ca fiind 10%.

3.3. Aplicarea metodologiei specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi

1. **Faza de constatare (FI)** s-a desfășurat pe un lot de 120 de exponenți din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 1. Suceava și Școala Gimnazială nr.10 Suceava, reprezentat din patru clase de elevi din învățământul gimnazial, de nivelul clasei a V-a. Subiecții incluși în experiment a fost reprezentat de 60 elevi grupul experimental (format din două clase de elevi), și 60 elevi grupul de control (format din două clase de elevi). În faza inițială se testează receptivitatea elevilor la stimulii muzicali și raportarea lor la un sistem de valori naționale care vizează: **patriotismul și dragostea față de țară; importanța familiei și societatea românească; dragostea față de limba și pământul românesc; frumusețea muzicii populare și a tradițiilor populare românești; democrația, libertățile și drepturile omului; trecutul istoric al poporului român**, și s-a urmărit nivelul de sensibilitate emoțională în raport cu spiritul muzicii populare românești. A fost evaluat în faza inițială nivelul de sensibilizare a elevilor față de muzica populară și s-a luat ca reper **importanța valorilor naționale și a muzicii populare** în cadrul orelor de Educație muzicală. S-au aplicat un chestionar și o anchetă prin care s-a urmărit interesul elevilor și gradul lor de sensibilizare față de muzica populară.

Instrumentele de lucru aplicate în faza de constatare:

➤ **Tabel A1. Chestionarul privind importanța valorilor naționale ale poporului român în rândul elevilor și rolul lor în dezvoltarea sensibilității emoționale (Anexa nr. 1)**

Prin aplicarea chestionarului privind importanța valorilor naționale ale poporului român în rândul elevilor și rolul lor în DSE (Anexa nr. 1), elevii au trebuit să precizeze importanța valorilor naționale ale poporului român, în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare. S-a urmărit dacă elevii sunt receptivi în cadrul desfășurării experimentului și identifică pe lângă valorile enumerate în chestionar și *importanța muzicii populare în formarea sensibilității emoționale*. Această valoare constituie ca fiind una *foarte importantă* în scopul DSE. Elevii vor reuși să înțeleagă importanța folclorului muzical și însușirea valorilor naționale, umane prin cultura populară. Rezultatele în urma aplicării instrumentelor de lucru, la cele două unități de învățământ, exprimă un grad de proporționalitate relativ-mediu, ținând cont de nivelul de pregătire al elevilor din cele patru clase de elevi:

Tabel 3.2 Rezultatele chestionarului privind importanța valorilor naționale ale poporului român și identificarea în rândul elevilor a rolului muzicii populare în formarea sensibilității emoționale

<i>Lot</i>	<i>Elevi 120</i>	<i>Școala/ Clasa aV-a</i>		<i>Foarte important</i>	<i>Important</i>	<i>Puțin Important</i>	<i>Deloc Imoportant</i>	<i>Nu știu</i>	<i>Procent foarte importa nt</i>
Exp.	30	ȘG1	B	9	8	6	5	2	30%
Ctr.	30	ȘG1	C	7	7	8	4	4	23%
Exp.	30	ȘG10	D	6	8	7	5	4	20%
Ctr.	30	ȘG10	E	8	7	6	6	3	26,6%

Notă: Exp - lot experimental; Ctr -lot de control; ȘG1- Școala Gimnazială nr. 1 Suceava, ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

Pentru a determina numărul de elevi din cele două unități școlare care au ales ca reper muzica populară ca făcând parte din categoria valorilor *foarte importante* în dezvoltarea sensibilității emoționale față de SMP, în urma aplicării chestionarului au fost prelucrate datele obținute prin metoda de calcul a procentajului. S-a ajuns la concluzia că în toate cele patru clase de elevi există o **proporționalitate**, cu un nivel relativ-mediu de exprimare, în ce privește sensibilitatea elevilor în raport cu SMP, considerată ca fiind o valoare națională *foarte importantă*. Astfel la Școala Gimnazială nr. 1 lotul experimental din clasa a V-a B a înregistrat un procent de 30%, pe când lotul experimental din clasa aV-a D din cadrul Școlii Gimnaziale nr.10 Suceava a înregistrat un procent de 20%. În ce privește lotul de control situația este asemănătoare. În cadrul Școlii Gimnaziale nr. 1 a fost înregistrat un procent de 23%, iar lotul de control din cadrul Școlii Gimnaziale nr.10 Suceava a fost înregistrat un procent de 26,6%.

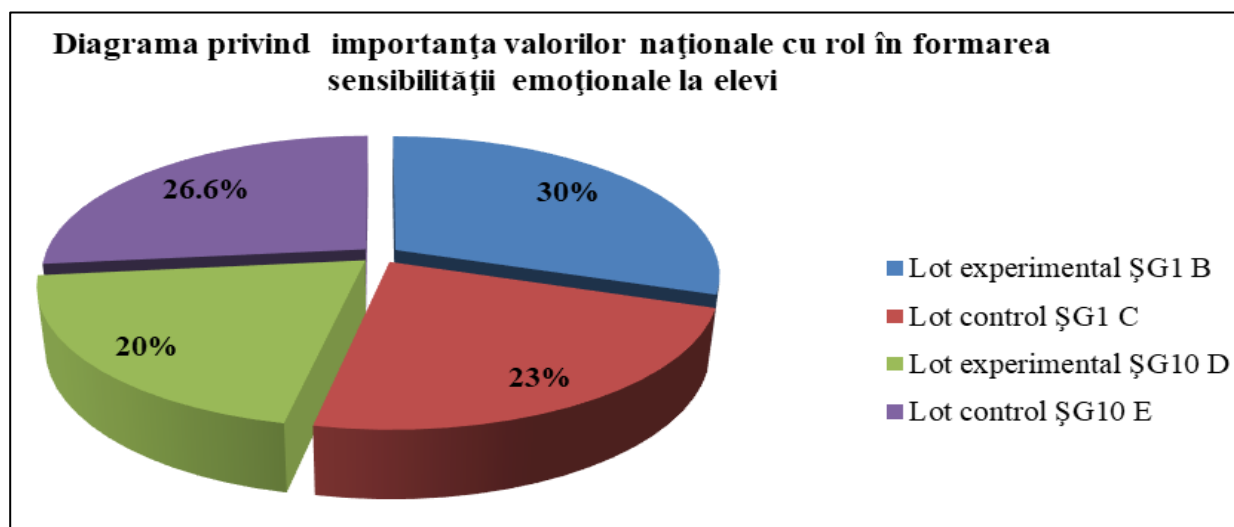

Figura 3.1 Diagrama chestionarului privind importanța valorilor naționale ale poporului român și identificarea în rândul elevilor a muzicii populare cu rol în formarea sensibilității emoționale

În ce privește a doua acțiune de interogare a elevilor, cu privire la importanța muzicii populare și rolul pe care aceasta îl are în formarea valorilor naționale, umane, a personalității elevului și a sensibilității emoționale față de spiritul muzicii populare, transmis prin mesajul muzical al genului de *doină*, s-a aplicat ancheta pe parcursul mai multor lecții de audiere muzicală în care au fost expuse verbal părerile elevilor cu privire la audierea muzicii populare și starea pe care o transmite aceasta. Rezultatele elevilor au fost notate în ancheta din *Anexa nr. 2* are cu rolul de a identifica atitudinea elevilor față de metoda audierii muzicii populare cu ochii închiși.

➤ **Tabel A2. Ancheta cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare (Anexa nr. 2)**

Aplicarea anchetei reprezintă o modalitate de identificare a situației experimentale inițiale a elevilor. La această fază folosită în scopul cunoașterii și identificării opțiunii elevilor de a audia muzica populară, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare, s-a urmărit gradul de sensibilitate emoțională a elevilor față de muzica populară și cunoașterea nivelului de pregătire al elevilor față de importanța muzicii populare. Sunt necesare considerațiile elevilor cu privire la necesitatea audierii muzicii populare cu ochii închiși, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, pentru crearea unei stări emoționale intense și înțelegerea profundă a mesajului transmis prin sonoritățile muzicii populare, cum ar fi: starea emoțională de bucurie, melancolie, tristețe, liniște, relaxare, etc.. Elevii își vor exprima opțiunea cu privire la importanța muzicii populare, în scopul creării unei stări pozitive, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. Prin

chestionarul și ancheta aplicată la faza inițială, urmărim receptivitatea elevilor față de muzica populară, sensibilizarea lor și dorința de cunoaștere a folclorului muzical. Prin expunerea la tehnicile de realizare a metodelor specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare ce urmează a fi aplicate, elevii vor fi supuși unui experiment atractiv, pozitiv și constructiv, în scopul dezvoltării personalității și însușirii valorilor naționale. Rezultatele în urma aplicării instrumentelor de lucru pot fi analizate prin metoda de calcul a procentajului din perspectiva constatării situației inițiale.

Tabel 3.3 Rezultatele anchetei cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare cu ochii închiși

Lot	Elevi 120	Școala/ Clasa a V-a		Foarte necesar	Necesar	Destul de necesar	Nu consider necesar	Nu știu	Procent foarte important
Exp.	30	ȘG1	B	7	7	7	3	6	23%
Ctr.	30	ȘG1	C	6	8	7	5	4	20%
Exp.	30	ȘG10	D	8	6	7	4	5	26,6%
Ctr.	30	ȘG10	E	6	7	6	5	6	20%

Notă: Exp - lot experimental; Ctr - lot de control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

Efectivul de elevi din cele două unități școlare care au considerat *foarte necesară* audierea muzicii populare cu ochii închiși, în dezvoltarea sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare au răspuns în *procent aproximativ proporțional*, dat fiind faptul că nu au fost informați cu privire la înțelegerea mesajului muzical transmis prin aplicarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice. Au fost prelucrate datele obținute și s-a ajuns la concluzia că diferența între modul de exprimare al elevilor este **nesemnificativă**. Astfel la Școala Gimnazială nr. 1 lotul experimental din clasa a V-a B a înregistrat un procent de 23%, pe când lotul experimental din clasa a V-a D din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 10 Suceava a înregistrat un procent de 26,6%. În ce privește lotul de control situația este asemănătoare. Așadar lotul de control din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 1 a înregistrat un procent de 20%, iar lotul de control din cadrul Școlii Gimnaziale nr. 10 Suceava a înregistrat un procent de 20%.

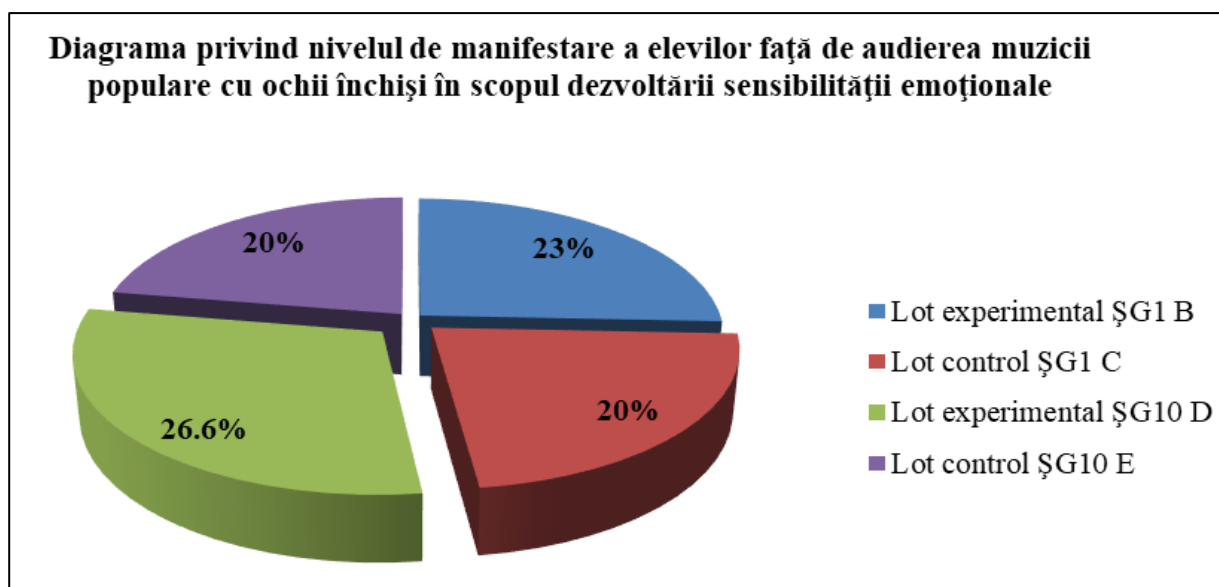

Figura 3.2 Diagrama anchetei cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare

2. *Faza de formare (FF)*, constituie faza de aplicare a bazei experimentale și urmărește DSE a elevilor prin exprimarea atitudinii acestora față de muzica populară în procesul de cunoaștere, înțelegere, descoperire, audiere a muzici cu ochii închiși. Au fost aplicate două texte informative și două teste de evaluare prin manipularea variabilei independente, în scopul determinării variabilei dependente. Realizarea experimentului cu privire la DSE la elevi în raport cu SMP, are la bază un *nivel teoretic informativ* și un *nivel aplicativ*:

- a. **Nivelul teoretic** reprezintă prima acțiune în care elevii sunt informați cu privire la dobândirea de noi cunoștințe pe parcursul aplicării experimentului, prin utilizarea tehnicilor de realizare a metodelor specifice de *audiere a muzicii populare cu ochii închiși, apartenența la locurile natale, judecata muzicală și trăirea spirituală a muzicii populare*, în scopul formării percepției sensibile. Nivelul teoretic presupune aplicarea a două texte informative elevilor (*Anexa 3; Anexa 4*), care au rolul de a-i determina pe elevi să înțeleagă mesajul muzical transmis de muzica audiată și să identifice stările emoționale. Elevii vor analiza textele și vor reflecta asupra conținutului realizat în sprijinul manipulării VI, cu scopul determinării VD. Cele două texte sunt *Textul A3* și *Textul A4*.

Instrumentele de lucru aplicate în faza de formare:

- *Text informativ A3. Exemplificarea momentelor de culminație a sonorităților audiate prin genul muzical popular: doina (Anexa 3)*

În aceste text informativ sunt identificate momentele de culminație ale genului muzical audiat cu ochii închiși implicând și o analiză atentă a creației audiate prin folosirea gândirii și

judecății muzicale. Prin această acțiune didactică de identificare a momentelor de culminație a sonorităților muzicale din creația audiată, elevii vor descoperi stările emoționale: expresivitatea și trăirea muzicală cu ochii închiși, culminația melodiei, starea de liniște, melancolia, relaxarea corpului și intelectului, interpătrunderea textului cu linia melodică, sensibilitatea, emotivitatea, trăirea muzicii într-un mod personalizat, identificarea conținutului lăuntric al melodiei, însușirea stării de bine, creativitatea, fantezia, imaginația, etc.. Elevii vor descoperi arta comunicării și mesajul muzical prin audierea și reaudierea *doinei*.

➤ ***Text informativ A4. Efectele pe care le produc tehnicile de realizare a metodelor didactice specifice în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin audierea muzicii populare (Anexa 4)***

Prin aplicarea acestor texte informative s-a urmărit prezentarea momentelor de culminație pe care le produce *doina* asupra SE a elevilor, introducerea stării de concentrare asupra fenomenului de audiere a muzicii populare cu ochii închiși. Prin textul din **Anexa nr. 4** sunt analizate efectele pe care le produce muzica asupra SE a elevilor. Elevii sunt atenționați să sporească capacitatea de concentrare asupra momentelor de culminație ale lucrării muzicale audiate. Elevii vor trăi muzica într-un mod particular, individual, și vor înțelege mesajul muzical transmis care: reflectă realitatea trăită de oameni, exprimă limbajul sufletului, emoționează, spiritualizează, generează impresii, sensibilizează, relaxează, generează imagini și crează un efect pozitiv pentru psihic. După ce vor studia textele (**Textul A3** și **Textul A4**), elevii vor reaudia *doina* propusă și vor identifica în conținut dimensiunea sensibil-spirituală a muzicii populare.

b. Nivelul aplicativ elevii vor reaudia opera de artă și vor exemplifica momentele de culminație a sonorităților muzicale audiate, trăirea genului muzical *doina*, înțelegând raportarea la specificul locurilor natale. S-a folosit eșantionul experimental de elevi ai celor două unități de învățământ, față de care s-au aplicat următoarele instrumente de lucru:

➤ ***Testul de evaluare A 5. Test cu privire la identificarea elementelor specifice locurilor natale și judecata, trăirea sonorităților audiate în scopul DSE prin doină (Anexa 5)***

S-a urmărit prin aplicarea testului de evaluare: efectele pe care le-a avut audierea muzicii cu ochii închiși asupra percepției sensibile a dimensiunii spirituale și DSE la elevi față de spiritul muzicii populare; identificarea elementelor de limbaj muzical necesare înțelegerii specificului zonal al locurilor natale; exprimarea sentimentelor elevilor față de audierea muzicii populare cu ochii închiși; trăirea muzicii de către elevi; sensibilitatea emoțională a elevilor prin audierea muzicii populare cu ochii închiși. Acest test de evaluare a fost aplicat elevilor din grupul experimental, pentru analiza comparativă a rezultatelor cercetării ca manipulare a VI asupra VD. Rezultatele în urma aplicării **Testului A5**, conform formulei de calcul a regulii procentajului sunt:

Tabel 3.4 Rezultatele testului cu privire la elevii care au identificat elementele specifice locurilor natale și trăirea sonorităților audiate în doină în scopul DSE la elevi

Lot	Elevi 120	Școala/ Clasa aV-a		Notele elevilor la testul de identificare elementele locurilor natale și judecata sonorităților audiate în doină							
				Note 1-2	Note 2-3	Note 3-5	Elevi Note 1-2	Elevi Note 2-3	Elevi Note 3-5	FI/ RCh	FI/ RAnch
Exp.	30	ȘG1	B	5	10	15	16,6%	33,3%	50%	30%	23%
Ctr.	30	ȘG1	C	0	0	0	0	0	0	23%	20%
Exp.	30	ȘG10	D	6	8	16	20%	26,6%	53,3%	20%	26,6%
Ctr.	30	ȘG10	E	0	0	0	0	0	0	26,6%	20%

Notă: Identificarea elementelor specifice locurilor natale, judecata, trăirea sonorităților audiate în scopul DSE au fost raportate la sistemul de notare de la 1 la 5, prin:

- ✓ identificarea elementelor locurilor natale: elevi cu note între 1 și 2;
- ✓ abordarea unei judecăți/gândiri muzicale: elevii cu note între 2 și 3;
- ✓ identificarea trăirii spirituale și sensibilității emoționale: elevi cu note între 3 și 5;
- ✓ FI/RCh faza inițială/rezultatele chestionarului (Anexa nr. 1;
- ✓ FI/RAnch – faza inițială/rezultatele anchetei (Anexa nr. 2).

Elevii vor descoperi tainele muzicii populare dincolo de tehnica muzicală, prin ascultarea muzicii cu ochii închiși și vor înțelege mesajul transmis de muzică. Acest lucru nu înseamnă că elevii vor fi absolviți de cunoașterea elementelor de limbaj muzical și tehnice de învățare a muzicii, însă accentul se mută pe aspectul educativ și dimensiunea sensibil-emoțională a muzicii populare. Tehnica audierii muzicii populare cu ochii închiși poate fi folosită pentru elevii dotați din punct de vedere muzical dar și pentru cei mai puțin dotați deoarece îi ajută să înțeleagă muzica dincolo de dificultățile exprimate de învățarea notelor muzicale. Din interpretarea datelor rezultă o **creștere semnificativă** în urma aplicării testului de evaluare din faza de formare a DSE la elevi față de spiritul muzicii populare. Comparativ cu faza inițială, în care elevii nu au fost informați cu privire la efectele pe care le produce tehnica audierii muzicii populare cu ochii închiși, rezultatele testelor arată că elevii au înregistrat o creștere semnificativă. Așadar:

- ✓ Grup experimental al ȘG1: B (format din 30 elevi) a înregistrat o creștere:

a) de la 30% rezultatele chestionarului în FI - la 50% rezultatele testului în FF

b) de la 23% rezultatele anchetei în FI - la 50% rezultatele testului înFF

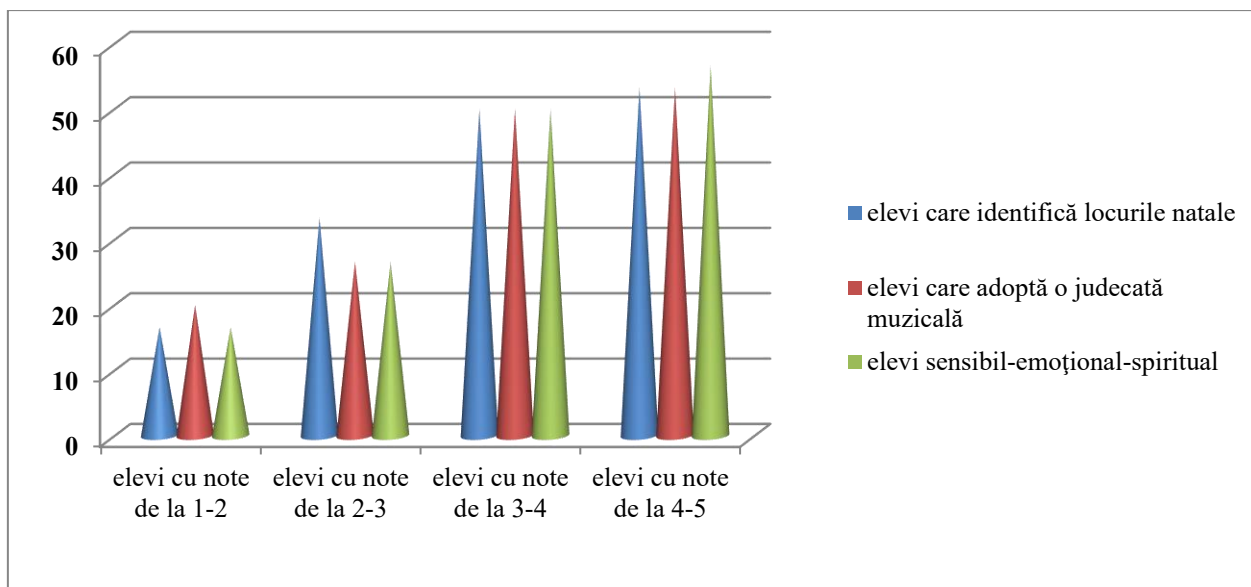

Figura 3.3 Graficul cu privire la rezultatele testelor aplicate elevilor din grupul experimental care au identificat elementele specifice locurilor natale și trăirea sonorităților audiate prin doină, în scopul dezvoltării sensibilității emoționale

S-a înregistrat **o creștere semnificativă** a sensibilității emoționale la elevi ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice de audiere a muzicii populare cu ochii închiși, conform diferenței aritmetice de: **20%** față de rezultatele chestionarului din **FI (Anexa nr. 1)**, și **27%** față de rezultatele anchetei din **FI (Anexa nr. 2)**.

✓ Grup experimental al Școlii Gimnaziale nr.10 Suceava: D (format din 30 elevi) a înregistrat o creștere:

a) de la 20% rezultatele chestionarului în FI - la 53,3% rezultatele testului în FF.

b) de la 26,6% rezultatele anchetei în FI - la 53,3% rezultatele testului în FF

S-a înregistrat și în acest caz o **creștere semnificativă** a sensibilității emoționale la elevi ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice de audiere a muzicii populare cu ochii închiși, în cadrul lecției de Educație muzicală conform diferenței aritmetice de: **33,3%** față de rezultatele chestionarului din **FI (Anexa nr 1)**, și **26,7%** față de rezultatele anchetei din **FI (Anexa nr. 2)**.

➤ **Testul de evaluare A6. Test cu privire la starea emoțional-spirituală pe care o transmite muzica populară audiată cu ochi închiși (Anexa nr. 6).**

Elevii au audiat **doina „Mândră floare-i norocu”**, din repertoriul Minei Pâslaru și au urmărit culminația melodiei, starea de liniște, melancolia, relaxarea corpului, interpătrunderea textului cu linia melodică. S-a urmărit și sensibilitatea, emotivitatea, puterea de concentrare asupra cântecului audiat și trăirea muzicii într-un mod personalizat, identificarea conținutului lăuntric. Prin folosirea

tehnicilor de realizare a metodelor se stabilește starea de relaxare, meditație, gândire, reflexie asupra conținutului melodiei, starea emoțional-sensibilă pe care o exprimă muzica audiată cu ochii închiși. În cazul primului test din această etapă elevii meditează, audiază muzica populară cu ochii închiși, sunt identificate particularitățile specificului locurilor natale. Elevii gândesc, analizează creația audiată prin tehnica judecării muzicale și se dezvoltă percepția sensibilă a dimensiunii spirituale a muzicii populare. Elevii vor fi antrenați să gândească asupra conținutului muzical audiat, vor analiza și înțelege necesitatea identificării elementelor specifice locurilor natale și vor trăi sonoritățile muzicale audiate în mod personalizat. În cazul celui de-al doilea test elevii se vor concentra mai mult pe partea emoțional-sensibilă a muzicii în scopul trăirii spirituale a *doinei* audiate și se va desfășura procesul educațional de DSE a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. Vor fi analizate răspunsurile creative și pline de imaginație, în care elevii vor evidenția trăsături ale trăirii spirituale a muzicii în procesul de audiere/reaudiere. Elevii vor trebui să dea un răspuns obiectiv, clar, în funcție de cunoștințele dobândite în procesul de audiere/reaudiere a muzicii, „neglijând” pe moment, latura tehnică a conținutului muzical și trăind muzica la nivel spiritual-emoțional-sensibil. Rezultatele obținute în urma aplicării testului de evaluare la grupul experimental au fost obținute prin metoda matematică a procentajului. În urma aplicării **Testului A6** sunt:

Tabel 3.5 Rezultatele testului cu privire la starea spirituală-emoțional-sensibilă pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși

Lot	Elevi 120	Școala/ Clasa aV-a		Notele elevilor la testul de identificare elementele locurilor natale și judecata sonorităților audiate în doină							
				Note 1-2	Note 2-3	Note e 3-5	Elevi note 1-2	Elevi note 2-3	Elevi note 3-5	FI/ Rch	FI/ Ranc h
Exp.	30	ȘG1	B	5	6	19	16,6%	20%	63%	30%	23%
Ctr.	30	ȘG1	C	0	0	0	0	0	0	23%	20%
Exp.	30	ȘG10	D	5	5	20	16,6%	16,6%	66,6%	20%	26,6 %
Ctr.	30	ȘG10	E	0	0	0	0	0	0	26,6%	20%

Notă: Identificarea judecării muzicale, sensibilității emoționale și spirituale a muzicii populare au fost raportate la sistemul de notare de la 1 la 5, prin:

- ✓ identificarea judecății muzicale: elevi cu note între 1 și 2;
- ✓ identificarea sensibilității emoționale: elevii cu note între 2 și 3;
- ✓ identificarea trăirii spirituale: elevi cu note între 3 și 5;
- ✓ FI/Rch - faza inițială/rezultatele chestionarului (Anexa nr. 1);
- ✓ FI/Ranch - faza inițială/rezultatele anchetei (Anexa nr. 2).

Din interpretarea datelor rezultă o **creștere semnificativă** în urma aplicării celui de al doilea test de evaluare din faza de formare a dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Spre deosebire de faza inițială în care elevii nu au fost informați cu privire la efectele pe care le produce metoda audierii muzicii cu ochii închiși în scopul trăirii spirituale a sonorităților muzicale, în faza de formare elevii au dat dovadă de însușire a conținutului muzical prin tehnica audierii muzicii populare cu ochii închiși. Rezultatele arată că elevii din cele două unități școlare au înregistrat o **creștere semnificativă** a sensibilității emoționale, au dat dovadă de formarea percepției sensibile a sonorităților muzicale după cum urmează:

- ✓ Grup experimental al ȘG1: B (format din 30 elevi) a înregistrat o creștere:

a) de la 30% rezultatele chestionarului în FI- la 63% rezultatele testului în FF

b) de la 23% rezultatele anchetei FI - la 63% rezultatele testului în FF

Astfel s-a înregistrat o creștere semnificativă a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor specifice de audiere a muzicii populare, conform diferenței aritmetice de: 33% față de rezultatele chestionarului din **FI (Anexa nr. 1)**, și 40% față de rezultatele anchetei din **FI (Anexa nr. 2)**.

- ✓ Grup experimental al Școlii Gimnaziale nr.10 Suceava: D (format din 30 elevi) a înregistrat o creștere semnificativă:

a) de la 20% rezultatele chestionarului în FI- la 66,6% rezultatele testului în FF

b) de la 26,6% rezultatele anchetei în FI- la 66,6% rezultatele testului în FF

Astfel s-a înregistrat o creștere a sensibilității emoționale la elevi ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice de audiere a muzicii populare, conform diferenței aritmetice de: 46,6% față de rezultatele chestionarului din **FI (Anexa nr. 1)** și 40% față de rezultatele anchetei din **FI (Anexa nr. 2)**.

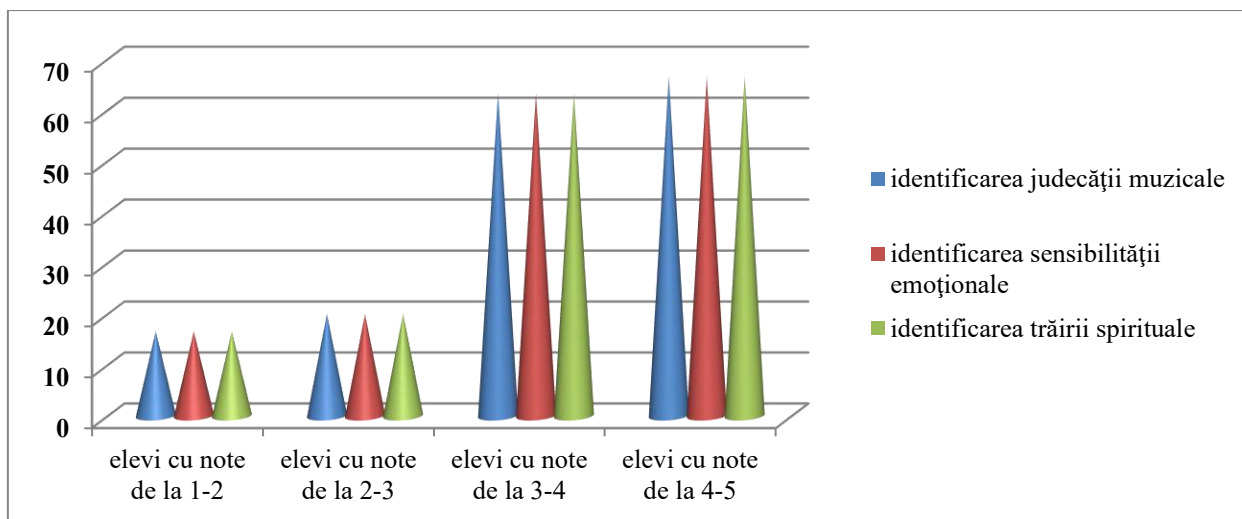

Figura 3.4 Graficul cu privire la rezultatele testelor elevilor din grupul experimental care au activat judecata muzicală, sensibilitatea emoțională și trăirea spirituală a muzicii populare

3. **Faza de control (FC)** vizează demersurile de final ale cercetării experimentale care au în vedere evaluarea postexperimentală a nivelului de manifestare a sensibilității emoționale la elevi, dobândirea valorilor naționale, sensibilizarea elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. La această etapă experimentală de constatare și control au fost aplicate următoarele instrumente de lucru:

Instrumentele de lucru aplicate în faza de control:

➤ **Tabel A7. Chestionar cu privire la cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare (Anexa nr. 7).**

Elevii vor învăța să asculte muzica audiată și să gândească asupra sonorităților muzicale, vor pătrunde în profunzimea mesajului muzical transmis prin identificarea trăsăturilor specificului zonal al muzicii audiate: grai, melisme, inflexiuni, mod de articulare al cuvintelor, etc.. S-a urmărit numărul de elevi implicați în procesul de audiere, modul de gândire, analiză muzicală și efectele impuse de folosirea tehnicilor de lucru. Din interpretarea datelor rezultă o **creștere semnificativă** în urma aplicării chestionarului **cu privire la cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare (Anexa nr. 7)**, în grupul experimental, față de grupul de control. Putem constata o menținere a indicelui de DSE la elevi prin cunoașterea specificului zonal după cum urmează: grupul experimental al ȘG1 B a înregistrat 56,6% rezultate foarte eficiente, comparativ cu grupul de control care a înregistrat 26,6%, iar grupul experimental al ȘG10 a înregistrat 60% rezultate foarte eficiente față de grupul de control care a înregistrat 23,3%. Rezultatele în urma formulei de calcul a procentajului sunt:

Tabel 3.6 Rezultatele chestionarului privind cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare

Lot	Elevi 120	Școala/ Clasa aV-a		Foarte eficient	Eficient	Destul de eficient	Ineficient	Total ineficient	Procent foarte eficient
Exp.	30	ȘG1	B	17	8	5	0	0	56,6%
Ctr.	30	ȘG1	C	8	8	6	5	3	26,6%
Exp.	30	ȘG10	D	18	9	3	0	0	60%
Ctr.	30	ȘG10	E	7	8	6	5	4	23,3%

Notă: Exp - lot Experimental; Ctr - lot de Control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

S-a înregistrat o creștere semnificativă a înțelegerii specificului zonal de către elevi ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor specifice de cunoaștere a specificului zonal, conform diferenței aritmetice de: 30% și 36,7%, pentru elevii din grupul experimental și de control. Rezultatele sunt redată în diagrama alăturată:

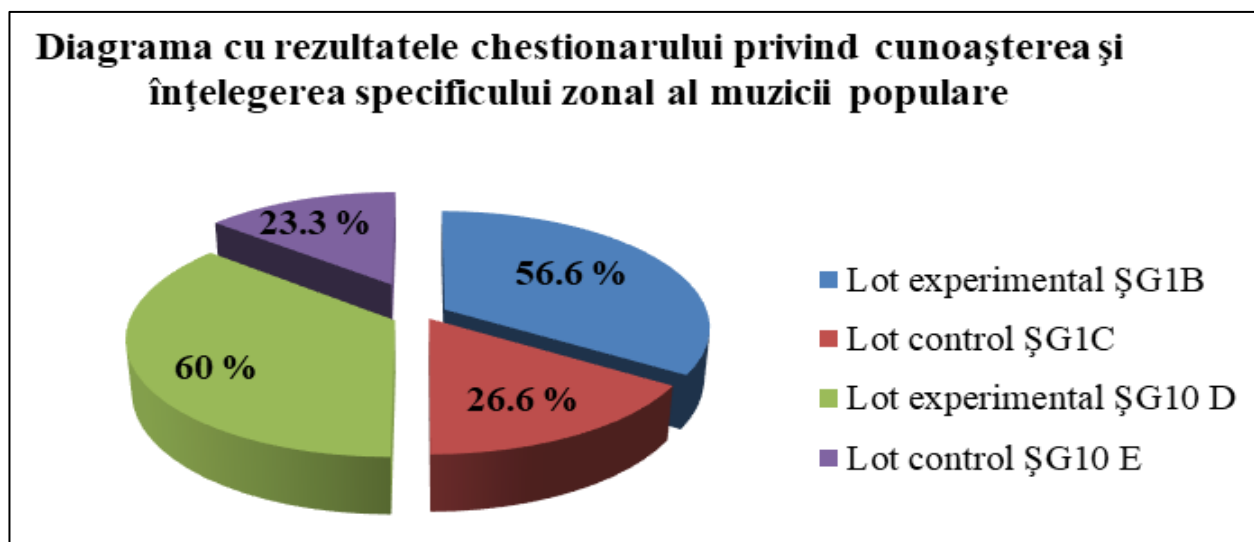

Figura 3.5 Diagrama chestionarului privind cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare

➤ **Tabel A8. Chestionar cu privire la starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși (Anexa nr. 8)**

Prin aplicarea chestionarului *cu privire la starea emoțională pe care o transmite cântecul popular doina, audiat cu ochii închiși (Anexa nr.8)*, elevii au trebuit să precizeze starea emoțională transmisă în urma audierii muzicii populare cu ochii închiși și efectul pe care îl are muzica asupra omului. S-a urmărit dacă elevii sunt receptivi, manifestă interes și au capacitatea de concentrare și autocontrol. Elevii vor trebui să identifice pe lângă stările emoționale enumerate în chestionar, îndeosebi, starea de relaxare și liniște pe care o redă muzica populară exprimată prin *doină*, în scopul formării percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare. Prin aplicarea acestui chestionar elevii vor reuși să diferențieze aspectele care evidențiază sensibilitatea emoțională în urma audierii unui cântec popular cu ochii închiși, față de audierea propriu zisă a muzicii în orice moment din zi sau cu diferite ocazii. Sunt invocate relaxarea și starea de liniște ca modalitate de concentrare asupra sonorităților muzicale audiate cu ochii închiși în scopul trăirii spirituale a muzicii. Starea de relaxare pe care elevii o vor simți îi va ajuta în detașarea de mediul extern, vor antrena gândirea muzicală și pătrunderea profundă în conținutul creației populare audiate. Prin utilizarea acestei tehnici se oferă elevilor posibilitatea de reflectare asupra creației audiate. Rezultatele în urma aplicării instrumentelor de lucru au înregistrat o *creștere semnificativă* în grupul experimental, față de grupul de control, și sunt redată în tabelul 3.7:

Tabel 3.7 Rezultatele chestionarului privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși

<i>Lot</i>	<i>Elevi 120</i>	<i>Școala/ Clasa aV-a</i>		<i>Relaxare/ Liniște</i>	<i>Melancolie</i>	<i>Bucurie</i>	<i>Tristețe</i>	<i>Nici una</i>	<i>Procent Relaxare</i>
Exp.	30	ȘG1	B	18	7	5	0	0	60%
Ctr.	30	ȘG1	C	7	8	7	5	3	23,3%
Exp.	30	ȘG10	D	19	8	3	0	0	63,3%
Ctr.	30	ȘG10	E	8	8	7	4	3	26,6%

Notă: Exp - lot experimental; Ctr - Lot de control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

Din interpretarea datelor rezultă o *creștere semnificativă* în urma aplicării chestionarului *privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși (Anexa nr. 8)* în grupul experimental, față de grupul de control. Putem constata o menținere a indicelui de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi prin audierea muzicii populare cu ochii închiși și formarea stării de relaxare: grupul

experimental al ȘG1 B a înregistrat 60%, comparativ cu grupul de control care a înregistrat 23,3%, iar grupul experimental al ȘG10 a înregistrat 63,3% față de grupul de control care a înregistrat 26,6%.

Astfel s-a înregistrat o **creștere semnificativă** privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși de către elevi, ca urmare a aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice de audiere a muzicii populare, conform diferenței aritmetice de: 36,7% și 36,7%, pentru elevii din grupul experimental și de control. Rezultatele sunt redată în diagrama privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși:

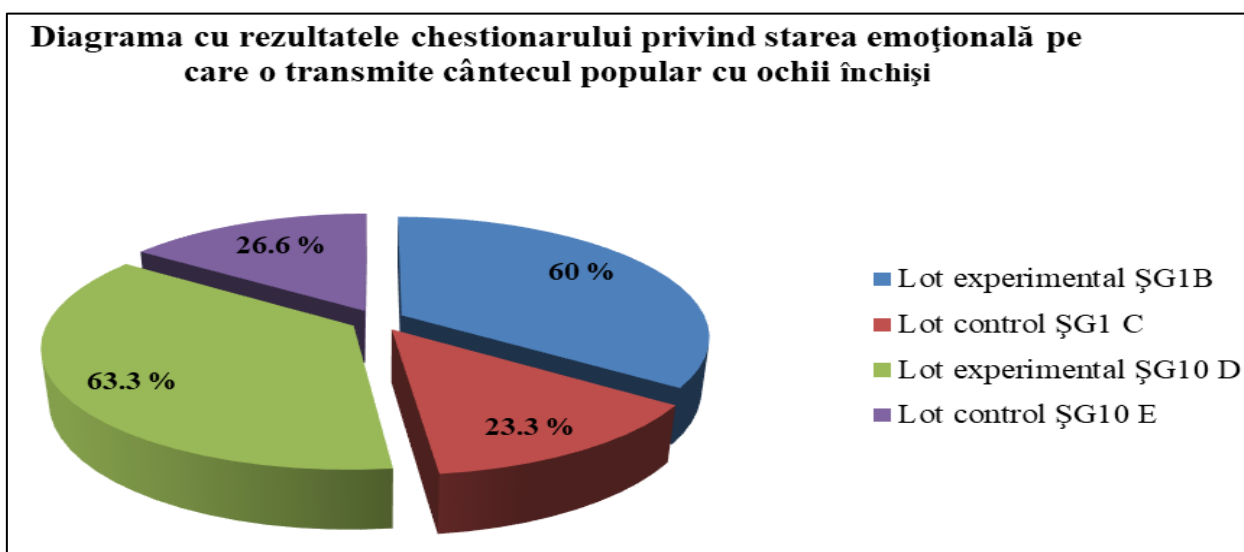

Figura 3.6 Diagrama chestionarului privind starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși

➤ **Tabel A9. Chestionarul cu privire la judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară (Anexa nr. 9).**

Prin aplicarea chestionarului *cu privire la judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară (Anexa nr.9)* elevii au trebuit să precizeze importanța elementelor care transmit stări emoționale profunde în timpul audierii muzicii. S-a urmărit dacă elevii au identificat elementele care sunt **foarte importante** pentru a fi sensibilizați emoțional în timpul audierii cu ochii închiși. S-au urmărit linia melodică, transmiterea mesajului muzical, elementele limbajului muzical, textul popular, dăruirea intreprătării interpretului prin trăirea expresivă a muzicii populare.

Din interpretarea datelor rezultă o **creștere semnificativă** în urma aplicării chestionarului *privind judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară (Anexa nr.9)* în grupul experimental, față de grupul de control. Se constată o menținere a indicelui de DSE la elevi prin audierea muzicii cu ochii închiși, judecata muzicală și formarea

stării de relaxare: grupul experimental al ȘG1 B a înregistrat 60%, comparativ cu grupul de control care a înregistrat 23,3%, iar grupul experimental al ȘG10 a înregistrat 66,6% față de grupul de control care a înregistrat 26,6%. Rezultatele în urma aplicării instrumentelor de lucru sunt:

Tabel 3.8 Rezultatele chestionarului privind judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară

Lot	Elevi 120	Școala/ Clasa aV-a		Foarte important	Important	Puțin important	Deloc important	Nu știu	Procent foarte important
Exp.	30	ȘG1	B	18	7	5	0	0	60%
Ctr.	30	ȘG1	C	7	8	6	5	4	23,3%
Exp.	30	ȘG10	D	20	5	5	0	0	66,6%
Ctr.	30	ȘG10	E	8	7	6	5	4	26,6%

Notă: Exp - lot Experimental; Ctr - lot de Control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

S-a înregistrat o creștere semnificativă privind judecata muzicală pe care o transmite cîntecul popular cu ochii închiși, conform diferenței aritmetice de: 36,7% și 40%, pentru elevii din grupul experimental și de control. Rezultatele sunt redată în diagrama din fig. 3.7.

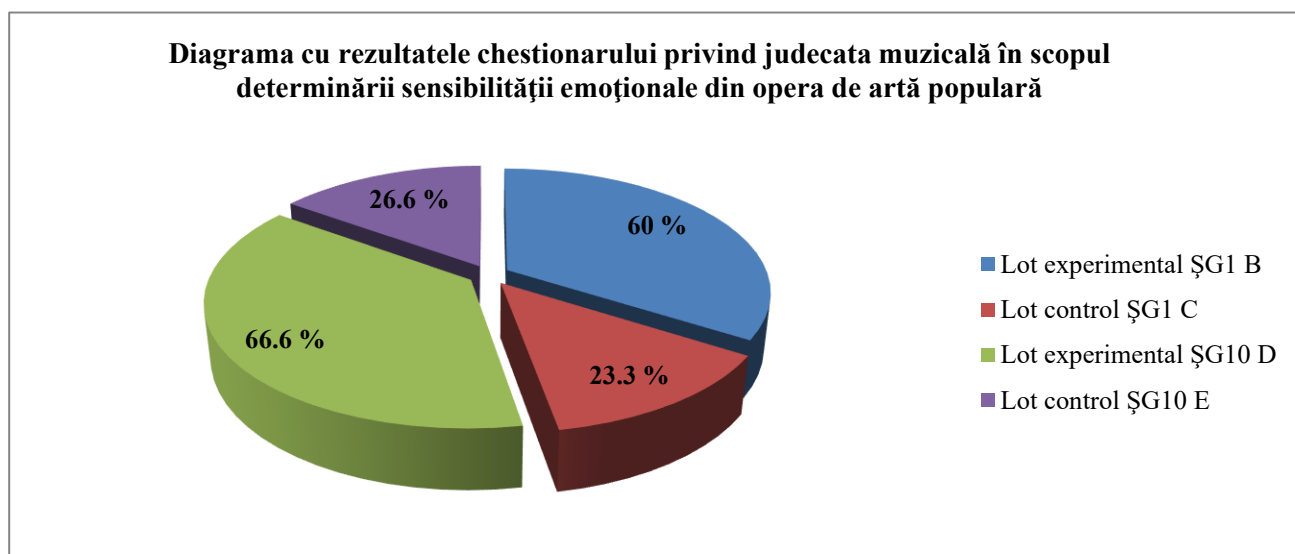

Figura 3.7 Diagrama chestionarului privind judecata muzicală în scopul determinării sensibilității emoționale din opera de artă populară

➤ **Tabel A10. Chestionarul cu privire la cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare (Anexa 10).**

Prin aplicarea chestionarului *cu privire la cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare (Anexa nr. 10)* elevii au trebuit să precizeze aspectele importante pentru redarea unei stări sensibile valoroase în timpul audierii muzicii. S-a urmărit dacă elevii au identificat nivelul **extrem de valoros** pe care îl redă muzica audiată cu ochii închiși, prin identificarea sonorităților muzicale și trăirea muzicii într-un mod aparte și personalizat. Se are în vedere numărul de elevi care se regăsesc și trăiesc muzica la nivelul dimensiunii sensibil-emoționale, prin simțirea mesajului muzical transmis. Vor fi analizate rezultatele prin realizarea unor reprezentări grafice ale celor mai relevante momente de formare a percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi. Rezultatele cercetării vor fi analizate comparativ în toate cele trei faze de cercetare și se va urmări curba de evoluție a dobândirii sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Rezultatele obținute prin regula procentajului sunt:

Tabel 3.9 Rezultatele chestionarului privind cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare

Lot	Elev i 120	Școala/ Clasa aV-a		Extrem de spiritual	Foarte spiritual	Posibil spiritual	Lipsă spiritual	Nespiritual	Extrem de spiritual
Exp.	30	ȘG1	B	19	7	4	0	0	63,3%
Ctr.	30	ȘG1	C	8	8	6	4	4	26,6%
Exp.	30	ȘG10	D	20	5	5	0	0	66,6%
Ctr.	30	ȘG10	E	8	8	5	5	4	26,6%

Notă: Exp - lot experimental; Ctr - lot de control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava

Din interpretarea datelor rezultă o **creștere semnificativă** în urma aplicării chestionarului *privind cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare (Anexa nr. 10)* în grupul experimental, față grupul de control. Putem constata o menținere a indicelui de DSE la elevi prin audierea muzicii populare cu ochii închiși și perceperea sensibilă a dimensiunii spirituale a muzicii populare după cum urmează: grupul experimental al ȘG1 B a înregistrat 63,3% rezultate procent relaxare, comparativ cu grupul de control care a înregistrat 26,6%, iar grupul experimental al ȘG10 a

înregistrat 66,6% rezultate foarte eficiente față de grupul de control care a înregistrat 26,6%. Astfel s-a înregistrat o **creștere semnificativă** privind cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși de către elevi conform diferenței aritmetice de: 36,7% și 40%, pentru elevii din grupul experimental și de control. Rezultatele sunt redată în diagramă.

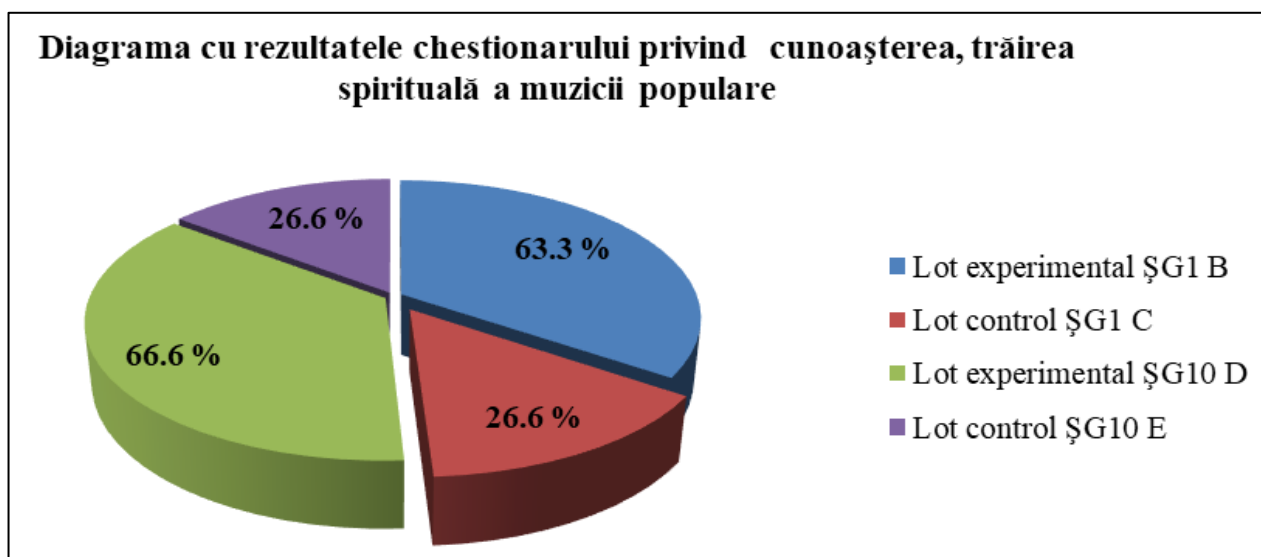

Figura 3.8 Diagrama chestionarului privind la cunoașterea, trăirea spirituală a muzicii populare

3.4. Verificarea experimentală a dezvoltării sensibilității emoționale la elevi

Evaluarea finală desfășurată în cadrul etapei de validare a experimentului de formare și DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare a avut loc în cadrul Școlii Gmnaziale nr. 1 și Școala Gimnazială nr. 10 din Suceava și a fost aplicată la elevi din clasa a V-a. Au fost aplicate tehnici de realizare a metodelor didactice specifice, în scopul formării percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare și DSE a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. A fost precizat cadrul teoretic și tehnicile de realizare a metodelor specifice de formare/dezvoltare a competențelor care stau la baza DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Pentru obținerea rezultatelor obiective în cadrul etapei de validare și valorificare a cercetării experimentale, au fost aplicate instrumente de lucru: probe practice și scrise (chestionare, teste, texte, anchete). În vederea măsurătorilor a fost utilizată scala nominală Likert, identificată pe baza unei relații de ordine ierarhică. A fost elaborată faza de constatare, în care au fost aplicate probe practice de audiție muzicală și s-au aplicat chestionare/anchetă, în concordanță cu conținuturile programei școlare. Pentru fiecare dintre probele menționate, au fost atribuite criterii de evaluare a procesului

experimental, precum și bareme de evaluare în concordanță cu nivelurile de formare a sensibilității emoționale la elevi, competențele specifice ale disciplinei, reperele metodologice și conținuturile metodice ale unităților învățate. În cadrul experimentului de cercetare au fost propuse realizarea probelor practice care au avut ca scop DSE la elevi prin audierea muzicii populare. Complexitatea probelor practice și itemii chestionarelor/testelor au fost realizate în scopul atingerii obiectivelor metodice. Desfășurarea evaluării etapei de validare a avut loc în anul școlar 2023-2024. Fiecare probă a etapei de validare a rezultatelor școlare a avut drept obiectiv: stabilirea nivelului de formare a sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare, în baza punctajului obținut de către elevi, în raport cu punctajul maxim atribuit. În cadrul probelor practice elevii au audiat cu ochii închiși muzica populară caracterizată prin genul muzical *doina* și ulterior audierii muzicii populare cu ochii închiși, au fost chestionați prin atribuirea unor texte/teste în scopul măsurării dezvoltării emoționale a elevilor față de spiritul muzicii populare. S-a urmărit formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii populare la elevi, ca rezultat al utilizării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice. Chestionarea subiecților a fost atribuită în mod individual și a urmărit relevanța cunoștințelor, modul de gândire și modificarea atitudinii comportamentale a elevilor față de sonoritățile muzicii audiate prin intermediul tehnicilor de realizare a metodelor specifice ce au vizat: *apartenenței locurilor natale, judecății muzicale și audierii muzicii populare cu ochii închiși*. Prelevând datele din *tabelul 3.9*, privind numărul de subiecți pentru fiecare nivel de DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, precum și datele din *figura 3.9*, privind distribuirea subiecților pe nivelurile de formare a sensibilității emoționale, putem observa o **creștere semnificativă** a DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, pe parcursul celor trei faze ale cercetării experimentale. Astfel în faza inițială, în urma aplicării chestionarelor și anchetelor din *Anexele 1 și 2*, elevii au înregistrat un **nivel relativ mediu-scăzut** de cunoaștere și manifestare a sensibilității emoționale față de spiritualitatea muzicii populare, înregistrat cu aproximativ 20-30%. După aplicarea textelor informative în care elevii au urmărit expresivitatea sonorităților muzicii populare audiate cu ochii închiși, procentul de însușire a sensibilității emoționale a crescut în faza de formare, astfel încât *Testul* din *Anexele 5 și 6*, reiese că s-a înregistrat o **creștere semnificativă** de aproximativ 50-60%, cu o diferență de peste 30-40% față de faza inițială. În faza de control au fost aplicate chestionarele din *Anexele 7, 8, 9 și 10*, în care s-a urmărit eficiența aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice. Rezultatele chestionarelor au înregistrat o **creștere semnificativă** a procentului de DSE a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare și o **creștere a indicelui de performanță privind DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare**, depășind pragul de 60% și o menținere a indicelui de 66,6%.

Tabel 3.10 Nivelul de dezvoltare al sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare

Faza inițială			Faza de formare				Faza de control			
Grup Elevi/ clasa	Ch/ Anch	%	Test 5	Dif.	Test 6	Dif.	Ch 7	Ch 8	Ch 9	Ch10
Exp: ȘG1 VB	Ch	30%	50%	20%	63%	33%	56,6%	60%	60%	63,3%
	Anch	23%	50%	27%	63%	40%				
Ctr: ȘG1 VC	Ch	23%	0%	0%	0%	0%	26,6%	23,3%	23,3%	26,6%
	Anch	20%	0%	0%	0%	0%				
Exp: ȘG10 VD	Ch	20%	53,3%	33,3%	66,6%	46,6%	60%	63,3%	66,6%	66,6%
	Anch	26,6%	53,3%	26,7%	66,6%	40%				
Ctr: ȘG10 VE	Ch	26,6%	0%	0%	0%	0%	23,3%	26,6%	26,6%	26,6%
	Anch	20%	0%	0%	0%	0%				

Notă: Exp - lot experimental; Ctr - lot de control; ȘG1 - Școala Gimnazială nr. 1 Suceava; ȘG10 - Școala Gimnazială nr. 10 Suceava; Ch – chestionar; Ac – anchetă; Dif – diferență

Analiza mediilor aritmetice din *Tabelul 3.9* sunt înregistrate în urma aplicării probelor practice de audiere a muzicii populare cu ochii închiși, a aplicării textelor informative de determinare a sensibilității emoționale, a testelor de evaluare, precum și a chestionarelor de verificare a rezultatelor. Interpretarea comparativă a datelor statistico-matematice obținute, privind variabilele independente înregistrează o **creștere semnificativă** a DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare și demonstrează eficiența aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice propuse în Metodologia de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi. Rezultă o creștere semnificativă în urma aplicării tehnicilor de realizare a metodelor didactice specifice de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Se constată creșterea indicelui DSE la elevi prin audierea muzicii populare cu ochii închiși și trăirea spirituală a muzicii populare pe parcursul celor trei faze experimentale. Din selectarea datelor rezultă o evoluție de la 20-30% (cât a înregistrat faza inițială), la 50-66,6% (în faza de formare) și o menținere a indicatorilor DSE la 60-66,6% (în faza de control).

Rezultatele selective sunt redate în diagrama privind creșterea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, care indică eficiența aplicării Modelului Pedagogic în cadrul lecțiilor de Educație muzicală.

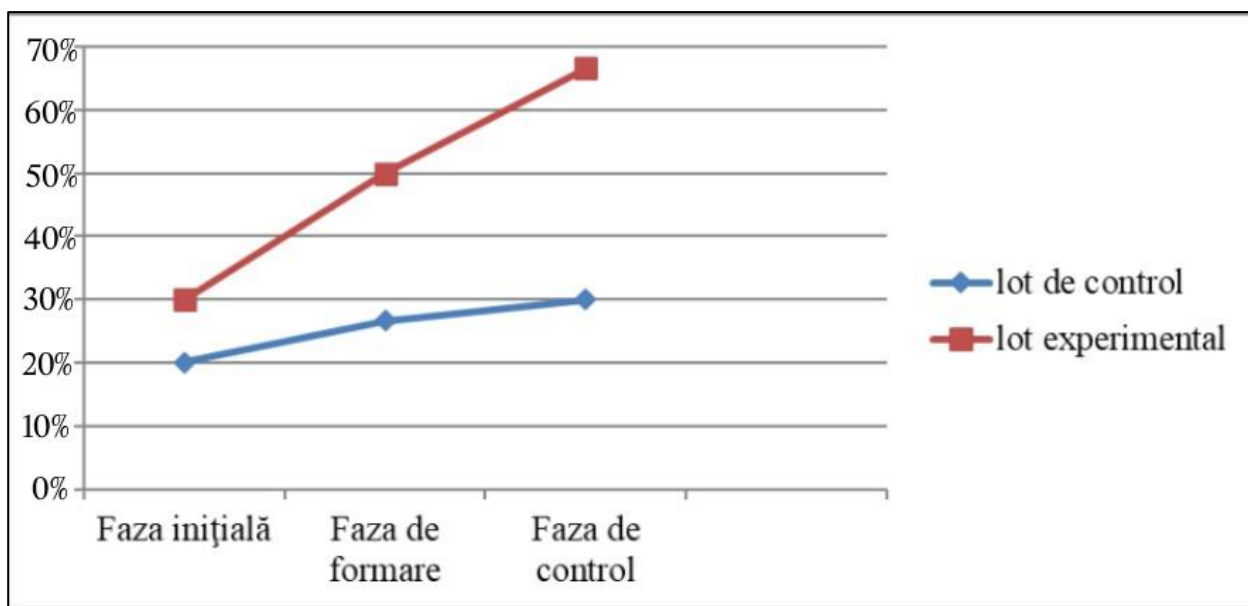

Figura 3.9 Diagrama privind creșterea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare

Concluzii asupra datelor experimentului de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare. Datele experimentale demonstrează și certifică că:

- c. Elevii au făcut parte din experimentul de cercetare prin aplicarea MPDSE în raport cu spiritul muzicii populare și au demonstrat capacități semnificative de înțelegere a spiritului muzicii populare, în plan cantitativ și calitativ, constituite din valori naționale exprimate prin sonoritățile muzicii populare.
- d. Manifestarea clară și corectă a evoluției DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare
- e. Audiarea atentă și cu interes a creațiilor muzicale propuse pentru desfășurarea experimentului pedagogic.
- f. Însușirea atentă a trăsăturilor care au definit arta audierii muzicii populare și redarea exactă a stărilor pe care muzica populară le-a transmis.
- g. Elevii din grupul experimental au înregistrat trăsături care stau la baza înțelegerii și simțirii spiritual-sensibile a sonorităților muzicale pe care le exprimă muzica populară.
- h. Eficiența Modelului Pedagogic în scopul atingerii obiectivelor cercetării experimentale.

CONCLUZII CAPITOLUL 3

Validarea experimentală a Modelului Pedagogic a constituit etapa decisivă de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Au fost confirmate conceptele teoretice care au stat la baza întemeierii Metodologiei Pedagogice propuse pentru dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare. Metodologia aplicată reflectă conceptul cercetării experimentale la nivelul culturii muzicii populare și a însușirii valorilor naționale de către elevi în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. Au fost evidențiate legăturile dintre Metodologia predării muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație Muzicală și dezvoltarea sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. În capitolul 3 a fost precizat cadrul teoretic de desfășurare a experimentului și tehnicile de realizare a metodelor didactice specifice de dezvoltare a competențelor care stau la baza formării percepției sensibile a elevilor în scopul dezvoltării sensibilității emoționale în raport cu spiritul muzicii populare, prin mutarea accentului de pe procesul instructiv de predare a disciplinei Educație muzicală, pe cel educativ. Acest fapt presupune formarea percepției sensibile și dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi în scopul dezvoltării personalității elevilor, a dezvoltării empatiei față de cultura populară, însușirea valorilor naționale și umane. Pentru obținerea rezultatelor obiective în cadrul etapei de măsurare și validare a rezultatelor cercetării experimentale, au fost aplicate instrumente de lucru și s-a remarcat evoluția dezvoltării sensibilității emoționale la elevi prin aplicarea chestionarelor, anchetelor, textelor informative, teste de evaluare. În scopul formării percepției sensibile la elevi prin raportarea la specificul locurilor natale, audierea profundă a muzicii populare cu ochii închiși, judecata muzicală și trăirirea spirituală a muzicii la nivelul dimensiunii sensibil-spirituale în raport cu spiritul muzicii populare, au fost stabiliți indicatorii și criteriile de evaluare la lecția de audiție muzicală. În demersul experimental au fost stabilite premisele experimentale și s-a constatat nivelul de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare, pe parcursul celor trei faze experimentale care au constituit etapa validării modelului pedagogic. Au fost evidențiate aspecte estetice și de formare/dezvoltare a unor concepte care au avut ca scop atingerea obiectivelor cercetării experimentale iar procesul educațional a presupus activități de dezvoltare a sensibilității emoționale a elevilor în raport cu spiritul muzicii populare. Rezultatele cercetării experimentale au evidențiat o creștere semnificativă a dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare de la 20-30% în faza inițială la 50-60,6% în faza de formare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul elaborării demersului teoretic-științific, metodologic-didactic și experimental, în vederea soluționării problemei de cercetare, am formulat următoarele concluzii generale și recomandări:

1. Studiul literaturii de specialitate a permis stabilirea trăsăturilor psihofiziologice ale folclorului muzical și aspectele muzicologiei dinamice în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi.
2. Raportat la obiectivele cercetării au fost analizate și trasate delimitările conceptuale privind SE, manifestările limbajului muzical folcloric, originile, evoluția muzicii, trăsăturile percepției și psihologiei artei muzicale.
3. În contextul problematicii generate de contradicția dintre vectorul tehnologic al vieții contemporane și esența spirituală a omului, au fost investigate formele muzical-folclorice autohtone, prin care s-a evidențiat rolul lor în dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi, față de valorile culturii tradiționale populare.
4. A fost elaborat suportul metodico-didactic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi, de însușire a valorilor naționale, umane, specifice culturii și spiritualității poporului român.
5. Pentru aplicarea Modelului Pedagogic de DSE la elevi au fost determinate reperele teoretice de percepție a muzicii populare, metodele didactice specifice, tehnicile de realizare a metodelor didactice.
6. În vederea atingerii obiectivelor cercetării și soluționării problemei a fost elaborat Modelul Pedagogic de dezvoltare a sensibilității emoționale la elevi.
7. În demersul elaborării fundamentului teoretic au fost stabilite premisele experimentale, s-a constatat nivelul de dezvoltare a SE la elevi în cele trei faze ale cercetării care au stat la baza elaborării MPDSE.
8. S-a constatat impactul pozitiv al aplicării Modelului Pedagogic, au fost prelucrate datele experimentale și s-a validat Modelul Pedagogic, elaborat în baza metodologiei didactice privind soluționarea problemei cercetării.
9. S-a urmărit însușirea de către elevi a sensibilității emoționale în raport cu muzica populară.
10. În rezultatul cercetării s-a înregistrat o creștere semnificativă a SE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare de la 20-30% (FI), la 50-66,6% (FF), și o menținere a indicelui DSE la 60-66,6% (FC).

RECOMANDĂRI

- i. Utilizarea metodelor didactice inovative în cadrul lecțiilor de Educație muzicală în scopul dezvoltării sensibilității emoționale la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
- j. Aplicarea Modelului Pedagogic de DSE la elevi în raport cu spiritul muzicii populare.
- k. Însușirea valorilor naționale prin cunoașterea muzicii populare de către elevi în cadrul altor discipline/domenii, cu specific de formare și dezvoltare a personalității elevilor.
- l. Unitățile de învățământ pot realiza discipline opționale/curriculum la decizia școlii, în care se are în vedere educarea și dezvoltarea personalității elevilor prin arta muzicii populare.
- m. Educarea elevilor prin muzica populară și reactualizarea curriculumului la disciplina Educație muzicală.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTONESCU, George. G. *Studii asupra educației morale și estetice*, Noua Tipografie Profesională Dimitrie C. Ionescu, București, 1912.
2. BIBLIOTECA Breazul. *Însemnări reproduse după o fișă, Fond documentar, Studii și articole de etnomuzicologie, în Revista Muzica nr. 8/2021.*
3. BIBLIOTECA Breazul. *Manuscris nedactilografiat, Fond documentar, Studii și articole de etnomuzicologie, în Revista Muzica nr. 8/2021.*
4. BÂRSĂNESCU, Ștefan, VĂIDEANU George. *Educația Estetică*, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, București, 1961.
5. BÂRSĂNESCU, Ștefan. *Pagini nescrise din istoria culturii românești*, București, Editura Academiei, 1971.
6. BÂRZEA, Cezar. *Arta și știința educației*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
7. BENTOIU, Pascal. *Deschideri spre lumea muzicii*. București, Editura Eminescu, 1973.
8. BENTOIU, Pascal. *Gândirea muzicală*, București, Editura muzicală, 1975.
9. BLAGA, Lucian. *Elogiul satului românesc*, pdf, text reprodus din volumul Izvoare-eseuri, conferințe, articole, 5 iunie 1937, Aula Academiei Române Editura Minerva, București, 1972, www.ibn.idsi.m.
10. BLAGA, Lucian. *Trilogia culturii românești*, Editura Humanitas, București, 2018.
11. BLINOVA, P. Maria. *Fiziologhiceskie esmovă elementarnove zvukovosinteza, vol II*, Musigiz, Leningrad, 1963.
12. BOROZAN, Maia. ȘOVA Tatiana, BĂLȚAT Larisa, *Psihologia emoțiilor*, Chișinău: S.n., 2016, Tipografia UPS „Ion Creangă”, 204 p. ISBN978-9975-46-307-2.
13. BRADBERRY, Travis. Jean Greaves, *Inteligența emoțională*, Editura Litera, București 2016, p. 24-25, ISBN: 978-606-330 3180.
14. BRÂNCUȘ, Pete. *George Breazul și istoria nescrisă a muzicii românești, vol I*, Editura muzicală 1976, p. 258. p. 265-266; p. 261-262. p. 261-262.
15. BRĂILOIU, Constantin. *Memoriu adresat Ministrului Artelor*, dactilografiat, 5 pagini, 1928, Arhiva Institutului de Etnografie și folclor, apud Lucila Stănculescu Georgescu, Constantin Brăiloiu, întemeietor și conducător al “Arhivei de folclor”.
16. BRĂILOIU, Constantin. *Scrisoare către Achim Stoica*, București, 3 august 1931, în Viorel Cozma “Muzicieni în texte și documente”(XV) , Revista Muzica , nr. 4, 2010, p.149.
17. BRĂILOIU, Constantin. *Dimensiunea sociologică a etnomuzicologiei*, Theodor Constantiniu AMGD Cluj Napoca, google revista Transilvania. ro 2017/01.

18. BREAZUL, George. *Patrium Carmen*, Contribuții la studiul muzicii românești, Editura scrisul românesc S. A. Craiova , 1930, p. 92-96, p. 172.
19. BREAZUL, George. *Muzica Primitivilor*, conferință ținută la postul de Radio, București, 4 martie, 1932.
20. Breazul, George. *Un capitol de educație muzicală*, București, Editura Cartea Românească, 1937.
21. BREAZUL, George. *Educația muzicală în școala primară*, Extras din „Revista de Pedagogie”, II, 1938, Publicațiile Institutului Pedagogic Universitar Cernăuți, p.8.
22. BREAZUL, George. *Pagini din istoria muzicii românești*, Editura Muzicală a Uniunii compozitorilor, București, 1970, p. 23-24.
23. BREAZUL, George. *Curs de istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1956, p. 5- 23, p. 22-23.
24. BREAZUL, George. *Idei curente în cercetarea cântecului popular*. Moduri pentatonice și prepentatonice, Studii de muzicologie, vol I, Editura muzicală, București, 1965, p. 43-44.
25. BREAZU, L George. *Moduri pentatonic și prepentatonice*, în studii de muzicologie, vol I, Editura muzicală, București, 1965, p.5.
26. BREAZUL, George. *Pagini din istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1977, p. 318-324.
27. BREAZUL, George. *Muzica tracilor*. Pagini din istoria muzicii românești, II, Editura muzicală, București, 1970, p. 17.
28. BREAZUL, George. *Învățămintul muzical în Principatele Românești*, în : Pagini din istoria muzicii românești, vol.II, București, Editura muzicală,1970.
29. BREAZUL, George. *Pagini din istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1977, p. 318-324.
30. BREAZUL, George. *Pagini din istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1977, p. 316-319.
31. BREAZUL, George. *Pagini din istoria muzicii românești*, volumul V, Editura muzicală, București 1981, pag 379 – 385.
32. BREAZUL, George. *Scrisori și documente*, vol I, Ediție îngrijită și și adnotată de Titus Maiorescu, București, Editura muzicală, 1984. p. 786 . p.786.
33. BUCESCU, Florin. *Folcloristul si bizantiologul*, Editura Artes, Iași, 2011.
34. BUCESCU, Florin. *Stilul arhaic din zona Rădăușului*, Editura Mușatinii, Suceava, 2013.

35. BULARGA, Tatiana. *Implementarea ideilor inovative în educația artistică*, În: *Creativitatea și Dezvoltarea Personală, Dimensiuni educative și artistice, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2020, p. 64, ISBN 978-606-685-718-5.
36. BULARGA, Tatiana. *Copii dotați /talentați-Cadrul de referință al învățământului artistic extrașcolar*. În: *Geniu, Talent, Creativitate- o perspectivă psiho-pedagogică, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2022, p. 15, ISBN 978-606-685-906-6.
37. CENTRUL Cultural Bucovina. *O cronologie istorică atestată*, (2013) fond documentar.
38. CENTRUL Cultural Bucovina. *Ghidul iubitorilor de folclor*(2014), Editura Lidana.
39. CHIRCEV, Anatolie. *Aspecte teoretice și metodologice ale dezvoltării creativității la preșcolari*, Revista de pedagogie „De la grădiniță la școală”, București, 1975, p.11.
40. CHIȚIMIA, Ion. C. *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, Editura Minerva, 1971.
41. CIOBANU, Gheorghe. *Geneza muzicii populare românești*, Studii și cercetări de istoria artei, Seria teatru, muzică, cinematografie (extras), Tomul 19, nr.2, 1972.
42. CIORNEI, Aurelian, RĂDĂȘANU, Gheorghe. Mureș. *Jocuri populare bucovinene*, Suceava, 1981.
43. CIUREA, Rodica, DUMITRU Salade. *Educația prin artă și literatură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973, p.19- 21.
44. COLLAER, Paul. *Carnaval et rites printaniers*, în „Buletin Scc.Belge Anthropol. Prehist”, 73, Bruxelles, 1973, p.29-43; și „Contributions a la methode scientifique en etnomusicologie”, în „Etnomuzicologie”, III, 1964, p 23-37.
45. COMIȘEL, Emilia, *Constantin Brăiloiu. În” Studii de muzicologie”*, vol I. Editura București, 1965, p. 28.
46. COMIȘEL, Emilia. *Folclor Muzical*, Editura didactică și pedagogică, București 1967.
47. COMIȘEL, Emilia. *Studii de etnomuzicologie*, Editura Muzicală, București, 1986.
48. COMIȘEL, Emilia. *BRĂILOIU Constantin*. Editura Academiei Române, București, 1996
49. COLOMEISCHI, Aurora-Adina. CLIPA Otilia. *Educația timpurie. Resurse pentru dezvoltarea practicienilor*, Editura Trei, București 2023, ISBN 978-606-40-2127-4.
50. COSMA, L. Octavian. *Hronicul muzicii românești*, vol. I, Editura muzicală, București, 1973, p.39.
51. COSUMOV, Marina. *Orientări axiologice ale educației prin artă în contextul „noilor educații”*. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale: Creativitatea – perspective psiho-pedagogice*, Iași, România, 2016, p. 248-256. ISBN 978-973-148-234-7.

52. COSUMOV, Marina. *Direcții strategice ale educației artistice în școala contemporană*. În: *Materialele Simpozionului Internațional: Strategii pentru educație*, Iași, România, 2016, p. 84-87. ISBN 978-606-576-714-0.
53. COSUMOV, Marina. *Strategii de realizare a educației prin artă pe tot parcursul vieții*, În: *Creativitatea și Dezvoltarea Personală, Dimensiuni educative și artistice, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2020, p. 16, ISBN 978-606-685-718-5.
54. COSUMOV, Marina. *Dimensiuni conceptuale ale evaluării competențelor artistice în contextul educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*, în: *Geniu, Talent, Creativitate-o perspectivă psiho-pedagogică, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2022, p. 9, ISBN 978-606-685-906-6.
55. CRISTEA, Sorin, BOROZAN, Maia, SADOVEI, Larisa, PAPUC, L. *Metodologia proiectării și elaborării textului științific al tezei de doctorat*. În: *Teoria și praxiologia cercetării pedagogice*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 2016, 306 p. ISBN 978-606-31-0184-7.
56. CRISTEA, Sorin. *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
57. CRISTESCU, Constanța. *Ghidul iubitorului de folclor*, volumele I- VIII , p.111- 119, Editura Lidana, Suceava, 2011.
58. CRISTESCU, Octav. *Cântul, Probleme de tehnică și interpretare vocală*, Editura Muzicală, București, 1963.
59. CRIȘCIUC, Viorica, GAGIM, Ion. *Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale*. Chișinău: Editura Pontos, 2016. 256 p. ISBN 978-9975-51-780-5.
60. CRIȘCIUC, Viorica. *Formarea copilului prin artă în antreprenșcolaritate: „abordări metodologice”*, în: *Etic și estetic. Modelare personală prin artă*. Volumul colectiv II, coord. Marilena Rusu, Iași: Tehnopress, 2015. p.186-190. ISBN 978-973-148-205-7.
61. CRIȘCIUC, Viorica. *Situația actuală a sistemului educațional din Republica Moldova : analize comparative din perspectiva evaluărilor internaționale*, în: *Creativitatea și Dezvoltarea Personală, Dimensiuni educative și artistice, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2020, p. 81, ISBN 978-606-685-718-5.
62. CURT, Sachs. *Prolegomenes a une prehistoire musicale de l' Europe* în *Revue de Musicologie*, Paris, Vingtieme Annee, Nouvelle serie, No.57, fevrier, 1936, pag .23, citat de George Breazul în *Muzica oltenescă*, manuscris dactilografiat.
63. DANIELOU, Alain. *Le folcklore et l'histoire de la musique*, în vol. *Studia Musicologica, tom. VII*, Budapesta, 1965, p. 41.

64. DAVIDSON, J. Richard, SHARON Beglez. *Creierul și inteligența emoțională*, Editura Litera, București 2013, ISBN: 978-606-3304132.
65. DELACROIX, Henri. *Psihologia artei, Eseu asupra activității artistice*-traducere de Victor Ivanovici și Virgil Mazilescu, Editura Meridiane, București, 1983.
66. DRĂGHICECU, Dumitru. *Din psihologia poporului român*, Editura Historia, București, 2006, ISBN: 9738792364.
67. EMINESCU, Mihai. *Cugetări*, Editura Albatros, București, 1078, p.21.
68. FILIP, Ion. *Miracolul scenei în arta populară, Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord Afirmarea dramaticului și poetica sincretică*. Editura Profesional Service, Chișinău, 2011, ISBN: 978-99753643931.
69. FOND Publicistic, *Istoria folclorului de la pașoptism la clasicism*.
70. GAGIM, Ion. *Studii de Filosofia Educației*, Bălți: Editura USARB, 2017. p.160, ISBN 978-9975-50-191-0.
71. GAGIM, Ion. *Studii de Muzicologie*, Bălți: Editura USARB, 2017. 265 p. ISBN 978-9975-50-191-0.
72. GAGIM, Ion. *Ce este muzica și cum să o înțelegem*, Chișinău, 2019, ISBN: 978-9975-3316-0-9.
73. GAGIM, Ion. *Comunicarea muzicală între „percepție” și „trăire”*. în: *Învățământul postmodern între eficiență și funcționalitate: materialele conf. șt. intern. USM*, Chișinău. Chișinău: [S. n.], 2014, p. 78-83.
74. GAGIM, Ion. *Dimensiunea psihologică a muzicii*, Editura Timpul, Iași, 2003 p. 121-132. ISBN: 973-612-049-X.
75. GAGIM, Ion. *Știința și arta educației muzicale*, ediția a treia, Editura Arc, 2007, p. 90-96, p.103-121 ISBN: 978 9975-61-423-8.
76. GAGIM, Ion. *Spirituality of music as a factor of (self) instruction and of (self) education of personality*. În: *Review of artistic education*. 2016, Nr. 11-12, ISSN 2069-7554.
77. GAGIM, Ion. *Muzica: Legea grației divine*. în: *Akadosmos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă*. 2018, Nr.1 (48), pp 139-144. ISSN1857- 0461. (1.c. a.).
78. GAGIM, Ion. *Dicționar de muzică*, Bălți, Editura Știința, 2008, ISBN: 978-997-567-617-5.
79. GAGIM, Ion. *Omul în fața muzicii*, Presa universitară bălțeană, Bălți 2000, ISBN: 9975-9555-5-X.
80. GAGIM, Ion. *Muzica și Filosofia*, Chișinău, Editura Știința, 2009, ISBN 978-9975-67-629-8.

81. GAGIM, Ion. *Teoria artistică a muzicii. Introducere în muzicologia dinamică*, Editura Academiei Române, 2024, ISBN 978-9732737903; 978-97327-3935-8.
82. GIULEANU, Victor. *Principii fundamentale în teoria muzicii*, Editura muzicală, București, 1975, p.6-8.
83. GIULEANU, Victor. *Tratat de teoria muzicii*, 1962, vol I Editura muzicală București, p. 62-63.
84. GIULESCU, C. CONSTANTIN. *Învățăământul la daci sau la geți*. în: *Istoria învățăământului din România*, București, Editura didactică și pedagogic, 1971.
85. GOLEMAN, Daniel. *Inteligența emoțională, cheia succesului în viață*, Editura Allfa, București, 2004, p. 318, ISBN: 973 849 7629.
86. GRANEȚKAIA, Lilia. GAGIM I, MORARI M., TETEA M., CRISCIUC M. ș.a. *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă*. Bălți: US Bălți (Tipografia „Indigou Color”), 2019, p. 213, ISBN 978-9975-3382-2-6.
87. GRANEȚKAIA, Lilia. *Dimensiunea imagistică a creației muzicale în studiul pianistic*, Editura Lira, Chișinău, 2013, p. 167 ISBN 979-0-3480-0174-6.
88. GRANEȚKAIA, Lilia. *Analiza ineterpretativă a imaginii muzicale*, PDF, 2007.
89. Hallam, Susan. *Psihologia muzicii*, București, 2019, p.33-34; p.69-70.
90. HARET, Spiru. *Circulara din 28 aug. 1902*, apud. G.Breazul: *Un capitol de educație muzicală*, Cartea Românească, Buc, 1937, p. 40-41.
91. HAVRILIUC, Emil. *Folclor instrumental din nordul Moldovei*, Editura Mușatinii, Colecția Mircea Streinul, Suceava, 2011, ISBN: 978-973-1974-70-5.
92. HENRI, H. Stahl. În: *Amintiri și gânduri*, Editura. Minerva, București, 1981, p.95.
93. HELMHOLTZ, von Hermann, 1821. *Contribuții în fiziologie și psihologie- percepția spațiului și senzația acustică a tonalității, percepția sunetului*.
94. HUBERT, Rene. *Traité de pédagogie générale*, Paris, P.U.F., 1965, p.434-435
95. IBRĂILEANU, Garabet. *Pagini alese*, vol II, București, E.S. P. L.A., 1957, p. 183.
96. IORGA, Nicolae. *Idei dintr-o conferință ținută la Paris, în martie 1925, Muzica românească de azi*, Marvan, București, 1939, p. 18.
97. IORGA, Nicolae. *Istoria învățăământului românesc*, București, 1928
98. IONESCU, Constantin. *Istoria Psihologiei muzicale*, vol.1, Editura Muzicală, București, 1982, p. 21-22; p.24-26; p.47; p.84-85 p. 295-300.
99. IONESCU, Constantin. *Educație muzicală*, București, Editura muzicală, 1982.
100. IONESCU, Matora Ana. *Îndrumări metodice pentru predarea muzicii la clasele I –IV*.

101. IONESCU, Matora Ana. *Îndrumări metodice pentru predarea muzicii la clasele V-VIII*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1983.
102. IONESCU, Matora, Ana și Dogaru, Anton. *Îndrumări metodice pentru predarea muzicii la clasele V-VIII*, București, Editura didactică și pedagogică, 1983.
103. IORGULESCU, Adrian. *Timpul și comunicarea muzicală*, București, Editura muzicală, 1991.
104. LANGER, K. Susanne. *Developing Children's Emotional Intelligence* de Shahnaz Bahman & Helen Maffini, Editura Continuum, Londra, 2008, ISBN: 978-0826424044; 978-0826499745.
105. LANTIERI, Linda. *Introducere și meditație de Daniel Goleman, Dezvoltarea inteligenței emoționale a copiilor*, Editura Coresi, București 2017, p. 32 - 44, ISBN: 978 606 588 6650.
106. LUNGU, Nicolae. *Îndrumări metodice în predarea muzicii*, în: *Buletinul Liceului Românesc, seria I, Liceul teoretic, nr.VI, Vol. IV - Îndrumări metodice*, Caligrafie, Desen, Educație fizică, Muzică, București, Editura Bucovina, I. E. Torouțiu, 1939, p. 87-117.
107. LUPU, Jean. *Educația auzului muzical dificil*, Editura muzicală, București, 1988, p.38-41; p.79-80.
108. MAIORESCU, Titu. *Critice*, București, Editura pentru literatură, 1966, p.608-609.
109. MAURICE, Debesse. *Psihologia copilului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p.21-25; p.112-116.
110. MORARI, Marina. *Curs universitar de Istoria muzicii naționale*, Usarb, 2022.
111. MORARI, Marina. GAGIM, Ion. *Educație muzicală. Manual pentru clasa a I-a*. Chișinău: Știința, 2014. 47 p. ISBN 978-9975-67-915-2.
112. MOVILĂ, Juarez. *Noua metodă practică pentru a învăța scris-cititul musical*, 1901.
113. NICOLA, Ioan. *Tratat de Pedagogie școlară*, București, Editura didactică și pedagogică, 1996.
114. NEACȘU, Ioan. SUDITU Mihaela. *Educația emoțional afectivă*, Editura Polirom, 2020, ISBN: 978-973-46-8197-3.
115. NEMESCU, Octavian. *Capacitățile semantice ale muzicii*, Editura muzicală, București, 1983.
116. ORZA, Elisabeta, HINTEA, Niță. *Educație muzicală*, Ghidul învățătorului clasa a IV-a, Editura All Educațional S.A., București, 1998 ISBN: 973-9337-57-0, p.9.
117. OPREA, Gheorghe, AGAPIE, Larisa. *Folclor muzical românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p.7-16.
118. OPRESCU, Nicolae. *Pedagogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.

119. PALICICA, Maria, GAVRILĂ, Codruța, ION, Laurenția. *Pedagogie*, Editura Mirton Timișoara 2007 p. 29.
120. PAVLOV, IVAN, P. *Experiența a douăzeci de ani*, București, Editura. Academiei, 1953.
121. PÂRVAN, Vasile. *Getica, Cultura națională*, București, 1926, p. 144.
122. PÂRVU, Nicolae. *Studii de psihologia artei*, București, editura didactică și pedagogică, 1967, p. 38.
123. PELEANU, M. *Problema teoretică a aptitudinilor*, în: „*Revista de psihologie*” Sibiu, 1944, vol. 7, nr. 3 p. 267.
124. POPESCU –NEVEANU, Paul. *Probleme ale dezvoltării psihice a copilului între 3-7 ani*, în: *Studii psiho-pedagogice*, București, E. D. P., 1970, p.253.
125. POSLUȘNICU, Gr. Mihail. *Istoria Musicei la Români*, Editura Cartea românească, București.
126. POSLUȘNICU, Gr. Mihail. *Chrestomația muzicală pentru clasa a-IV*, Editura Cartea românească, București.
127. POSTOLACHI, Svetlana & Vieru Niculai. *Folclorul Bucovinean-modalitate de Perpetuare a valorilor perene*, în: *Creativitatea și Dezvoltarea Personală, Dimensiuni educative și artistice, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica, Iași 2020, p. 71, ISBN 978-606-685-718-5.
128. RAPIN, Jean-Jacques. *Să descoperim muzica, vol.1. și vol. 2*, Editura Muzicală, București , 1975, p.7.
129. RĂDULESCU, Motru. *Filosofia și Psihologia poporului roman*, Editura Paideia, 1937.
130. RUBINȘTEIN, Sergei. L. *Existență și conștiință*, București, Editura Științifică, ed. a II- a, 1962, p. 335-336.
131. RUSU, Liviu. *Pentru culegătorul de cântece Alexandru Voevidca (1933)*, Editura Junimea literară.
132. RUSU, Liviu. *Eseu despre creația artistică*, Contribuții la o estetică dinamică, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1989, ISBN: 973-29-0003-2.
133. ROȘCA, Alexandru. *Tehnica psihologiei experimentale și practice*, Editura Institutului de psihologie, Cluj, 1947.
134. ROȘCA, Alexandru. (și colaboratorii), *Tratat de psihologie experimentală*, Editura Academiei R.P.R, București, 1963. p. 48-65.
135. SADOVEANU, Isabela. *Educația estetică și artistică din ultimele două decenii*, în: *Lui Spiru Haret. Ale tale dintru ale tale.La împlinirea celor 60 de ani, București, 1911.*

136. SEROV, A.N. *Cursul de estetică muzicală*, vol. Articole alese, Muzgiz, Moscova, 1950, p. 479.
137. SULIȚEANU, Ghizela. *Metoda experimentală în etnomuzicologie*, în „Revista de etnografie și folclor, tom. 14, nr. 5, București, 1969, p 369-382.
138. SULIȚEANU, Ghizela. *Psihologia folclorului muzical*, Editura Academiei, București, 1980, p. 17-22.
139. SEASHORE, E. Carl. *Pschologz of Music*, New Zork, 1967 (prima ediție în 1938).
140. SILISTRARU, Nicolae. *Etnopedagogie și educație: Monografie*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău 2021, p.19-48, ISBN 978-9975-76-295-3.
141. SMIRNOV, A. A. *Psihologia*, București, Editura didactică și pedagogică, 1959, p.151.
142. SMEU, Grigore. *Repere estetice în satul românesc*, Editura Albatros, 1973.
143. STOIAN, Stanciu. *Pedagogie și folclor*, Editura didactică și pedagogică, 1978.
144. ȘCHIOPUL, Ursula. *Psihologia copilului*, București, Editura didactică și pedagogică, 1967, p.114.
145. ȘERFEZI, Ion. *Metodica predării muzicii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 6-7; p.18-19.
146. VACARCIUC, Mariana. *Dimensiunea spirituală a cântului*, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Ed. A 2-a, Tipografia „Garomont-Studio”, Chișinău 2017, ISBN 978 9975-136-44-0.
147. VARAGNAC, André. *Définition du folklore*, Paris, 1938, p.25.
148. VASILE, Vasile, *Folclorul din Bucovina, Ghidul iubitorului de folclor* (2012), Editura Lidana.
149. VASILE, Vasile. *Metodica educației muzicale*, Editura Muzicală, 2004, p. 22.
150. VASILE, Vasile *Înapoi la Breazul!* În Tribuna învățământului, București, An II, nr.4, 4 februarie 1991, p.4.
151. VASILE, Vasile, GALINESCU Gavriil. În: *Studii de muzicologie vol. XII, București, Editura muzicală*, 1976, p. 243-260.
152. VASILE, Vasile. *Profiluri de muzicieni români*, Vol. I, București, Editura muzicală, 1986.
153. VASILE, Vasile. *George Breazul sau un model pentru educația românească*. În: Revista de Pedagogie, București, nr. 11 noiembrie 1991 și nr. 5 - 7 1994.
154. VĂIDEANU, George. *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, 1988, p. 39-43.
155. VĂIDEANU, George. *Cultura estetică școlară*, București, E.D.P., 1967. p.36; 163-177; 179.
156. VÎGOTSKI, Lev. S. *Psihologia artei*, Editura Univers, București, 1973.

157. VIANU, Tudor. *Gândirea estetică*, Editura Minerva, București, 1986, p.105.
158. VIANU, Tudor. *Studii de literatură românească*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965, p. 507.
159. VIERU, Niculai. *Autenticitatea folclorului bucovinean*, Teză de Masterat, USARB, Bălți, 2021, CZU: 784.4: 398.8 (498.6)(043.21), p. 45-47.
160. VIERU, Niculai. *Psihofiziologia folclorului muzical în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale*, În: *Geniu, Talent, Creativitate-o perspectivă psiho-pedagogică, vol. II*, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica Iași 2022, p. 156, ISBN 978-606-685-906-6.
161. VIERU, Niculai. *Constituirea Instituțiilor de folclor în Bucovina*, în: *Materialele Conferinței Științifice a Studenților, Interuniversitaria Ediția a XVI-a*, Bălți 2020, p.250, ISBN 978-9975-50-248-1.
162. VIERU, Niculai. *Sensibilitatea emoțională în raport cu muzica populară*, în: Conferința Științifică internațională Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană, Universitatea de Stat Tiraspol, 2022.
163. VIERU, Niculai. *Evoluția istorică a folclorului muzical*, în: Conferința științifică internațională, Bucovina–cultură și spiritualitate europeană-30 de ani de la înființarea institutului Bucovina, Rădăuți, 2022.
164. VIERU, Niculai. *Premisele constituirii primelor manifestări ale limbajului muzical folcloric*, în: Conferința științifico-practică internațională Educația artistică în contemporaneitate: realizări , provocări, perspective, Bălți, 2022.
165. VOEVIDCA, Alexandru. *Folclor muzical din Bucovina, vol. II*, Editura Lidana, Suceava, 2017, Ediție critic, catalog topologic musical și antalogie de Dr Constanța Cristescu.
166. VOLKELT, J. *System der Aesthetik*, Bd.1, Editura C.H Becksche, 1900.
167. VRABIE, Gheorghe. *Folclorul*, Obiect. Principii. Metodă, București, 1947, p. 52.
168. VRABIE, Gheorghe. *Folcloristica*, Editura pentru Literatură, 1968, p. 3-13.
169. ZISULESCU, Ștefan. *Aptitudini și talente*, Editura Didactică și Pedagogică, București 1971.
170. ZOICAȘ, Toma Ligia. *Pedagogia muzicii și valorile folclorului*, Editura Muzicală, București, 1987.

Surse: www.google.com

171. BRĂILOIU, Constantin. *Romanian Culturale Institute în Istambul*, [www. Facebok.ro](http://www.Facebok.ro).
172. BRĂILOIU, Constantin, *Romanian Culturale Institute în Istambul*, [www. Facebok.ro](http://www.Facebok.ro).

173. BREAZUL, George. *La semicentenarul trecerii sale în eternitate*. VASILE Vasile. Revista Muzicii, nr 1/2012, google George Breazul ro.scribid.com.
174. BREAZUL, George. *La semicentenarul trecerii sale în eternitate*. VASILE Vasile, Revista Muzicii, nr 1/2012, google George Breazul ro.scribid.com.
175. <https://florin.sebastian.wordpress.com>.
176. <https://ro.m.wikipedia> emoțiile și inteligența emoțională.
177. www.DEX.ro sensibilitate emoțională.
178. CRISTESCU, Constanța, consultant artistic, muzicolog al C.C.B. *un articol publicat pe* www.crainou.ro 2019/09/26.
179. MICULI, Carol. *Un aristocrat al pianului și un prieten devotat al Hurmuzăcheștilor*, în: Glasul Bucovinei 2013, 1-4 an XX nr 77-80 google www.araratonline.com.
180. SUCEAVA LIVE, Caracteristici ale folclorului bucovinean, <https://suceava.ro>.
181. <https://ro.warbletoncouncil.org>, Psihofiziologie: ceea ce studiază, obiective și metode.
182. BREAZUL, George la semicentenarul trecerii sale în eternitate – [www. UCMR.org.ro](http://www.UCMR.org.ro). C Brăiloiu, Opere, vol 1, Editura Muzicală, București, 1967. p. 371.
183. BREAZUL, George, la semicentenarul trecerii sale în eternitate – [www. UCMR.org.ro](http://www.UCMR.org.ro). C Brăiloiu, Opere, vol 1, Editura Muzicală, București, 1967. P.371.
184. LUNACEARSKIA.V. (Луначарский А.В.). *Основы позитивной эстетики*, М.-Пг., 1923.
185. Кюльпе О., *Введение в философию*, Спб., 1908.
186. Рубинштейн С.Л. *Вопросы психологической теории. Вопросы психологии 1955*, nr.1.
187. <https://www.academia.edu>. *Personality Development in Early Childhood Through Music Education*.
188. <https://www.researchgate.net>. *Perception of emotional content in musical performances by 3-7 year-old children*.
189. <https://www.frontiersin.org>. *Norwegian music students perception and experience of challenges and resources for health*.
190. <https://www.journals.sagepub.com>. *Norwegian schools of music and arts: Local significance and strategies of inclusion*.

ANEXE

Anexa 1

Tabel A 1. Chestionar privind importanța valorilor naționale ale poporului român în rândul elevilor și rolul lor în dezvoltarea sensibilității emoționale

Precizați importanța valorilor naționale ale poporului român în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare.

Valoarea națională	Foarte important 5	Important 4	Puțin important 3	Deloc important 2	Nu știu 1
1. Patriotismul și dragostea față de țară					
2. Familia și societatea românească					
3. Limba și pământul românesc					
4. Muzica populară și tradițiile populare					
5. Democrația și drepturile omului					
6. Trecutul istoric al poporului român					

Notă: Este utilizat criteriul de evaluare C1: grad de receptivitate; C2: modalitatea de apreciere a auditei sonorităților muzicale cu ochii închiși și este folosită tehnica ochilor închiși și a locurilor natale. Elevii depistează și apreciază: sonoritățile muzicale, muzica, crează stări emoționale.

Anexa 2

Tabel A 2. Ancheta cu privire la identificarea nivelului de manifestare al elevilor față de audierea muzicii populare în scopul dezvoltării sensibilității emoționale.

În urma audierii genului muzical doina: Considerați necesară audierea muzicii populare cu ochii închiși pentru a vă crea o stare emoțională (de bucurie, melancolie, tristețe, liniște, relaxare, etc.), în funcție de mesajul muzical transmis?

Foarte necesar 5	Necesar 4	Destul de necesar 3	Nu consider necesar 2	Nu știu 1

Notă: Este utilizat criteriul de evaluare C4: manifestarea atitudinii comportamentale față de sonoritățile muzicale și este folosită tehnica ochilor închiși. Elevii depistează și apreciază: muzica audiată cu ochii închiși, manifestă stare de liniște, se relaxează în timpul audierii muzicale.

Text A 3. Exemplificarea momentelor de culminație a sonorităților audiate prin genul muzical popular *doina*

- ❖ Prin tehnica audierii muzicii populare cu ochii închiși, veți identifica pe parcursul desfășurării lucrării următoarele stări transmise de *doină*:
1. Expresivitatea și tăierea spirituală a muzicii populare
 2. Redarea unei stări de liniște
 3. Relaxarea corpului și a minții
 4. Identificarea unor momente de interpătrundere a textului popular cu melodia
 5. Creșterea puterii de concentrare asupra cântecului
 6. Trăirea cântecului în mod personalizat
 7. Crearea unui mod de gândire propriu prin analiza conținutului muzical
 8. Cultivarea fanteziei și imaginației
 9. Crearea unui tablou imaginativ propriu
 10. Inducerea stării de meditație/reflexie asupra sonorităților audiate
 11. Trăirea și înțelegerea spirituală, divină a muzicii
 12. Crearea stării de plăcere estetică
 13. Emoționarea și sensibilizarea sufletului
 14. Stimularea puterii creatoare
 15. Înălțarea sufletească și bucuria descoperirii frumosului artistic
 16. Retrăirea muzicii populare audiate - „eul” propriu
 17. Descoperirea unor adevăruri ale creatorului exprimate în conținutul muzical
 18. Însușirea stării de bine
 19. Însuflețirea lucrării muzicale audiate
 20. Transformarea individuală prin simțirea profundă a mesajului muzical transmis de melodie și textul popular
 21. Prezența unui contact viu, emoțional, spiritual al mesajului muzical
 22. Realizarea unor asocieri cu anumite imagini muzicale studiate
 23. Crearea factorului sensibil-emoțional-spiritual față de expresivitatea creației audiate.

Anexa 4 – text informativ

Text A 4. Efectele pe care le produc tehnicile de realizare a metodelor didactice specifice în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin audierea muzicii populare

- ❖ Prin identificarea elementelor de conținut și raportarea la specificul zonal, prin audierea *doinei* cu ochii închiși veți deveni sensibili emoțional, veți descoperi, analiza și trăi spiritual creația populară dacă:
1. Muzica populară audiată reflectă realitatea trăită de oameni
 2. Muzica populară audiată exprimă limbajul sufletului
 3. Muzica populară audiată este arta de a emoționa sufletul prin sonoritățile redade
 4. Muzica populară audiată exprimă aspectul spiritual al creației populare
 5. Muzica populară audiată are un efect pozitiv asupra psihicului uman
 6. Muzica populară audiată crește capacitatea de a înțelege și simți expresiv
 7. Muzica populară audiată sporește capacitatea de a genera impresii
 8. Muzica populară audiată crește emotivitatea și sensibilitatea emoțională
 9. Muzica populară audiată oferă capacitatea de a genera imagini
 10. Muzica populară audiată oferă o judecată individuală conținutului
 11. Muzica populară audiată oferă oportunitatea de apreciere estetică
 12. Muzica populară audiată dezvoltă receptivitatea
 13. Muzica populară audiată oferă oportunitatea de apreciere
 14. Muzica populară audiată oferă posibilitatea de a vă forma impresii
 15. Muzica populară audiată oferă capacitatea de concentrare
 16. Muzica populară audiată vă familiarizează
 17. Muzica populară audiată vă liniștește și relaxează
 18. Muzica populară audiată vă înalță sufletește
 19. Muzica populară audiată vă copleșește afectiv
 20. Muzica populară audiată vă determină să o ascultați de mai multe ori

Anexa 5

Testul A 5. Test cu privire la identificarea elementelor specifice locurilor natale și judecata, trăirea sonorităților audiate în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin doină

Nume, prenume _____clasa _____

1. Ce înțelegeți prin audierea muzicii populare cu ochii închiși și enumerați cinci motive pentru care doriți să folosiți această metodă (1p)

2. Realizați o frază prin care să vă exprimați sentimentele pe care le-ați avut în urma audierii *doinei* populare (1p)

3. Enumerați elemente ale specificului locurilor natale în urma audierii genului muzical *doina* (1 p)

4. Explicați ce ați înțeles prin trăirea spirituală a muzicii audiate (1p)

5. Încercuiți litera răspunsului corect prin care *doina* audiată exprimă o stare de: (1p)
a) sensibilitate emoțională
b) liniște și trăire spirituală

Notă: Este utilizat criteriul de evaluare C1: gradul de receptivitate față de specificul local al muzicii populare și este folosită tehnica judecării muzicale. Elevii identifică elementele specifice muzicii audiate, se raportează la creația audiată.

Anexa 6

Testul A 6. Testul cu privire la starea spirituală-emoțional-sensibilă pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși

Nume, prenume _____ clasa _____

1. Ce înțelegeți prin trăirea spirituală a muzicii? (1p)

2. Ce stare emoțională ați avut în urma audierii *doinei* populare? (1p)

3. Ce ați simțit în momentul audierii genului muzical *doina* cu ochii închiși? (1p)

4. De ce considerați *doina* că exprimă o trăire spirituală? (1p)

5. În urma simțirii profunde a muzicii populare audiate realizați în scris un comentariu al trăirii spirituale a muzicii. Depistați elementele de limbaj muzical, tipul de emoție, trăirea muzicii și nu în ultimul rând exprimați o idee proprie despre sentimentele care vi le transmite cântecul popular audiat. (1 p)

Notă: Este utilizat criteriul de evaluare C4: manifestarea atitudinii comportamentale a elevilor față de sonioritățile muzicale; este folosită tehnica judecării muzicale și tehnica trăirii spirituale a muzicii. Elevii trăiesc muzica la nivelul dimensiunii spiritual-sensibile, simt muzica, manifestă emoție și sensibilitate

Anexa 7

Tabel A 7. Chestionar cu privire la cunoașterea și înțelegerea specificului zonal al muzicii populare

Considerați eficientă identificarea și cunoașterea elementelor limbajului muzical specifice locurilor natale/zonale?

Elemente ale limbajului muzical popular	Foarte eficient 5	Eficient 4	Destul de eficient 3	Ineficient 2	Total ineficient 1
1. Ritmul muzical					
2. Ornamente muzicale					
3. Metrul muzical					
4. Melismatică					
5. Graiul local					
6. Versificația textelor					

Notă: Este utilizat criteriul de evaluare C1: grad de receptivitate față de specificul local al muzicii populare. Elevii cunosc și identifică elementele muzicii și sunt receptivi.

Anexa 8

Tabel A 8. Chestionar cu privire la starea emoțională pe care o transmite cântecul popular audiat cu ochii închiși

În urma audierii creațiilor muzicale populare ce stare emoțională ați avut?

Starea transmisă de cântecul audiat	Relaxare/Liniște	Melancolie	Bucurie	Tristețe	Nici una
Doina					
Balada					
Bătrâneasca					
Cântecul de joc					

Notă: Este folosit criteriul de evaluare C3: modalitate de apreciere a audiției sonorităților muzicale. Elevii manifestă stare de liniște, relaxare, depistează starea transmisă de muzică, simt emoția profund.

Anexa 9

Tabel A 9. Chestionar cu privire la judecata muzicală și determinarea sensibilității emoționale din opera de artă populară

Evaluați aspectele/elementele care, în opinia dumneavoastră sunt importante pentru a vă sensibiliza emoțional în timpul audierii genului muzical popular - doina.

Aspectele genului muzical popular - doina	Foarte important 5	Important 4	Puțin important 3	Delocimportant 2	Nu știu 1
1. Textul popular					
2. Melodia și sonoritatea crației					
3. Transmiterea mesajului muzical					
4. Dăruirea interpretării					
5. Elementele limbajului muzical					

Notă: Este folosit criteriul de evaluare C3: concentrarea asupra creației audiate. Elevii gândesc și analizează creația, identifică aspectele care oferă SE, analizează elementele muzicale.

Anexa 10

Tabel A 10. Chestionar cu privire la trăirea spirituală a muzicii populare

Pe o scară de la 1 la 5 exprimați-vă opinia cu privire la trăirea spirituală a muzicii populare audiată cu ochii închiși și în mod special a genurilor: doina, balada, cântec de joc.

Genurile muzicii populare	Extrem de valoros 5	Foarte valoros 4	Posibil valoros 3	Lipsă valoare 2	Nevaloros 1
1. Doina					
2. Balada					
3. Cântecul de joc					

Notă: Este folosit criteriul de evaluare C4: manifestarea atitudinii comportamentale față de sonoritățile audiate. Elevii exprimă emoția trăită de muzică, simt vibrația muzicii, manifestă sensibilitate emoțională.

Anexa 11

Tabel A 11. Lista tehnicilor de realizare a metodelor didactice utilizate în timpul lecției de Educație muzicală, atribuirea criteriilor de evaluare și rezultatele obținute

Tehnici utilizate -TRM	Criterii de evaluare
➤ Tehnica apartenenței locurilor natale (TLN)	Grad de receptivitate față de specificul local al muzicii populare: însușirea specificului locurilor natale, cunoașterea elementelor muzicale specifice creațiilor populare din zona de proveniență
➤ Tehnica audierii muzicii cu ochii închiși (TOÎ)	Concentrarea asupra creației muzicale: conștientizarea și eficientizarea audierii muzicii cu ochii închiși, depistarea auzului muzical lăuntric, crearea unei stări emoționale specifice trăirii spirituale a muzicii
➤ Tehnica judecății muzicale (TJM)	Modalitate de apreciere a audiției sonorităților muzicale: conștientizarea atentă a muzicii populare în timpul audierii creațiilor muzicale, identificarea sonorităților cu încărcătură spirituală
➤ Tehnica trăirii spirituale a muzicii (TTS)	Manifestarea atitudinii comportamentale față de sonoritățile audiate: formarea percepției sensibile a dimensiunii spirituale a muzicii prin audierea muzicii populare, trăirea spirituală a muzicii populare.

Anexa 12

PROIECT DIDACTIC

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Școala: Gimnazială nr 1. Suceava

Numele profesorului: Vieru Nicolai

Disciplina: Educație muzicală

An școlar: 2023- 2024

Data: 18.12.2023

Disciplina: Educație muzicală

Clasa: a V-a

Timp: 50 minute

Tema generală: Elemente de folclor

Tema lecției: Dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare

Tipul lecției: De cunoaștere și însușire a cunoștințelor.

Competențe specifice:

- Manifestarea/formarea interesului pentru valorile muzicii audiate
- Grad de receptivitate față de audițiile muzicale
- Întrecerea limbajului muzical, în redarea imaginii artistice a muzicii populare și acumularea cunoștințelor.
- Cunoașterea și înțelegerea diversității fenomenului muzical audiat din perspectiva semnificațiilor emoționale și estetice, a mesajului emoțional transmis.
- Identificarea mijloacelor de expresivitate muzicală conform rolului fiecăruia din ele în redarea imaginii muzicale, a mesajului ideatic al creației muzicale
- Demonstrarea potențialului de audiere a muzicii populare bazat pe abilitatea de concentrare asupra tehnicilor didactice propuse pentru dezvoltarea sensibilității emoționale la elevi față de spiritul muzicii populare.
- Cultivarea aptitudinilor de percepere și audiere expresivă a muzicii populare.
- Demonstrarea și manifestarea atitudinii comportamentale față de muzica populară
- Receptarea și promovarea valorilor muzicale naționale

Unități de competențe:

- Auzirea corectă a creației muzicale audiate, trăirea expresivă a muzicii.
- Manifestarea interesului și însușirea deprinderilor pentru dezvoltarea unor capacități și abilități în ce privește înțelegerea muzicii.
- Simțirea/trăirea și înțelegerea unor elemente necesare de limbaj muzical descoperite în creația muzicală audiată.
- Cunoașterea și înțelegerea diversității fenomenului muzical artistic din perspectiva semnificațiilor emoționale, estetice, sociale și spirituale.

Obiective operaționale:

- O1:** Să participe emoțional în perceperea / înțelegerea muzicii audiate
- O2:** Să manifeste interes față de muzica populară și valorile tradiționale românești
- O3:** Să înțeleagă necesitatea audierii muzicii populare cu ochii închiși
- O4:** Să identifice conținutul muzical orientat spre valorificarea muzicii populare
- O5:** Să însușească sensibilitatea emoțională și trăirea muzicii populare

A. Metode și strategii didactice: metode intuitive, metode verbale, metode practice

B. Metode clasice și moderne conversația, explicația, demonstrația, exercițiul, comparația, analiza, expunerea, observația, descoperirea audierii muzicale.

C. Metode specifice didactice de realizare a lecției de audiere

- 1. Metoda sensibilizării**
- 2. Metoda acționării emoționale a muzicii**
- 3. Metoda dramaturgiei emoționale**
- 4. Metoda trăirii muzicale**

D. Tehnici de lucru utilizate pe parcursul desfășurării lecției de audiere muzicală

- 1. Tehnica locurilor natale**
- 2. Tehnica audierii muzicii cu ochii închiși**
- 3. Tehnica judecării muzicale**
- 4. Tehnica trăirii spirituale a muzicii**

Mijloace didactice: mijloace tehnice de redare a muzicii populare, instrument, vocea, stativ pentru texte, manual și cărți de specialitate, tabla, manualul, caietul.

Moduri de activitate cu elevii: frontală și individuală, evaluare orală pe tot parcursul desfășurării lecției.

Nr. Crt.	Etapele lecției	Obiective operaționale	Unități de conținut	Strategii de învățare	Strategii didactice	Metode și tehnici	Strategii de evaluare
1.	Moment organizatoric	O1 O2 O6	Cuvântul introductiv. Prof: Pregătește materialele didactice necesare în ordinea folosirii acestora. Asigură atmosfera prielnică desfășurării activității de audiere a genului muzical „doină”. Activitate muzicală Elev: se pregătește și ascultă atent indicațiile	Conversația Explicația	Audiție muzicală Metoda creării contextului artistic	Tehnica creării contextului artistic Metoda acțiunii emoționale	Evaluare inițială Discuția Dirijată
2.	Evocare	O2 O3	Audiția propriu-zisă: Prof: propune depistarea fondului de imagini, elementele specifice apartenenței locurilor natale creației, sonoritățile muzicale ale creației audiate. Elevul: Ascultă atent, se pregătește și execută indicațiile la sugestiile profesorului.	Explicația Predarea Explicația	Interpretare Metode de audiere și înțelegere a muzicii Interpretare și tehnici practice de audiere	Tehnica apartenenței locurilor natale Conversația	Evaluare orală
3.	Realizarea sensului	O4 O5	Analiza discuției Prof: Propune spre audiție cu ochii închiși creații diferite, cântate vocal de interpreți consacrați sau rapsozi populari, gen „doină”. Este atent la caracteristici și modul în care elevii receptează. Elevul: Ascultă cu atenție cântecele cu ochii închiși, este atent la indicațiile profesorului, ținând cont de melismatică, ornamente, ritm, aspectul	Conversația	Audiția muzicală Însusirea cunoștințelor muzicale despre muzică, elemente și caracteristici folclorice Metoda observării muzicii Metoda observării muzicii	Tehnica audieri muzicii cu ochii închiși Metoda stimulării imaginației. Tehnica judecății muzicale	Reflecție asupra creației audiate

			genuistic, versificația textului, sistemul de cadențare, dicție, stil, frazare, interpretare.				
4.	Reflecția	O3 O4 O5 O6	Reaudierea lucrării. Prof: explică modul corect de audiere a cântecului ținând cont de particularitățile individuale a acestui gen muzical. Elevul: Execută cerințele profesorului și încearcă să înțeleagă conținutul cântecului audiat, să înțeleagă sonoritățile muzicale, să analizeze și să însușească creația audiată, simte sonoritățile audiate la nivel spiritual-sensibil	Explicația Conversația Observarea Discuția	Discuția, Explicația Metoda modelării procesului artistic și a meditației despre muzică Metoda dramaturgiei emoționale.	Conversația Tehnica judecării muzicale Metoda caracterizării poetice amuzicii. Tehnica trăirii spirituale a muzicii	Evaluare orală/scrisă

Anexa 13

Bareme de evaluare și notare a testului cu privire la identificarea elementelor specifice locurilor natale și judecata, trăirea sonorităților audiate în scopul dezvoltării sensibilității emoționale prin *doină* (Anexa 5).

- Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.
- Nu se acordă fracțiuni de punct. Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele proiectate și precizate în barem.
- Nu se acordă puncte din oficiu. Nota finală este calculată prin media aritmetică a punctelor acordate fiecărui subiect în parte.

Subiectul 1

- Se punctează orice răspuns prin care muzica audiată cu ochii închiși redă: sensibilitate emoțională, o stare de liniște, plăcere, sentimente de bucurie, relaxare, imaginație, creativitate, emoție pozitivă.

Subiectul 2

- Se punctează orice răspuns care explică faptul că prin audierea *doinei* populare elevul devine sensibil la sunetele muzicale, trăiește o stare de relaxare, bucurie și liniște interioară.

Subiectul 3

- Se punctează orice răspuns care indică elementele specifice locurilor natale: grai local, accentul vorbirii, inflexiuni, frazarea și articularea cuvintelor, textul popular, etc.

Subiectul 4

- Se notează orice răspuns care indică trăirea spirituală a muzicii populare audiate, cum ar fi: elemente ce țin de mesajul muzical transmis, maniera de interpretare, spiritualitatea pe care o transmite muzica, stări pozitive sufletești, asocieri cu valorile naționale și umane.

Subiectul 5

- Se notează răspunsul/răspunsurile care sugerează sensibilitatea emoțională a elevului față de sonoritățile audiate, emoția trăită de elev.

Anexa 14

Bareme de evaluare și notare a testului cu privire la starea spirituală-emoțional-sensibilă pe care o transmite muzica populară audiată cu ochii închiși (Anexa 6).

- Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.
- Nu se acordă fracțiuni de punct. Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele proiectate și precizate în barem.
- Nu se acordă puncte din oficiu. Nota finală este calculată prin media aritmetică a punctelor acordate fiecărui subiect în parte.

Subiectul 1

- Se punctează orice răspuns prin care trăirea spirituală a muzicii populare cu ochii închiși redă: sensibilitate emoțională, stare de liniște, simțire specială, meditație asupra eului personal, emoție pozitivă, expresivitate, frumusețe.

Subiectul 2

- Se punctează orice răspuns care explică faptul că prin audierea *doinei* populare elevul devine sensibil la sunetele muzicale, trăiește o stare de relaxare, concentrare, creativitate, imaginație, liniște, emoție.

Subiectul 3

- Se punctează orice răspuns care indică o simțire spirituală aparte și valori ale devenirii umane, prin care elevul devine mai bun, mai relaxat, mai fericit, mai copleșit, mai fascinat etc..

Subiectul 4

- Se punctează orice răspuns care indică trăirea spirituală a muzicii populare audiate, prin care *doina* exprimă: frumusețe, profunzime, spiritualitate, emoție profundă, sensibilitate emoțională, sentimente pozitive.

Subiectul 5

- Se punctează răspunsul care sugerează că muzica populară audiată exprimă o trăire spirituală profundă, o emoție puternică prin care elevul devine sensibilizat, o emoție fascinantă trăită de oameni în momentele de exaltare a sufletului.

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Vieru Nicolai, doctorand în cadrul Școlii Doctorale Științe ale Educației din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, din Chișinău, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Data

21.11.2025

Semnătura

CURRICULUM VITAE

INFORMAȚII PERSONALE

VIERU NICULAI

📍 Str. Mihai Eminescu, nr. 30, Municipiul Suceava, Jud. Suceava, România

☎ (+40)740/916.388

✉ nicolaevieru99@yahoo.com

Sexul: M

Data nașterii: 07/12/1978

Naționalitatea: română

EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ

2002 - prezent	Solist vocal
Centrul Cultural „Bucovina”, Direcția Ansamblul Artistic Profesionist „Ciprian Porumbescu”
2004 - prezent	Profesor de istorie-geografie - Liceul Particular nr. 1 (Suceava);- Liceul cu Program Sportiv (Suceava);- Liceul de Industrie Alimentară (Suceava);- Școala Gimnazială nr. 10 (Suceava);- Liceul Tehnologic „Virgil Madgearu” (Suceava);- Școala Gimnazială nr. 1 (Suceava);

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

2021 - 2024	STUDII DOCTORALE ÎN „ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI”
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” – Chișinău; Școala doctorală – „Științe ale Educației”;
Specializarea - Teoria generală a educației.
2022 - 2023	DIRECTOR INTERIMAR
Unitate de învățământ liceal din Suceava.
2019 - 2023	DIPLOMĂ DE LICENȚĂ ÎN MUZICĂ
Programul de studii pedagogice
Universitatea de Stat Alecu Russo, Bălți, Republica Moldova, Facultatea de Științe ale Educației,
Psihologie și Arte.
2019 - 2021	DIPLOMĂ DE MASTER ÎN ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI
Universitatea de Stat Alecu Russo, Bălți, Republica Moldova, Facultatea de Științe ale
Educației, Psihologie și Arte.
2005 - 2006	OBȚINEREA TITULARIZĂRII ȘI A DEFINITIVATULUI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT. SPECIALIZARE ISTORIE - GEOGRAFIE
Inspectoratul Școlar Județean – Suceava/Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.
1998 - 2002	DIPLOMĂ DE LICENȚĂ ÎN DOMENIUL ISTORIE-GEOGRAFIE
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.
2000 - 2003	DIPLOMĂ DE CANTO POPULAR
Școala Populară de Artă „Ion Irimescu” din Suceava.

COMPETENȚE PERSONALE**Limba maternă** Română**Alte limbi străine cunoscute**

	ÎNȚELEGERE		VORBIRE		SCRIERE
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	
Engleză	B1	B1	B2	B2	B1
Franceză	B1	B1	B2	B2	B1

Niveluri: A1/2: Utilizator elementar - B1/2: Utilizator independent - C1/2: Utilizator experimentat
 Cadrul european comun de referință pentru limbi străine

Competențe de comunicare și abilități sociale

- Excelente abilități de comunicare verbală și nonverbală, dezvoltate prin numeroase apariții scenice și interacțiuni cu publicul;
- Comunicare clară, coerentă și adaptată publicului țintă;
- Ascultare activă și empatie în interacțiunile interpersonale;
- Capacitate de exprimare în public și vorbire fluentă în contexte formale/informale;
- Redactare profesională de e-mailuri, rapoarte și documente oficiale;
- Comunicarea eficientă în echipe multidisciplinare;
- Spirit de echipă și cooperare eficientă în medii diverse;
- Adaptabilitate în relaționarea cu persoane din medii culturale variate;
- Gestionarea conflictelor într-un mod constructiv;
- Capacitatea de a inspira și motiva colegii;
- Diplomație și tact în interacțiuni profesionale;
- Inteligență emoțională ridicată și autocontrol în situații stresante;
- Capacitatea de a comunica eficient într-o limbă străină (engleză, franceză);
- Ușurință în acumularea de noi cunoștințe, perseverență;
- Sincer, sociabil, altruist.

Competențe organizatorice/manageriale

- Lucru în echipă, gândire analitică, focalizare pe rezultate;
- Spirit organizatoric, abilitatea de a lucra și coordona sub presiune, auto disciplină;

Competențe informatice

- Operare medie în pachetul Microsoft Office™ (Word, Excel, Power Point);

Alte competențe

- Utilizare medie PC și internet (navigare, e-mail, management fișiere, platforme online);
- Utilizare platforme de videoconferință (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet);
- Gestionare bază de date (Microsoft Access);
- Creare și gestionare conținut online (social media).

Permis de conducere ▪ B

Alte
activități
notabile

Muzică

- Colaborarea cu mari maeștri dirijori, folcloriști și orchestratori precum Ioan Cobilă, Ion Dascăl, Viorel Leancă, Trifan Leancă, Alexandru Havriliuc, Răzvan Mitoceanu, care au realizat orchestrațiile unor cântece care se constituie în prezent într-un repertoriu personal și autentic;
- Participări la festivaluri de folclor la nivel național, atât pe plan individual cât și în cadrul Ansamblului Artistic Profesionist „Ciprian Porumbescu”;
- Înregistrări radio și TV (TVR 1, TVR Folclor, Tradițional TV, Antena STARS, Favorit TV, Etno TV, Radio România, Radio Iași, Radio Antena Satelor, etc.);
- Susținerea de recitaluri solo și participări la concerte în colaborare cu alte instituții culturale și ansambluri profesioniste;

Cercetare

- ***Rolul folclorului muzical în formarea personalității elevului/The role of musical folklore in the formation of the student's personality***, în: Revistă de teorie și practică educațională a Centrului Educațional Pro Didactica nr. 3(145), p.20-24, 2024. ISSN1810-6455, CZU 37.015:78/doi.org/10.5281/zenodo.12578878;
- ***Demers educațional în cultivarea sentimentului muzical la elevi prin cunoașterea și trăirea muzicii populare/Educational approach in cultivating the musical feelings in students through the knowledge and experience of popular music***, în Revista Acta et Commentationes, Science of Education, nr. 1 (35), 2024, p.144-151, CZU: 37.01:373:78, ISSN1857-0623/E-ISSN 2587-3636;
- ***Trăirea spirituală a muzicii populare la lecția de educație muzicală/The spiritual life of popular music in the music education lesson***, în Revista Acta et Commentationes, Științe ale Educației, nr: 3(37), 2024, Tiparul: CEP AL UPSC Chișinău, p.241-247, ISSN 1857-0623, E-ISSN 2587-3636;
- Percepția folclorului muzical, abordări psihofiziologice, în: Conferința științifică a studenților Interuniversitaria, ediția a XVIII-a, USARB Bălți, 2022; p. 195-201, ISBN 978-9975-50-282-5;
- ***Psihofiziologia folclorului muzical în raport cu dezvoltarea sensibilității emoționale***, în: Lucrările Conferinței Științifice Internaționale Geniu, Talent, Creativitate - o perspectivă psiho-pedagogică, Ediția XIII – a, vol. II, coordonator Marilena Rusu, Editura Performantica, Iași 2022, p. 156-162, ISBN 978-606-685-906-6;
- ***Simțul matern al folclorului muzical românesc și educația școlară***, în: Conferința Științifică internațională, Problematika feministă în structura social-economică a lumii contemporane; Problematika feministă în artă și educație vol. II coordonator Marilena Rusu, Romanian Academy-Iași Branch „Gh. Zane”, din Mai 2023, p.173-179, Editura Performantica, ISBN 978-630-328-001-1;

- ***Premisele constituirii primelor manifestări ale limbajului muzical folcloric***, în: Conferința științifică Internațională *Educația Artistică în Contemporaneitate: Realizări, Provocări, Perspective, din 11-12 noiembrie 2022* USARB, Bălți, p. 109-114, ISBN 978-9975-50-308-2 (PDF);
- ***Aspecte istorice ale evoluției folclorului muzical*** în Conferința Științifică internațională *Arta educației versus Educație artistică*, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași, coord. Pașca, Eugenia Maria, Antochi, Carmen Elena, Editura Ars Longa 2023, editură acreditată CNCIS, p.117-125, ISBN 978-973-148-433-4;
- ***Trăsăturile estetice ale folclorului muzical în dezvoltarea personalității elevilor, Reactualizarea problemei***, în: *Conferința Științifică națională a doctoranzilor, cu participare internațională din 11 Mai 2023, Probleme actuale ale științelor umanistice, certificat nr. 23055524, Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” Chișinău*, p.205-209, CZU: 37,025-398,8, ISBN 978-9975-46-849-7;
- ***Rolul folclorului în formarea sentimentului muzical al elevilor la lecția de educație muzicală/The role of folklore in the formation a students musical feeling in the music education lesson***, în: *Review Of Artistic Education*, no.27-28, Review published by „George Enescu” National University of Artes, Iași 2024, p.130-135, ISSN - 2501-238X; ISSN-L - 2069-7554; ISSN-2069-7554;
- ***Aspecte descriptive ale trăsăturilor stilistice în folclorul muzical***, în: Conferința Științifică internațională *Cercetarea pedagogică: Exigențe Contemporane și Perspective de Dezvoltare*, Ediția I-a, din 3-4 noiembrie, 2023, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, p.169-174, CZU: 398:78 DOI: 10.46727/c.03-04-11-2023. p.369-374 ISBN 978-9975-46-867-1(PDF);
- ***Rolul predării folclorului muzical în unitățile de învățământ/The role of teaching musical folklore in education units***, din 19 aprilie 2024; *Aspecte spiritual-sensibile ale muzicii populare/Spiritual – sensitive aspects of popular music* în Conferința internațională *Problematika Feministă în structura social economică a lumii contemporane*, Mai 2024 *Problematika Feministă în lumea contemporană*, coordonator Marinela Rusu, Presa Universitară Clujeană, 2024, p. 311-320, ISBN 978-606-37-2370-4;
- ***Sensibilitatea emoțională în raport cu muzica populară***, în: Conferința Științifică Internațională *Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: Provocări și Soluții, Realizări, UST, Chișinău, din 18-19 august 2022, certificat nr.CȘDCS 1-18*;

- ***Evoluția istorică a folclorului muzical***, în: Conferința științifică internațională, Bucovina cultură și spiritualitate europeană-30 de ani de la înființarea institutului Bucovina, Rădăuți, din 6.10. 2022, Comunicare rezumat, Certificat nr. 127/24. 10. 2022;
- ***Muzica populară și impactul ei în devenirea spirituală a elevului/Popular music and its impact on the spiritual development of the students***, în: Conferința științifică internațională, ediția a IX- a, Patrimoniul de ieri-implicații în dezvoltarea societății de mâine: Femeile în cercetare: destine, contribuții, perspective, din 11 februarie, Iași-Chișinău-Lviv, p.14, 2024, ISSN 2558-894 X.

Afilieri

- **(2025-prezent):** Membru al U.C.I.M.R. (Uniunea de Creație Interpretativă a Muzicienilor din România).

Premii/distincții/ activități notabile

- 1995 ▪ Debut artistic: în cadrul Festivalului regional de folclor „Micromărțișor Dorohoian”, 2000 în cadrul concursului „Rampa de lansare” a Școlii Populare de Arte „Ion Irimescu”, Suceava , prof. Costache Petru;
- 2004 ▪ Realizarea albumului *Omule fii iertător*, cu orchestra Ansamblului Artistic Profesionist „Ciprian Porumbescu” Suceava, dirijor și orchestrator Viorel Leancă, textier Mariana Honceru.
- 2010 ▪ Realizarea albumului *Fă Doamne noaptea mai mare*, cu orchestra Ansamblului Artistic Profesionist „Ciprian Porumbescu” din Suceava, dirijor și orchestrator Viorel Leancă, textier Mariana Honceru.
- 2017 ▪ Realizarea albumului *Are tata o fetiță*, cu orchestra Mugurel din Chișinău, dirijor și orchestrator Ion Dascăl, preluări Alexandru Havriliuc, textier Nicolae Vieru.
- până în anul 2002 ▪ Concursuri, Festivaluri, Colaborări Mass-media:
 - Festivalul concurs Bucecea „Satule Mândră Grădină”;
 - Festivalul concurs „Șezătoarea”;
 - Festivalul concurs „Arcanul” Rădăuți;
 - Festivalul concurs „Toamna Buzoiană” Nehoiu;
 - Festivalul concurs „Maria Tănase” Craiova;
 - Posturi de Televiziuni, Presă și Radio.
- Colaborări profesionale:
 - Compilații ale caselor de discuri Dan Studio și Ana Sound;
 - Colaborări cu orchestre Profesionale;
 - Orchestra Ansamblului Artistic Profesionist „Ciprian Porumbescu”, Suceava;
 - Orchestra „Mugurel”, Chișinău;
 - Orchestra „Rapsozii Botoșanilor”

Hobby

- Cercetarea și colecționarea folclorului bucovinean;
- Călătorii culturale și participarea la festivaluri tradiționale;
- Fotografie artistică;
- Lectura, pescuit, drumețiile în aer liber.